[JvDa1r] Die distructie va*n* Troyen die laetste Ende die schoone a*m*moruesheyt van Troylus en*de* der schoonder Breseda Calcas dochter die een verrader was.
[Houtsnede 1a: Paris' visioen van de drie godinnen] [Houtsnede 1b: Paris schaakt Helena en er heeft strijd plaats.][1]
[JvDa1v]
[JvDa2ra] § Hier beghint die historie vand*er* laetster destructien[2] van Troye*n* / hoe sy gewonnen wordt vanden Griecke*n* En*de* oeck woerdt in dese*n* boecke v*er*claert die groote amorueselijke liefde va*n* Troyl*us*[3] des conincs .Priams va*n* Troyen kint en*de* va*n* die schone Briseda Calcas dochtere dwelc dat een verrader was.

§ Prologe.

A Verte oculos tuos ne videant vanitaten et*cetera*. Psalmista (Dese woerden bescrijft[4]. Dauid inde*n* soutere ons vermaende dat wy onse oghen van allen ydelheden bewaren sullen Sonderlinghe va*n*den onbehoerlyken gesichte*n* der vrouwe*n* Wa*n*t uten gesichte metten oghen va*n* buten coemt dye quade begheerte van binnen inwendelijc[5] o*n*s trecke*n*de tot sonde*n*. Ghelijc wy leze*n* in historie*n* dat vten o*n*manierlike*n* gesichte dye mannen dicwijl ghecomen sijn in grooten mesvalle en*de* onghenuechten Wa*n*t wy vinden bescreue*n* in die bibel dat die meesters in dye oude wet dye. Susannen aensaghen metten oghen der oncuyscheyt haer o*n*eerlyken begheerende[6] ende wildense met[7] fortsen vercrachten[8]. maer haer groote eerbaerheit wederstondtse dies sijse met loghenen voor den rechtere[9]. wroechden haer met ouerspel betijende. Maer danyel die prophete quam haer te baten met claren bewisen en onsculdichde dye reyn Susanna:. ende dye meesters werden ghedoet met steene*n*. Dyt ongheual[10] verworuen sij ouermits haren onmanierlijken gesychte. Noch soe lesen wy. van Dauid dye hem oeck ontghinck int ghesichte [**JvDa2rb**] ouermits daenscouwen va*n* Bersebea vryas wijf die hy oec besmettede ende dede hare*n* man v*er*slae*n*. dies hy namaels grote penete*n*tie dede et*cetera* dit qua*m* he*m* al wt o*n*behoorlike*n* gesicht der o*n*cuysheyt § Hadde

[1] Kok 308.1
[2] desturctien
[3] Toryl*us*
[4] bacrijft
[5] inwendehlijc
[6] begheereude
[7] meet
[8] vecrachten
[9] rehtere
[10] ongheuael

Sa*m*pson die ald*er*stercste der ma*n*nen het secreet synd*er* herte*n* niet gheope*n*baert sijnre vriendinnen Dalida totte*n* welcke he*m* brachte do*n*manierlijc gesichte sijnd*er* oghe*n* / hi en waer so kittiuelijc niet door haer loos bedrijf va*n*de*n* philsteen geua*n*ge*n* bespoet gheweest et*cetera*. Oeck so moeten[11] die vrouwe*n* haer ghesichte wel beware*n* wa*n*tse so wel bedroge*n* sijn geweest als dye ma*n*nen. Ghelijc wi lesen hoe dat dye schoo*n*e Medea haer gesicht op Iason slae*n*de met onmanyerliker liefde*n* beua*n*gen was. soe dat se achterlate*n*de erue en*de* goet ende v*er*moorde hare*n* ionge*n* broed*er* Aserbi*us* dien sy in stucke*n* sneet. en*de* werp die gesnede*n* stucke*n* va*n* sijne*n* ledekens int watere o*m* dat haer vad*er* dye haer en*de* Iason met sine*n* geselscap v*er*uolge*n*de was mit sinen scepe*n* / die stucke*n* sijns ki*n*ts wissche*n* soude en*de* dat. Iaso*n* binne*n* die*n* middele*n* tijde he*m* soude moge*n* ontseylen[12] en*de* also sijn leuen mogen behoude*n* et*cetera* § Die schone dido die oec haer oghe*n* te seer vestichde int ghesichte haers vrients haer seluen mits rasend*er* liefde*n* dleue*n* na*m* §. Desghelijcs die schone Lucresia sterft inden schoot haers moed*er*s ouermits tderuen van Eurealus[13] ghesighte § Maer om d*at* ond*er* de*n* ma*n*nen meer griefs va*n* plage*n* come*n*de es als si haer oogen nyet wel bewaren want hem god meer crachten gegeue*n* heeft om te wederstae*n* sulcke quade begherten der oncuyscheden wt den ghesichte comende so wel **[JvDa2va]** icker noch sommige verhale*n* int corte hoe sy tot groter scae*m*te*n*. en*de* scande gecome*n* sijn die hier niet op geacht noch haer gesicht nyet bewaert en hebben Hadde*n* Arestoteles en*de* Virgili*us* haer oghe*n* wel bewaert gehadt vande*n* aensichte*n* d*er* vrouwen. sy en souden so grote*n* sca*n*de vande*n* / volcke niet geledе*n* hebben gelijck dee*n* was gebreydelt ende berede*n* et*cetera* / die and*er* hinck in die mande Salomo*n* die ald*er* wijste o*n*tghinc he*m* int gesichte op die moorinne va*n* egipte*n* so d*at* hi door haer liefde gods v*er*ghete*n*de[14] afgoderije dede et*cetera* § Hadde*n* oeck die alre vroemste manne*n* va*n* wapeninge*n* haer oghe*n* wel bewaert vande*n* gesichte*n* der vrouwe*n* / sy en ware*n* niet so kettiuelijc gestorue*n* ghelijc Narcisi*us* dye hem selue*n* verdra*n*c door tgesichte dat hy sach int watere also hem dochte va*n* sijnre vryendinnen. die hy daer mey*n*de inne te vinde*n* ende met vleescheliker begherte*n* die vte*n* onmanierlike*n* ghesichte sprutende es / na haer int water spra*n*ck he*m* selue*n* verdrincke*n*de. Desgelijcs hadde Pluto sijne ooge*n* bewaert[15] va*n* Proserpinen Orpheus huysvrouwe die hi o*n*tscaecte hi en ware va*n* hercules so katiuelijc niet ghedoot gheweest hadde Thelamo*n* dye griecssce con*inc* sijn gesichte va*n* exione coninc pria*m*s suster va*n* troye*n* willen keere*n* en*de* haers deruе*n* / hij

[11] moeteen
[12] ontseleylen
[13] Euerealus
[14] v*er*ghete*n* de
[15] bawaert

hadde meer da*n* acht hond*er*t duysent griecke*n* en*de* vij M / haer lijf behoude*n* die alle ia*m*merlic voor Troye*n* verslage*n* ware*n* Och hadde Parijs sijn oghe*n* bewaert va*n* Helene*n* Menela*us* wiue doe hy in griecke*n* was die hi o*n*tscaecte. hy noch alle sijn vriende*n* en ware*n* so ia*m*merlijke n*iet* verslaghe*n* geweest va*n*de*n* griecke*n*. och soe **[JvDa2vb]** menich duysent[16] wel tot .vi. hondert dusent / en*de* .lxvi. M. en*de* dye ald*er* schoonste stadt va*n* Troye*n* en waer alsoe n*iet* gedestrueert geweest datmen nauwe gheuinden en ka*n* oft segghe*n* siet dair sto*n*t Troye*n*) § Om da*n* te sluten mijn prologe. so wil ic bescrijue*n* dye destructie va*n* Troye*n*. waerom datse toe qua*m* / ende dye groote liefde van Troylus en*de* va*n* Briseda. ende hoe ia*m*merlic dat Troyl*us* bedroghen was van haer dye sijn ooge*n* noch sijn ghepeysen van haer niet bedwinghen en wilde van haren aentreckende gelate dies hy halfdul van minne*n* raesende wert hem selue*n* aue*n*tuere*n*de onde*r* sijn viande*n* als een desperaet mensche om dat hi haer niet ghebruken en mocht. en*de* te*n* leste*n* was hi ia*m*merlijc va*n* Achilles v*er*slaghen was met groter o*n*eeren etc*etera*. § Och hoe vele plaghe*n* sijnd*er* noch dagelijcs in dese werelt gesciende. ouermits der duuelscer liefde*n* die ute*n* quade*n* ghesichte*n* der oncuysheden groye*n*de sijn. waer af ic nu swijge*n* wille en*de* bevele*n*t god almachtich hem bidde*n*de dat hi alle dinc te*n* beste*n* voege*n* wille. en*de* scriue*n* vand*er* stadt van Troye*n*. hoe schone. hoe costelijc datse Pryam dede maken. na datse tweewerf te vore*n* va*n* hercules gewonne*n* hadde gheweest.[17] ¶ Hoe dat con*inc.* Pryam*us* soon va*n* Laomedo*n* vermaecte sijn stadt va*n* troyen ende wat kind*er* dat hy hadde

Capittel een

LAomedon con*inc*. vander stadt va*n* Troye*n* die hadde eene*n* sone dye Priamus ghenoemt was En*de* dese Pryam en was nyet binnen d*er* stadt va*n* Troyen als sijn vader verslaghe*n* was vanden griecken. Wa*n*t op dye tijt en*de* la*n*ghe te voren was

[JvDa3r] [Houtsnede 2: Priamus herbouwt Troyen][18]

[JvDa3ra] hy gereyst in eene*n* strijt teghe*n*s sijns vad*er*s vianden. En*de* recht als sijns vaders stad ghewonne*n* was soe lach hy voor ee*n* casteel dat sijnen vad*er* o*n*ghehoorsam geworde*n* was met wijf en*de* kinderen. dwelck hy seer bestormde. Maer binne*n* die*n* middele*n* tijde*n* van desen belegghe soe es tot he*m* gecome*n* dat v*er*uaerlijke gerufte[19] hoe d*at* coninc Laomedo*n*

[16] duyst
[17] gheeweest
[18] Kok 306.33
[19] gerufte

sijne*n* vad*er* deerlijke*n* v*er*slage*n* was vande*n* griecke*n* / en*de* hoe sy dye stad ghewo*n*nen hadde*n* en*de* v*er*doru*en* tot in de*n* gront en*de* datter o*n*tallyke veel heere*n* en*de* vorste*n* verslage*n* ware*n* m*et* sine*n* heer vad*er* / en*de* d*at* sijn sustere Exionie o*n*tvoert was. en*de* totte*n* die*n*ste en*de* oneere*n* bedwo*n*ge*n* was. En*de* doe*n* hy dese bootscap vernam. so heeft hi he*m* boue*n* mate*n* seer bedroeft[20]. en*de* es haestelijc ghereyst latende tcasteel dwelc hi beleghe*n* hadde met [**JvDa3rb**] alle sijn volck na Troye*n*. Welcke stad als hijse sach so ia*m*merlijc verdoru*en*. so heeft hi iammerlijc gescreyt en*de* groot mesbaer gemaect .viij. dage*n* lanck. Mer te*n* laetsten heeft hi he*m* wat te vrede*n* ghesedt. en*de* heeft groten raet ghehadt met sinen vriende*n* om die stad te ty*m*mere*n*. Welcke stadt hi dochte te make*n* alsoe sterc en*de* vaste en*de* alsoe groot datse ghee*n* via*n*de*n* en souden moge*n* winne*n*. § Hier om sijnder gesocht in vreemde lande*n* grote konstigge meesters va*n* alderhande werke. en*de* hi dede die stadt va*n* Troye*n* weder op make*n* in veel meerd*er* schoo*n*heyt stercheyt grootheyt da*n* sy te vore*n* geweest hadde inde*n* name va*n*den god Neptun*us* dien welcke*n* die heyde*n* nomen[21] te wesen een god des waters En*de* als die stad volmaect was. so wasse .iij. dachuaerden lanck **[JvDa3va]** en*de* oeck also breet Dye muere*n* vander stadt waren .CC. cubitus hoghe seer costelic wt ghehouwen van meerbersteene*n* seer claerlijc blinckende en*de* ghenuechlijc aen tesien. En*de* in dye muere n*iet* verre va*n* malckandere*n*[22] stonde*n* seer stercke hoge toerne*n* seer wel gemaect om daer af te vechte*n* en*de* dye stadt te bescerme*n*. Dese costelike stadt hadde .vi. poerte*n* seer groot en*de* sterc als borghen Dye eene was ghenoemt Dardamydes dye and*er* Ciboria. die derde Helias die iiij^{e}. Ceras. die .v^{e}. Troyana. en*de* die seste Anthonamades. Ende ee*n* yeghelijc poorte was seer costelijc gewracht en*de* gemaect seer sterc. En*de* binne*n* deser stad werden ghemaect vele costelijke plaetsen va*n* huysinghen Dye straten ware*n* seer effene. Oec segghe*n* sommyghe datter ghee*n* borghers huysinghe en was binne*n* Troye*n*. ten was .lx. cubitus hoghe seer costelijcke*n* ghecyert en*de* wtgehoude*n*. Op beyde siden va*n*der strate*n* ware*n* ghesedt marbere*n* pilaren oft colomne*n* bedect met steyne*n* boghe*n* alsoe dat den wint noch reghen noch snee den borghere*n* hindere*n* en mochte. Elck ambacht was op he*m* selue*n* gheordineert in sijn strate te wonen. Doer dye stadt liep een lustighe riuyere gheheite*n* xantis. en*de* sy deylde dye stadt in tween deele*n* daer in stonde*n* vele watermolenen seer orberlijc[23] den borgheren En*de* die stad was in corte tijt v*er*uolt met vele groter princen heeren ridderen en*de* knechte*n* en*de* van ald*er*ley volck sond*er* ghetal. §

---

[20] bedruft
[21] RvdD: noemen
[22] m alckandere*n*
[23] orberlijc

Int dald*er* bequae*m*ste va*n*der stadt so dede con*inc* Priam make*n* een alten costelike*n* palleys ghehiete*n* Ilion en*de* was ront en*de* hooghe vijftich screde*n*. en*de* dye torren vande*n* pallayse ware*n* so hoghe **[JvDa3vb]** dat sy totte*n* wolcken schene*n* te reycken En*de* dat butenste vande*n* pallaijse was wit blinckende als snee gehoude*n* met costelike*n* beelden seer ghenuechlijck tae*n*siene. En*de* alle die vey*n*stre*n* waeren gewracht van fijne*n* blinckende cristale / desgelijcx waren alle die capiteele*n* ende pilaren. Int middel va*n* desen palleyse was een sale costelijc ende breetal o*m*me gheciert met witte*n* marbersteene*n* / ghewelft met cedrinen houte Het paueysel was verciert met costeliken steene*n* van menegherleye verwe*n*. In dese sale sto*n*t pryams stoel met sijne*n* throone seer rijckelijc. Wat wil ic meer segghen van den rijcheden des con*inc* priams. hy hadde al dat eene*n* con*inc* toe behoorde. Hi hadde een seer edele wijf ghetrout / Hecuba ghehiete*n* daer hi af hadde vijf soene*n* en*de* iij. dochtere*n* doutste sone hyet Hector en*de* was sterc Dander was genoemt paris dye seer scoo*n* was. die .iij[e]. hiet Dyephebu*s* ende was seer vroem ende wijs va*n* rade Die .iiij[e]. Helenus ende was seer wijs ende geleert in dye seuen vrije consten Die vijfste hyet Troylu*s* en*de* was crachtich koen inde*n* strijde Doutste dochter was ghenoe*m*t Creusa. en*de* wert so sommige segghe*n* Eneas vijf. Dand*er* heyt Cassandra en*de* was seer wel gheleert in dye vij. vrije consten wete*n*de veel toecome*n*de dinge*n* Die derde was genoe*m*t Pollexena. en*de* was boue*n* mate*n* schoon[24] Dese Priam die hadde hier en boue*n* noch .xxxi. bastaerden. welck allegaer vrome stercke manne*n* ware*n*. dye hi ae*n* versceyde*n* vijuen ghewonne*n* hadde

§ Hoe pria*m* bi rade zij*n*d*er* here*n* Anthenor sande in griecke*n* o*m* zij*n* suster Exionie[25]

[JvDa4r] [Houtsnede 3: Priamus houdt krijgsraad][26]

[JvDa4ra] ALs con*inc* Pria*m* zij*n* stad va*n* troye*n* wed*er* gemaect had mercke*n*de die moge*n*theit zij*n*s rijcs. so heeft hi ee*n* groot parleme*n*t gehoude*n* m*et* zij*n* vorste*n* / boghere*n* en*de* ki*n*dre segghe*n*de. O alle mij*n* vriende*n* hier vergadert. V ghedenct noch wel der groter scade*n* die ons vanden griecken gedae*n* is ende hoe sy oneerlijc mij*n* suster bi he*m* houde*n* waer o*m* dat mi goet doechte dat[27] wy anthenor o*n*sen wisen a*m*bassaet maken en*de* sende*n* in

[24] schoou
[25] *DvT* RvdD, a4r: Hoe dat coninc Priam groten raet hielt met sinen heeren ende vorsten binnen troyen om wrake te doen op die griecken vander scaden diese hem gedaen hadden. Capittel .ij.
[26] Kok 306.34
[27] da

griecke*n* ae*n* dye heere*n* oftse met goeder vermaninghen mijn suster ontlasten[28] wille*n* van hare subiectien. eer dat wi stridens beghinnen. § Desen raet volchden alle dye daer waren. en*de* Anthenor is te scepe gegaen ende is ghecomen intlant van Tessalien dair hi den con*inc* peli*us* va*n*t **[JvDa4rb]** ende vertelde hoe dat hy van con*inc*. pryams wegen begheerde sijn suster Exionie die Telomon hielt maer hi ontfinc van he*m* sulcke*n* antwoerde dat hy haestelijc sonder orlof van daer gereyst is daer con*inc* Thelamon woe*n*de in ee*n* stad die Salamina hiet daer heeft hi hem vertelt dye bootscap sijns heeren Als Anthenor dye bode sijn redenen ende bootscappen volbracht hadde Ende hem coninc Thelamon bequae*m*lijc en*de* volcomelijc verstaen hadde doe*n* wert hy seer toernich ende verbolghe*n* in he*m* seluen ende met eene*n* lachenden monde heuet hy Anthenor aldus geantwoerdt. O Vrient wat ma*n* bistu. My verwo*n*de*r*t alte seer va*n*de*r* licticheyt[29] dijns coni*n*cs wa*n*t hi m*et* mi en*de* noch ic met he*m* [**JvDa4va**] in ghee*n* vrientscappe*n* v*er*bonden en sijn en*de* daero*m*me en staet my niet dij*n* bede te verhooren. Wa*n*t dese Exionie es mi gegheuen va*n* onsen princen tot mijnd*er* verwi*n*ningen ouermits die wtstortinghe mijns bloets doe wy ws conincs stadt wo*n*ne*n*. En*de* wa*n*t dese Exionie seer schoon es ende bequaem met vele co*n*sten verciert en*de* leeringhe*n*. en*de* si es seer sedich en*de* manierich va*n* haren ghelate. en*de* van goeden seden. En*de* daerom soe waer my dat swaer dat ick dese Exionie soude wed*er* ouer gheue*n*. dye welcke ic v*er*worue*n* hebbe met soe vele arbeyts ende anxt mijns lijfs vercrege*n* hebbe en*de* hierom segt dijne*n* coninc dat hi Exionie sijn suster niet en mach wed*er* verweruen noch v*er*crige*n* dan metten sweerde. En*de* my du*n*ct dattu sot biste datstu dy selue*n* desen last d*er* bootscappen onderwinste.[30] wa*n*ttu coe*m*ste ind*er* gheenre heerlicheyt en*de* moge*n*theyt die dij*n*s gelijc seer hateden. Ende hier om so reyset haestelijck wt mijne*n* ooghen eer ick dy doe steruen. Doen Anthenor dese woorden hoorde soe ghinck hy haestelick te scepe. ende met eene*n* goeden en*de* bequaemen winde is hy cortelijc ghecome*n* inde*n* la*n*de va*n* Achayen. in welcke*n* lande te samen woenden Castor ende] Pollux.Totten welcken Anthenor zij*n* bootscap ghedaen heeft alsoe hem zij*n* heere belast hadde. Welcke bootscap als Castor verstaen hadde soe heeft hi den bode gheantwoert met eenen fellen toernighen mode[31]. Vrient wye bystu. Wy meynen dat wy Priamo dine*n* coninck niet gheschendt en hebben to*n*rechte Want coninc Laomedo*n* sijn vadere. dye v*er*werf dye sake sijns quaets welcke laomedon seer onwijslijc mes **[JvDa4vb]** dede ae*n* dye meeste va*n* al griecken sond*er* eenighe sake. Waer o*m*me dat wi

[28] ontlasten
[29] licticheyt: lichtvaardigheid?
[30] onderwinste
[31] mode

meer begheren sijn vyantscap altesamen eendrachtelijc ende hierom die di hier gesendt heeft en heeft niet vele op dijn leuen geacht. ende daerom ruymt haestelijc dese contreye eer ic di quader doot doe steruen. Dese woerden Anthenor verstaende is haestelijc tscepe[32] gegaen ende es ghecomen totten lande ghieten[33] Philon inden welcken dye hertoghe Nestor woende met vele grote griecsche princen Die welcke anthenor vter maten seer qualijck toe spraken ende dreychden hem quader doot te doen steruen. ten waer sake dat hy terstont wt dien lande trocke. Als Anthenor verstont dye felle antwoerde van den hertoge Nestor / so es hi haestelijck gegaen in sijn scepen ende heeftse doen ontanckeren ende es gheseylt nae de stadt van Troyen. daer hi met vele arbeyts doer die wilde zee ghecomen es. des hi den goden sijn sacreficie dede alsoe dat ghewoenlijc was onder dye heydenen Ende daer na ghinc anthenor in coninc Priams palleys die hem aldaer minnelijc ontfinck met vele blijsschappen verwachtende met groter begheerten eenighe nyeuw tijnghe.Anthenor dye heeft Priamo den coninc van Troyen vertelt van als besonder dat hem vanden griecschen coninghe gheantwoert gheweest is in die tegenwoerdicheit van allen den meesten heeren ende borgeren dye de coninc Priam by hem hadde / ende daert sijn kindere die alle tsamen moedige mannen waren aenhoorden. Inden eersten vertelde hi hem alle die veruaerlike woerden die hem ghegeuen waren vanden coninc Peleus / den coninc van Tessalien ende coninc Thelamon Ende ooc mede die schandelike antwoerde van coninc Castor ende Pollux sijn broeder die sy hem ghegeuen hadden. Ende die veruaerlike swaer dreyghelike spijtighe woerden die hem hertoge nestor ghegeuen hadde Welcke worden[34] als coninc Priam gehoert hadde soe was hy bouen maten seer bedruft[35] in hem seluen ende hi hadde daer inne groot verdryet ende het iammerde hem seer dat dye griecsche heren sinen bode also qualijc getractert[36] hadden. ende dat hi gheen hope en hadde meer om sijn suster Exione weder te gecrijghen met eenigher beden ende dat die griecken hem soe hatich waren. ende datse hem seluen noch op rechten wouden

[Houtsnede 4a: Paris' visioen van de drie godinnen] [Houtsnede 4b: Paris schaakt Helena en er heeft strijd plaats.][37]

[JvDa5rb] om tsegen hem noch te orlogen. So werdt hi vtermaten toernich ende dacht hoe hi

---

[32] tcepe
[33] ghieten
[34] worden
[35] bedruft
[36] getractert
[37] Kok 308.1

he*m* soude moge*n* wreke*n* op die griecken

§ Hoe Paris sijn visioen ope*n*baerde vanden drye goddinnen.[38]

ALs con*inc* Pryam dese woerde*n* va*n* Anthenor verstae*n* hadde hoe felle*n* a*n*twoerde dat he*m* die griecssche here*n* gesonde*n* hadde*n* so was hy vter maten droeue en*de* seer beroert t*er* wrake*n*. waer om dat hi heeft doe*n* vergadere*n* alle die meeste burghere*n* va*n*der stadt va*n* troyen in sijn pallays. en*de* heeft hemlieden geseyt dese na volghe*n*de woerde*n*. Siet alle ghy mij*n* heere*n* en*de* vrienden. Ghi weet wel hoe dat Anthenor in griecke*n* gereyst es geweest om mij*n*re lieuer sustere Exione wede*r* te gecrijgene die si o*n*eerlic houde*n* in hoerdom soe es Anthenor wede*r* o*m* gecome*n* als ee*n* getrouwe bode sonder eenighe*n* troost oft hoepe als van mijnre susteren weder te ghecrijge*n*. maer heeft vele quader spitige antwoerde*n* ghehadt van alle*n* den griecsscc*n* coninghen ende hertogen daer hy toe gheweest is so dat hi grote sorghe van sinen lijue gelede*n* heeft. Het es toch nu ons allen wel bekent dat sy he*m* niet en scamen vanden grooten onrecht dat sy ons ghedaen hebbe*n* ende noch dagelijcs doende sijn. aen mijnre sustere*n*. Maer si verheffen hem in haerd*er* quaetheyde*n* ende dreyghen seer scarpelijck **[JvDa5va]** ons noch swaerderen last en*de* verdriet aen te doen. dwelcke dye goden v*er*hoede*n* moeten dat o*n*gewroke*n* bliue alsulken groten onrecht / als ons va*n* hem gheschiet es. Want wi hope*n* en*de* ghelouen dat wy hem sterck en*de* machtich genoech sijn om o*n*s leet te wreekene O ghi burgheren a*en*merct onse moge*n*theyt. ende die groote menichte va*n* onze*n* volcke. Ooc mede so hebbe*n* wi ouervloedicheyt van alle vitalyen

§ O coninck Priam waer omme en hebdi uwen hittige*n* moet niet bedwo*n*ghen al en wast niet in dijnre macht aengaende dijns selfs persoone nochtans so had ghi dat wel moghen doe*n* bi dinen rijpen rade. Och priam wat groter rusten had ghi di seluen dijnen wijue / dijnen kindere*n* dijnen burgheren / dijnre scoonre stadt aengedaen hadstu dy seluen ghetempert mer laze*n* die wsheyt[39] en heeft gheen stad moghen grijpen in uwer herten. Want du en hebste n*iet* ouerdacht datme*n* ghemeynlic pleecht te segghen wanneer dat sommighe menschen hair oneere*n* willen wreken so worden sy dan met meer onghelucs tot meerder oneere*n* ende scanden vernedert. wa*n*t het soude di o priam veel sekerd*er* geweest hebben hadtstu ghedaen tghene dat me*n* ghemeij*n*lijc pleecht te segghe*n* die ghene die wel staet die en sal he*m* n*iet* te seer haesten tot beweghinge*n* oft beroeringhen etc*etera* § Alle dese dinghen heeft die coninc

---

[38] DvT RvdD, a4rb: ¶ Hoe Paris sijn visioen ope*n*baerde vanden .iij. goddinnen En*de* hoe hi in griecken track en*de* ontscaecte die schoone Helene. Menela*us* wijf. daer die meeste scade af quam / die oyt gehoort en*de* ghesien was sint dat die werelt ghestaen heeft.

[39] wsheyt

Priam cleyn gheacht en*de* heeft sijnd*er* borgheren herten tot wrake*n* o*n*tsteke*n*. segge*n*de aldus O ghi edel troianen. ghedenct doch der grooter scade*n* die v die griekce*n*[40] ghedaen hebbe*n* hoe si v ouderen ghedoot hebben gheua*n* [**JvDa5vb**] ghen en*de* in grooter kettiuicheyt in harer subiectien ghehouden hebben. ende noch houden dwelck ons allee*n* ee*n* eeuwighe scande es yst dat wyer ghee*n* wrake af en nemen. dye doch soe machtich sijn van volcke:. van so vele ridd*er*scaps als dye grieke*n*. Sij en moghen ons niet so lichtelijc hinderen[41] als si gedae*n* hebben. aenghesien dat wi nu hebbe*n* die ald*er* schoo*n*ste die ald*er* stercste die ald*er* sekerste stadt die in alle die werelt es en*de* veel grote here*n* in ons v*er*bant om ons bijstant te doe*n*. En*de* om te slute*n* mi du*n*ct dat wi wel die macht hebbe*n* ons vianden te bescadyge*n* in veel manieren en*de* ons teghe*n*s haer macht te mogen verwere*n* en*de* het soude mi goet du*n*cken haer beghinne*n* te toghe*n* wat macht wi hebbe*n* om he*m* te bescadige*n*. Dus dunct het v goet alst mi doet. wi sullen seer heymelijc va*n* o*n*se volc daer sende*n* diese grote schade sulle*n* gedae*n* hebbe*n* eer dat sy sulle*n* conne*n* bereet wesen weer te byeden het roert v allen so wel als mi dus en weest niet v*er*saecht al yst datse yerst victorie gehadt hebbe*n* die gode*n* moge*n*t terstoⁿt al betere*n* en*de* doe*n* keere*n* tot voordeel van ons.

DEse woerden gey*n*dt sijnde. alle die daer waren present preesen het goet duncken van den con*inc*. en*de* gauen haer alle gelijc en*de* elckx voor he*m* seluen ouer alle haer machte*n* daer toe te doene des die con*inc* priam blide was en*de* als hise geda*n*ct had liet hise alle thuys gae*n*. sond*er* alle sijn getroude kindre en*de* bastaerden die hij in sijn paleys hielt en*de* seide he*m* aldus. Mij*n* kindre. hebdy niet in ghehoechnisse den doot van v oude vad*er*. en*de* de*n* die*n*st daerme*n* v moeie **[JvDa6ra]** Exionie in houdt / en*de* houde*n* sal haer leue*n* lanc als in hoerdo*m* en*de* so vroe*m* als ghy sijt na dat mi dunct / die reden bewijset dat ghi behoort v te stellen om wrake te nemen va*n* dese scaden / ende beroere*n* v dusdanige sake*n* n*iet* so soudt ghijt dee*n* o*m* mine*n* wille te volcome*n* wa*n*t ick sterf va*n* druc daer ghy voor sijt sculdich remedie te doe*n* na v*er*moge*n* doer die liefte van my die v soe suetelic opgheuoedt heb en*de* du hector mijn seer lieue sone die doudste va*n* alle dij*n* broede*r*s sijtste die vroe*m*ste en*de* oec die stercste. Ic biddi voer i*n*ne datstu mijne*n* wille ter execuci*e*n en*de* ter wrake*n* setste ende d*at*tu beleyder en*de* capitey*n* va*n* dijn broede*r*s bist in die werc En*de* d*an*d*er* sulle*n* di gheerne o*n*derdanich sijn en*de* oec alle dye va*n* mijn rijke sijn doer dye vromicheyt diese i*n* di wete*n*. En*de* weet dat ic als nv va*n* deser vre*n* my ontclee en*de* te bute*n* doe gehelijc en*de* va*n* dit werck en*de* legt de*n* last op di als diet best sals co*n*nen beleyde*n*. en*de* ic ben oudt en*de* en

[40] griekce*n*
[41] lichtelijchinderen

mach mi niet behelpe*n* als ic plach. § Met desen woerde*n* a*n*twoorde Hector seer suetelijck en*de* seyde Mijn gheminde heer ende vader daer en is ghee*n* va*n* uwe*n* kindere*n* die*n*t dunct o*n*behoorlijker te wesen te begere*n* wrake va*n* deser iniurie*n*. sond*er*li*n*ghe ons dye va*n* hogher afcoemste*n* sijn behoort ee*n* cley*n* o*n*ghelijc seer groot te wege*n* wa*n*t die gesta*n*te en*de* qualiteyt va*n* ee*n* p*er*soe*n* v*er*meerdert oft v*er*mi*n*dert die qualiteyt va*n* do*n*gelijc he*m* ghesciet sijnde / d*us* al begheren wi wrake va*n* o*n*ser iniurien wi en dwale*n* daer o*m* niet va*n* sme*n*schen natuere. wa*n*t die sto*m*me beste*n* gebruyke*n* dese maniere en*de* natuere Warachtelijc mijn geminde heer en*de* vad*er*. dair en es ghee*n* van v kindre die meer be **[JvDa6rb]** hoort te gheren die wraec va*n* o*n*sen ouden vader Laomedo*n* da*n* ic dye doudste be*n*. maer ic wil belieftet v d*at* ghi ouer helt niet allee*n* tbeghinsel mer oec dey*n*de daer wy toe comen mogen / wa*n*t zo*m*tijt ee*n* di*n*ck d*at* wel bego*n*nen es bri*n*gt luttel proffijts i*n* en*de* nee*m*t ee*n* bedroeft ey*n*de. Dus du*n*ct my dattet prijseliker is af te late*n* da*n* te beghinne*n* sake*n* daer deynde sorchlijc af is en*de* daer mer quaets af come*n* mach da*n* goets want daer en es dic gheluckich ghenoe*m*t dan dat tot eene*n* salighe*n* ey*n*de comt. Ic en seg dese woerde*n* nyet doer ghee*n* quaeth*eit* noch blootheyt. maer allee*n* o*m* d*at* ghi niet beghinne*n* en sult dat v opt hert leyt. ghi en sijt yerst wel bedocht ende berade*n* ghi weet dooch[42] wel dat al affrijke*n* en*de* europen de*n* griecke*n* ond*er*danich is. en*de* hoe sy versie*n* sijn met wo*n*derlike veel ridderen vroe*m* en*de* stout en*de* rijc va*n* goede Seker opten dach va*n* heden en es die macht van hier nyet[43] te co*m*pareren teghe*n* haer macht ende oec tege*n* haer vromicheyt. waer bi ist dat wi de orloghe beghinnen teghen he*m*. wy moghen saen comen tot eene*n* quade*n* eynde. wi die so groten ruste en*de* tot o*n*se gemac sijn. wat willen wy soecke*n* hi*n*derlijck te wesen o*n*s selfs prosperiteyt en*de* voorspoet. Exionie en es va*n* so hoger weerden niet dat wi o*n*s alle doir hair inde vreese vand*er* doot stelle*n*. Sy heeft emmer tot noch toe gheweest daerse nv is bi auentueren sy en heeft maer een luttel tijts noch te leuen. wat soude*n* wy ons in sulcke vreese gae*n* steken then waer ghee*n* wijsheyt. ic en seg dit niet door vreese noch losicheyt. maer ick o*n*tsie die treke*n* va*n* fortune*n* en*de* dat sy onder scijnsele va*n* dusdanyge*n* dinge*n* **[JvDa6va]** niet ned*er* en slae uwe[44] seer hoghe heerlicheyt. en*de* dat wi y*m*mer niet en beghi*n*nen saken die wi laten soude*n* o*m* meerder ongheual te scuwen

§ Hoe parys sijn visioen ope*n*baerde

[42] dooch
[43] u yet
[44] u we

ALs Hector sijne woerde*n* gheey*n*dt had en was Parys met dit a*n*twoerde nyet wel te vreden ende stont op ende seyde. Mij*n* seer lieue heer en*de* vader gheeft my ghehoor tot wat ey*n*de ghi moecht come*n*. beghint vrij het orloghe teghe*n*s die griecke*n*. hoe zij*n* wi niet voersien van so vele edel ridderschaps als sy zij*n* ua[45] wy seker. en*de* daer en is ridderscap ter werelt so edel n*iet* die ons tot scoffiericheyt bri*n*ge*n* mach ende daer om beghint vrijlick dat gy voor v ghenomen hebt. ende sendt v scepen ende volck in griecke*n* ende nee*m*t wrake van dongelijc dat dye griecke*n* hier voertijts v ghedaen hebben. En*de* belieftet v mij in griecken te seynden om te wrekene donghelijc[46] ons gedae*n*. ick salder met goeder herte*n* gae*n*. wa*n*t ick bens versekert / sendt ghi mi dair dat ic die griecken groote scade doen sal en*de* sal dat edelste en*de* schoonste wijf van griecken nemen ende brenghense in die rijke. om die welcke ghy dan sult moghen weder ghecrighen Exionie v suster. ende wilt ghi weten hoe ick dit seker ben / ic salt v segghe*n* alsoot die goden mi gheloeft hebbe*n*.

Onlancs seyde Paris geboorde my inden tijden als ick bi beuele van v i*n* cleyn Indien was int beghinsel van mey op eene*n* vridach also ick ghinc iaghen in ee*n* foreest op eene*n* morge*n*stont en*de* niet en vant va*n* alle den morghen dat mi behaechde. En*de* o*m*trent ee*n* huer **[JvDa6vb]** na middaghe vant ic een hert twelc ic iaechde so strangelic dat ic al mij*n* ghesellen achter liet en*de* volchde thert i*n* dald*er* dicste va*n*t foreest dat ghenoe*m*t es Ida / ende volchdet[47] so langhe dat ic tot ee*n*der fonteynen quam daer ic dat hert v*er*loos wa*n*t ics nyet langer volghe*n* en conste wa*n*tet de*n* auo*n*t naecte. des ic drouich sijnde bant mijn paert aen eene*n* boom bider fonteyne*n* en*de* stelde my o*m* rusten want my de*n* vaeck daer toe bedwanc / en*de* leyde mijne*n* boghe metten gescutte by my. Soe sach ic in mijne*n* slaepe ee*n* seer wond*er*lijck vysioen ende droo*m* va*n* drie goddi*n*ne*n* als. Ven*us* Iuno Pallas. welcke goddinne*n* ond*er*linghe twist hadden va*n* eene*n* costelijke*n* appel die he*m* drie*n* geworpe*n* was in welcken appel gescreue*n* stont met griecsce letture*n* datme*n* die*n* d*en* schoo*n*ster geuen soude die mercuri*us* in sijn ha*n*t hielt en*de* seide tot my Paris dese drie goddi*n*ne*n* hebbe*n* di gecoren te wesen ouer he*m* een rechtere en*de* een yegelijc va*n* he*m* drie*n* heeft dy geloeft een sond*er*linge loo*n*. dwelc du v*er*crijghe*n* sulste vand*er* gheenre die*n* du de*n* appel gheefst. Heefte*n*[48] Iuno sy wil dy rijc make*n* / heefte*n* pallas si wil di wijs maken. heefte*n* ven*us* sy wildi v*er*weru*e*n dat ald*er* schoe*n*ste en*de* edelste wijf van al griecke*n*. Om dit vo*n*nisse bat en*de* rechtuaerdelijc te gheuen so begeerdic dese dry goddi*n*nen naect voor my te sie*n* dwelc

[45] ua
[46] wrekened onghelijc
[47] vochldet
[48] Geefte*n*?

so ghesciede. Ende doen docht my venus dye schoonste te wesen. en*de* daer o*m* wijsdick ven*us* te wesen meest*er*sse van desen appel / des sij blijde was en*de* geloefde my dat ic v*er*weruen soude sonder twiuel tghene dat mercurius geloeft hadde. en*de* doe v*er*sciet dit vysioe*n* en*de* ic o*n*twaecte doe t*er*sto*n*t. Hiero*m* mij*n* ge

[JvDB1ra] minde[1] vad*er* sendt mi in griecke*n* en*de* ic sal zo*n*der twiuel met mi bringhe*n* dald*er* scoo*n*ste vrouwe vande*n* la*n*de va*n* al griecke*n* naer die beloefttennisse o*n*ser gode*n* Deze*n* raet volchde Dyephebus Parys broedere oec / als datme*n* Paris sende*n* soude in griecken ghewape*n*d*er* ha*n*t wa*n*t sprac hi voert mach paris eenich edel wijf wt griecken met he*m* bre*n*ge*n* / so sulle*n* wi lichtelijc onse moeye Exionie wed*er* crighen / wa*n*t onse geslachte o*m* harent wille bescaemt es. § Dit hore*n*de Helenus die iiij^{e}. sone wetende veel toecome*n*de dinge*n* heeft gerade*n* datme*n* in griecken niet sende*n* en soude want sprac hi eest dat paris eenighe scade int la*n*t van grieken doet: so sal dese stadt va*n* Troye*n* en*de* wy alle te same*n* v*er*doru*en* en*de* geschendt worden. maer laze*n* sine*n* raet en was niet ghehoort Want Troyl*us* en*de* meer andere bespotteden en*de* versmaedden desen raet van Helenus En*de* die con*inc*. wert te rade sitte*n*de ouer maeltijt. als dat hy Paris en*de* Dyephebus sandt in de*n* lande va*n* pa*n*nonien en*de* halen daer vrome ridd*er*s om dye met he*m* te sende*n* i*n* griecke*n*. dwelc parys ende dyephebus gedae*n* hebbe*n* na haers vad*er*s begeerte. § Tsanderdaechs heeft die coninc in presentien vande*n* burgere*n* opelijc verclaert hoe hy in meyninghe*n* was te sende*n* paris in griecken om eenynige vrouwe wt dien lande te crijghe*n* o*m* dat hy midts dier wed*er* crijge*n* mocht sijn suster Exionie. twelc de*n* borghers meest goet docht maer sommige wyse ma*n*ne*n* hadde*n*t alte gheerne belet gehadt als Prothese*us* en*de* cassandra des con*incs*. dochter / dye laze*n* ghee*n* gehoor en hadde*n* hoe vele datse seyden en*de* p*ro*pheteerde*n* va*n*d*er* toecoeme*n*d*er* destrucie*n* d*er* stat waert d*at* paris i*n* griecke*n* eenige scade **[JvDB1rb]** dede etc*etera*.

§ Hoe paris helene*n* o*n*tschaecte

INder mae*n*t van meye / so quam Parys en*de* Dyephebus vte*n* la*n*de va*n* pa*n*nonie*n* dats ho*n*gerie*n* en*de* brachte*n* m*et* he*m* .iiij.M. vroe*m* ridd*er*s met haren sciltknechte*n* wel besorcht va*n* alle tgene d*at* he*m* va*n* noode weze*n* mocht. En*de* coni*n*c Pria*m* geboot anthenor en*de* Eneas m*et* noch a*n*dere / d*at* si reyze*n* soude*n* m*et* dezen heyr i*n* griecke*n* en*de* wreke*n* die grote sca*n*de die he*m* alle*n* gesciet was / als dat dye griecke*n* so oneerlijc hielde*n* exionie des con*incs*. pria*m*s suster Wa*n*t het is nu ee*n* bequae*m* tijt sprac con*inc* Pria*m* voirt d*at* uwe vroe*m*h*eit* v*er*maert worde ond*er* o*n*se via*n*de*n*. En*de* weet d*at* ic oec noch meer volcs ende scepe*n*[2] berede*n* sal o*m* v te hulpe*n* te come*n* i*n*die*n* ghijs va*n* noode hebbe*n* mocht o*m* die griecke*n* te bescadige*n* en*de* te wreke*n* tgrote o*n*recht datse o*n*s gedaen hebbe*n* En*de* o*m* dese reyse te volbri*n*ghe*n* so set ic v mijne*n* sone Parys te weze*n* een leydtma*n* en*de* ee*n* ouerste

[1] ge de
[2] verwijderd: va*n* volcke

en*de* daer na diebheb*us* sine*n* broed*er* midts rade van Anthenor en*de* Eneas die met v sullen reysen wa*n*tse beyde subtijl zij*n* En*de* als Priam sijn woerden gheey*n*t hadde. so is Paris met sine*n* gheselscape tscepe gegae*n* En*de* hebbe*n* die seyle*n* op ghetoghe*n*. ende sijn gecome*n* inde*n* landen van Romanie*n* aen ee*n* onbeke*n*t eylant / waer om datse va*n* daer haer scepe*n* gestuert hebbe*n*. En*de* hemlieden is een[3] vlote van griecsche[4] scepe*n* te ghemoet ghecomen waer in dat menela*us* was. en*de* hi had te wiue een seer schoon coninghinne gehieten Helene. sustere van .ij. coni*n*ge*n* als castor ende pollux. Die va*n* Troye*n* stuerde*n* haer scepe*n* va*n*den griecke*n* en*de* sijn ghecomen inde*n* eylande cytharea ghenoemt. en*de* is nu geheten[5] cypres **[JvDB1va]** Daer hebbe*n* die van Troye*n* ghelant ende haer scepen geanckert. Ende in desen eyla*n*de was eene*n* tempel vander goddinne*n* ven*us* / seer costelijck ende vol rijcdommen. ende daer doen ter tijt vele volcx vanden lande*n* daer o*m*trent quamen ende eerden die goddinne ven*us* doende haer sacreficien. Parys dit v*er*nemende so heeft hy hem seer costelijc verciert met sijnen geselscape ende es ghecomen inde*n* seluen te*m*pel ende dede sijn sacreficie so rijckelijcke*n* dat desgelijcs niet ghesien en was. Dese paris was soe schoone ende costelijcken verciert met vele schoone ridderen. dat alle die griecken ende gebueren daer omtrent hem seere verwonderde*n* wie d*at* weze*n* mochte die so rijckelijc sijn offerhande dede. Maer te*n* leste*n* hebbe*n* dye griecke*n* v*er*nomen hoe dat het was parys des conincs sone van troyen / die gecomen was in griecke*n* ouermits dat ghebot sijns vaders o*m* te verweru*en* vande*n* griecsschen coninge*n* sijns vaders suster Exionie. Die fame sijnd*er* schoonheyt ende rijckelijcheyt heeft v*er*nomen Helena des voerseyden Menela*us* huysvrouwe. ende is gecomen inden seluen tempel / met veel gheselscaps seer costelijc vercyert niet wt deuocien. maer wt wellusticheyt om te aenschouwen die schoonheyt va*n* Parijse. so meneghe vrouwen doe*n*de sijn noch hudensdaechs. die mer in die kerke gaen om gesien te worde*n* vanden mannen hem seluen verthone*n*de. da*n* om deuocie So heeft da*n* Helena hair offerhande rijckelijc doende meer bemerctte Paris schoonheit da*n* haer betaemde. Als sy haer offerhande ghedae*n* hadde / so heeftse Parijse mi*n*nelijc toeghenegen. en*de* paris haer wed*er* soe
[**JvDB1vb**] [Houtsnede 5a: Paris' visioen van de drie godinnen] [Houtsnede 5b: Paris schaakt Helena en er heeft strijd plaats.][6]
datse malka*n*dere*n* minnelijc besaghen Int besien malka*n*deren begracijeden Int besien deen opten andere*n* verliefden. dwelc paris mercke*n*de: heeft raet ghehouden met sijnen lieden hoe

[3] en
[4] griesche
[5] gehteten
[6] Kok 308.1

dat hi Helenen met alle haren geselscape ontscaken ende berouen mochte. En*de* hem allen dochte datse den gryecken niet meer hinders doen en mochten. waer datse desen roof hen ontvoeren mochten. Ende ey*n*telijc daer wert gesloten als dat die va*n* Troye*n* des nachtes hem wapenen souden / dwelc also ghesciede Ende sijn haestelic snachts inde*n* tempel ghecomen ende vinghen [**JvDB2ra**] gheweldelijc alle die ghene de daer i*n* ware*n* en*de* brachte*n*se i*n* die scepe*n*. en*de* parijs vinck selve Helene*n* die coni*n*gi*n*ne en*de* alle die heere*n* en*de* ioffrouwe*n* die by hair ware*n* / ende si beroofde*n* de*n* tempele mit alde*n* cleynoode*n*. en*de* hebbent al in haer scepe*n* bracht. Die luyde*n* daer o*m*tre*n*t wone*n*de op casteel hebbe*n* dit v*er*nome*n* en*de* hebbe*n* he*m* gewape*n*t en*de* de troyanen seer stra*n*gelijck beuochte*n* / maer die troyae*n*sche macht viel de*n* griecke*n* te lastich soe d*at* die griecke*n* al meest v*er*slage*n* bleue*n* die dair niet o*n*tvlieden en ko*n*de*n* en*de* die Troyane*n* sijn m*et* blijsscapen in haer scepe*n* gecome*n* / ende sijn ghesonts lijfs gereyst tot Troyen. daerse blidelijc ontfange*n* ware*n* va*n*de*n* coninc Pria*m* als hi die coe*m*ste va*n* sine*n* sone paris v*er*nam hoe dat hy die alde*r* schoo*n*ste vrouwe va*n* griecke*n* m*et* he*m* brachte. al die borghers va*n* Troye*n*. quame*n* hem te gemoete m*et* groter eere*n*. en*de* des anderdaechs na d*at* hy gecome*n* was soe troude parys die schone Helena m*et* grot*er* vruechde*n* seer rikelijc § Als Cassa*n*dra dat v*er*na*m* so werdtse seer droeflijc weene*n*de en*de* bescreyde die grote blijsscap die si bedreue*n* segge*n*de. hoe datse Helene*n* wed*er* o*m* sende*n* soude*n* wa*n*t si voirsach die toecome*n*de plage*n* daer af co(me*n*de

ALs Menelaus v*er*na*m* die o*n*tscaki*n*ge va*n* helene*n* sijnd*er* huysvrowe*n* en*de* die grote roui*n*ge va*n* rijcdo*m*me*n* die Parijs met he*m* genome*n* hadde so was hy alte seer v*er*stoort en*de* gheliethe*m* als half mistroostich en*de* sinneloos / en*de* claechdet de*n* coni*n*ge*n* va*n* griecke*n* en*de* de*n* hertoge*n* / die he*m* alle swore*n* en*de* geloefde*n* te helpene en*de* te wreke*n* opde Troyane*n* die grote sca*n*de die he*m* allen gedae*n* was. En*de* m*et*ten cortste*n* ou*er*slage*n* [7]so v*er*gaderde*n* alle die griecssche hee [**JvDB2rb**] ren int laetste vande*n* mae*n*t Februari*us* als den tijt wtwart beghi*n*t te ghane voor Athene*n* om na Troye*n* te trecke*n* En*de* si kosen Agame*n*non te wesen een ouerste van alde*n* heyre. Sy hadden daer v*er*gadert M.CC en*de* xxxiiij. scepen

Daer ware*n* .lxix. coni*n*ge*n* en*de* hertoghen behaluen grauen ridderen en*de* volck van wapene*n*. die ware*n* sonder ghetal. Als si dus alle versae*m*t waren so ghinge*n* si te rade als datse achilles en*de* Patroclus sonde*n* i*n* delphos n*iet* verre va*n* Athene*n* / al daer doe ter tijt ee*n* afgod was Appollo gehete*n* ee*n* schoo*n* belde[8] costelijc va*n* goude ghewracht. daer die

[7] cortste*n* ou*er*slage*n*
[8] belde

duuel i*n* sculen*de* de*n* volcke a*n*twoerde gaf va*n* tgene datsy he*m* vraechden. Dus da*n* als dese griecssce heere*n* voirseyt i*n*de*n* te*m*pele gecome*n* ware*n* / en*de* haer sacreficie gedae*n* hadde*n* / soe a*n*twoerde he*m* appollo hoe datse m*et* grote*n* arbeyde en*de* bloetstortinge*n*[9] te*n* ey*n*de va*n* .x. iare*n* victorie hebbe*n* soude*n* ouer die va*n* Troye*n*. dies Achilles en*de* Patrocl*us* seer blijde ware*n* va*n*d*er* goeder a*n*twoerde*n*. Binne*n* desen middele*n* tijde soe wasser een ma*n* wt troye*n* come*n* seere wis Calcas gheheeten die oec daer gesond*en* was va*n*de*n* coni*n*c Priam om antwoerde te hebbe*n* va*n* den seluen afgod hoe hem die orloghe tseghe*n* die griecke*n* v*er*gaen soude en*de* hem was geantwoert dat hy n*iet* wederkeere*n* en soude bi*n*ne*n* Troyen maer[10] ond*er* de griecke*n* / want die stadt van Troye*n* sprack hy voert sal van den griecken verdoruen worde*n* binnen[11] de*n* tyenste*n* iare na datse beleghe*n* sal sij*n* waero*m*me dat Calcas als hy dit vande*n* afgod v*er*staen hadde soe es hy ghegaen tot Achilles ende Potroclus die noch inden tempel ware*n* ende heeft hemlieden gekondicht sij*n* [**JvDB2va**] antwoerde va*n*de*n* afgod appollo. dies die twee griecssce[12] heren blide ware*n* o*n*tfanghende hem minnelijc. en*de* hebben[13] hem geleydt tot in haer scepen. en*de* zij*n* gereyst tot daer tprincipael heyr va*n* den griecken lach. daerse blijdelijc va*n* alden heeren ontfanghen ware*n* daer v*er*telde achilles die antwoerde vande*n* afgod Appollo / ende hoe Calcas van Troyen ghesceyden / was mits d*er* seluer antwoerden Dies alle die heren blide waren ende hebben hem o*n*tfanghen voir haren oppersten raetsma*n* § Hier na hebben hem die griecken bereyt o*m* voert te seyle*n* na troye*n* maer daer gherees grote te*m*peest opt see. soe datse in groter sorghen waren. mair doer Calcas wijsheyt wort dat wedere ghestilt doen sy haer offerande*n* ge- [**JvDB2vb**] daen hadden der goddinnen dianen daer oeck die duuel ute*n* beelde de*n* me*n*sche*n* hair begheerte*n* ende vrage*n* seyde

§ Hoe dat die griecken trocke*n* voert int conincrijck van Troyen. berre*n*de ende blakende ende wonnen. castele*n*.

ALs die grote te*m*peest ende onweder gedaen was va*n*der see. En*de* coninck Agame*n*non sijn offerha*n*de gedaen hadde. So is hi met alle sijn geselscap tscepe gheghaen .ende is met goeden winde ghecomen in dat coni*n*crijcke van Troyen in een schoon hauene daer een sterck

[9] bloetstortikge*n*
[10] maeer
[11] binnne
[12] griessce
[13] hebbe

casteel stont / daer vele volcks van wapenen inne was

[**B2v**] [Houtsnede 6: Belegering van een stad.][14]

[**JvDB3ra**] Dese metten volcke dat daer ontrent woende maecte*n* he*m* sterc en*de* woude*n* de*n* griecken benemen datse daer niet la*n*den noch opslaen en souden. So datter eenen swaren strijt geuiel Mair want die griecken in so groter ontelijker menichten waren. so hebben si die Troyanen vluchtich gemaect en*de* tcasteel ghewonnen ende verbrant. ende alle die daer op waren kettiuelijc gedoot. § Ende wa*n*neer als si dit al volbracht hadde*n* soe sijn die griecken blidelike*n*[15] tscepe gegae*n* en*de* sijn geseylt met eene*n* goede*n* wi*n*de tott*er* hauene*n* de genoemt was Thenedon en*de* si hebbe*n* haer anckers gheworpen en*de* sijn opt lant ghetreden / ende hebben he*m* daer v*er*verscht.[16] En*de* nyet verre van daer soe lach noch een and*er* casteel seer sterc en*de* rijcke / ende al omme daer ontre*n*t wel bewoent met volcke en*de* te*n* lach maer ses mijlen vander stadt van Troye*n*. En*de* die inwoenders daer ontre*n*t sorghende voor haer verderffenisse stelden hem mannelijc tseghe*n* die griecken so dat sijer vele versloeghe*n*. mair lazen sy werden cortelijc verslage*n* sond*er* die opt casteel waren. En*de* die griecken hebben dat casteel beclo*m*me*n* met crachte. so datter veel griecke*n* in dye bestorminghen doot bleue*n*. Wa*n*t die van Troye*n* weerde*n* hem alte vromelike*n* tot datse al vermoeyt sijnde hem niet langher gehouden en konden. Waer by dat dye griecken douerha*n*t hyelden en*de* doode*n*t al datse daer vonde*n*. en*de* verbrandent tcasteel en*de* al dat daer in was. Ite*m* van daer sijnse ghereyst op haer paerden .ij. mijlen verre i*n*t la*n*t berre*n*de[17] en*de* blake*n*de / verslae*n*de die lantlieden seer ia*m*merlijc. en*de* roofde*n*t al d*at* sy vonde*n*. en*de* brachte*n*t tgoet i*n* [**JvDB3rb**] haer scepen die noch lagen in die haue*n* van Thenedon. Als con*inc*. Agame*n*non den roof in die scepen hadde doe*n* bringhe*n*. so heeft hijen doen deyle*n* eenen yegelijken na dat hy hem vromelijc ghehadt hadde. Ende wa*n*neer als die griecken aldus dese casteelen ghewonne*n* en*de* v*er*doru*e*n hadde*n*.[18] en*de* alle dinge*n* na hare*n* eysch gecregen hadden / soe liet con*inc*. Agame*n*non ghebiede*n* dat sy allegader des morghe*n*s al daer v*er*gadere*n* soude*n* om raet en*de* ee*n* ghemeyn[19] morghe*n* sprake te houden Ende werdt gesloten hoe datse a*m*bassaten aen coninc Priam sende*n* soude*n* om te besiene oft men goedertierlijck mocht weder ghecrijghe*n* die schoone Helene maer dair af wilic nu swige*n* en*de* vertellen vanden conync Priam wat hi hier en binnen ghedae*n* heeft.

---

[14] Kok 306.49
[15] blibelike*n*
[16] v*er*versth
[17] bere*n*de
[18] hadde*n* hadde
[19] ghemeyu

¶ Hoe dat Priam en*de* die meeste van Troyen mette*n* co*m*mune v*er*saemde*n* binne*n* der stadt en den[20] tempel vand*er* goddinnen Pallas haer offeranden doende en*de* Troylus verlieft werdt op Briseda calcas dochtere Capittel .v.

ALs dan die con*inc*. Priam verna*m* dat dye griecke*n* so na sijn stadt van Troyen waren. en*de* datse sijn la*n*t daer omtrent bedoru*en* hadde*n* in so*m*migen eynde*n* alsoot voerseyt is. So dede hy ghebieden een open hof .xl. daghe*n* lanc beroepe*n*de / en*de* dat al zij*n* ondersaten / edele / onedele / rijcke / ende arm. hoe dat si waren come*n* soude*n* inde*n* tempel vander goddinne*n* Pallas / en*de* daer de*n* gode*n* sacreficy doen soude*n* om hulpe en*de* bistant te ghecrigen teghen die griecke*n*. dwelck also ghedae*n* werdt. § Na dese tijnge vande*n* heerauten soe versaemden inden tempel [**JvDB3va**] Coninghe*n* / coninghinne*n* / hertoge*n* hertoghinne*n* / grauen / graui*n*nen / ridders / knechten / etc*etera*. doende haer offera*n*de*n* elck na dat hy gheslaedt[21] was / sommyghe deuotelijc / sommighe andersints / om haer boelen taenscouwen. Want die sommighe versuchteden / sommyghe wronghen haer handen elc dede also he*m* te moede was / als die ghene die gheerne co*m*foert van lieue vercreghe*n* hadde*n* Troylus aensiende dese ionghelinge*n* aldus ghequelt sijnde metter minnen

[B3va] Houtsnede 7: Gezelschap in heidense tempel.][22]

[**JvDB3vb**] bespottese segge*n*de tot ee*n* sine*n* ridderen O besiet my toch dese io*n*ghe*n* sotte*n* hoe si suchten hoe sy gespa*n*nen sijn i*n* ven*us* ploech. sietse haer oghe*n* opslaen begerende troost en*de* co*m*foort va*n* lieue. en zij*n*se u iet wel ghestelt om ons vianden te beuechten / dye haer crachten dus laten benemen van desen o*n*geualligen vrouwe*n*. Die ridd*er* voors*eit* Pandro gehiete*n* dit hore*n*de a*n*twoerde aldus. O Troylus. heere dat es messeyt. Dye

mi*n*ne heuet sulcke moghe*n*the*yt* Dat die
ve*r*uaerde daer bi wert cloec Tlijf aue*n*-
tuerende als een roeck Ten fyne[23]
dat dye schoone sijn thoeuer laet.
Mach vernemen sijn cloecke daet
en*de* daer by come*n* in haren moet
Dits dwerc van mi*n*nen (Troyl*us*)
Waer toe eest goet Ae*n* vrouwe*n* te

[20] enden
[21] gheslaedt
[22] Kok 308.2
[23] fyne

stellen eenighe hope. Want so die
wed*er*haen als hy heeft nope. Va*n*-
den winde keert tall*en* hueren
Sghelijcs so keere*n* der vrouwen
natueren .op eene*n* dach duysent
 werue*n* Aylaes het heeft moeten
besteruen. so menych amoreus.
Dit wijtic al de*n* vrouwe*n* want sy
sijn preus. Datse haers dienaers
trauailgere*n* / niet en achten noch
en beghere*n* / he*m* troost te geue*n* voir
hair pijne (Die ridd*er*) Die he*m* ghe-
wachte*n* kan voor venus lijne[24] Is
wel gheluckich hi scuwet menige
martelie druckich (o troylus) en
minde ghi noyt (Troyl*us*). Iaijck
maer nu be*n* ics al vrij Lof heb hi
die my daer wt hielp deluen Hy
minde mi meer dan ic mi seluen
Die ridder Die he*m* ghewachte*n* ka*n*
voor den brant hi en behoeft om
blusscen gheene*n* vloet.
[**JvDB4ra**] Troylus aldus siende op dese minnare*n* en*de* bespottese daerse dus haer offerhande*n* dede*n*. soe gheuielt dat Briseda haer offerande ghedae*n* hebbe*n*de hair omme keerde vande*n* outare ende dede den here*n* seer properlic reuerentie En*de* mits datse verbi troylus passere*n* soude en*de* hem toe neygen ghelijc sy den anderen ghedaen hadde so wert hi aenmerckende haer wtnemende schoo*n*heit haer gracelike sede*n* haer mi*n*like manieren. haer blinckende[25] oghen die hem so vierichlijken ter herte*n* ghi*n*ghen midts minlijcken begheere*n* en*de* vierige*n* appetijte dat hi geheelijc m*et* harer liefden beuanghen wert die o*n*langhe seluen anderen mi*n*naers ghespot hadde dies hi seyde aldus
Och oghe*n* tghesicht sal v v*er*blinden

[24] lijue
[25] vlinckende

int scouwe*n* va*n* hair die de scoo*n*ste p*er*soo*n* is
Voor al die mij*n* sinne*n* kinden. (es
gelijc de rose de voor alle bloeme*n* scoo*n*.
mijn herte dunct dat in shemels troon es[26]
door tscouwe*n* d*er* vrouwe*n* voor al gepre
sen Der natueren werck in haer soe
schoonen loon es. Dat sy gheen men
sce*n* en scijnen mer yngele*n* int wesen
Och groot beghere*n* hooch ongemete*n*
So ghy mer siet die schone engiene
Van haer daer ghi soe opt sijt v*er*vlete*n*
So ghise noch meer begheert te siene
Och herte wat staet v te gheschiene.
Den dienst des te*m*pels es al ghedaen.
Dect v secretelijc om te ontvliene
Dat nieman[27]t dijn lijden en ka*n* v*er*stae*n*
Tes meer da*n* tijt ic wil va*n* hene*n* gaen.
§ Als Troylus dese woerden geey*n*dt hadde / gheuoele*n*de he*m* seluen seer ontstelt en*de* van liefde*n* seer ontsteken / ghi*n*c hi te bedde ligge*n*. secreetelijc claghe*n*de sijn hertelijc grief. seggende aldus
[**JvDB4rb**] § O onghetemperde blakende gloet
Die mijn herte so tormenteert
O schone Bryseda / o beelde soet.
Die my dlijf dus inflammeert
O schoonste en*de* bat gheco*m*plexioneert
Da*n* helean paris mij*n*s broede*r*s trouwe.
ende veel edelijcker[28] genatureert[29]
dan Pollexena die schone vrouwe[30]
Soeter da*n* Aurora dye va*n*de*n* douwe[31]

---

[26] Versregel ingevoegd op basis van RvdD
[27] nieman t
[28] ededelijcker
[29] Versregel ingevoegd op basis van RvdD
[30] Versregel ingevoegd op basis van RvdD
[31] douwue

Goddinne was / wijser dan Diane
Venus ghenoot / boete voor rouwe
Vierich als de zo*n*ne claer als die mane
Schoo*n*ste geformeerde rey*n*ste gedane
Hebt compassie op mij*n* dangier
Sendt mi water confoort tonfane
Oft ic en saechs niet te volstane
En*de* sal nu moeten verbroeyen hier
In uwer gloyende minnen vier.

O ghi wereltlijke mensche*n* die desen dwasen troylus nauolge*n*de sijt i*n* alle*n* welluste deser werelt leuende / uwe oghen onmanierlijke*n* sondighen creatueren thone*n*de. en*de* die minne (ia gee*n* minne maer duuelsce raserije) met al uwen ghedachte*n* / nacht en*de* dach hantiere*n*de. wilt toch ouerde*n*cken donsalyghe eynde van desen mi*n*naers. hoe katijuelijc datse v*er*gaen sijn. ghelijc dese Troylus waer af dat o*n*se hystorie v*er*claren sal voert / hoe vele smerte*n* / hoe vele v*er*driets / hoe veel sorghe*n* dat hi geleden heeft. eer hy heeft ee*n*s o*n*salichlijc heeft geweest v*er*troost na sijn begheren etc*etera* En*de* hoe sca*n*delijc dat hy ghestoruen es door sijn grote rasende liefde. also dat hier na verclaert sal worde*n*.

Noch van Troylus clachten.
Elaes wat souden segghe*n* noch /
Oft coninge*n* hertoge*n* princen graue*n*
Vername*n* mijn amorueselich slaue*n*.
Si mochte*n* wel segge*n* als seer v*er*stoort
[**JvDB4va**] Siet desen dulle*n* ma*n* verdoort.
Die nu in desen tijt van grieue
Niet el en spoert da*n* na troost va*n*
lieue. O troyl*us* na d*at* ghi minne*n*
moet Twij en quae*m*t niet dat gi
int herte loet. Die gene die v ga
ue co*m*foort V suchte*n* v clage*n* blijft
ongehoort. Sy es hard*er* da*n* stee*n*
couwer da*n* ijs. V nyet achtende
aes oft sijs. En*de* ghi v*er*broeyt v in

dit da*n*gier / Smelte*n*de als sneew
duer tvier. ¶ Hoe dat Pandro
Troyl*us* v*er*troeste daer hy te bed-
de lach gheuende he*m* co*m*foort en*de*
troost. en*de* hoe troyl*us* die schoone
Briseda aensach. Ca*pittel* .iiij.
Pa*n*dro vernemen*de* de gro-
te liefde daer troylus me
de beuanghen was. soe dachte
hy hem te vertroosten. ende is
ghegae*n* ter plaetsen daer Troy
lus op sijn bedde va*n* minne*n*[32] siec
lach doe*n*de sijn clachte also hyer
voor ghescreue*n* staet / en*de* heeft he*m*
toeghesproken aldus.
§ O lasen wat smerten
Lijdt die liefste ond*er* tscijn d*er* zo*n*ne*n*
O mijn heere en*de* vrie*n*t sidi nu v*er*wo*n*ne*n* /
in deser tijt hoe co*m*t dit so
Troyl*us*.
Welcke fortune bracht v hier
Om my te siene in dit dangier
Ic bidts v gaet wech laet my alleene.
Pandro.
O hertelijc vrient twaer mi te cleene.
V in da*n*giere aldus te siene.
Ende sond*er* meer besceets te vliene
Dat ghijs versuct ic bens onvro.
Want noyt en verdiendic Troyl*us*
O Pandro
Ic weet wel dat mijn ghequel
V meer deert dan yemant el

[32] min ne*n*

[**JvDB4vb**] [Houtsnede 8: (zieke) man te bed met een bezoeker.][33]

Dus bid ic wilt van henen vlien

Want noode soudi my sterue*n* sien

Ick en mach niet langher leuen

Die crachte*n* mijns leue*n*s mi begeue*n*

So es verdeluwet mij*n*s lijfs virtuyt

Pandro.

O bloem van ridd*er*s hoghe spruyt.

Troost en succoers en*de* liefste ghetal.

Onder die muragie van troyen al.

Wat siecten en grieft v vrij edel bloet.

Troylus

En peyst niet dat my siegie[34] doet

Vanden griecke*n* voor troyen hier

noch forse van wapene*n* sulc da*n*gier

noch ducht voor eenich ongeual[35]

Want dat es dminste gepeys va*n* al

[**JvDB5ra**] Alle ander saken bringhe my ter doot

maer hoedanich dat wesen mach mi

nen noot Al ignoreerdijs en acht dat

niet. Vercorene Pandro

Pandro.

Och edel diet

Oft tgeselscap oyt was bequamelijc.

Tes messelijc oft ic v co*n*foorteerde.

Daer ghy de doot so seer om gheert

Wilt my condighen wat v deert.

van my \ ic bid v eest betamelijc[36]

Troylus

O Pandro eer ic tot u recoeuereerde.

---

[33] Kok 308.3

[34] siegie

[35] Versregel ingevoegd op basis van RvdD.

[36] Versregel 3 en 6 t.o.v. RvdD omgewisseld.

Mijn grief / anxt / mijn deerlijc sneue*n*
de cracht mij*n*s leue*n*s soude mi begeue*n*
Verlates my ic bids v vrient v*er*core*n*.
Pandro
Daer rechte vrientscap es ghesworе*n*.
Daer en es gheen secreet ghedect.
Want deen vrient es altoos gewect
Den andere*n* wat succours te gheuen
Een deel te nemen va*n* sijn sneuen.
Dus begheric gedeylt te sijn va*n* dine*n*
Troylus (rouwe
O vrient ghetrouwe.
Na dat ghi y*m*mer wilt weten bloot.
Mijn doloruese martelie groot
Ic sal u segghe*n* al mijn mesquame
Niet dat ic hope tot mijnre vrame
By v mijn grief te deslogerene
Maer alleenlijc om te obedierene
Die grote bede daer ic niet tsegen
Emmermeer en soude segghe*n* moge*n*
Want ic en wille ghevueght be*n* met v.
Pandro
O troyl*us* hoe moechdi dit grief tot u
Aldus secretelijc gehelen my
Rasch mi te kondige*n* bid ic di
Wie v int meskieuen bringt
Troylus.
Thes minne die allen herten dwingt.
Daer tege*n* en helpt cracht ko*n*ste noch
(raet
[**JvDB5rb**] Ende diese smaect al sijn daet
En*de* sijn labuer es al teghen spoet
Pandro
Lasen die hier meest labuers in doet

Es eerst te nyeuwten

Troylus,

§ Dats my ghebleken.

Wa*n*t ee*n* gay gesichte heeft mi o*n*tsteke*n*.

Met vierighe*n* luste mij*n*s leue*n*s cracht

Dat ic mi wensche doot oft v*er*smacht.

Sulc es mijn leue*n* eest v genoech

Meer taenhoore*n* mijn ongeuoech.

So bid ic v op alle die vrienscap[37] nv.

Die oyt was tusschen mi ende v

Dat ghijt secreet wilt houde*n* voert

Ende gaet van hier laet my v*er*stoort

Alleene vechten tege*n* mijn seer.

Pandro.

Och twij en wistic dat niet eer.

Ic had u toch eenich sints raet geko*n*de*n*

Daer ic dit grief met had ontbo*n*den

En u in solase bracht wt ghetrouwe.

Troylus

Wie ghije.

Pandro.

Iaijck wel ter kuere

Troylus

Ke lieue Pandro helpt eerst v seluen.

Wa*n*t ick sie v daghelijcs o*m*me weluen

Van anxte en*de* van melancolien.

Door dminlijc sien ende oft gi tot die*n*

Gheen raet en weet noch af noch an

om v seluen / hoe soudy dan

Mij*n* grief geblussche*n* groot o*n*gemete*n*.

Pandro.

Tvalt wilen die de*n* wech wel weten

---

[37] vrienstap

Datse v*er*dolen / nochta*n*s hare*n* raet.
Doet dat een ander recht gaet
Ic kinne wel dat by fortunen wreet
Va*n* mi*n*ne*n* mi groeyt ee*n* dagelijcx leet.
Maer dats bi cauze*n* dat ics secretelic
[**JvDB5va**] Niet en beleede so ghi vermetelijc
Dit sijt te doene en*de* doet tot noch
In desen op alle vrientscap doch
Bid ic v wilt my tghesichte nomen.
Van daer v alle tgrief es comen.
Ick sal meer poghen na dinen vrede
Dan ic oyt my seluen dede
Dus latet tghepeys va*n* sulcke*n* rouwe
Troyl*us*) O vrie*n*t ghetrouwe (roede
Ic en derfse nyet noeme*n* doer scae*m*pte*n*
bi cause. si is van uwen bloed
ende herde na / elazen dus.
So heeldict[38] gerne (Pa*n*dro (O Troyl*us*
Hoe cleyne*n* betrouwe*n* hebdi op my.
Ic ke*n*ne v secreet en vrij Troylus
Nochta*n*t wildic wel die doot beiage*n*
En*de* ic mochte sonder v meshaghen
V helen die mi dese quetse doet
Mer want ic v ke*n*ne secreet en vroet.
Ende want ghi weet dat niet en mi*n*t
Bi boeken oft wetten diemen vint
Maer by ionste*n* alsoot natuere raet.
so seg ict v die my dus heeft begaedt.
en*de* mij*n* hert gewo*n*t mits hare*n* gesichte
dats briseda v schone nichte
beraedt mi moechdi pa*n*dro ((Pa*n*dro
Nu weettijt wel. O cupido

[38] heeldcit

V seg ick lof van desen doene
o troyl*us* v*er*dorret n*iet* mer wert groene
Want ghi hebt v*er*core*n* een edel genoot
Naer v volmaecte weerde groot.
V herte en mocht niet bat logieren.
Dat ken ic warachtich (Troylus
Haer soete maniere Pandro
Haer edel castume / haer hoge corage
Haer gracelijc weze*n* / haer scoo*n* ymage
Soude ee*n*der herte*n* meer doe*n* v*er*froye*n*
Da*n* alle vrouwe*n* die sijn in troyen
So edel esse genatureert (Troyl*us*
Dats tvier dat mi d*us* fla*m*meert
Pandro.
Vercorne troylus rust dinen moet.
[**JvDB5vb**] Ten si dat v een sake doet.
Ick sal ontkommeren al dijn gewichte
Troyl*us*
Wat saken es datte.
Pandro.
Dats dat mijn nichte
Sebarigher es in haer beiach
Dan enige vrouwe die wesen mach
Die meer mesprijst der minnen liet
Troylus.
Elaes dats waer. Pandro
Deert ons dat niet
Ic hoopt so wijslijc te besoe*n*gnierene.
En*de* v messagie so tallegierne
dat v verdriet noch sal v*er*muyten
In die alder ghenuechlijcste deduyte*n*
Die noyt lief ghecreech van lieue
Troylus
En peyst oec niet dat ic met grieue

Beghere aen sulcke vrouwe reene
Velonije oft ercheyt meene.
Maer en ghere anders niet om my
Dan dat puer haer ghelieue sij
Ende ghedoghe dat icse minne

Pandro

O Troylus heere rust dijn sinne
Laet mi ghewordem. want also wel
Als ghi heb ic gesmaect tghequel
Verbluscht dijn vierige vlamme in v
Alle tbitter sal ic verkeeren nu
in smake van honige soet van viguere

Troylus.

O pandro liefste creatuere
Ic sweer v bi alle der goden cracht
Dat alle die triumphe der griecken macht
Nemmermeer en mogen deren my
Op dat mijnen dienst haer danckelijc sij
Dus recommanderict v als vrient
Ghi weet wat ter saken dient
Doet so uwen wisen raet ghedraecht.
Ic segghe adieu

Pandro

[**JvDB6ra**] Blijft onwersaecht
Ghi sijt verwachtende blide mare.

§ Hoe pandro van Troylus schiet om Briseda te spreken ende hoe si consent gaf[39]

ALs dese woerden van hem beyden gesproken ende ghesciet waren. so is pandro gegaen soe verre totten huyse van Briseda sijnre nichten ende dede soe vele dat haer ter sprakem quam Terstont als dese briseda haren neue sach so thoondese hem een bly gelaet vragende hertelijc ofter yet nyews ware. ende oft coninc. priam ende sijn edele heeren gheen onweerdicheyt en hadden tot haer ouermidts haers vaders Calcas vlucht. Waer op pandro antwoerde aldus.

[39] *DvT* RvdD, b6va: Hoe Pandro van Troylus schiet sinen geselle om te spreken die schoone Brizeda. ende hoe sy mits langher spraken consent gaf om den edelen Troylus te vertroosten.

Nee*n*t vrowe[40] certey*n*lijc. maer gy sijt meer begracit op dese huere va*n*den edelinge*n* va*n* troyen da*n* eenige and*er* vrouwe*n*. en*de* dat n*iet* vande*n* mi*n*ste*n*. maer va*n*de*n* meeste*n* Briseda a*n*twoerde. wie sijn die gheene die my so io*n*stich en*de* vrie*n*thout zij*n* en ke*n* icse n*iet*. pa*n*dro a*n*twoerde. gy ke*n*t he*m* wel het es Troyl*us* con*inc.* pria*m*s soene die cloecste ter wapene*n* naest sine*n* broed*er* Hector bi*n*ne*n* troyen die scoonste en*de* die sebarichste die best gemanyerde / en*de* die secreetste va*n* mo*n*de die de gode*n* ye ghewrochten. Va*n* he*m* si di begracijt meer da*n* eenighe vrouwe*n* binnen troyen. voor v en begheert hy niema*n*t / doer uwe*n* persoen sterft hi duyze*n*t doode*n*. alle zij*n* vruecht v*er*dwij*n*t alle zij*n* iuecht v*er*deluwet. al die cracht sijns leue*n*s v*er*teert hij door v altijt behoude*n* uwer eere*n* (Dit horende briseda a*n*twoerde hier op ald*us*) O pa*n*dro Ic wae*n*de had ic sulcke*n* daesh*eit*. Va*n* mi*n*ne*n* begrepe*n* bi mij*n*d*er* dwaesheit Als ghy te berd bre*n*gt ald*us* ee*n*lijc. Dat ghy n*iet* allee*n*lijc mi v*er*spraken en hadt maer geslage*n* seere. Als die ghene die

[**JvDB6rb**] mij*n* eere M*et* rechte bemi*n*ne*n* soudt voir

iemant el Pandro.

O Briseda bre*n*g ick v scande.

Briseda

Ia ghi dat blijct hier wel.

Wa*n*t oft ghi my raet dat felle da*n*gier

Va*n* minne*n* en*de* dat onblusscelijck vier

Te vergh*e*n. wat selen mi da*n* vre*m*de rade*n*

Pandro

O nicht wat macht v scaden

Dat v verkiest een edel bloet

Anders niet ghere*n*de tot v dan goet

Die so werdich es d*at* op daersche dal

Gheen weerdigher terden mach

Briseda.

Dat ken ick al

Troylus es so edele en*de* gent

Om elcke vrouwe sijns te sine conte*n*t

Maer sint d*at* gods gelieue*n* groot.

Mijne*n* man va*n* mi weerde ter doot

---

[40] vrowe

En wildic m*et* mi*n*ne*n* niet sijn bekuert
Wa*n*t therte noch om zij*n* steru*en* truert
En*de* sal de*n* tijt mijns leuens meest
Pandro[41]
O nichte briseda weecht dine*n* gheest.
De*n*ct om dij*n* geluckige scoo*n*heyt claer
Die sulcke werdicheyt trect tot haer.
Wa*n*t too*n*de ghi he*m* ionst als hi v doet
So soude me*n* segghe*n* beelde soet.
D*at* die sterre mett*er* sonne*n* ware*n* v*er*froyt
want geliker paer en v*er*sa*em*de noyt
Met io*n*stiger mi*n*nen als ghy te same*n*
mocht so gheschien.
Briseda
Sulck grief van blamen.
Wil ick van my noch[42] refuteren
Pandro
Suldijen dan dus late*n* confunderen.
sonder te vertroosten die v alsoe
Voer al vercoren heeft
Briseda
[**JvDB6va**] Aylazen pandro Briseda
Sulc v*er*kiesinge sulc minlijc smerte*n*.
Es he*m* comen wt lustigher herten
Ende lichtelijc verkeere*n* iaet.
Minne verandert tgepeys vergaet
Oec is hi daghelijcs tallen spele
Daer hy schoen vrouwe*n* ae*n*siet so vele
Hi sal wel eene vinden iay
edel schoone gent net ende gay[43]
Om he*m* te troostene tgrief zij*n*d*er* blame*n*.

---

[41] Briseda.
[42] uoch
[43] Versregel ingevoegd op basis van RvdD

Pandro

Dits crancken troost.

Breseda

O pandro

al blijuic i*n* eere*n* wat maecht v grieue*n*.

Ick bids v laet v doch ghelieuen

Dees a*n*twoerde / en*de* co*n*forteert daer va*n*

Met andere*n* gepeysen de*n* edele*n* man

En*de* bringt he*m* ee*n* nyew gepeys voer

oghen Pandro

O nichte ic en soude niet moghen

Al ander solaes es hem een pijne

Sonder alleen bi v te sijne.

Hier om vercoren nichte soet

Sal so wreet bliuen uwen moet

Dat ghi troost sult laten deruen.

Die hondert doode*n* om v soude steru*en*

So machmen vloecken dauantuere.[44]

en*de* dat schone wesen dijnre figuere.

daer sulcke weerdicheyt o*m* co*n*sommert.

Briseda.

Sekerlijc dat hem dus co*n*fundeert

om mijne*n*t wille heb ic o*n*tferme*n* groot

Ende daer om ter vterster noot

So en ben ick sonder ghenade niet

Pandro

O nichte gheneest dan sijn verdriet

Gheeft hem ee*n* minlijc opsie*n* va*n* oghe*n*

Het sal hem blussce*n* alle sijn doghe*n*.

Al en gewoege hijs niet sijne*n* die*n*st ist

weerdich

Briseda

---

[44] dauantuere

O Pandro des ben ic al volueerdich
Na dat hi niet el en gheert van mij
Minlike ghesichten met ionsten vrij
Heb ic ghenoech om sijn ghesonde
Doer die bede va*n* dinen monde
en*de* om dats Troylus weert es voor al[45]
Pandro.
Daer aen houdicx my
[**JvDB6vb**] Briseda
Maer liefst ghetal
Vercorene neue ick supplyciere
Dat so beleefdelijc bestiere
In sulcker wijs dat ons minnen niet.
Mij*n* blame en werde noch he*m* v*er*driet
Hi moet bedect sijn wijs en*de* secreet
Pandro
Sijt des gewreet
Ic ke*n*nen he*m* so rey*n* van aerde vrij
Daer vore gheen sorghe en sij
Oec weet ic sijn mantenere*n*
Sijn werc sijn doe*n* / so sal conduceren.
Dat ghijs beyde sult wesen vro
Dus blijft in hueghen.
¶ Hier mede so heeft pandro v*er*troost sijne*n* gheselle Troylus / die va*n* minne*n* sieck te bedde ligge*n*de es ghenesen gewoerde*n*. midts der blider boetscappe*n* van sijnder vrie*n*dinne*n* Briseda wair af dat ic nu swygen wille / en*de* verclare*n* hoe die griecke*n* raet hielde*n*. En*de* hoe co*ninc*. Agamennon mits consente vande*n* a*n*deren coninge*n* en*de* prince*n* sonde*n* Vlixes ende Dyomedes totte*n* con*inc*. Priam bi*n*nen Troyen / en*de* vander antwoerde*n* die hy met de*n* griecscen a*m*bassade*n* ouer sandt Capittel .vi.
OM voert te bescriuen die historie vande*n* griecke*n* so es te wete*n* hoe datse ouerdrage*n* hebbe*n* nae datse in dat Troysche rijcke gebarnet ende gherooft hebben / ghesonden hebben Vlixes en*de* Dyomedes totten coninck Priam om he*m* te vrage*n* oft hy Helene*n* ouergheuen

[45] Claus van Briseda toegevoegd op basis van *DvT* RvdD, c1rb.

woude haren man Menelaus eer datse he*m* meer schade*n* dede*n* Dus da*n* so sijn die griecsche a*m*bassade*n* ghereyst tot in die stadt van Troyen en*de* hebbe*n* ghegaen doer die stadt totte*n* coni*n*clike palleyse / daer si door menighe costelike camere lydende ten leste*n*

[JvDC1r] [Houtsnede 9: staande vergadering][1]

[**JvDC1ra**] vonde*n* hebben den coninc Priam in een sale / sitte*n*de in sine*n* trone soe rijcke datse noyt des ghelijcs gesien en hadde*n*. met menige*n* machtighe*n* vorste en*de* prince raet houdende. En*de* Vlixes die moedighe grieck heeft de*n* coni*n*c prya*m* sonder eenighe reuere*n*cie te doene toe gesproken aldus. O du coninc Prya*m* coninck Agame*n*non wyens bode*n* dat wi sijn die o*n*tbiedet di bi o*n*s dattu weder ouer gheue*n* sultste die coningi*n*ne Helene haren ma*n* Menelaus. Ende dat ghi oec beteren sult die grote scade die Parys dijn sone in griecke*n* ghedae*n* heeft En*de* ist sake dattu dese dinge*n* doetste al vallet dij swaer. so werckestu seer wijslic maer versmaedestu dese dinge*n.* so moghestu wel vermoede*n* dat di en*de* dine*n* volcke veel quaets nakende es. Want du en*de* alle dijn volck [**JvDC1rb**] metter doot gheplaecht worde*n* sulste

§ Ende als con*inc.* pria*m* dese woerde*n* va*n* Vlixes v*er*staen hadde soe heeft hi haestelijc gheantwoert aldus Van dine*n* woerde*n* so v*er*wond*er*t mi alte seer. Ghy sijt van my eysschende tghene[2] datme*n* eene*n* verwonnene*n* coni*n*c nauwe te voren en soude legge*n*. en*de* ick hope dat die griecken niet so machtich en sijn datse sullen volbringe*n* tghene dat ghi alhier segt. Sy begheren beteringe die selue mesdaen hebbe*n*. Sy hebbe*n* mijne ouders ende mijn vriende*n* ende al mijn ondersaten verslaghen en*de* mij*n* schoone stadt verdoruen ende mij*n* borghers wech gheuoert Ende Exionie mijn suster houden sy in oneere en*de* in hoerdo*m*me. dwelc niet en behoort wa*n*tse y*m*mer va*n* coninclike*n* troncke vri edele gebore*n* es Besiet wat redene*n* datse [**JvDC1va**] hebbe*n* om beteringe te eysschene va*n* my die my so vele mesdaen hebben. Ic woude vredelijck mijn leue*n* geleyt hebben alle dese dinghe*n* verghetende ende vter herten settende waer om d*at* ic sandt tot hem lieden mijne*n* getrouwen bode Anthenor biddende datse doch wolde*n* wed*er* ouergheue*n* mij*n* sustere Exionie ende ic soude daer mede alle voorleden mesdaet vergheue*n* hebben. Ende met wat oneere*n* scande*n* en*de* dreyghinge*n* datse mynen bode a*n*thenor ghetraecteert hebben es my en*de* al kindich. Ende hierom so en eest nyet tamelijck noch behoorlijc dat ic uwe bootscap v*er*horen sal Wa*n*t ic hadde sekerlijck lieuer daerom te vergae*n* / dan in eenigher maniere*n* den griecke*n* gehoorsam te sijne van tghene datsy va*n* my beghere*n*de sijn. Ende ghi oec beyde die dese woerden hier ghesproken hebt ten ware sake dat v de*n* dienst der bootscappe*n* ontsculdichde. Ic soude v beyde te same*n*

---

[1] Kok 306.34

[2] thene

quader doot doen steruen. Tot welcke woerde*n* dat Dyomedes lachende wert ende sprack aldus O con*inc.* Pryam ist sake dat gi sonder tore*n* noch gramscap niet en moechst wesen wa*n*neer alstu ons allee*n* sietste. hoe sulstu v dan moghe*n* onthouden wa*n*neer als ghy sult aensien so menighe*n* grieck ghewapend*er*hant op v comen om v en*de* uwe kinderen te v*er*slane Vanden welcken v uwe hoghe muere*n* noch dijne stercke toernen niet bescerme*n* en sulle*n*. Vele va*n*de*n* here*n* des coninc Pria*m*s hore*n*de dese woerde*n* va*n* dyomedes wouden hem daer verslage*n* hebbe*n*. maer die coninc pria*m* sto*n*t haestelijc op wt sinen coni*n*clyke*n* stoele ende riep seer lude. en*de* v*er*boot datt*er* niemant [**JvDC1vb**] so koen en ware die he*m* mesdede. Wa*n*t den wijze*n* manne*n* sprac hy voert en betaemt niet den dwasen oft den sotte*n* op haer ghecke woerden te antwoerden ofte achten Wa*n*t inde*n* sotte*n* woerden salme*n* den dwasen ende sotten bekennen ende tware my ghenuechlijker aen mijn eyghen lijf yet te lidene dan dat ee*n* bode ind*er* teghe*n*woerdiche*it* van mijnen persone oft in mijne*n* houe enich onghelijc gheschyen soude want va*n* eend*er* cleynre mesdaet coemt somwile*n* ee*n* groot qualijc vare*n* en*de* o*n*geual. En*de* daer o*m* gaet allegader ned*er*sitte*n* en*de* niema*n*t en si so koene dat hi eenige o*n*eerbaerheyt meer spreke. Ende wa*n*neer als si aldus allegader af lieten[3] soe en konde eneas sijn woorde*n* niet langer bedwinghen[4] maer hi sprac aldus. O lieue heer coninc te*n* is niet o*n*redelic datmen de*n* dwasen oft de*n* ontwete*n*den a*n*twoorde gheeft op sine dwashe*it* [5] oft o*n*wete*n*heyt. Want die dwase en*de* v*er*metelijke woorde*n* sprect het wel is redelijc dat hi daer af ghecastijt ende berespt worde. Want ic mocht wel alsoe vele onnutte redenen ende woorde*n* spreke*n* in uwer tegenwoerdicheyt dat uwe coninclijken moghe*n*theyt met rechte soudy my moghen bringhe*n* tott*er* doot Ende te*n* waer sake dat uwe eerweerdighe presencie daer mede ghestoert mocht woerde*n* hi die alsulcke woirde*n* gesproken heeft soude dairom steru*en* En*de* al hier om v*er*mane ick hem dat hi haestelijc reyse sijns weges die hi gecomen is wt onser stadt van Troye*n* ia te*n* sy sake dat hi sijn redene*n* wijslijc wil veranderen Dyomedes en wert va*n* Eneas woerde*n* niet veruaert mer hy heeft hem aldus gheantwoerdt. [**JvDC2ra**] O du Eneas du biste die du biste. Ick ke*n*ne di te wezen seer rechtu*er*dich wijs ende vroem in dij*n* woorde*n* en*de* ee*n* goet taelma*n* voor mijnen p*er*soen. En*de* hier o*m* soe begheric met groter begherte*n* dat ic di soude moghe*n* vinde*n* tot alsulcker

[3] liete
[4] bedwinghe
[5] dwashe*it*

steden[6] daer ic dese woerde*n* mochte mette*n* pu*n*te van mijne*n* sweerde loone*n.* en*de* ick sie wel d*at* die. Con*inc.* salich is ouermits dat hy dy heeft tot sinen raetmanne. Want du en moechste dijne*n* coninc n*iet* raden dan recht te wercke*n* also v du*n*ct en*de* dyomedes woude noch meer schi*m*pige woorde*n* gesproke*n* hebbe*n* gehadt Maer vlixes die schoorde seer wijslijc sijn redene*n* he*m* v*er*mane*n*de dat hy swyghen soude. ende hy seyde tot con*inc.* pria*m* aldus O con*inc.* wy hebbe*n* seer wel verstae*n* alle tghene dat gi tot ons gesproken hebste. en*de* hier mede so wille*n* wy v*er*trecke*n* ende v*er*telle*n* getrouwelijc o*n*sen here en*de* coni*n*c Agame*n*non. alle tghene d*at* wi van di ghehoort hebbe*n* En*de* sijn al so haestelijc vande*n* pallayse ned*er* geclo*m*men ende op haer paerden[7] ghescrede*n* en*de* reden wt Troye*n* tot datse quamen daer die griecke*n* laghe*n* Ende doe ghi*n*ghen sy tot in coninc Agame*n*nons te*n*te dair alle die meeste heeren en*de* pri*n*ce*n* vergadert waren van al griecke*n*. en*de* sy hebben daer vertelt hem alle*n* tghene datse va*n* coni*nc* Priam*us* gehoort hadden Wair af dat den griecke*n* seer verwonderde en*de* hielde*n* groten raet onde*r*linge hoe sy haer reyse voert ordinere*n* souden daer hyer na meer af geroert sal woorden.

§ Maer yerst wil ic bescriuen die ghedaente*n* van sommige*n* Troyanen. also Dares en*de* Frygi*us* bescreuen hebben. wantse doe leefde*n*.[8] [**JvDC2rb**] ende bescreuen alle die strijde*n* dier geschiede*n.* § Coni*n*c Agame*n*non die was midelbaer va*n* lengte*n* ende va*n* tamelijker gedae*n*ten. seer vroem i*n* die wape*n* en*de* moedich. Achilles die was va*n* scoo*n*re ghedae*n*ten. hi hadde gheel hair gecrult / ende groot oghe*n* een manlijc gesicht en*de* breede borst en*de* scouderen. grote armen. vtermate*n* sterc bouen eenighe*n* grieck seer strijbaer. milde / ouervloevloedich en*de* milde van sinen coste Ta*n*talus die was seer groot van lijue en*de* sterck. en*de* van roder verwen hi was seer oetmoedich / hatende / kiuinge en*de* sceldi*n*ge. maer seer berende[9] die rechtuaerdighe striden.

Ayax Oleus die was groot van lijue en*de* hi hadde breede scouwere*n* en*de* groote arme*n* en*de* seer lanck. en*de* altoos ghecleet met costelike*n* cleedere*n* ende hi was seer bloode ende haestelich van spreken Thelamon ayax neue was seer schoo*n* en*de* hy had gecrult haer seer vrolijc en*de* genuechlijc va*n* sange. hebbe*n*de ee*n* goede bequa*e*m ste*m*me. en*de* hi was oec seer stra*n*ge en*de* vroe*m* inden stride en*de* wel ghemoedt. en*de* hy en prees ghee*n* houerdije.

---

[6] de
[7] poerden
[8] De opmerking klopt niet, want hij begint met een beschrijving van de balangrijkste Grieken.
[9] berende: gebrand? (Corpus Middelnederlands)

Vlixes die ghinc alle de*n* griecken te boue*n* in schoonhede*n* en*de* hy en was niet strange. maer hy was vol va*n* alder loosheyt. en*de* hi was ee*n* groot dicht*er* der loghene*n*. sprek*e*nde veel spottinghe en*de* boerti*n*ge woerde*n*. en*de* hy was suet en*de* seer subtijl en*de* wijs va*n* sprake*n* soe d*at* onde*r* de*n* griecke*n* sijns gelijc niet en was Dyomedes was seer la*n*ck / en*de* hi hadde een breede borst en*de* seer dick en*de* sterc va*n* scouwere*n*. fel van aensichte ind*er* geloft*e*n bedriechlijc. seer stra*n*ge i*n* die wapene. en*de* hi was oeck mede van vele menschen ontsien. want hy was seer [**JvDC2va**] vol ald*er* o*n*gerechticheyt en*de* seer lastich den ghene*n* die hem diende*n*. seer onsuuer en*de* oncuysch[10] en*de* dicwils socht hi de*n* brant der minnen
Hertoech Nestor was seer lanc va*n* gestaltenisse. breet van leden en*de* oec seer grof van armen. seer ond*er*scheyde*n* goet van spreke*n*. altoos goede*n* raet geuende ghetrouwe. seer lichtelijck v*er*torent ende dat duerde ongelanghe
§ Protheseus was va*n* tameliker gestaltenisse schoone en*de* seer strange. geringhe in wapene en*de* moedich
§ Neprologius was groot van lijue met swarte*n* hare. en*de* hi hadde groote ronde oghe*n*. en*de* breet om sijn scoudere*n* ende sijn borst / ende versame*n*de wi*n*brauwen / en*de* hy was stamerende in sinen woerde*n*. maer hi was seere wel gheleert en*de* ghefundeert in haer wet.
Palamides con*inc*. Naul*us* soe*n* was seer schoon van sijnd*er* gedaente*n*. seer moedich inden strijt / goet van woerde*n* en*de* bequaem. en*de* hi was oec huesch[11] ende ouervloedich gheue*n*de vele gaue*n* Poldarius was te mael grof ende soe dicke va*n* vetticheit dat hi nauwe allee*n* gegaen en mocht / hy was oock seer rechtuerdich \ maer oec houerdich en*de* opgeblasen / selden vrolijc noch blijde mair altoes was hy bedacht en*de* beco*m*meert met vele sake*n* ende met wonderlike*n* vree*m*den dinghen. (Briseda Calcas docht*er* was vtermaten suuerlijc ende schoone sy en was niet te cort noch te lanc goederhande bequaem van woerde*n* sy hadde vele vrijers en*de* veel had sijer lief maer syen had gheen vasticheyt op haer vrijers. Maer behaluen dese en*de* meer and*er* va*n*de*n* meeste*n* soe heeft meester Dares gescreue*n* dat die coni*n*c [**JvDC2vb**] va*n* persen oec seer lanc was en*de* hi hadde een vettich[12] ae*n*sicht. ende sproetich en*de* thaer va*n* sinen hoofde en*de* van sinen baerde was seer root.
§ Nv werden hier bescreuen die forme*n* ende die gedaente*n* va*n* con*inc.* priam*us* va*n* Troye*n* sijns wijfs zij*n*re sone*n* en*de* sijnder dochtere*n* en*de* va*n* sommige*n* andere*n* van Troyen

[10] oncuysh
[11] huech
[12] vettichtich

Ende meester dares die screef oec mede i*n* sijne*n* boecke vande*n* ghene*n* die oec binnen der stadt va*n* Troye*n* ware*n*. Coninc Priam was seer lanc schoon ende ghenuechlijck en*de* vrolijck Ende hy plach des auo*n*ts der spisen seer begherich te sijne .hy was seer o*n*uersaecht inde*n* velde. seer hate*n*de die smeeckin*g*e d*er* menschen ende hem selue*n* rechtuerdelijc te oeffene*n* in sijne*n* dinghe*n.* En*de* suete sanghen en*de* lyedekens der liefden plach hy seer gheerne te hore*n*. Hi was oec mede warachtich i*n* sijn woerde*n*. seer lief hebbe*n*de zijn ridd*er*scap. en*de* die plach hy vele te begaue*n*. En*de* van al con*inc.* pria*m*s sone*n* en wasser ghee*n* soe hoomoedich / als Hector sijn sone. En*de* dit was die ghene die i*n* die*n* tijden alle de*n* a*n*dere*n* te boue*n* ghi*n*c i*n* cloech*eit* en*de* i*n* koe*n*heyt en*de* hi plach ee*n* weenich te stameren i*n* sijn woerde*n* en*de* hi hadde seer harde leden die wel grote*n* last lijde*n* mochte*n* i*n*de*n* arbeyde. En*de* hi was seer groot van formen / wa*n*t die va*n* Troye*n* hadde*n* noyt also vrome*n* koene*n* man noch also moedich. Ende hi hadde oec mede seer veel haers op zijn hooft / ende daer en ghinc noch en quam noyt onrechtu*er*dich noch o*n*betamelick woerdt wt sinen monde en*de* hem en verdroot noyt eenige*n* strijt te gae*n* en*de* m*et* geene*n* arbeyde oft sweete*n* d*e*s stride*n*s en wert [**JvDC3ra**] hy niet vermoyt. En*de* men heeft nie van eenighe*n* man oft heere ghelesen die so ghemint was. va*n* sinen ondersaten als dese hector van troien was

§ Parys was seer lustich ende cluchtich om sijnd*er* schoo*n*heyt wille en*de* oec o*m* sijns hars wille dat hi hadde op sijn hooft want dat schee*n* also schoo*n* te weze*n* en*de* blinke*n*de oft gout geweest hadde en*de* hi was seer ko*n*stich met den boghe te schieten en*de* oec seere vroem en*de* stranghe inden strijt

§ Dyephebus was dye derde soe*n* en*de* Helen*us* was die vierde soe*n* Dese dye waren also van eend*er* gedaente*n* ende formen ghelijc dat ghee*n* onderscheyt tusschen hem beyde*n* en was. wa*n*t wye d*at*se o*n*uersienlijc ae*n*sach die en mochtse nauwelijc onderkennen noch o*n*derscheiden den eenen vanden anderen Ende sy waren recht va*n* al sulken formen als con*inc* priam van troyen haer vader was.

Want dese drie varen[13] al van eender ghedaenten ende forme*n* anders dan dat con*inc* priamus oudt was

Ende die een broeder van desen twee*n* gebroeders te wetene Diephebus was seer nerstich ende strange in dye wapen Ende die and*er* soene. helenus was te mael constelijc geleert inde*n* seue*n* vrie konsten.

[13] varen

Troylus al en was hi niet groot va*n* lijue hi was nochtans seer moedich ende groot van herten ende te mael machtich ende seer mogh*en*de in sijnd*er* moedicheit ende hi was seer bescheiden in sijnen dinge*n*. ende vande*n* iongh*en* maechden seer bemint. om zij*n*d*er* gracelijcheit wille ende vanden ioncfrouwen om sijnre sedicheit wille en*de* [**JvDC3rb**] in cloecheyt. ende koenh*eit* des strijts. so was hi hectors sijns broeders gelijck.

Eneas die hadde een groete borst ende clee*n* lijf ende hi was seer discreet in alle sijn wercken seer vroet en*de* seer wijs in sijnen woerde*n*. en*de* bequaeme in sijnre sprake*n* seer subtijl en*de* cloek verstandel van raden en*de* oec wel gheleert Hi hadde oeck een blyde ae*n*sicht met schoonen oghe*n* daer en was niemant binnen troyen also rijke oft ouer vloedich va*n* roerenden goede*n* als Eneas was want hy hadde veel castelen ende dorpen die hem alleen toe behoorden

Anthenor dye was la*n*ger seer discreet ende wijs in sijn woerde*n* ende subtijl van sinnen seer bemint vanden con*inc* Priam Polidamas' anthenors sone die was seer schone stranghe in dye wapene seer sedich bequae*m* va*n* lichae*m* crachtich[14] inde*n* stride. lichtelijc v*er*toernt seere bedwongen in sijn woorde*n* en*de* warachtich.

Coninck Menon die was seer schone van vormen groot van lijue ende seere breet ouer sijn scouderen. grof va*n* arme*n* ghecrult va*n* hare op sijn hooft vroem van aensicht cloeck van wapenen te hanteren ende een koen ridder inden stride / die voor Troye*n* alte vele louelijcke feyten va*n* wapeninge[15] dede teghen die griecken

§ Hecuba die coninghine con*inc* Priamus huysvroue dye was lanc gherect van lijue Sy hadde een mannelijke vorme ende gedaente Sy was van groter subtijlheyt en*de* wijsheden. seer veel gheleert

Andromata hectors wijf. was seer [**JvDC3va]** schoone ende lanc van lijue. wit van verwen. ende blanck als melck schoo*n* lichte ooghen blosende wanghen en*de* roode lippen. ende dat haer va*n* hare*n* hoofde dat was blinckende ende gelu als gout en*de* si was dye erbaerste o*n*der allen den anderen vrouwe*n* / seer wijs. vroet. ende discreet in alle*n* haer wercke*n*. oetmoedich goedertieren hatende kijuinghe twist ende alle o*n*eerbaerheyt. bemynne*n*de pays en*de* ruste haren man seer onderdanich. ende i*n* hare*n* wercken rechtuaerdich en*de* seer wel singhende Cassandra dye was van tamelijker ghedaenten. claer van weru*e*n mair sproetachtich int

[14] cratich
[15] wa*n*peninge

ae*n*sicht seer prijsende[16] die suuerheit ende reynicheit Sy plach vele toecome*n*de dinge*n* vore*n* te segghe*n* wa*n*tse inder astronomie*n* seer wel gheleert was Sy voerseide dye destructie vander stadt van Troyen maer laze*n* si en was n*iet* gehoort mair sij was van hare*n* vader inden kercker ghestote*n* Pollexena con*inc* priam*us* dochtere suster va*n* cassandra was ee*n* alte schoone*n* teedere maecht die de natuere met alder edelheyt vercyert hadde ende aen haer form en was niet ghedwaelt noch vergeten. O lasen haer schoonheyt wert haer alte qualijken gheloont wa*n*t si werdt onthoot deerlijc va*n* Achilles sone al so dat noch bat verclaert sal worden hier achter int eij*n*de vander historie*n* Haer sedicheit waer mij te lanck te vertellen ende si was oec soe duechdelijc datse alle dinghe*n* der ydelheide*n* versmade*n*de was ende hatende was. etc*etera*

Ende meester Dares ende Frigius. die doe ter tijt leefden. in die stadt va*n* [**JvDC3vb**]Troyen. ende oec onder die griecke*n* i*n* tijden van bestande co*n*uerseerde*n* hebbe*n* dese ghedaenten vande*n* meesten aen beyde siden bescreuen o*m* dair een eewighe ghedenckenisse afte hebbe*n* Wa*n*t in beyden vergaderinge*n* was die bloeme van alle mannen der werelt vergaert also hier namaels achter bat verclaert sal verden[17]

¶ Hoe vele coninghen hertoge*n* grauen ende prince*n* ende ridderе*n* behaluen ander ghemein manne*n* va*n* wapenen dat den edelen coninc Priam te hulpen en*de* te dienste quame*n* Ca*pittel* vi

O M dat hier vore die grote menichfuldiche*it* ende moghe*n*the*it* der grieken bescreuen es so wille*n* wi oec nu vertellen ende bescrijue*n* dat in corte hoe veel moghende coninghe*n* d*at* den coninc. priamo te hulpe*n* ende in baten ghecomen sijn om die edele en*de* schone stadt van Troien te bewaerene ende beschermen tseghe*n* die grieken[18] dye met grooten volcke en*de* coste wt haren conincrijken ghereyst zij*n* ende lasen al meest v*er*slaghe*n* geweest sijn vanden griecke*n* O ongeluckige coninghen waer omme en hebdi n*iet* ghebleuen in uwen lande*n* m*et* rusten leuende o ongesalighe Helene om uwen wille sijnse meest alle verslage*n*
§ Inden iersten als ons Dares v*er*telt so sijnder ghecomen na Troie*n* den coninck Priam te

[16] pijrsende
[17] verden
[18] gireken

hulpen drie*n* coni*n*ge*n* als coninck Pandarus con*in*c gabar ende coninc[19] Adastus elck met dusent vrome ridderen seer wel gewapent behalue*n* dander ghemein souwenieren Item van ee*n* ander prouincie dye [**JvDC4ra**] daer ghenoe*m*t is colopho*n* / welcke dat een grote prouincie is seer rijcke gecome*n* iiij. coninghe*n* met eene*n* gheselscape va*n* duysent ridderen behaluen alle dand*er* ghemeyn soudenieren. en*de* die ee*n* vanden iiij. coninghe*n* was ghenoe*m*t carras. die and*er* coni*n*c hyet ymasius die derde hiet nestor. ende die vierde Amphimacus

Ite*m* vanden conincrijke[20] va*n* Licien so qua*m* met iiij. dusent ridderen de machtighe con*inc.* clauchon met sijne*n* sterken

[**JvDC4ra**] [Hsn 9a Intocht van legers in Troje][21]

[**JvDC4rb**][22] ende vrome sone dye daer gheheten was Sarpedo*n* en*de* hi was con*inc*. Priams neue.

Ite*m* va*n* een and*er* conincrijc oec daer o*m*trent gheleghen qua*m* een con*inc.* Euphenius ghehieten met dusent ridderen Item van Laritie*n* quame*n* twee coni*n*ge*n* / als grote con*inc* Vpon[23] en*de* coni*n*c Eupla*n*dus met xij.hond*er*t ridderen.

Ite*m* va*n* simbarea quam con*inc* Rem*us* met .iiij. dusent ridderen En*de* in sine*n* geselscape waren vier hertoghe*n* en*de* seue*n* graue*n* / dese ware*n* die leytsmannen va*n* sine*n* heyre / en*de* si droeghe*n* wapene*n* va*n* ee*n*reha*n*de teekene of deuise. op datme*n*se inde*n* stride wel ond*er*kennen[24] soude

Ite*m* va*n* een and*er* coni*n*crijc Trachia genoe*m*t liggende. oostweert quam con*inc* pilex m*et* hertoge*n* en*de* brachten dair m*et* hem xi ho*n*dert[25] ridderen Ite*m* va*n* Panonie*n* quam con*inc* premetheses en*de* sijn swagher dye ghenoe*m*t was hertoge stup*er.* met dusent ridderen Ite*m* va*n* bohemie*n* quame*n* iij. hertoghe*n* met xij / hond*er*t ridderen Ite*m* va*n* Verentinum dat gheleghe*n* es Oostwaert Ende dat seer vol van gewapende ma*n*nen es quam con*inc*

[**JvDC4va**] Boetes ende con*inc* Ephesi*us* met duze*n*t ridderen Item van Palatomia en*de* dat lyet ald*er* verst op oost waert quam die ald*er* rijcste van goude en*de* gesteinte dye con*inc* philomenis En*de* hi was oeck mede seer groot als een reze ende bracht seer veel ridderen.

---

[19] conin
[20] coninrijke
[21] Herkomst onbekend, vermoedelijk verloren druk van de historie van Eurealus en Lucresia. Zie: #
[22] Begin extra smalle kolom, ws. vanwege houtsnede
[23] V
[24] ond*er*kennen
[25] hin

Item va*n* Ethiopien quam con*inc*. Perseus· ende hy hadde met hem de*n* vrome*n* coninc Menon met vele hertogen ende grauen dye onder hem gheseten waren met drie dusent ridderen ende. daer quam mede coni*n*c Figmon con*inc* menons broed*er* Item van agresta quame*n* twee coni*n*ghen met twalef hond*er*t ridderen. Ite*m* van Lusignia welcke dat leyt boue*n* de*n* conincrijcke van Amasonien quam een oudt coninck die seere wijs ende wel gheleert was in die .vij. vrie ko*n*sten ende hy was ghenoemt Epistropus ende dese bracht met he*m* .M. ridderen Oeck hadde hij met hem eene*n* sagittarius die seer wo*n*derlick was aen te sien want die ouerste helft va*n* sijnen nauele opwaert wast ee*n* mensche van sinen nauel ned*er*wart / wast een paert. en*de* dat ouerste menschelijc deel dat was seer bedect met eene*n* harighen velle dye ooghe*n* berne*n*de als vier Dese selue sagittarius konde soe wel. so crachtelijc metten boghe schieten. dat niemant sijns gelijc en was ende nyemant en konde sijn ghescut verdraghen Dese monster dede den grieken grote vreese ende scade. doodende menighen vromen griecsschen riddere van die daer voor Troie*n* ghecomen waren

Den coninck Priam ware*n* te hulpen ghecomen meer da*n* .xxxij. dusent ridderen va*n* buyten behaluen dand*er* [**JvDC4vb**] ghemey*n* ruytere*n*. ende behalue*n* zij*n*s selfs ridderen ende behalue*n* die wt cleij*n* Indyen ghecomen waren. Men en heeft nye ghelesen. zedert dat dye werelt ghemact es datter also vele vrome coninghen hertoghen graue*n* pri*n*cen ridderen ende stoute io*n*ghelinge*n* ten stride te samen vergadert ware*n* als doe op die tijt ware*n* Wa*n*t die rechte bloeme van allen ridderscap d*er* werelt daer buten en*de* binnen Troye*n* Ende hier om sulle*n* sy ae*n*dencken alle dyeghene dye dit lesen dat om soo cleyne*n* sake alsoe menich edele machtich prince heeft moete*n* smake*n* de*n* bitteren doot Waer omme dat alle mesdaet te scuwen is hoe cley*n* dat se oeck es. Och och om een onsalighe troijnne Exionie ghenaemt werden so menich hondert duysent griecke*n* verslaghen ende om die onsalighe Helena so menich Troyaen gedoot ende dye schone stadt van Troye*n* verdorue*n* etc*etera*

§ Va*n* Palamides toecoemste. Ende hoe dat dye gryecken ee*n*drachtelijck ouerdroghen na Troyen te reysen[26]

¶ Hoe dat Palamides oeck met lxxx scepen quam den griecken te hulpen En*de* hoe dat die griecken doe*n* raet hielden om ee*n*drachtelijc sond*er* eenich vertreck na Troyen te trecke*n*.

[26] teerysen. Vreemde plaats voor een opschrift, vlak voor en deels overlappend met hoofdstuktitel.

Cap*ittel*.viij.

D[27]Ie griecke*n* en ware*n* noch n*iet* gereyst vter hauene*n* va*n* The.nedo*n* wa*n*neer als Palamides coninck Naulus sone met .lxxx scepe*n* seer swaer gheladen met ridderen en*de* met knechte*n* qua*m* Va*n* welcker coemste die grieken blide ware*n* hoe wel d*at* die sommighe hem berespede*n* omd*at* [**JvDC5ra**] hy also langhe getoeft hadde. en*de* sond*er*linghe doe si noch waren tot Athene*n* ende hem daer soe langhe verwacht hadden. maer hy o*n*sculdichde he*m* eerlic so d*at* sijs te vrede*n* ware*n*. want hi sieck gheweest hadde Desen palamides hielde*n* die griecken in groter eere*n* wa*n*t hy was geboren vande*n* beste*n* va*n* al griecken. seer vroe*m* ende cloeck ter wapene*n* wijs van rade en*de* besceyde*n* in alle sijn saken. rijc en*de* machtich van ridderen en*de* knechte*n*. Waerom dat he*m* die griecken baden te wesen een va*n* hare*n* raetsmannen dwelcke Palamides gheerne dede. Die griecken waren hier af blide. En*de* sy hielde*n* scerpen raet bi daghe en*de* bi nachte. hoe sy de stadt van Troyen ald*er* best en*de* orbaerlijcst soude*n* moge*n* belegge*n* tot cley*n*d*er* scaden. Waer by datse doe*n* te*n* laetste*n* ee*n*drachtelijc slote*n* ouer ee*n* droege*n* datme*n* dat ind*er* nachte soude doen Maer sy sorchde*n* weder om wa*n*neer als sy quame*n* in d*at* diepe en*de* datse dan soude*n* ghenake*n* de*n* lande ouermits die onbeke*n*theyt d*er* weghe*n* / haer scepe*n* ouermits die lantroeri*n*ge*n* he*m* selue*n* daer mochte*n* bre*n*ghen in grote*n* anxte*n*. wantter vele rootsen en*de* berghen va*n* sande lage*n* o*m*trent d*er* hauene*n*[28] va*n* Troyen en*de* ald*us* by deser saken wert dit opset gebroke*n* en*de* wa*n*ner als si alle sweghe*n* en*de* v*er*baest waren hoe sijt ae*n*legghen soude*n* so heeft Dyomedes gesproke*n* dese na volgende woerden. Nu hoort alle ghi coninge*n* hertoghen en*de* graue*n* princen ende vorsten mijne woerden ende verstaet die wel.
Wy moghe*n* ons alle wel scame*n* vander merringe*n* en*de* v*er*toeui*n*ge*n* die wi doe*n* wa*n*t het es meer da*n* ee*n* geheel iaer geledе*n* dat wy ghecome*n* sijn hier in deze*n* [**JvDC5rb**] landen. en wi en hebbe*n* niet so koe*n* geweest noch soe stout dat ye binne*n* dese tijt eens tot Troye*n* gecome*n* sijn oft d*at* wy die stadt ye hadden dorren besien Die van Troyen moge*n* segghen dat wy veruaert sijn oft dat wi hemliede*n* niet genaken en doruen. Besiet wat hebben wi binne*n* deser langer tijt dat wi wt griecke*n* reysden bedreue*n*. seker niet en eest te achtene. Want so wy la*n*gher vertrect make*n* ende verbeyden so wy onsen vianden meer respijt[29] geuen ende

[27] Sierinitinaal D met gezichtje
[28] hauenene*n*
[29] respijst

hoe sy hem stercker maken van dage te daghe om ons te wederstane ende te v*er*deruen onse moge*n*heit dwelck ons es tot groten achterdeele dier dat wi al hier dus la*n*ghe stille geleghen hebbe*n* in dese hauene So hebbe*n* die va*n* Troye*n* grooten bista*n*t hulpe ende secoers v*er*weru*en* menichfuldichlijcken van vele princen tot harer bescuddinge. ende harer bescerminisse en*de* sy moghen hare stadt omme ghemuert hebbe*n* met nyeuwe*n* mueren ende met groten wijden ende diepen grauen omme begrauen want sy te hant sekerlijcken ende voerwaer wanen ende vermoeden dat wy also coe*n* noch also stout niet en sijn. dat wy by he*m* comen dorren ende hoe dat wi langher merren ende onse reyse vertoeuen hoe dat wy ons seluen meer cost ende moeyenissen aendoen. en*de* scade*n* daer mede Want ic vermoede wel hadden wy al hyer voermaels alsoe moedich geweest dat wy den rechten wech ghereyset ende gheuaren hadden totten oeuer thoe vander stad va*n* Troyen met haesten wi souden[30] d*er* dan met mi*n*der pine*n* en*de* met mind*er* arbeit gerede*n* en*de* gecome*n* hebbe*n* op d*at* la*n*t wa*n*t [**JvDC5va**] die troyanen dye en hadde*n* he*m* seluen niet voersie*n* noch gewachtet o*n*s Ende hier o*m* so v*er*mane ick v alle*n* ende ic geue v dit te kenne*n* oft v alle*n* behaghet ende ghenueghet dat wi morghe*n* mett*er* dagheraert ons bescicken ende reede maken opte*n* wech ghewapent byden loope des hemels te reyzen tot Troye*n* En*de* d*at* wy dan haestelijcken ende gewoldichlijke te samen gaen met ghewapender hant op dat landt ende d*at* wy dan die stadt van Troye*n* also vromelijcken moghe*n* belegghen. Wa*n*t wi wete*n* dat wel is tsake dat die va*n* troyen willen so en moghen wy onsen opset niet volbringe*n*. zo*n*der grote vergaderynghen onser crachte*n*. ende sond*er* groot verdriet ende vreese des stride*n*s Ende al hier o*m* soe laet o*n*s sond*er* eenich beraet scoeren ende breeken onse toe- [**JvDC5vb**] uinghe ende merringe ende laet ons after rugghe sette*n* alle dat ghene dat ons scadeliken of hinderliken wesen mach. want sonder twiuel ende ind*er* waerheyt seg ic v allen dat wy onsen opset niet profiteliken noch oorbaerlike*n* anders en moghen volbringhe*n*

¶ Hoe dat die van griecken reysden tot Troyen waert. Ende vande*n* yersten strijde. Capittel .v.

HOe ghenuechden he*m* alle*n* hem wel Dyomedes woerde*n*. en*de* sijnen goeden wisen raet. wair bi datse alle tsamen des ander dages vroechd metter dageraet met groter voersienicheyt ende wijsheden voeren wter

[30] soude

[**JvDC5v**] [Houtsnede 10: Strijdtafereel: Grieken links, Trojanen rechts][31]

[**JvDC6ra**] hauenen Doe ordineerden sy wat scepen datter ierst souden ouer vare*n* en*de* wat scepen daer na volge*n*. en*de* so sijnse in goeder ordinancien geuaren nae Troyen toe. en*de* yerst voeren daer ho*n*dert scepen vore seer costelijc. met wy*m*pelen met vane*n* wel bewaert met bolwercken en*de* andere*n* wapeninge*n* / met opghetoghen zeylen. En*de* na die noch ander ho*n*dert scepe*n* die alle costelijc toe ghereyt ware*n*. en*de* sijn so gheseylt seer sneliken tot aenden oeuer vand*er* stadt van Troyen / waer bi datse doen dat roedere omme leyden. en*de* sy lieten die zeylen neder gaen en wolde*n* also haestelijc opt lant climme*n*. Maer als dye Troyanen dye griecke*n* vername*n* ae*n* haren oeuer. so hebbense hem gewapent en*de* sijn den griecken teghemoet ghecome*n* in groter menichfuldicheit va*n* gewape*n*der ridderen te paerde en*de* te voete. so datter ghee*n* griec soe vroe*m* en was hy en worde v*er*uaert Maer wa*n*ttet wesen moeste so grepe*n* die griecke*n* eene*n* moet en*de* clo*m*me*n* wt hare*n* schepen opt la*n*t waer bi d*at* con*inc*. Protheselaus was met sijnen hondert scepe*n* en*de* qua*m* op dlant met groten arbeyde. Maer vele scepen verdroncken mits eenen grote*n* storm va*n* wi*n*de.] daer vele griecken inne waren En*de* want die vorste ymmer wouden met fortsen aen dat lant. en*de* hem gheen hulpe oft onset en qua*m* te tyde wt de*n* anderen scepen. soe werter alte vele v*er*slage*n*. Die see wordt root vande*n* bloede der dooder mensce*n* Die troyane*n* dwonghen dye griecke*n* na haer scepen te vliene Maer lasen den wech was hemlieden benomen en*de* sy waren an alle side*n* scerpelijc beuochte*n*. en*de* vanden troyanen deerlijc [**JvDC6rb**] v*er*slage*n*. Me*n* las noyt datter eenich volck lande met so groter pijne*n* en*de* sorghen. als dat volc dede. En*de* na dese scepe*n* so quame*n*der noch a*n*der hond*er*t scepe*n* maer si en quame*n* so haestelijc niet te lande late*n*de haer seylen wijslijc neder gaen ende arbeiden seer nerstelijc o*m*me dat lant te winne*n*. Dwelc die troyanen met vechte*n* en*de* m*et* strijden mannelijc weder stonden / en*de* keerdense va*n*den lande datse nyet op dat pas gela*n*den en konden. Maer te*n* lesten so grepen die griecke*n* moet en*de* weerde*n* hem soe vromelijc met hare*n* bogen. dattet den troyanen te lastich viel. en*de* si moesten doen den oeuer rumen haers o*n*dancs. En*de* doe sprongen die griecken wt haren scepen opt la*n*t. ende quame*n* vromelijc den iersten te hulpen so dat daer eenen harde*n* strijt geuiel En*de* con*inc* Protheselaus als hy wt sijnen scepen opt lant ghecomen

[31] Kok 306.40

was. doe bedreef hy daer ontellike vele dinghe*n* in zij*n*s selfs persone. v*er*slaende vele Troyane*n* met sijnen sweerde. Wa*n*t inder
waerheyt en hadde hy aleen ghedaen alle die griecken dye doe opt lant getorde*n* waren die souden daer alle kettiuilic verslage*n* gheweest hebbe*n*. maer wat mochte den griecken alleene hulpen coninc Prothesela*us* wanneer[32] als dair vij. duysent griecke*n* stede*n* ende vochten tseghen ho*n*dert duysent troyane*n* Ende hier om soe werter tusschen hem allen een vreeslijcken strijt maer wa*n*t dye griecke*n* wel merckeden dat hemlieden gheen hulp meer en mocht comen van haren scepen. oft datse oeck yet te water weert mochten vliede*n* so woude*n* sy hem selue*n* lieuer doot vechten opder aerden. dan hem selue*n* ver [**JvDC6va**] drincke*n* in die see. ende sy grepen den selue*n* moet die si mochten ende sy stede*n* en*de* vochte*n* seer vromelijc en*de* stoutelijc. so datter vele doot bleef en*de* moeste*n* va*n* noots wege rumen twelc ende die Troyanen v*er*uochtense tot op duterste va*n*den oeuer also datter vele v*er*dranck in die see.
O wonderlike*n* strijt. dee*n* begeert te winnen fortselijc te winne*n* twelt. da*n*d*er* beghere*n*t te weder stane. maer die griecken en mochten die menichfuldiche*it* der troyane*n* niet wederstaen. waerbi datse alle ghescoffiert gheweest soude*n* hebbe*n* ende katiuelic v*er*slage*n*. en hadden gedaen Archelaus ende Prothenor. die welcke dat met haren schepe*n* haestelijck te hulpe*n* quamen en*de* clo*m*me*n* met gewelde op dat lant ondancs de*n* Troyanen met vele strijde*n*s en*de* vechtens. Och och hoevele wasser daer o*n*tlijft ende gequetst va*n*den troyanen in die felle aencomste der griecke*n*. want. se aensage*n* die grote scade die he*m*liede*n* gheschiet was hoe derlijc en*de* hoe iammerlijc dat haer ghesselle*n* daer verslaghen laghen. Doe wert den strijt vernyeuwet ende verhauen. en*de* si hebbe*n* daer seer vreeslijc geuochten met haren viande*n*. O lasen hoe menich edel vroe*m* man moeste daer de doot v*er*kieze*n* om die onsalige ontscakinge van helena. O ghi edel princen en wilt toch n*iet* so sot sijn als dese dwase heyde*n*sche pri*n*cen geweest sijn als dat ghi om soe cleyne*n* sake*n* eenige orloge lichtelijc ae*n*weerde*n* wilt. ae*n*gemerct tgrote quaet datter dicwil wt come*n*de es. hebt god voor oghen ende met pacie*n*tien wilt gode die wraec op gheuen so moechdi salich worde*n*. etc*etera* §
Ende als dese partijen onde*r*linghe stridende waren [**JvDC6vb**] soot voorseyt es. soe quamen vander griecsscer siden en*de* landen met hare*n* schepen coninc Algus ende de coninc Astalus. en*de* sijn so al strijdende m*et* haren volcke opt lant gecome*n*. waer af die troyanen ee*n*

[32] wanner

weynich tvelt rume*n* moesten Maer ten letste*n* so hebbe*n* dye van troye*n* door haer grote mennichte weder den griecken ma*n*lijc beuochte*n* en*de* strijt gheleuert also strangelijck dat alle die griecken haers ondancs weder vlien moesten tot opt duterste vande*n* oeuere toe Maer doe qua*m* con*inc.* Vlixes met sinen schepe*n* crachtelijc met groter macht ae*n* lant met groter scare*n* en*de* menighe*n* vromen ridder. en*de* es haestelijc te strijde gecome*n* dwelc de*n* a*n*dere*n* v*er*moeyde*n* griecke*n* seer troostelijc was wa*n*t con*inc*. Vlixes als ee*n* gry*m*mende leeuw met sine*n* volcke es i*n* die troyane*n* seer fellijc gheualle*n.* daer hy selue met sijnre ha*n*t v*er*sloech alte veel Troyanen. Dit aensiende Philomenis de con*inc*. van pafagonia. dat Vlixes sijne*n* volcke alse swaren verdriet aen dede soe bestreet hy met grooten nijde den vromen con*inc*. Vlixes dat hi he*m* vande*n* paerde ter aerde*n* sloech. en*de* Vlixes die moeste doe in groter sorghe*n* sijns lijfs vechte*n* te voete. Philomenis die stac den con*inc*. Vlixes also herdelijc met zij*n*der lancien dat hy hem de*n* schilt scoorde ende brac sijn wapene*n*. mair noch vande*n* valle noch vande*n* wo*n*de die hy o*n*tfaen hadde soe en was hi veruaert niet en*de* stont doe vromelic op als een stout wel gemoedt ma*n* als hi was en*de* weerde hem seer crachtelijc teghe*n* de*n* seluen con*inc*. Philomenis. en*de* stac hem met sijne*n* spere inde*n* hals. alsoe dat hy half doot viel ned*er* opder aerde*n*. dwelc

[**JvDd1ra**] als dye troyane*n* saghe*n* soe vermoede*n* si ende dachten dat hy doot hadde gheweest / dies sy seer droeuich ware*n* ende met groten ghewelde / daer toe doe*n*de al haer nernsticheyt name*n* sy he*m* vten handen der gryecke*n*. ende deden hem voeren weder binne*n*[1] der stadt va*n* troyen Ende wa*n*t die troyane*n* anders niet en meynden noch en wiste*n* da*n* dat dye con*inc* voerseyt doot gheweest hadde / so ware*n* si vtermaten seer droeue dwelck den griecke*n* seer proffijtelijc was wa*n*t en hadde dat gedaen dat con*inc* Phylomenys soot voors*eit* is daer gewo*n*t hadde geweest. alle die griecke*n* die opt lant stride*n*de waren. soude*n* bescreyt[2] hebbe*n* sonder twiuel haer vterste daghe*n*. en*de* in groten verdriete haer leuen gey*n*dt hebbe*n* Maer binne*n* desen middele datse dus onledich waren met desen coni*nc* so is haestelijc opt lant ghecome*n* coni*n*c Thoas met sine*n* volcke ende met sine*n* paerden .ende die begonnen doe seere vromelijcken en*de* seer wreeliken te striden en*de* te vechten en*de* sy versloege*n* doe weder vele troyane*n* / Ende doe was p*ro*theselaus die welcke dat d*aer* mitte*n* ierste*n* inde*n* strijde seer v*er*moyt was een weynich wt de*n* stride gherede*n* ende gheweken op d*at* oeuere vander see / om hem te rusten en*de* sine*n* adem te v*er*halen. En*de* wanneer als hy vernam dat alle sijn volck bina al verslage*n* was so werdt hy seer screyende[3] en*de* weene*n*de in hem seluen ende seer bedroeft. en*de*[4] hy werdt inwendelijc ontsteken en*de* verhidt m*et* groten toorne so dat hi opstont haestelijc ende dede sijn paerden bringe*n* vte*n* schepen dye midts de*n* sware*n* storme te voren niet wtgeleydt en mochte*n* worden. en*de* hy is haestelijc op geseten ende [**JvDd1rb**] gereden inden strijde. als een brijsche*n*de leeu met eene*n* bloten swaerde v*er*slae*n*de en*de* quetsende vele troyane*n* / En*de* doe quam wter stadt va*n* troyen con*inc*. Perseus die con*inc* vanden moriane*n* ende hy trad inden stride met eene*n* hoge*n* moede ende gestoorde*n* sinne*n* met ee*n* groote scare van ridderen. En*de* va*n* sijnre toecomsten werdt dien strijt vernyeut ende dye troyanen grepen nu moet. en*de* verdructen dye griecken in groten getale seer ia*m*merlijcken en*de* bedwonghe*n*se achter te deysen en*de* maecte*n*se vluchtich met groter foorsen van wapenen tot aen den oeuer vand*er* see. so datt*er* vele verdranc Ende corts daer na soude*n* al die griecke*n* verwonne*n* geweest hebben en*de* verslaghen / en hadde ghedae*n* die comste vanden vromen . Palamydes met sijnen scepe*n* ende die trad seer haestelijke met ridderen ende knechte*n* ende met sijnen goeden ma*n*nen en*de* m*et* sinen

---

[1] binue*n*
[2] bescrey t
[3] screyeude
[4] eu*de*

paerden opt lant. en*de* hy ghinck inden strijde En*de* doe worden die griecke*n* weder moedich en*de* Palamides die ghinck verwoedelijcke*n* en*de* hy bestreet[5] figmo*n* welck dat was coninc menons broede*r* en*de* con*inc* perseus neue. en*de* dye stac hy doer sine ribben dat hi doot viel neder opter aerden. Ende aldaer liet palamides figmo*n* ligge*n* en*de* hy bestreet doe voert die Troyanen he*m* als die ghene die haren doet ontfanghen hem daer eene*n* wech makede*n*. Ende hier omme so wert daer een groot geruchte va*n*de*n* Troyane*n* ende sy weeke*n* doe ee*n* groet stucke weghes. En*de* die. Troyane*n* dye souden daer nu den rugghe ghekeert hebben ende si souden vluchtijch gheworden hebben

§ Maer doe quam dye alder stercste [**JvDd1va**] van alden edelen heeren wter stadt van. Troyen ghereden ende dye gheheten Hector van Troyen. en*de* die quam met veel gheselscaps en*de* hy was wter mate*n* seer v*er*thornt bernende van groten gra*m*scappe*n*. en*de* hy quam met schonen claren blencke*n*de wapene*n*. en*de* eender groter grouer starcker en*de* scarper glauien. ende hi hadde voor he*m* eenen scilt va*n* goude. In welcken schilde dat aldaer gemaelt en*de* gemaect ware*n* .ij. leeuwe*n*. En*de* hy heuet dye griecke*n* seer vromelijcke*n* bestreden. ende hy gemoete so con*inc* protheselaus die de*n* Troiane*n*[6] seer v*er*slaghen hadde. En*de* wa*n*t Hector te vore*n* sijne glauie op de griecke*n* hadde ghebroken sloech hi Protheselaus met sijne*n* sweerde so herlijc en*de* vromelijc dat hi hem sijn hoeft clofde.[7] en*de* dye edel protheselaus die vyel ned*er* vande*n* paerde opter aerden Ende doe begaf hem hector ende hy bestreet die griecken al omme. als nu hier nu daer / en*de* so wien dat hy raecte met sijne*n* sweerde die moester om steruen / waer o*m*me datse hem allegader de*n* wech schuweden ende seer ontsaghen als dye doot Ende sy vraechde*n* malcka*n*deren o*n*derlinghe met suchte*n* en*de* met kerme*n* wye dat het wesen mochte dye sulcke o*n*uerdrachlike slage*n* op he*m* sloege. En*de* hemliede*n* wert gheantwoert dat hy Hector va*n* Troyen ware die ald*er*stercste bouen alle mannen. ende hierom so vloden die griecke*n* va*n* sine*n* aensicht. gelijc die hase voor die honde*n* wa*n*tse sijn ongemeten dootlike slaghe*n* nyet lijde*n* en mochte*n*. En*de* also la*n*ge als hector street so weken die griecken va*n* hem En*de* als Hector vermoyt was soe vertrac hi ee*n* wenich vte*n* strijde om he*m* te ruste*n*. hier [**JvDd1vb**] na da*n* so greepe*n* die griecke*n* wed*er* moet en*de* creghen tvelt. En*de* dit gescyede achtwerwe*n* binne*n* dien daghe En*de* doe die sonne onder ghinc ende dattet de*n* aue*n*de naecte. ende dye stercke vrome hector vermoyt was

---

[5] besteert
[6] Troiaue*n*
[7] clofde

/ so reedt hi wed*er* binne*n* d*er* stadt van Troye*n*. en*de* hi liet die ander troyane*n* achtere die seer vromelic streden op dye griecke*n*. en*de* veriaechde*n*se kettiuelijc so datse he*m* n*iet* en mochte*n* onthoude*n* opt velt. maer ware*n* bi nae al v*er*wonne*n*. En*de* doe quam daer m*et* sinen scepinge*n* die alre stercste[8] Achilles met sinen Myrmidonoysen en*de* hy qua*m* met sijne*n* volcke inde*n* strijde. hy quellede daer die troyane*n* seer En*de* doe grepe*n* die griecke*n* wederom moet in achilles toecomste*n*. En*de* in welcken geselscappe dat meer quame*n* da*n* drie dusent gewapend*er* ma*n*nen stoute ridderen

§ Ende doe wert alle daer weder eene*n* swaren strijt op geheue*n*. en*de* ae*n* beyden side*n* so viele*n* aldaer vele doder mensce*n* maer veel meer den troyane*n* dan dye griecken. Wa*n*t die alder stercste achilles die versloech ontalijcke vele troyanen met sijne*n* swaerde en*de* doe quame*n* alle die ander scepen op dat lant Vten welcke*n* dat sy doe alle te same*n* quame*n* ende si ghinge*n* ten strijde. Welcke moghentheyt dyer griecke*n* die Troyane*n* niet la*n*ger en mochte*n* lide*n* ende si moesten wijcken en*de* vluchtich werden tott*er* stadt van Troyen. En*de* daer soe werde een groot geruchte en*de* een groot ghescal vanden ghene*n* dye daer verslage*n* werden. Ende die vrome achilles dye was te mael nat vande*n* bloede d*er* dooder menschen. en*de* hi liet die ghene die daer verslaghe*n* ware*n* achter bliue*n* en*de* hi volchde die voervluchtige troyane*n* [**JvDd2ra**] tot an der poerten toe en*de* hy versloechgher seer vele. welcke dat inder porte*n* vander stadt hem seluen meynden te bescutte*n*. met grooten arbeyde en*de* gerufte .En*de* aldus soe werden daer vele v*er*slaghen dye nyet te tijden binnen en mochten comen. En*de* daer soude noch een groot dootslach hebbe*n* gheuallen en hadde dye vrome troil*us* en*de* dyephebus ghedaen met vele ridderen daer sy wed*er* hielde*n* En*de* die troyane*n* die slote*n* doe haer poorten vaste mette*n* draibome*n* Dye vrome Achylles dye es weder om gereyst tot sijne*n* logisen en*de* scepen seer vrolijc maer nochta*n*s was hi seer gequest En*de* dyt was den yersten strijt

§ Vanden belegghe der griecke*n* ende hoe con*in*c agame*n*no*n* sijn heyr ordineerde

DOe v*er*koes con*in*c Agamenno*n* een bequae*m* stede En*de* hy dede rechteuoert eene*n* yeghelyke*n* ghebiede*n* datse hair tenten vestige*n* souden bewisende elcke*n* sijn plaetse seer punteliken en*de* die ghene dye ghee*n* tenten oft pauweloene*n* en hadde*n* de timmerden hutten en*de* stellagie*n* voor haer paerden. also se best conden[9] en*de* mochten en*de* haelden wt hare*n*

---

[8] sterc ste
[9] conde

scepen tghene dat he*m* nootlijc was ende bonde*n* haer scepen seer wast[10] ae*n* ee*n* met stercken cabele*n* ende seelen en*de* met sware*n* anckere*n* En*de* dus soe sette*n* si hair tente*n* en*de* beleydde*n* die stad van Troye*n* inder nacht m*et* also vele berne*n*de toorsen fackelen en*de* vierpanne*n* dat het soe lijcht was oft dach geweest hadde. en*de* sy macten[11] oec vele bolwercken Wanner[12] als d*at* beleg seer vaste en*de* wel gheordineert was so beschiecte die con*in*c Agame*n*no*n* wa*n*t hi va*n* dier nacht midts [**JvDd2rb**] sorchfuldicheyt niet geslapen en ko*n*de als datter alle de*n* nacht tro*m*pers. ende pipers die wake houde*n* souden o*m* also d*at* heir te behoede*n* va*n* alle heymeliken liste*n* en*de* v*er*radernije*n* op d*at* die and*er* griecke*n* sonder sorge in hare*n* wapenen souden moghe*n* rusten dye welcke dat des daghes daer te voren harde seere vermoeyt hadde*n* gheweest inden strijde Waer omme datse wed*er* ghinghen ligge*n* in haer wapene*n* tot des and*er*dages inder dagheraert

O ghy onsalige griecken in wat groter sorghen hebdi v selue*n* dwaeslic gesteken dye met so groten arbeyde des strijts en*de* wtstortinge des bloets nauwe en hebt ko*n*nen ghelanden / ach hoe vele schone scepe*n* sijnd*er* geweest Mair v grote v*er*waende houerdije heeft. v allen daer toe ghebrocht etc*etera*. O noyt sint dat die werelt beghinsel gehadt heeft en isser sulken menichte va*n* scepe*n* niet v*er*gadert geweest met so vele gewape*n*tder ridderen ende edelen.

§ Hoe wijslijc. en*de* sorfuldelich dat dye vrome en*de* sterke hector sijn volck van Troye*n* geordineert heeft om des a*n*der dages die griecken te beuechten.

ALs die nacht gheleden was / ende dye schone dageraet alle d*at* aertrick metter clarer sonnen verlichtede de vrome wel stridende hector beschicker. ende leydtsman . des heyrs van Troyen. also als hy seer naernstich was ende oec wijs. So geboot hy alle sijn stribaerlike mannen in hair wapenen te v*er*gaderen op een schone ghenuechlike plaetse geleghen binne*n* der stadt va*n* Troye*n* voor de*n* te*m*pel van ee*n*re afgoddinnen gheheeten Dyana [**JvDd2va**] § En*de* hy ordineerde aldaer dye scharen ende v*er*gaderinghe*n* omme aldaer mede inden strijt te ghane. En*de* hy gheboodt datme*n* een poorte opdoe*n* soude dye daer geheeten was Dardanides ende hy riep tot hem die hertoghe*n* en*de* sijne maghen als glaucon des coni*n*cs sone van licien / ende ty*n*tmabor synen bastaert broeder. en*de* hy sette die te wesen leytsmanne*n* ende ouerste van die*n* heyre met dusent vrome ridderen va*n* licien en*de* va*n* troyen En*de* als sy orlof genomen hadde*n* so sinse suetelijc gereyst totte*n* griecsscen heyre. En*de* ond*er* dese scare soe

[10] wast
[11] macten
[12] Wanner

ordineerde hector ee*n* and*er* dusent ridderen. daer ouerste af ware*n* die con*inc*. va*n* Tracie*n* en*de* sijn soen archileg*us* seere vrome ma*n*nen En*de* hi ghaf hem orlof inden name harer goden. hem beuelende dat sy hem v*er*same*n* soude*n* metter yrster scaren. En*de* doe schickede hy dye ander scare met iij. dusent ridderen en*de* hi beual de te geleide*n* de*n* con*inc*. Sa*n*tiph*us* ende den con*inc*. Alcan*us* beyde stoute ma*n*nen en*de* sijn so met orloue ghereyst na den griecken. En*de* die derde scare met drie dusent ridderen de sette hi onder Troylus sine*n* lieue*n* broed*er* in deser manieren. Wa*n*t Hector v*er*mae*n*de tot hem dese woorde*n* O mijn ald*er*lyefste broed*er* een ouerste blijsscap mijns herte*n* dijn grote ouerdraghende en*de* onmanierlike moedicheyt die doet my seer twiuelen datstu di selue*n* ouermoedelijc ende sond*er* eenyge voorsichticheyt dy selue*n* oeffenen selste inde*n* strijde. En*de* al hyer omme so bidic v oetmoedelijc mijn lieue broeder datstu dijn leuen bewaere*n* en*de* wel behoede*n* wiltste met ald*er* neernsticheyt ende sorchfuldiheyt. en*de* laet y*m*mer af dijn onghemeten v*er*waentheyt [**JvDd2vb**] en*de* en v*er*laet di selue*n* niet alte seer op dijne vromicheyt noch op dijne cloeckh*eit* op dat hem onse viande*n* va*n* dij*n*re doot en*de* van onsen rouwe nyet en v*er*bliden en*de* al hieromme so gaet inde*n* name o*n*ser goden. en*de* comt wed*er* in onser stadt wa*n*neer als ick dat beghere Tot welcken woorde*n* d*at* dye moedyghe ridder Troylus antwoerde aldus. O mij*n* alderliefste broeder hector en*de* here. bide*n* goden gunste*n* / so en staet my n*iet* te twiuele*n*. ic en sal altoos dijne*n* gebode*n* onde*r*danich wesen en*de* gehoorsam. also dat redelijc es. En met desen woerde*n* so is troyl*us* sijn broed*er* met vyer dusent ridderen totter poorte*n* wtgereyst met seer costelike*n* wapenen rijckelijck verciert En*de* hy hadde voor hem eene*n* schilt va*n* bleecker verwe*n* inde*n* welcke*n* gemaect ware*n* twee gulde*n* leuwe*n* en*de* ald*us* soe is hy seer ouermoedelijc gereyst als een stout ridder an die griecken toe
§ Doe ordineerde voert hector die iiij schare met drie dusent ende tseue*n*tich ridderen onder de*n* con*inc* Vpon. want hy was seer groot. en*de* sterc wel strijdende also dat onder de*n* volcke van Troyen niema*n*t stercker en was da*n* allee*n* Hector va*n* Troyen. In welckes geselscape dat was ee*n* seer vroem ma*n* die genoe*m*t was ardellus. en*de* dese twee ware*n* seer ghierich en*de* stra*n*ge inden strijde. en*de* sy sijn by den orloue va*n* Hector ghereden met hare*n* gheselscape na dye griecke*n*. En*de* sy hadden noch eene*n* hootsma*n* oft capitey*n* by hem en*de* dat was een van hectors bastaert broederen geheeten Donarchus een alte*n* stoute*n* ridder

Daer na ordineerde hector die vijfste schare ond*er* de*n* con*inc* van Sijsania. wa*n*t die lieden ware*n* seer sterc en*de* groot van [**JvDd3ra**] lieue. also dattet ruezen schene*n* te wesen En*de* des con*incs*. wape*n* ware*n* siluer wit / zo*n*d*er* eenich and*er* teyke*n* En*de* m*et* he*m* reedt de

vrome polidamas a*n*thenors soe*n* sy haesteden seer tot hare*n* via*n*de*n* by hectors orlof. Doe ordineerde hector die vi.[e] scare va*n*de*n* volke va*n* boecia onde*r* ene*n* con*inc*. en*de* hertoghe geheten serpedo*n* Maer dit volck ghi*n*c ongewape*n*t inde*n* stride en*de* en hadde*n* ghee*n* borstplate*n* oft pa*n*siere*n* te doen. maer si hadde*n* eene*n* helm sonder schilt En*de* dit volck plach te stride*n* met seer la*n*ge pijke*n* en*de* gescutte*n* smal opt ey*n*de me*t* seer scerpe*n* ysere*n* beslage*n* / daer mede si haer viande*n* plaghe*n* seer te wonde*n* en*de* die paerde*n* vluchtich te make*n* En*de* dese schare*n* beual hy sine*n* broede*r* Dyephebus En*de* es met orloue van hector seer ouermoedelic ghereyst na die griecke*n*. Ende tot deser schare*n* ordineerde hector veel ridderen wte*n* lande va*n* agresta noch onder ij. coninge*n* als esdras en*de* pylo*n*. En*de* dese con*inc*. pylon hadde eene*n* costeliken waghe*n* al geheel ghemaect va*n* elpe*n* bene*n* en*de* die raderen ware*n* va*n* houte ghemaect en*de* was al ouerdect met fijne*n* goude en*de* daer boue*n* ouerwelft met siluer vol costeliker ghesteinte*n* Desen wage*n* plaghe*n* te trecke*n* ij. sterke ghewape*n*de ridderen als hi int velt was Hector als een ma*n* vol wijsheden ghaf desen ij. con*ingen* eene*n* va*n* sine*n* bastaert broederen mede geheten pictagoras. Welcke d*at* orlof name*n* en*de* reysde*n* seer houaerdlic ter stadt wt also da*n*de*r* gedae*n* hadde*n* totte*n* viande*n* Inde*r* seuende*r* schare*n* soe ordineerde hector de*n* edele*n* pri*n*ce eneas daer hier vore*n* dicwil af ghesproke*n* is. en*de* tot deser scare*n* so ordineerde[13] hector al die ridderen va*n*de*r* heerlich*eit* Toynus die alte samen na hectors orlof met tamelike*n* gheselscap [**JvDd3rb**] reysde*n* si en*de* v*er*saemde*n* he*m* mette*n* andere*n* schare*n*. Die achste schare beual hector de*n* con*inc*. va*n* persen te geleyde*n* m*et* sinen volcke / en*de* gaf he*m* tot eene*n* leydtma*n* de*n* schoone*n* ridd*er* paris sine*n* broede*r* Welcke*n* hi v*er*maende de*n* andere*n* schare*n* te volge*n* niet haestelic maer met sedicheit. en*de* hy gheboot he*m* dat hi n*iet* inde*n* strijt en ghi*n*ge voor der tijt dat hi selue daer ware Wa*n*t hi wel wiste d*at* he*m* die griecke*n* seer hateden om die onscakinge va*n* helenen die hi ghedae*n* hadde also v*oorseit* is Tot welke*n* paris antwoorde sine*n* broede*r* dat hy altoos sine*n* ghebode*n* minlic woude onderdanich wesen En*de* aldus na*m* hi orlof en*de* es met sijne*n* schare*n* ghereyst na da*n*der wt d*er* porte*n* En*de* die .ix.ste. schare en*de* leste schare die settede hector onde*r* he*m* selue*n* met vele edelinge die seer vroem en*de* machtich ware*n* wter stadt va*n* troyen. en*de* hi na*m* ooc met he*m* .x. va*n* sine*n* bastaert broedere*n* die seer vroem en*de* koen ware*n* En*de* hi hadde onde*r* he*m* vijf dusent gewapende ridderen. en*de* als hy ghewapent was so sadt hy seer edelic op sijn paert dwelc gheheten was

[13] ordinerde

galatham. Wie*n*s paerts schoonh*eit* dares bescreue*n* heeft dwelc hier te la*n*c ware te v*er*clare*n*. Als da*n* die wel ghemoede hector ghewapent op sijn paert gheseten was seyde hi tot sijne*n* vad*er* priamo O mij*n* ald*er*liefste vad*er* houdt bi di vijfthienhond*er*t ridderen in dij*n* gheselscap mette*n* welcke*n* ghy bewaren sult onse voorstadt en*de* onse bolwercke*n* en*de* ghi en sult niema*n*t late*n* wtreysen ten si dat ic v dat ontbiede / ende weest neerstich ind*er* bewaringhe*n* d*er* ope*n*bare*n* plaetsen en*de* bolwercke*n* Want oft ons de*n* strijdt te swaer viel dat wi dan moghe*n* hebben een vaste bescudd*i*nge. En*de* ghi moet oeck seer nauwe toesien [**JvDd3va**] dat als wi zij*n* int velt stride*n*de d*at* de via*n*de o*n*se stadt n*iet* en wi*n*ne*n* v*er*radelic ghelijc si hier voormaels ghedae*n* hebbe*n* en*de* aldus suldi ons zij*n* ee*n* grote hulpe in ons regime*n*t Waerop con*inc*. pria*m* a*n*twoerde O mij*n* ald*er*liefste soe*n* na dij*n* beghere sal ic doe*n* wa*n*t naest d*er* gode*n* hulpe so en is mi and*er*s ghee*n* hope da*n* ind*er* moge*n*the*it* dij*n*re arme*n* en*de* lede*n* en*de* ind*er* wijsh*eit* dij*n*re sinne*n* En*de* ic bidde o*n*se gode*n* datse di willen beschermen va*n* alle*n* quade. En*de* doe*n* na*m* hector orlof aen sine*n* vad*er* en*de* reedt tot sijne*n* schare*n*. Dese Hector was wtermaten sterck en*de* o*n*uerwi*n*lic inde*n* stride / en*de* dye wijste leytsman va*n* troye*n*. En*de* die teeken zij*n*re wapene*n* ware*n* .ij. gulde*n* leeuwen i*n*t velt va*n* lasure*n*. Dese Hector reedt wt Troye*n* inde*n* name d*er* gode*n* m*et* sijne*n* gheselscap met ontploke*n* banniere*n* so edelic so rijckelyc dattet was ee*n* ghenuecht o*m* aensie*n*. En*de* al was hi de laetste int reysen hi was nochta*n*s die yerste inde*n* velde. En*de* dedel vrouwe*n* va*n* troye*n* clo*m*men op dye hoghe mure*n* vand*er* stadt om de*n* strijdt te aensie*n*. Tselijcs dede*n* ooc pria*m*s dochtere*n* en*de* donsalighe helena

§ Die ordina*n*cie d*e*s heyrs d*er* griecke*n* d*at* die con*inc* Agame*n*non regierde.

Hector va*n* troye*n* als hi zij*n* schare*n* dus ordineerde soe heeft Agame*n*no*n* die coninc. ooc zij*n* volck gheordeneert in xxvi. schare*n*. Ende in dierste schare maecte hi ouerste de*n* con*inc*. Patrocl*us* met zij*n* eyghe*n* volck ende ooc gaf hi he*m* Achilles volck wa*n*t achylles en ghi*n*c binne*n* die*n* daghe n*iet* te strijde om sijn quetsuere*n* die hi des daghes te vore*n* o*n*tfa*n*ge*n* had maer hi bleef in zij*n* te*n*te. Dese con*inc*. Patrocl*us* was ee*n* seer / edel / rijck / sedich abel ma*n* en*de* ee*n* hertoghe. Welke*n* patro [**JvDd3vb**] clus achilles so lief hadde en*de* hi achilles wed*er* dattet schee*n* datsi hadde*n* ee*n* siel en*de* ene*n* gheest te same*n*. En*de* in dand*er* schare sette hi con*inc*. Diomedes met iij. dusent ridderen en*de* menesten*us* die hertoghe va*n* athenen met alle zij*n* volck va*n* athene*n* Ind*er* iij. scharen sette hi coni*n*c Astolph*us*. en*de* philomenes soe*n* Ond*er* welke*n* hi sette d*at* beproefde volck inde*n* strijde*n* va*n* camau*us*. Ind*er* iiij. schare ordineerde hi de*n* con*inc* archela*us* en*de* con*inc*. prothenor m*et* vele ridderen en*de* o*n*d*er* he*m*

was die stercste ma*n* securida*m* geheten In die v.[e] schare was con*inc*. Menela*us* met al sine*n* volck. In die vi.[e] scare ware*n* con*inc*. epistroph*us* en*de* con*inc*. thelidis en*de* si hadde*n* onde*r* he*m* d*at* volck va*n* prouin*cie*n en*de* ooc va*n* sedisis. In die vij. schare was con*inc*. thelamo*n* ayax mette*n* volc va*n* salmania en*de* onde*r* he*m* waren iiij. ridderen als theseus / a*m*phimach*us* / dori*us* / en*de* palisan*us*. Die achste schare hadde dye con*inc*. Thoas. Die ix. schare leide ayax oleus Die tiende leyde die con*inc.* philotes De xi. schare leide con*inc* poliphebus en*de* con*inc*. phineus. Die .xij. leyde hertoghe Nestor. Die xiij. schare leide con*inc*. nenes. Die xiiij. leyde con*inc*. vlixes. Die xv. leide con*inc*. humelius. Die xvi. schare leide con*inc*. protheselaus volc de v*er*slage*n* was Die xvij. leyde con*inc*. polidarius. Die xviij. schare leyde con*inc*. Rodenus. Die xix. leyde con*inc* Euripufus. Die .xx. schare leyde con*inc*. santiphus. en*de* con*inc*. a*m*phimacus Die xxi. leyde con*inc* palamides. Die xxij. leyde con*inc.* diomedes. De .xxiij. scare leyde die con*inc*. va*n* Cypre*n*. Die xxiiij leyde die con*inc*. protheseus. Die xxv. leyde die con*inc*. taprenor va*n* Capadocie*n*. De xxvi. leyde die coninc Agame*n*non selue die ee*n* ouerste gecore*n* was va*n* alde*n* griecke*n* [**JvDd4ra**]

[**JvDd4r**] [Houtsnede 11a: Strijdtafereel: Grieken links, Trojanen rechts][14]

[**JvdDd4ra**] ¶ Hoe die schare*n* vergaerderde*n*. en*de* va*n*de*n* tweede*n* strijde. / daer veel v*er*slage*n* ware*n* aen beyde*n* siden Cap*ittel*. xi.

WAnneer dye schare*n* aen beyde*n* side*n* geordineert ware*n* so quame*n* beyde partie*n* seer eerlike*n* te velde o*m* strijde*n*. En*de* de sterke hector stac zij*n* pert m*et* spore*n* en*de* doorreet en*de* bestreedt seer vromelic die schare*n* d*er* grieke*n*. so d*at* hi ontmoete eene*n* edele*n* grieckschen con*inc* dye de yerste schare geleyde*n* dye so crachtelic met zij*n*re glauie*n* op hector reedt dat hi doorstack hectors schylt en*de* and*er* wape [**JvdDd4rb**] ne*n*. maer aen sijn lichaem en quetste hy he*m* n*iet* mair Hector die van daer af n*iet* en weeck werdt met grooter gramscape*n* seer ontsteke*n* lyet achter sijn glauie en*de* hi sloech den edelen Coninc soe crachtelijc met sijnen swerde op sinen helm dat hy hem thooft cloofde dat hy daer doodt viel vanden paerde ende dit geschyede midden in den strijde
Maer als Hector ae*n*sach dat hy doot voor hem lach doen soe werdt hy aensiende sijn schoon

[14] Herkomst onbekend, mogelijk *Droefliken strijt.* Zie: #

costelijcke harnasch doe werdt hy begrepen ende ontsteke*n* met grooter begheerte*n* om dye wape*n* [**JvDd4va**] te crighen en*de* hy tardt van sinen paerde neder en*de* hyelt dat byden thoom en*de* hi ghinc na dat lichaem om dat schoone harnas ende wapenen te nemen.. Mair daer quaem een ander con*inc.* met .iij. dusent gryecssche ridderen om dat hector d*at* lichae*m* niet en soude berouen en*de* hy sprac met tornige*n* moede tot hector dese woorde*n* O gripende en*de* onuersadich wolf[15] seker dese spise en sulstu n*iet* smake*n* noch proeue*n* wa*n*t du selste haestelic sien meer da*n* .l.M. ridderen om di te dode*n* en*de* te v*er*slaen. En*de* dus dede dese con*inc*. m*et* sinen hulpers groot ghewelt op hector o*m* he*m* te v*er*slae*n* / sy woude*n* he*m* zij*n* paert benieme*n* daer hi op zij*n* knie*n* lach / dies he*m* hector scae*m*de maer door zij*n* eyghe*n* cracht sto*n*t hi vromelic op en*de* tard op zij*n* paert tege*n*s alder griecke*n* danck die daer o*m* stonde*n*. en*de* hi reedt op con*inc* meno*n* met groter gra*m*scap o*m* wrake te doe*n* va*n* sine*n* v*er*liese mair con*inc*. glauco*n* en*de* con*inc* these*us* met sine*n* soe*n* die quame*n* coninck meno*n* te helpen wel met iij. M. ridderen dies hector de*n* yrste*n* grieck v*er*sloech dye he*m* te ghemoet qua*m*. daer gheuyel wed*er* ee*n* vreselic strijt. en*de* hector na veel vechtinge*n* qua*m* wed*er* onda*n*cx de*n* gryecke*n* tot ae*n*t dode lichae*m* va*n* Patroclus dwelc d*at* hi berouen wilde en*de* sto*n*t af va*n* sine*n* paerde te voete En*de* dit v*er*sach ydomed*us* dye con*inc*. va*n* Crete*n* / d*y*e daer qua*m* met ij. M. ridderen en*de* beuochte*n* hector so stra*n*gelic dat hi n*iet* wed*er* en conde aen zij*n* paert gecome*n* en*de* si arbeyde*n* alle seer om hector te v*er*slaen Als hector da*n* sach dat hi ymmer te voete strijde*n* moste ende datter so veel griecke*n* he*m* ae*n*uochte*n* en*de* zij*n* doot begheerde*n* / so greep hi eene*n* moet i*n* he*m* selue*n* en*de* v*er*sloech die viande*n* in grot*er* me [**JvDd4vb**] nichte*n* met sine*n* swaerde. O ghi onsalige griecke*n* twij en liet gi hector n*iet* roue*n* m*et* rust*en* tv*oorseyde* lichae*m* va*n* eene*n* man daer uwer so veel tleue*n* om v*er*liesen moeste*n*. Wa*n*t hector sloechse som vande*n* paerd half doot en*de* v*er*leemt som al doot. die zo*m*mige sloech hi haer beene*n* voete*n* en*de* a*n*d*er* leden af also d*at* hi in cort*er* tijt v*er*sloech en*de* dootlic quetste meer da*n* l. va*n*den alder vroe*m*sten griecke*n* En*de* binne*n* de*n* selue*n* tijde nam con*inc*. menon dat doode lychae*m* va*n* patrocl*us* op zij*n* paerde*n* en*de* hi voord*at* ind*er* grieken tente*n* En*de* die griecke*n* en liete*n* niet af maer si arbeyde*n* seer om hector aldair te vanghe*n* en*de* zij*n* paert te neme*n* met veel volcx also d*at* hector n*iet* wed*er* op zij*n* paert come*n* en mochte dan m*et* grote*n* laste en*de* ghewelde ond*er* de*n* welke*n* bisond*er* d*at* een alte stra*n*ghe*n* ridd*er* was gehete*n* Carion de petra en*de* dese beuacht hector alte stra*n*gelic Dit

[15] volf

aensach ee*n* va*n* hectors knape*n* in hoe grote*n* v*er*dryet dat zij*n* meester was hi had bi he*m* ij. glaui*en* waer af hy met eenre so sta*n*gelik reedt op de*n* selue*n* gryecsche*n* ridd*er* v*oor*se*i*t dat hi he*m* daer doot sloech ond*er* dusent gryecsche ridder*e*n. En*de* daer na*m* dese v*oor*s*eide* hectors knape de and*er* la*n*cie wa*n*t de*n* yrste*n* in stucken was en*de* reedt also fellic op eene*n* andere*n* grieck de hector sine*n* meester seer lastich was dat hi dair doot viel En*de* dese ghetrouwe knecht ryep seer lude O ghy edel troyane*n* die blo*em* va*n* alle ridd*er*scap hector es in lide*n* en*de* wencte zij*n* broed*er*s dat si he*m* te hulpen come*n* soude*n*. En*de* als Tintinabor een va*n* hectors bastart broedere*n* v*er*hoorde dat roepe*n* so qua*m* hi met ghewelde en*de* hi v*er*sloech[16] die grieken en*de* hi maecte dair een wech en*de* es so m*et* ghewelt ghecome*n* er plaetsen daer hi [**JvDd5ra**] Hector sinen broeder vant die va*n* menighen grieck an ghevochte*n* was va*n*den welcken hy haestelijck .xxx. ridder*e*n v*er*sloech .Waer bi dat dye va*n* Troyen weder om moet creghen en*de* hyelde*n* tvelt ende dye griecken moesten[17] vlieden. En*de* doen was. Hector alte seere v*er*blijt ende tradt seer vrolijck op sijn paert ende hii bevacht die griecken seer stra*n*ghelijck ende met groter gramscapen slaende slaghen die onverdrachlijck waren. ende dat o*m* dat hi verlore*n* hadde den roof van den coni*n*c. Patroclus lichaem so dat hi in dien toerne menighen griecke versloech. en*de* maecte alvluchtich dat hem genaecte so datter niema*n*t so vroem oft stout en was die hem ghenaken dorste Maer doe qua*m* hertoghe menesten*us* van athene*n* om met. Hector te strijden wel met drye dusent griecken wel ghewape*n*t vand*er* lufter siden vander troysscher schare*n* daer Troylus con*inc* Sa*n*tiph*us* ende con*inc* Alcan*us* in ware*n*. mette*n* welcken datse doe vergaderden ende vromelijc strede*n* Hertoge Menesten*us*[18] bestreet troylus also hertelijck metter glauien. dat hy moeste vanden paerde valle*n* o*n*der vele griecke*n* dye seer ghierich om sijn doot ware*n* ende die hertoghe. Menesten*us* arbeyde bouen mate*n* seer om he*m* te va*n*ge*n* daer toe alle zij*n* vterste macht doende en*de* hy trac hem vter paerden voeten. en*de* liet hem gheuanghen leyden seer haestelijc m*et* vele ridder*e*n na tgriecssche heyr. Maer daer was ee*n* ridder ghenoemt Miseres roepende ouerluyt totten volcke va*n* frigyen.

O ghy edele stercke ma*n*ne*n* waer omme sidi hier ghecomen inden strijde dan om prijs ende eere te behalen [**JvDd5rb**] En*de* merct ghi niet hoe Troylus Pryams sone gheuanghe*n* hyer gheleydt wordt. dwelc ons alle*n* ee*n* eewighe sca*n*de es. Waer om so laet ons arbeyden

---

[16] v*er*sloch
[17] moeste
[18] Meuesten*us*

alle gelijc om hem te verlossen eer hy ons voorder ontvoert worde. En*de* doe liet con*inc* alcan*us* achter sijn wed*er*partije ende greep ee*n* glauie in eene*n* hittighe*n* moede en*de* hi vacht tege*n* die and*er* griecken / en*de* sloech eene*n* vande*n* ghene*n* dye Troylus leide*n* gheua*n*ghe*n* also herdelic dat hy doot bleef. en*de* daer na noch eene*n* anderen ridder dat hy sterf. Ende dus werdt Troylus v*er*lost vte*n* handen der griecken byd*er* hulpen des conincs Alcanus. en*de* der gheenre dye he*m* haestelijc te hulpen quame*n* en*de* hi trad wed*er* op sijn paert byder hulpe*n* des coni*n*cs Sa*n*tiph*us* dye met sine*n* schare*n* hem oec haestelijc te hulpe*n* quame*n* seer vromelijc. Dese con*inc* bestreet de*n* hertoge van athene*n* met y*n*nighen toerne en*de* sloech hem soo v*er*woedelijc op sijn hooft dat hi neder viel van sine*n* paerde. maer sijn wapenen waren so fijn dat hem den slach niet en hynderde Dese Menesten*us* die was seer bedroeft van dye v*er*lossinghe sijns gheuanghens. en*de* hy begonde seer v*er*woedelijck te slane op die troyanen met vele griecke*n* die he*m* in bate*n* quame*n* en*de* daer om wert daer eenen doetlike*n* strijt gevochte*n*. En*de* wa*n*t menesten*us* va*n* toerne nyet vermoeyt noch v*er*saeyt en mocht worde*n* / so sloech[19] hy veel troyane*n* doot en*de* hi wert ontsinnet en*de* rasende reedt door alle tvolck. soe langhe dat hi ontmoetede miseres die hem sijn geuanghe*n* genome*n* hadde. want hy he*m* bekende ae*n* sijn wape*n* die hi voerde / so reedt hi hem so crachtelijc metetr lancye*n* op sinen schilt dat hije*n* va*n*de*n* paerde stac daer was groot [**JvDd5va**] ghecrijsch en*de* ghetroubbel elck partie halp haren con*inc* Dye troyane*n* waren doe seer verlast vanden gryecken. en*de* moesten achter waert deysen.

Doen ten letste*n* qua*m* den. Troyanen te hulpen con*inc* Vpon vande*n* conincrijke va*n* larissien en*de* polydamas a*n*thenors sone met veel ridderen En*de* als hi sach dair sulken menichte v*er*gadert bi hem so ordineerde hy sijn volc om dye grieken ae*n* een and*er* side te strijdene dwelck so gheschiedde / daer alte veel grieken v*er*slaghen worde*n* en*de* con*inc* Rem*us* qua*m* oec haestelijc te strijde met drydusent versscher ridders den troiane*n* te bate*n* aen een ander side .en*de* bestreet menela*us* seer vromelijc. en*de* sy sloeghen malca*n*deren vande*n* paerde seer ghequetst. En*de* .polydamas bestreet de*n* hertoghe dye daer ghenoemet was Merenus ende hy was neue van Helenen. dye welc een vroem stercke ridder bloeyende i*n* zij*n*re ieucht was en*de* polydamas dye sloech desen[20] hertoghe so hartelijc d*at* hem sijn harnas brack vanden liue:. en*de* quetsede hem so seer dat hy viel doot va*n* sine*n* paerde opter aerde*n*

[19] sloech
[20] dsen: den of desen

ende als menela*us* dye niet verre van daer en street verhoorde. en*de* verna*m* dat hy doot was bedroefde hy he*m* seer en*de* begheerde sijnre doot aen die troiane*n* te wreken Ende sloech con*inc* Remus also hatelijc op sijn hooft dat hi he*m* de*n* helm schoerde ende quetse he*m* so seere dat hy half doot viel neder vanden paerde Ende[21] want sijn volc mei*n*de dat hi doot hadde geweest so quame*n* si hem nyet te hulpen. ende soude*n* geweke*n* hebbe*n*.[22] en hadt gedaen Polydamas dye se manlijc wede*r*hielt en*de* arbeyde seer om con*inc* Remus vter grieken handen te trecke*n* dwelc hi na [**JvDd5vb**] vele vechtingen volbrachte he*m* trecke*n*de vt*er* paerden voete*n*. en*de* voerdene half leuende wt den heyre Maer con*in*c Celidis arbeide seer met sijnre lancien[23] o*m* hem vanden paerde te werpen mair Polydamas doersloech he*m* sijne*n* helm soe diep int hooft dat hi doot viel.

§ Binnen desen middelen tijde dede Hector met sinen vrienden die griecke*n* wiken tharen ondancke ende quam so verre onder die grieken als hy wilde totten coni*n*c[24] Thelamon. ende dyt was dye ghene die Exionie pria*m*s suster oneerlijc hielt hy was seer vroem ende versloech vele Troyanen. maer hector quetsede hem so seer als dat hi vluchtich werdt. Doe quam vander griesscher siden een sterck coninck[25] m*et* vel[26] versscer ridderen dye Hector omuersienlijc quetsede metter[27] lancyen maer vant hy wt. Hectors toerne ontsach so weeck hi wt sijnen oghen des hector om dat hy dat nyet vreke*n*[28] en mochte versloech wreselijc[29] eenen vermaerden grieken den welcken hy in sijnre gramscapen met sijnen swaerde totter borst toe cloefde Waer om die grieken daer met groter menichte*n* al om beuochten aen allen siden den edelen wel ghemoeden Hector om hem te v*er*slaen Maer dye edel Theseus bat he*m* ende vermaende hem goedertierijck dat hy doch een weynich vten strijde vertrecken wilde op dat hi sonder goeden raet onder also vele griecken niet en bleuen verslaghen. Dwelc scade ware dat alsulke*n* vrome*n* onuersaechden riddere blijuen soude inde*n* strijde. Wan[30] welcken woerden dat hem. hector huesschelijke bedancte[31] En*de* daer weert doe eene*n* felle*n*

---

[21] paerdeEndewant
[22] heweke*n* debbe*n*
[23] lautien
[24] connic
[25] cooinck
[26] vel
[27] meeter
[28] vreke*n*
[29] wreselijc
[30] Wan
[31] bedanda*n*cte. Zetter smokkelt in het voorgaande met de witruimte.

strijt begonnen [**JvDd6ra**] Die troyanen vochten doe alte vreeslijc Polidamas dye edel troyaen street doe nyet verre van hector den welcken dat menelaus ende. Thelamon te samen[32] bestreden. ende Thelamon stac met sijnder lancien Polydamas vanden paerde ende want sijn sweert ghebroken was so sloech hem menelaus so seer datse hem den helm doerbraken ende seer quetseden ende trocken hem den helm vanden hoefde Waer omme datse hem doe vinghen. ende wouden hem haestelijck totten griecken tenten senden maer dye edel hector die nyet verre van daer en was. ende sach aen deen sijde vele griecken die Polydamas hadden omreden ende sedt met veele ridderen ende hy was gheuangen Hector verhorende dye stemmen roepen dat polydamas sijn mede geselle totten griecken geleydt was Soe werdt hy met hittighen toorne ontsteken ende bestreet die ghene dye polidamas beset hadden / ende hi maecte hem seluen eenen wech onder die griecken ghelijc die mayer metter seyzenen onder dat koren doet / so lange tot dat hi bi die ghene quam die polydamas gheuangen leydden die hi so stranghelijc bestreet dat hijer . xxx. versloech ende doe woerden die griecken vluchtich. ende lieten polydamas los ende vri gaen Doen vergarderden weder die griecken ende quamen met groten gedruyssche sterckelijc teghen die troyanen al versch volck / als coninc Epistrophus. coninc menelaus ende Thelamon die den troyanen also vromelijc bestreden dat dye troyanen van grooten noode tvelt begeuen moesten want al waste sake dat hector doe bi hem was / dye wonderlike dingen dede hy en konste nochtans den last nyet ver [**JvDd6rb**] draghen ouermyts die menichte. si versloeghen doe dat paerd[33] daer Hector op sadt . Doe moeste hy strijden te voete niet te min hy beschudde hem seluen so datter niemant so koene en was de hem genaken dorste. Maer sijn bastaert broederen wanneer als si dat sagen dat die troyanen bi na al verwonnen waren ende datse hector haren broeder nerghens en sagen so quamen si tsamen met versche troyanen seer vreeslijck met gecrijssche in die griecken geuallen verslaende menighen mensche sonder ghenade. ende sochten so lange onder dye scharen als dat si haren broeder met gewelde gheuonden hebben ende sy quetsenden coninc Thelamon seer swaerlijc. Ende Dynadron Hector bastaert broedere. dye bestreet eenen machtigen rijcken griec dye op eenen alten groten stercken teldenare sadt ende hy stac hem met sijnder lancien vanden paerde ende hij greep dien teldenaer byden thome ende gaffen hector sijnen broeder die daer seer vromelijc street te voete. Op welcken teldenaer Hector

[32] smaen
[33] paer

haestelijc sadt / ende bedreef doe groote dinghe*n* met sinen bastaert broedere*n* tseghe*n* dye griecken. En*de* doe qua*m* dyephebus m*et* sijne*n* scharen mette*n* volcke va*n* boecia te strijde. die welcke met vele ghescuts die griecken seer quetsede*n* en*de* vele versloeghe*n*. En*de* Dyephebus quetsede seere eenen griecssce*n* coninck int aensichte daer began doe*n* den strijt op een nyeu seer vreeslijc en*de* die troyanen verdructen die griecken Daer was coninck Theseus bespronghen van een van . Hectors bastaert broederen ghenoemt Quinthelenus ende vanden coninck moderus ende was gheuanghen en*de* souden hem na [**JvDd6va**] Troyen ghevoert hebben. maer Hector selue verloste he*m* vry ende los o*m* der huescheyt wille die hy hem binne*n* dye*n* daghe gedaen hadd:. dyes hy he*m* seer bedancte.[34]

§ Doe quam vander gryescher siden te stryde dye coninc Thoas. ende die coni*n*c philotes die seer vromelijc met grote*n* ghedruyssche in dye troyanen vyelen ende doodend*er* vele Dye coninc Thoas sloech eene*n* va*n* hectors baestaert broederen genoe*m*t cassibilam*us* op sijn hooft dat hi doot ter aerde*n* viel daert hector aensach. om wiens doot dat hector seer drouich was ende sloech doe soe seer verbolgen in dye gryeken dat hier bi*n*nen corter tijt versloech meer dan .L. vande*n* vroemsten griecken. ende dede so vele arbeyts d*at* hise vluchtich maecte Want nyemant hoe vroem dat hy was en dorste hem verbeyde*n* O wonderlike cracht eens mans dye noit en verdroot eenighen arbeyt der strides dye mits uwer eyghender machte ee*n* geheel heyr[35] vluchtich maectest. Noyt en vantme*n* uwes ghelijc in vromich*eit* want van noyt manne en waerstu v*er*uaert. en*de* datstu recht edele waert dat heeft menygen man dleuen bescermt want noyt v*er*wonne*n*ne manne en versloechstu welcke edelheyt lasen dijn leuen coste van Achylles .want hadstu hem verslaghe*n* doe du sijns machtich waerste. ende hem twee weeru*e*n vanden paerde in o*n*macht gheslaghe*n* hadste. hy en hadde dy niet v*er*radelijc van achter doorsteken et*cetera*

§ Als dan dye griecken soot voorseyt is vloe*n* doer Hectors vromycheyt. doe quam daer te strijde vand*er* gryecscher siden die hertoghe nestor met .vi. duy [**JvDd6vb**] sent ridderen ende hier om teghe*n* qua*m* die con*inc* Esdras en*de* dye con*inc* Phyton va*n*der troyscer side*n* dye wonder met wapene*n* dede daer wert me*n*nich edele ma*n* aen beyde siden verslaghen Doe con*in*c Philo*n* dye grote vromicheit dede was vanden gryecken omsinghelt aen alle kanten. maer yecomas ende con*in*c Esdras onsetteden hem. Hector en*de* sijn broedere dyephebus met

[34] bededancte.
[35] geheelheyr

polidamas dede*n* wonder ende soude*n* die gryecken al gheschoffyert ende verdoruen hebbe*n* en hadde ghedae*n* Menelaus en*de* Thelamo*n* de dat m*et* machte weder stonde*n* Doe qua*m* eneas te strijde met sijn ordinancye ende voechde hem by Hector ende veriaechde dye greyken opelijck tot aen haer tente*n*. Ayax dye dit siende wert datse vluchtich waren[36] bedroefde hem seere maer doe werdt hy achter weerts siende ende verna*m* die banieren der[37] ende met wimpellen te strijde. dye welcke dat noch nye en hadden ghestrede*n.* onder welcke scare dat dye bloeme van allen ridderscapen was. En*de* hier om so riep Ayax. ende hy vermaende den griecken datse nyet en soude*n* wike*n* noch voer vluchtich werden want he*m* quame seer groote hulpe. waer by d*at* doe noch den strijt noch wederom verneyude ende seer bitter werdt Eneas ende ayax vergaderden met felle*n* ontmoete. ende bestreden malcandere*n* so vromelic datse malckanderen va*n*den paerde sloeghen. Ende vander gryecken side quam te stride die voorscreue*n* phylotes met dry duyze*n*t vromer grieken die alte vreeslijck in dye troyanen viele*n*. ende tot noch toe hadde*n* die troyanen ghehadt die meeste sege en*de* aue*n*tuere[38]. ende arbeyden seer vromelijck

[36] vluchtichwaren
[37] Katernovergang bij RvdD; hier lijkt iets te ontbreken.
[38] aue*n*uere

[**JvDe1ra**] om dye griecken vluchtich te maken Maer daer quame*n* doe noch .ij. and*er* schare*n* te stride. waer bi dat dye troyanen doe wijke*n* moeste*n* en*de* verloren den moet ende en mochte*n* doe den griecke*n* nyet langher wederstae*n*. Philotes bestreet den vrome*n* hector mett*er* lancien dat hise brack / maer hector reedt wed*er* op he*m* so rudelijc dat hy vande*n* paerde viel seer ghequetst half doot Doe quame*n* te strijde coninc humerus vlixes ende humelius m*et* haren volcke tot in ghetale va*n* .x. dusent ma*n*ne*n* die de*n* troyanen veel pijne*n* en*de* verdriets ae*n* deden wa*n*tse seer v*er*moyt ware*n* van vechten Wat mochte*n* die troyane*n* dencken als sy alle den dach geuochte*n* hadde*n* / ende datse saghe*n* so veel griecke*n* te strijde come*n* dier noch niet in gheweest en hadden. Sy en mochten he*m* nauwelijc beschermen. Maer doe quam daer vter stadt va*n* Troyen dye schone ridder paris mette*n* volcke va*n* persen inde*n* strijt de*n* v*er*moyde*n* troyane*n* te bate*n*. en*de* sloech in sijn ontmoete*n* dat hy doot vanden paerde viel de*n* coninc va*n* frigien / van welcker doot die griecke*n* bedroeft waren Ende vlixes woude wreke*n* sine*n* swagher en*de* reedt na paris metter lancie*n* maer hy miste / en*de* doorstac sijn paert. doe*n* moeste paris te voete vechte*n*. En*de* als Troylus sach dat sijn broeder in sulcke*n* node was / so beuacht[1] hi vlixes seer haestelike*n* mette*n* swerde en*de* sloech he*m* so rudelijc op sijne*n* helm d*at* hie*n* doorsloech en*de* quetste he*m* in sijn voorhooft Maer vlixes weerde hem seer vromelijc en*de* quetste Troylus int aensichte en*de* die troyane*n* hadde*n* moete*n* wijke*n* en hadde gedae*n* dye groote vromiche*it* va*n* hector met sine*n* bastaert broedere*n* dye [**JvDe1rb**] doe de*n* grieke*n* wederstonden. En*de* alle de*n* gansschen dach soe reedt Hector nv hier nu daer slae*n*de en*de* vechte*n*de daert meest va*n* noode was en*de* liet achter dat volc d*at* hi soude gheleyde*n* Maer wanneer dat hi sach d*at* die griecken te machtich de*n* troyane*n* ware*n*. so keerde hy he*m* tot sijn eyghen scare en*de* beuachtse soe vromelijc.

§ Hoe hector sijn volck vermae*n*de om wel te doene. en*de* hoe die troyane*n* victorie gehadt soude*n* hebbe*n* en*de* de griecke*n* al verslaghe*n*. en*de* hadt ghedaen Thelamons sone hectors neue. dyet aen he*m*

A verbadt.

Ls hector sach dat sijn volc den griecken niet langher wederstaen en mochten / versae*m*de hise al bi een / ende vochte*n* he*m* midde*n* onder hemlude*n* en*de* v*er*mae*n*de dat groote ongelijc dat die grieke*n* he*m* gedae*n* hadde*n* en*de* in meyninghen waren te doene noch veel meer quamen sy te boue*n* En*de* v*er*mae*n*dese doe allegader va*n* wel te doene. om haer landt en*de* goet / haer wiue*n* en*de* kinderen te beschermen. En*de* als hi dus sijn volck vermaent hadde om vromelijc te striden. en*de* hijse seer willich sach soe leyddese de vrome hector ae*n* dye rechter syde door ee*n* dal om aldaer sijn via*n*de*n* te beuechten Doe viel daer eene*n* nydeghe*n* strijt en*de* ontallike veel griecke*n*

[1] benacht

waren daer v*er*slaghe*n* want hector m*et* sine*n* bastaert broeder*en* queldense sonder eynde En*de* coninc Thoas die verslaghe*n* hadde cassibilanus een va*n* hectors broeder*en* die quetste vele troyane*n*. welcke con*inc* Thoas die bastaerde*n* wel kende*n* en*de* vergaderden al tsame*n* teghe*n* he*m* om he*m* te dooden. en*de* hare*n* broed*er* te wrekene / en*de* sloe [**JvDe1va**] ghe*n* hem vande*n* paerde en*de* toghen he*m* de*n* helm vanden hoofde en*de* soude*n* he*m* v*er*slaghe*n*[2] hebbe*n* terstont maer die hertoghe va*n* athene*n* quam he*m* te hulpe*n* seer vreeselicke*n* mit volcke en*de* quetste eene*n* va*n* desen bastaerden seer Ende paris schoot den hertoge wed*er* in sijn syde en*de* quetste he*m* maer dat niet teghenstaende ondancs he*m* alle*n* verloste hy de*n* con*inc* Thoas wt hare*n* hande*n*. En*de* hector dit siende dede groote*n* arbeyt om die grieken vluchtich te maken. Doe spande coninc humer*us* sine*n* boge en*de* schoot na hector en*de* quetste hem int aensichte. en*de* hector lyep he*m* op en*de* gaf he*m* eene*n* slach op sine*n* helm d*at* hi hem thooft cloofde totter borst en*de* hi viel neder ond*er* der paerden voeten Doe ware*n* die griecke*n* seer bedroeft en*de* woude*n* dat al ghesamend*er* hant wreke*n*. Waer om datter by eene*n* gheluyde va*n* eene*n* hoorne v*er*gaderden meer dan seuen dusent grieke*n*. en*de* beuochte*n* hector seer vreselijc ae*n* alle*n* ka*n*ten / die he*m* alte wonderliken v*er*weerde en*de* hy versloecher vele. Want wie*n* hy geraecte was der doot versekert ende vacht met so wonderlike*n* cracht d*at* hy haer ordinancie*n* schoorde*n* en*de* reedt haestelijc tot binne*n* troyen en*de* liet he*m* v*er*binden / en*de* nam va*n* sine*n* vader .iij. dusent ridders als verssche wtghelesen mannen. en*de* reedt daer mede totten grieke*n* en*de*[3] menich grieck wasser in haer comste verslage*n* va*n* alde*n* dage en wasser also seer gheuochte*n* als op dye tijt Ten es niet moghelijck te scrijuen het groot ia*m*mer en*de* ghecrijsch va*n* mensce*n* va*n* paerde*n* dier storue*n* en*de* gedoot ware*n* Die bloeme va*n* alle*n* ridderscape d*er* werelt meer dan .iij. werf hondertdusent[4] [**JvDe1vb**] wasser daer v*er*gadert. die niet a*n*ders en deden dan malckandere*n* verslaen.

§ Ayax en*de* hector v*er*gaderde*n* onderlinghe en*de* stake*n* malkandere*n* vande*n* paerde Menelaus sloech eene*n* machtigen a*m*myrael va*n* troyen vande*n* paerde. en*de* Telidones versloech moles van doreb en*de* dit was coni*n*c Thoas neue. Die regent van coninc thoas v*er*sloech Mandon va*n* clere Sadellas versloech eene*n* a*m*myrael wt griecke*n*. Een va*n* coninck pryams bastaerde*n* genoe*m*t margariton bestreet coninc. Thelemon .maer coni*n*c thelmo*n* die weerde he*m* vromelijc en*de* quetsede he*m* seer. en*de* fa*n*nel werp con*inc* prothenor vande*n* paerde. En*de* dese bastaerde*n* dede*n* groote feyte*n* verslae*n*de en*de* quetsende vele griecke*n*. en*de* die coninck va*n* galyon strede tege*n* de*n* hertoge van athenen menesten*us* ghenoemt. maer die hertoghe quetstede he*m* int aensicht metter glauien. Als deanor sine*n* broeder gequetst sach so sloech hi so fellijck op[5] / en*de* soude*n* he*m*

---

[2] v*er*slaghe*n*
[3] Verwijderd in JvD: in haer comste was de*n* strijt v*er*nieuwet. en*de*
[4] werfhondertdusent
[5] menesten*us* dat hi va*n*de*n* paerde viel en*de* dye gebroedere*n* liepe*n* he*m* doe vromelijc op

verslag*en* hebbe*n* oft ten minste*n* geuange*n* gehadt maer he*m* qua*m* te hulpe*n* die coninck Theucer dye he*m* ontsettede. Maer die alder stercste hector die gemoete he*m* beyden m*et* eene*n* blote*n* swaerde seer vreeselike*n*. En*de* sonder twifel hi soudese alle beyde v*er*slaghe*n* hebbe*n* maer doe qua*m* daer te*n* aengange thelemon met dusent ridderen die seer vreselicke*n* in die troyane*n* vielen ende so werde*n* die twee heeren verlost wt hectors handen. Doe qua*m* vander troysscher syden te strijde die con*inc* van persen m*et* vijfdusent ridderen daer paris operste capiteyn af was Ooc mede versaemde*n* daer bi een alle die daer [**JvDe2ra**] va*n* Troye*n* ware*n* bi een geluyt va*n* eene*n* horene en*de* dede*n* met machte die gryecke*n* wike*n* tot ae*n* haer tente*n* En*de* also Dares bescrijft v*er*sloech Hector in dien daghe meer dan duysent griecken.

Onder alle dit gheuecht so ontmoetede hector den con*inc*. menon voor een tente en*de* seyde aldus Ha quade v*er*rader de vre es comen datstu dine*n* loon ontfanghen sultste om dattu mi dlychae*m* van patroclus benae*m*ste en*de* dat ic sijn schoo*n* wapen niet crighe*n* en mochte. en*de* met desen woorde*n* gaf hi he*m* eenen slach soe groot dat[6] hi hem vande*n* peerde sloech en*de* spra*n*c doe haestelijc vanden paerde en*de* sloech he*m* doe thooft af en*de* meynden he*m* doe sijn harnas te neme*n* maer menesteus benamt he*m* en*de* sette hem daer tege*n*s en*de* sloech he*m* doe m*et* eene*n* achterhouwe d*at* hi neder stortede en*de* viel ter aerde*n* seer ghequetst. en*de* doe reedt dye hertoghe va*n* athene*n* so hi eerst mochte sond*er* toeue*n*. ontsiende hectors gra*m*scap Hector al bescaemt en*de* va*n* ynnige*n* toorne rasende / doorbrack v*er*woedelijck die griecsche schare*n* met groote*n* arbeyde tot dat hy vten strijde geract was en*de* beual sine*n* broeders de*n* strijt en*de* hi reet haestelijc na die stadt va*n* troyen en*de* liet he*m* sijn wonde*n* v*er*binde*n* teghen bloyen En*de* hier en binne*n* grepen die griecken moet en*de* vercoeuerde*n* ee*n* wenich maer paris dyephebus en*de* dye bastaerden va*n* pryam v*er*dructense seer vreeslijc soe datse meer plaetsen v*er*loren da*n* wonne*n* och hoe menich edel man wasser aen beyde syde*n* verslaghe*n* nyema*n*t en wasser ledich . paris mette*n* volcke va*n* persen en dede*n* niet dan stadelike*n* schyete*n* in de griecke*n* so vreeslijc dat den griecke*n* dochte dattet pijle*n* en*de* geschut uten he- [**JvDe2rb**] mel reghe*n*de en*de* en wiste*n* he*m* waer berge*n* En*de* hier en tussche*n* es hector v*er*bo*n*de*n* geweest en*de* heeft he*m* wat ververseccht. en*de* es haestelijc op sijn paert geseten en*de* qua*m* weder te strijde verslaende in sijnre tornicheit veel griecke*n* also meester dares scrijft Die / troyanen[7] dede*n* de*n* grieke*n* sulcke*n* gewelt dat sy vluchtich worde*n*. en*de* sy en konde*n* he*m* selue*n* niet langer bescerme*n*. Noch coni*n*c Agame*n*non douerste va*n* alle*n* de*n* griecke*n* en mochte he*m* niet langer bescerme*n*. Waer by d*at* die troyane*n* doe voort ginge*n* inder grieke*n* tente*n* met gewelde en*de* iaechde*n* die grieken voor he*m* en*de* sy ginge*n* in die tente*n* ondancs der griecken[8] ende sy beroofdense en*de* si namen al daer wt siluer gout wapene*n* en*de* ander costelike iuwelen

[6] grootd at
[7] croyanen
[8] giecken

en*de* alde*n* huysraet die sy vonde*n* en*de* voordent wech in haer behoet. En*de* dyt was den selue*n* dach dat de*n* strijt voor de*n* troyanen ghewonne*n* gheweest soude hebben maer dauo*n*tuer es menichweerf contrarie hare*n* scijne och hoe cleynen sake heeft de*n* troyane*n* hinderlijc gheweest en*de* by sonder die onsalige hector. die zij*n* eyghe*n* doot en*de* sijns volcs iammer en*de* verdryet wel mochte bescudt hebben Wa*n*t in dien selue*n* dage hadden die troyane*n* alsucken voortganc en*de* auo*n*ture datse haer vyande*n* wel v*er*slage*n* hadden moghen[9] hebbe*n.* en*de* hem vand*er* toecome*n*der vreesen volcomelijc verlost Ende sonder twiuel ten es den vroede*n* mensche*n* niet te prijsene / wa*n*neer als hy he*m* seluen bi goeder auentuere*n* bringhen mach wt den laste co*m*mede en*de* v*er*driete / daer hi in es dat hi da*n* der goeder aue*n*tuere*n* onda*n*cbaer es / en*de* laet sijne*n* voorspoet achtere om cleyne lichte saken. Want een vre die*n*t dicwijl bat den me*n* [**JvDe2va**] sche da*n* een heel iaer. En*de* daero*m* cortelic te segge*n* so es dye ghene der goed*er* aue*n*tuere*n* onwerdich dye ondancbaer es. en*de* aldus isset den onsalijghe*n* hector vergae*n* Want binnen dye*n* dage mocht hy sijn viande*n* hebbe*n* v*er*wonne*n* en*de* v*er*slage*n* wa*n*t si doe alle te same*n* voorvluchtich ware*n*. En*de* vanden griecke*n* sijde quam teghe*n* hector int ghemoet exionien sone en*de* hi was gehiete*n* Thelamonis ayax welcke dat seer vroeme en*de* sterck was inde*n* strijde. en*de* hi bestreet hector seere vromelike*n* ende ma*n*neliken. En*de* als sy onderlinge al strijde*n*de sprake*n* soe beke*n*de hector dattet was sijnre vrie*n*dinne*n* sone en*de* sijn neue va*n* sijne*n* bloede comen Waer by dat hector blijde was ende sprac tot he*m* dat hy he*m* bemi*n*de en*de* badt he*m* d*at* hy binnen troyen comen woude sijn edel geslacht besie*n*. Twelc dat hy he*m* weygherde. Maer hi badt om zij*n*s volcs salicheyt Wa*n*t hi badt hector op alle vrie*n*tscape*n* die hi op he*m* hadde / dat hi soude v*er*weru*e*n dat die troyanen die griecke*n* in vrede*n* soude*n* late*n* Welcke bede och lace*n* die onsalige hector v*er*hoorde. En*de* bi dat blasen va*n* eene*n* hoorne gheboot hector de*n* troyane*n* datse de*n* strijdt late*n* soude*n* En*de* die troyane*n* hadden begost tvier in der griecke*n* scepe*n* te steke*n* en*de* soude*n*se al v*er*brant gehadt hebben. maer midts hectors gebode*n* liete*n* si af en*de* reysde*n* nae troyen seer v*er*moeyt en*de* qualijc te vrede*n* dat sy soe aflate*n* moesten va*n* harer v*er*winninge*n*[10] Tot welker v*er*winninge*n*[11] en*de* victorie*n* si naemaels m*et* gheenre fortune*n* en mochte*n* comen

§ Hoe die griecke*n* .ij. maende*n* besta*n*t begheerde*n* va*n* con*inc* Priam / dwelc he*m* gegondt was

[JvDe2vb] ALs de*n* strijt ghedae*n* was en*de* die troyane*n* als v*er*winnes binne*n* gecome*n* ware*n* / so slote*n* sy haer poorte*n* va*n*d*er* stadt en*de* haer draeybome*n* En*de* ghinghe*n* he*m* v*er*make*n* en*de* te ruste*n* keere*n* En*de* ee*n* weynich voor die dageraet dye troyane*n* die noch i*n*de*n* strijde niet geweest

[9] oghen: g op zijn kop
[10] v*er*wninge*n*
[11] v*er*wini*n*ngen

en hadde*n* / name*n* haer wapene*n* en*de* wapende*n* he*m* v*er*beyende dat licht vanden dage / omdatse gereet sijnde bi hectors gebode soude*n* wtgae*n* ten strijde Mair wa*n*neer alst dach ghewordе*n* was sonde*n* dye griecke*n* om besta*n*t va*n* ij. maende*n* ae*n* coninc priam dwelc he*m* bi consente va*n*de*n* meeste*n* van troye*n* ghegonnet was. maer hector en wasser niet wel mede te vrede*n* m*et* meer a*n*dere*n* om dat me*n* he*m* so lange peys geue*n* soude / nyet te min door sijns vad*er*s begeerte liet hi he*m* genueghe*n* En*de* binne*n* desen tijde begroeue*n* dye griecke*n* haer doode*n*. en*de* besorchde*n* he*m* va*n* allen des sy behoeftijch ware*n* En*de* achilles dede dat lichae*m* van patroclus seer eerlijck begraue*n* in een graf va*n* marberstenen seer costelijck wtgehouwe*n* / en*de* so worde*n* ooc begrauen veel and*er* pri*n*ce*n* seer costelijc Die troyanen beclaechden seere haer dooden dwelc Cassandra siende seyde ald*us* O ghi edel manne*n* va*n* troyen waer om en maecti gheenen peys mette*n* gryecke*n* eer dat sy ons alle*n* kattijuelic met grooter wreetheyt v*er*slaen en*de* onse schoone stadt va*n* troyen v*er*deruen. en*de* uwe cleyne kindere*n* eewelijc eyge*n* sulle*n* gheledt worde*n* inde*n* bedwanghe des dienstes maect peys mette*n* griecke*n* / wildy dese toecome*n*de plaghe*n* scuwe*n* oft and*er*s soe en moechdise niet ontvlye*n* En*de* als cassandra niet swige*n* en wilde noch aflaten va*n* deser roepinge*n* / soe deedse coni*n*c [**JvDe3ra**] Pria*m* in eene*n* torre vast slute*n* la*n*ge tijt.

§ Nu wil ic scriven vanden griecken en*de* v*er*clare*n* vand*er* groter liefden die was[12] tussche*n* troylus en*de* briseda en*de* hoe troylus midts den toedoene van Pandro troost va*n* lieue ghecreech

§ Een schoon liedeken van Troylus

Och troyl*us* dye soe seer verra*m*poneert
Mijn dienaers die nu sijn in swaerd*er*
allenden. Een liefde dye bouen alle ia*m*
mer passeert. Sal ick u daer voor in
warken[13] senden
Och troylus dijnen outragighe*n* scim
pige*n* moet En*de* dijn forneren hebdy al v*er*
gheten Dat lieflijc ghesichte dat lache*n*
de aenschijn soet Sal u der minne*n*
grief noch laten weten.
Ken spare coni*n*cx bloet couragie noch
virtuyt. Noch fortse die int lichae*m* ka*n*
vergroyen. Alsydij cloeck van daden

[12] diewas
[13] in warken: als wraak

troylus u vruecht es wt. Der minne*n*
grief sal u dlijf doorgloyen
Rasch minlijc begeren en vyerich ap-
petijt Tes noot bedrijft behendelijc u
consten . Ende brinct dat vrouwelijck
wesen onder ons berijdt .Ontfunct
haer herte vierich vol van ionsten
Aensiet dat lieflijc ghesichte dat daer
ter vensteren licht Het sal u herte ende
sin conforteren. Haer sal ooc ghenue-
ghe*n* v lieflijc ghesicht / Dat sy haer lijf
v sal haba*n*do*n*neren.
Och pandro[14] vol trouwe*n* en spaert ar-
byet noch pijn Wanner dye vrucht
te velde staet int bloeyen Dan neemt
se meest haer voetsel int herte sonnen
schijn. Dus als dye minne groeyt soe
doetse bloeyen.
[**JvDe3rb**] Och suete nacht die nu seer sijt beghe
ret Ghi moet dijn duyster wolcke o*n*t-
pluyken Wa*n*t dye volmaecte vruecht
van minne*n* leif en weert Moete*n* twee
ghelieue*n* nu ghebruyken
Rijst u ghy amoruese al duncket u te
vroech. Dye nacht vergaet dye claer-
heyt sal verwinne*n* Ghi hebt te nacht
beseue*n* solaes en*de* u gheuoech Dye vol-
maecte leste vruecht va*n* minne*n*.
Och troylus dalder mijnste melodye
Die u te nacht van mi nu es gegeue*n*
Is ghenoech[15] om te blussche*n* alle melan
colye Dye ghy oyt ghecrecht in allen

[14] pavdro
[15] ghnoech

uwen[16] leuen.
Och troylus edel princhе u naect soe
swaren verdriet. Deze wisselinge coe*m*t
uten groten mesvalle Ghy singt vol-
vruechde*n* heft[17] op ee*n* nyeuwe liet Ver
keere*n* sal u honich al in gallen
Wel op pryma van troyen edel coninc
fijn Bereet sijn u nu die griecssche ab
bassaten Verblijdt nu dyn vrienden
inder vruechden cry. Ende laet dijn e
del kint voldrucs beladen.
Nu gaet ae*n* ee*n* truere*n* / troylus drijft
nu ghetruer Int scheyde*n* vande*n* vrie*n*
deliken wanghen U herte blijft ghe-
stadich mer tys teghe*n*s spoets labuer
Al hebdi na den .xl. ste*n* dach verlanghe*n*
Dijne*n* groote*n* fieren wylle dijn grote
opinioen. Dye trouwe die ghestadich
schijnt vol smerten. Sal een nyewe.
minne nu stercts verkiesen doe*n* Met
alle*n* winde*n* buyge*n* vrouwe*n* herte*n*
Och troyl*us* laet u wachte*n* en*de* al u kij
ken staen· U lief heeft alle u liefde nu
begheuen. Die buten oghen wesen
moet es uter herten saen Int herte
heeftse nu ee*n* nyeu solaes becleue*n*
[**JvDe3va**] Och troyl*us* ae*n*siet de valsce faut groot
En*de* al d*at* loos bedriech i*n*t schij*n* van vrou
we*n*. Wa*n*ckel va*n* manieren en*de* selde*n* urie*n*t
ter noot. Sulc es de*n* loo*n* va*n*de*n* onstady-
ghe*n* vrouwe*n*
Aensiet u lief bedwonghe*n* ond*er* de*n* euer
wilt .Daer sy haer nu ond*er* vlucht by

[16] uween
[17] feeft

willecuere Hi voert ene*n* euer i*n* eene*n* ro
de*n* schilt Die u hert dus stelt i*n* ghetrure*n*
Ay lasen ghy edel vrouwe*n* ghy waent
de*n* droeuen gheest. Met dijnre blijder
vruecht versolasere*n*. Maer lasen ghy
doet hem rijsen int herte sulcke*n* oreest
D*at* he*m* sijns leue*n*s cracht sal v*er*sturbere*n*
Cassandra ghi moet swighe*n* bescaemt[18]
en*de* gheblameert V prophecie es elcke*n*
nu uter herte*n* Hy hoopt noch op haer
comst maer lasen hy abuseert. Hem
naect ee*n* verdriet va*n* grooter smerten
Och troylus sulcke woorde*n* sijn u om
hoore*n* leyt. Dijn lief blamere*n* dijn se
crete i*n*t pleyn Rasch excuseert die sake
oft claer al dyt bescheyt Salme*n* waer
achtich houde*n* int ghemeyne.

§ Hoe Briseda midts die woorde*n* va*n* Pa*n*dro haer co*n*sent gaf tot troil*us* liefde.

ALs pa*n*dro va*n* Briseda gescheide*n* was so was sy beruert met mi*n*licker begeerten ouerde*n*cke*n*de die ma*n*like feyte*n* va*n* troyl*us* / so datse haer geheel ouer gaf in troyl*us* liefde en*de* seyde ald*us*

Elaes ghemee*n*lijc mijn sinnen viue
sijn in ghekiue met alle*n* groot
Io*n*st wilt dat ic den edelen lijue.
Vrij eyghen blijue tot in dye doot
Maer scaemte stoot doet my de*n* noot
en*de* quetst mi seer mits d*er* vreeze*n* kniue
Nochta*n*s die quetse die ven*us* schoot
En dedel wesen vanden ghenoot
Es meer en*de* crachtiger va*n* bedriue
da*n* oyt cracht was va*n* man oft wijue.

[**JvDe3vb**] Briseda die ga*n*slijc in liefden entfunct was seyde noch dese na volge*n*de rede*n*)

Och in wat ghepeyse bliuic staende.
O ionck herte verhuecht

---

[18] bscaemt

Anweerdt die vruecht en co*n*centeert de*n*
droeue*n* sin. Wa*n*t claer ghi muecht
Nu in vruecht / solaes ha*n*tiere*n* en*de* oock
daer in Hem v*er*troost*en* dye dijn ghewin.
voor al bemint
O cupido god dese allegacie*n* va*n* conte*m*
placie*n* die mi minlijc begere*n* aen brinct.
Ontfu*n*cke*n* mijn sinne*n* m*et* delectacyen
vol doloracie*n* m*et* vierige*n* appetite met om
rinct. Door dit begeere*n* scae*m*te o*n*tspri*n*ct
dye my door drinct / therte vol vreesen
van tribulacien
O lasen so lude dat vreese clinct en*de* die
minne dwinct / dye sinne*n* met minnen
vol temptacien. Nochtans bliuicx m*et*
alle*n* sinne*n* bid*er* ionstigher minne*n* / v*er*hole*n*
gheslote*n* secreet ghedect
Wa*n*t al sijn vrouwe*n* schoon als goddi*n*
nen. Vrient met vriendinne*n* coeuere
v*er*leedinge v*er*wect Gestole*n* water meer
smaecs berect dan coeuere van wijne
So yst va*n* mi*n*nen daerse haer bestrect
secreet te sijne. Dus vigoreuselijck es
troylus mi*n*ne in My gespreet mi stel
lende in sijnre discipline Om he*m* dies
werdich is so mi die god va*n* mi*n*ne*n* heet

§ Als briseda dese woorden vol mijnneliker begheerten met vierighen appetite ghesproken hadde so es sy ghegaen op haer paleys secretelijck verwachtende enighe nyeuwe tijdinghe van Pandro haren neue. etc*etera*.
O ghy amoruese minnaers aenmerke doch die[19] lichticheyt vanden vrouwen / hoe gheringhe heeft dese briseda haer gheheel ouerghegeue*n* / mits een [**JvDe4ra**] re aensueckingen. En*de* also nyeuwelinghe als dese minne in haer gegroeyt[20] is / also nyeuweli*n*ge ysse ooc weder v*er*gaen also

[19] doe
[20] gegroet

hier achter gheseyt sal worde*n*. Maer wantse ee*n* weduwe was so ysse badt tontschuldighen Want me*n* seyt ghemeenlijc dye machden hebben eenighe*n* sin. maer die weduwen hebbe*n* de*n* duuel in § Hoe Pandro Troylus v*er*troostede va*n* sijnd*er* pijne*n* daer hi te bedde siec lach mits d*er* liefde*n* va*n* Briseda. En*de* hoe hy haer ter spraken qua*m* bi toedoe*n* va*n* Pa*n*dro

Doen. Pandro ghesceyde*n* was va*n* briseda sijnd*er* nichte*n* soe es hi ghecome*n* ter plaetsen daer hi Troylus sijnen gheselle noch vant siec liggende te bedde den welcken hy vertroost heeft met goede*n* woorden / als d*at* hem briseda niet en haette / maer dat sy he*m* liefhadde en*de* beminde alsoe seere als hi haer dede. Waer om dat hy he*m* vermae*n*de dat hy vande*n* bedde risen soude en*de* he*m* vermaken met wandele*n* Midts dese en*de* dier ghelike veel woorde*n* die Pandro tot he*m* seyde / so es Troylus op gheresen vanden bedde ghelijc die wt sijne*n* slaep o*n*tspringhet En*de* onder wegen gaende so heeft hem pandro v*er*telt alle tgene dat he*m* briseda geseyt hadde en*de* hoe secretelijc d*at*se haer woorde*n* becleede. En*de* dus sprekende onde*r* he*m* beyde*n* / so sijnse gecome*n* totte*n* palleyse daer briseda woonde die doen ter tijt inder venstren lach siende
[**JvDe4rb**] [Houtsnede 12: Pandro bezoekt Troylus, die liefdesziek te bed ligt.][21]
wtwaerts daer heeftse. Troylus soe vierichlijc aen gesie*n* m*et* vierige*n* appetite en*de* minliker begheerte*n* dat sijs haer scaemde maer de minne groeyde also sterckelijc in haer datse haer ae*n*sichte va*n* he*m* niet ghekeeren en konde. Daer wrachte dye minne in die ij. gelieuen midts de*n* gesichte / datse elc malcanderen soe seer bemi*n*de*n* als ye me*n*sce*n* dede*n* en*de* dit was de*n* yerste*n* termij*n* harer mi*n*nen ende dbeghinsel. § Maer hiernae [**JvDe4va**] door die neersticheyt van pandro nae vele seyndinge*n* va*n* brieue*n* en*de* and*er* sprekinghe so sijn dese twe amoruese vergadert met so groter lieften en*de* vrolijcheit dat des gelijcs nye gesie*n* noch gehoort en was Hoe en*de* in wat manire*n* dat sy v*er*gaderden. en*de* wat woorde*n* dat daer gheschieden / wil ick achter laten te scriue*n* wa*n*t me*n* alle di*n*ge*n* n*iet* en mach noch en betaemt te scriue*n* oft te v*er*clare*n* Waer om dat ouerslaende wyl ic nu voort v*er*telle*n*[22] Van pandro. die zij*n* geselle Troylus en*de* sijn nichte Brijseda voor alle scaemte*n* bewachtede als een ghetrouwe dienaere. etc*etera*.
§ Als den yerste*n* nacht geledе*n* was en*de* troylus op gestae*n* was so es hy comen daer Pandro sijn geselle he*m* v*er*beydende was en*de* heeft he*m* toe gesproke*n* m*et* grooter blijsscappe*n* sijns herte*n* aldus
O Pandro willecome sijt / mijns lijfs
iolijt / gebenedijt moet sijn de*n* tijt
Dat wi te samen in een berijt

[21] Kok 308.3
[22] v*er*teelle*n*

Elc anderen als wape*n* broed*er*s v*er*coren

Pandro

Hoe vaerdi heere.

Troylus.

Noyt en was ghebore*n*

Blijder gheest onder die planeten

Dijn duecht / dijn io*n*ste groot o*n*gemete*n*

Dye heeft nu vter helscher ghewelt

Mijn siele int paradijs ghestelt

En*de* hebt mi vander bitterder doot

ghestelt int leue*n* vol vruechde*n* groot

Want ic gebruycke midts uwer kuere

So schoonen creatuere

Dat my dat ku*n*dighe*n* ontvliet

Wa*n*t de sonne dye al de werelt ae*n*siet

Met hare*n* lichte aen shemels troone

En siet op aerterike gheen so schoone

Peyst mach ic met vruechde*n* leue*n* da*n*

[**JvDe4vb**] Pandro

Ia ghy dat weet ic wel edel m an

Va*n* uwer vruecht vry edel bloet

v*er*huecht mij*n* herte cracht sin en moet

Mer y*m*mer hoe groot d*at* v vruecht sy

Ic bid uwer reynder edelre iuecht vri

D*at* ghijt beleide*n* wilt m*et* sulcke*n* keere

Dat ons vruecht niet en verseere

In drucke door eenich o*n*beulect beleue*n* .

Troylus

Nemmermeer pandro[23]

Pandro

Dies moet ons gheuen

Pallas die goddinne gracie

So en heeft v vruecht ghee*n* co*m*paracie

---

[23] pandr o

§ In deser manire*n* leefde Troyl*us* meneghe*n* dach met groter ghenuechten na sijns herte*n* begheere*n* Waer af dat ic nv swighe*n* wille. en*de* scriue*n* vanden strijde*n* als die ij. maende*n* wt waren.

§ Vanden derde*n* strijde daer hector alte wond*er*like*n* feyte*n* dede.

DOe dat bestant wt was So ordineerde con*inc* Agamenno*n* m*et* grooter voorsienicheyt[24] sijn scharen ende deerste scare beual hy achilles / dye and*er* Dyomedes die derde Menelaus ende soe voort ordineerde hy alle dander scharen seer wijslijc. Ende hector van troyen dye ordineerde ooc mede sijn scharen seer voorsienlijck. Dye eerste schare beual hy sine*n* broed*er* Troylus. en*de* soe vast voort soe ordineerde en*de* beschicte hy alle dander schare*n* met hare*n* leydsmanne*n* en*de* capiteyne*n* .En*de* sond*er* eenich toeue*n* soe es hector wt d*er* stadt ghereden met sijne*n* schare*n* En*de* te*n* eerste*n* heeft hi achilles bestrede*n* so dat

[24] voorsiencheyt

[**JvDf1r**] Houtsnede 13: strijdtafereel – Trojanen links, Grieken rechts.][1]

[JvDf1ra] se malka*n*dere*n* vanden paerde staken maer Hector die spranc haestelijc weder op sijn paert. en*de* hi liet achilles ligghe*n* ond*er* der paerde*n* voete*n* / hoe wel d*at* hi sijns machtich was te doodene ende hi bestreet doen dye meeste scaren[2] vande*n* griecke*n* en*de* brac met gewelt hare bataelgie*n* En*de* eer yet la*n*c so bequa*m* achilles vand*er* onmachte*n* al bescae*m*t en*de* reedt ond*er* die troyane*n* en*de* v*er*sloech er vele En*de* hi sochte hector so langhe tot dat sy malckandere*n* ontmoetede*n* en*de* hebbe*n* malka*n*dere*n* so hertelijc ghesteke*n* datse beyde haer lancie*n* braken Hector werp achilles va*n*de*n* paerde en*de* woude he*m* sijn paert ontneme*n*. Mair die menichte vande*n* griecke*n* bename*n* dat / en*de* so is achilles wed*er* op sijn paert **[JvDf1rb]** haestelijc geseten slae*n*de hector so crachtelic mette*n* swaerde op syne*n* helm dat hi neder bockede en*de* bi na vande*n* paerde geualle*n* was. Doe wert hector ontsteke*n* mit nidigen[3] toorne en*de* doersloech weder achilles helm d*at* he*m* tbloet ouer al sijn ae*n*sicht liep doe was daer eene*n* nijdigen strit tussce*n* he*m* beyde en*de* hadde*n* se doe onderlinge langer strijde*n*de ghebleue*n* ee*n* va*n* he*m* beyde*n* soude daer doot ghebleuen of alle beyde Maer daer quame*n* va*n* besiden ane and*er* heere*n* dye he*m* beyden wel kende*n*. diese met groote*n* arbeyde va*n* een schiede*n* En*de* doe quam daer dyomedes inde*n* strijde ghereden met sijnre schare*n*. En*de* troylus hectors broeder quam daer teghe*n* met sijnre scare*n* Dese twee heere*n* warpe*n* malka*n* **[JvDf1va]** dere*n* va*n* hare*n* paerde*n* Maer Diomedes was weder eerst op geseten En*de* sloech troylus die doen noch te voete was met eene*n* swaerde also vromelijc en*de* ooc v*er*woedelic op sine*n* helm d*at* hy brac de*n* rinck va*n* sine*n* helm. Maer troylus sloech dat paert. doot daer dyomedes op sat. en*de* doe streden sy beyde te voete maer dye griecke*n* gaue*n* dyomedes wed*er* een and*er* daer hy hastelijc op sadt Desgelijcs was troilus va*n* sijnen volcke oock te paerde gheholpen. maer[4] wa*n*t diomedes Troylus te sterc was soe woude hy he*m* geua*n*ge*n* sende*n* tot sine*n* tente*n* maer dye troiane*n* wed*er* stonde*n* dat en*de* v*er*loste*n* troylus wt Dyomedes hande*n*. En*de* doe*n* quam con*in*c menelaus te strijde. Ende paris hectors broed*er* gemoetete doe he*m*. en*de* daer gheuyel doe eene*n* scerpe*n* strijt En*de* hector v*er*sloech op die seluer tijt alle de gene dye he*m* doe gemoetede*n*. Daer was ee*n* sterc riddere Boetes geheite*n* die hector seer quelde met strijde den welcke*n* dat hector cloefde totte*n* nauel toe dat hy doot va*n*de*n* perde viel en*de* hector liet d*at* paert wech leyde*n* Dit voersach[5] Boetes neue en*de* woude d*at* wreke*n* op hector en*de* bestreet[6] he*m* vromelijc welcke*n* archilog*us* dat hector in stucke*n* spande. Maer con*inc* Porthenor die reedt op hector also vromelijck van besiden eert Hector gheware weert dat hi vande*n* paerde viel maer.

---

[1] Kok 306.44, tweede staat
[2] meestescaren
[3] ninigen
[4] meer
[5] vooersath
[6] bestereet

hector es hastelijc op sijn paert gheseten en*de* hiew con*inc* protenor in .ij. stucken Des achilles en*de* archelaus seere droeuet waren en*de* arbeiden seer om prothenors lichaem te crighen dwelc sy niet en vermochten want die grieken moesten wijken En*de* dye troianen veruolchdense en*de* versloegense tot dat hem den nacht dat benam

[JvDf1vb] § Vanden .iiij. strijde dair conin*c* thoas ghuanghen werdt vanden troyanen.

INder duyster der nacht als die sterren daertrijcke vercyerde / so hebben die ouerste van griecken heymelijck raet gehouden in Agamennons tente hoe si hector van troyen soude mogen ter doot brengen. want so lange als hy ten strijde quam so en mochten die troyanen niet verwonnen worden En*de* metten cortsten so ouerdroegen sy dat achilles dat volbringhen soude niet alleen om sijnder sterch*eit* / maer want hy subtijl ende seer listich[7] was dwelc achilles aen nam te volbringhen want hi selue anxt hadde van hector verslaghen te worden daer om van dier tijt soe dachte hi hector te verslaen het[8] waer eerlijc oft oneerlijc En*de* dus was[9] dese hector vanden grieken ter doot oneerlijck geordineert. en*de* desen raet es aldus ten eynde gecomen en*de* elckerlijc is gekeert in sijn tente om die nachtruste te nemen tot inder dageraet Tsmorgens gereydden hem die griecken om strijden / want dye alder stercste hector was alreede ghecomen vter stadt van troyen int velt met den ingheboren troyanen dier meer waren dan anderhalf honderd duysent[10] ridderen also dares bescrijft / daer began eenen dootliken strijt. Ende paris hectors broeder es ghecomen met die van persen met bogen en*de* gescutte en*de* hy heeft der griecken veel gedoot en*de* gewont. Hector stac coninc[11] agamennon seer gewont vanden paerde Doe bestreet achilles met veel griecken hector / en*de* braken met grooten slagen sinen helm en*de* quetseden hem seer / maer troylus en*de* Eneas quamen hem te hulpen En*de* doe bestreet dye stercke dyomedes Eneas en*de* hy wondede hem seer / en*de*
[JvDF2r] [Houtsnede 14: strijdtafereel.][12]
[JvDF2ra] hi seyde tot hem aldus O ghy raetsman die in mijnre tegenwoordicheyt den raet gaefste conin*c* pramo dat hy my mesdoen soude daer om weet voor waer ist dattu my dicwijls inden strijde ontmoetest dat ghi van mijnen handen steruen sulst en*de* met desen woorden stac diomedes Eneas vanden perde hector bestreet achilles seer vreeslic en*de* brac hem den vanden hoofde en*de* daer soude achilles gebleuen hebben maer Thedeus sone ontsette hem en*de* hy quetste Hector seer int aensichte. Maer hector daer af onversaecht bestreet so fellijc diomedes dat hyen vanden paerde

[7] licstich
[8] he t
[9] wa s
[10] duyst
[11] connic
[12] Kok 306.32

sloech Als troijlus sach dat diomedes va*n*den paerde was so spra*n*c hi va*n* sijn eyghe*n* paert en*de* beuacht dyomedes te voete

Ende **[JvDF2rb]** achilles en*de* hector die bestrede*n* onde*r*linghe malka*n*dere*n* seer fellijc Maer doe quame*n* daer noch te strijde coni*n*c menelaus vlixes. polimides palamides en*de* veel and*er* griecssce heere*n* Maer vand*er* troysscher syde*n* so quame*n* die coni*n*ge*n* met hare*n* volcke dye coni*nc* Pria*m* te hulpe*n* en*de* hier om so wardt daer den strijt v*er*nyeut ae*n* alle*n* syde*n*. Coninc Agame*n*non en*de* coninc Pa*n*dalus die v*er*gaderden onde*r*linge en*de* stake*n* malka*n*dere*n* va*n*de*n* paerde. En*de* menela*us* die reedt soe crachtelijc op paris. d*at* hi he*m* ma*n*nelijc stac vanden paerde Waer af paris he*m* scae*m*de voor helene*n*. Con*inc* vlixes sloech den coni*nc* arestus va*n* sine*n* paerde en*de* hy sandt he*m* tot sijnre tente*n*. En*de* palamides die bestret den oude*n.* Napon en [**JvDF2va**] hi v*er*sloech hem. En*de* neproloni*us* bestreet Archilogus en*de* si werpe*n* malka*n*dere*n* va*n*de*n* paerde Polidamas die bestreet Palamides en*de* stack he*m* vande*n* paerde seer gewo*n*t Con*inc*. scelen*us* ende con*inc.* karras v*er*gad*er*de*n* onde*r*li*n*ghe Maer scelen*us* warp karras va*n*de*n* paerde. en*de* coni*n*c Philomenes stac de*n* hertoge va*n* athene*n* va*n*de*n* paerde en*de* sant dat pert na troye*n*. Con*inc*. Pria*m*s bastaerde*n* dede*n* wonde*r*lijke dinghen v*er*slae*n*de ontalike vele griecke*n* Con*inc* thoas en*de* Achilles bestreden Hector seer stranghelijc. en*de* braken hectors helm van sijne*n* hoofde en*de* quetsede*n* he*m* seer. mer hector sloech con*inc.* thoas int aensicht half sijne*n* nose af En*de* doe quame*n* hector te hulpe*n* sijn bastaert broedere*n* seer ma*n*nelijck met groter haesten / en*de* si v*er*dructe*n* die griecke*n* seer boue*n* mate*n*. en*de* si vinge*n* de*n* con*inc* thaos en*de* quetseden de*n* con*inc* thelamon seere en*de* sloege*n* he*m* vande*n* paerde d*at* hy ouer doot bleef ligge*n* op dairde en*de* die griecke*n* droege*n* he*m* ouer doot i*n* haer te*n*ten. En*de* thoas was geuange*n* van Dyephebu*s* en*de* a*n*thenor bracht he*m* binne*n* troyen. § Menela*us* wilde paris slaen. maer paris d*at* sie*n*de spien syne*n* boge en*de* schoot menela*us* soe stra*n*gelijc dat ouer doot in sijn tente ghebracht was maer also sae*n* als he*m* sijn wo*n*den haestelijc gesalft en*de* v*er*bonde*n* ware*n*. so qua*m* hi rechteuoort wed*er* inde*n* stride. en*de* hi sochte paris al o*m*me om wrake weder af te doe*n*. de*n* welcke*n* paris d*at* hy vant en*de* hi reet metter la*n*cien seer op he*m*. en*de* hi soude he*m* daer seer gequetst hebbe*n* oft ghedoot. en hadde eneas he*m* n*iet* m*et* syne*n* scilde bescermt. wa*n*t paris was doe o*n*gewape*n*t en*de* hi had m*et* wille zij*n* harnas af gedae*n* doe con*inc.* me [**JvDF2vb**] nela*us* he*m* v*er*sach. En*de* wa*n*t paris o*n*gewape*n*t was soot voorseyt. es soe geleyde he*m* eneas met vele gheselscaeps binne*n* troyen. en*de* hector dye bestreet doe menela*us* seer en*de* woude he*m* va*n*ge*n.* Welc hi[13] doe n*iet* volbre*n*gen en mochte o*m* d*at* hem so veel grieke*n* te hulpe*n* quame*n*. Ende doe liet hector menela*us* acht*er* en*de* hi bestreet dye griecke*n* al o*m*me en*de* sloecher veel doot. Waer by dat die griecke*n* vluchtich werde*n.* en*de* want doe die zo*n*ne o*n*de*r* ghinc. soe sijnse va*n* ee*n* gesceyde*n* en*de* dien strijt es ten ey*n*de comen.

[13] hi-

Als die troyanen inder stadt van troyen gecomen waren ende den nacht geleden was so ordineerde[14] coninc priam dat men niet stridden en soude maer hi ontboot voor hem hector paris. ende dyephebus. anthenor eneas. polidamas. totten welken coninc Pryam sprac in deser manieren ghi weet wel dat coninc Thoas in onsen kerkere gesloten ende geuangen is welcke dat hier gecomen es wt sinen lande om die verderffenisse van onser stadt ende van onsen volcke. Waer om dattet my goet dochte dat hi daer om een quade doot sterue als dat hi gehanghe worde oft onthooft. hier af so begheere ic te hooren wat uwen raet hier inne ghedraecht. Wair op eneas antwoorde aldus. O coninc[15] pryam dat en moet nemmermeer gescien dat dine edelheit sulcke oneerlike ghedachten hebbe coninc thoas die es vanden besten van al grieken ende seer machtich van maghen. ende ghi hebt noch veel vrienden die bi den grieken midts qua.der auentueren wel moghen comen ende dan mochten sy van ghelijken doen ende dan soudt v iammerlijc berouwen Ende hier om heer coninc eest beter:. bi dijnre ghenaden dat coninc thoas leuendich **[JvDf3ra]** bliue v geuangen. op dat oft der yemant vanden onsen worde geuangen. verlosset mach worden met coninc thoas Ende hector prees eneas raet seer goet tewezen maer priam bleef vast by synen opset segghende die grieken sullen vermoeden dat wi veruaert sijn ende dat wi geen wraken[16] dorren doen ouer onse vyanden ende wanneer als desen raet aldus was gheeyndt soe es eneas Troylus anthenor met noch edelingen gegaen in een sale die seer schoon ende rijckelic was verciert daerse vonden Hecuba die conighinne helene met noch veel ander edel vrouwen ende[17] ioncfrouwen[18] in goeden gheselscappe Troilus ende eneas die vertroosteden die vrouwen met soeten worden ende hecuba vermaendese met goeden verstandighen worden datse nerstich sijn souden om die behoedinge ende bescerminge[19] der stadt van troien ende haers volcs

§ Binnen dezen tijde beclaechden dye grieken die doot ende groote verlies van haren volcke ende vrinden ende sy seyden datse seere sot waren. datse hem lieten brengen tot sulken grooten verliese ende scade het welck sy veel met eeren salichlic gelaten mochten hebben

§ Dits den vijfsten dootliken strijt daer alte vele volcs verslagen was ende daer anthenor geuangen was

INder seluer nacht weert dair grote duisternesse ende dair viel alte veel waters ende het was so groten storme van winde dat die tenten der griecken vele vter aerden wayden ende het was sulken onweder als oft die werelt soude vergaen hebben waer bi dat die grieken doe leden grote scade in de nacht Mair doe die dach aen quam so wapenden hem die grieken ende quamen te stride. Ende

---

[14] ordinterde
[15] Oconinc
[16] wrakeen
[17] eude
[18] iocfrouwen
[19] bscerminge

achilles was deerste. va*n*de*n* grieke*n* int velt **[JvDf3rb]** met sijnd*er* scharen. en*de* daer na con*inc* Agame*n*non diomedes coninc melan*us* en*de* die hertoge va*n* athene*n* menestе*us* Achilles die bestreet doe te*n* iersten male de*n* con*inc* Vpon die als ee*n* ruese groot was die*n* stac hi va*n*de*n* paerde hector v*er*sloech den con*inc* scellen*us*. Diomedes v*er*sloech de*n* con*inc* Santiphus Doe bestrede*n* die coninc thede*us.* en*de* sijn broed*er* gesame*n*d*er* ha*n*t hector en*de* die broedere van con*inc* thede*us* die sprac op hector veel sca*n*delijke worde*n* en*de* dair na stac hy seer vreeslic op hector maer die stercke hector bleef[20] vromelilic seer vaste sitte*n* in sine*n* sadel / en*de* hi wert seer tornich va*n* zij*n* worde*n* en*de* ooc va*n*de*n* steke. en*de* v*er*hief sijn sweert en*de* sloech he*m* va*n* sine*n* paerde d*at* hi doot viel segge*n*de. Ganc nu en*de* sprect dijn co*n*fuselike woorde*n* totte*n* doode / die du sprakest totten leue*n*de*n* En*de* als coninc thede*us* sach d*at* sijn broed*er* doot was. so was hi seer bedroeft en*de* riep tot hem M ridderе*n* om te wreke*n* sijns broed*ers* doot op hector die velcke[21] doe te same*n* streden op hector. en*de* werpe*n* he*m* va*n*den paerde Als da*n* coni*nc* tede*us* sach d*at* hector va*n* sine*n* paerde was so woude hi he*m* v*er*slaen en*de* hector v*er*sach dyen slach en*de* sloech op de*n* coni*n*c thedi*us* zij*n* arm af totte*n* scouderе*n* toe en*de* hi viel va*n*de*n* parde en*de* hector v*er*sloech he*m* voort doot onda*n*cs den grieken Eneas v*er*sloech de*n* coninc Amphimic*us* con*inc* menela*us*[22] menesten*us* die hertoge va*n*[23] athene*n.* coni*n*c Thelemo*n*. en*de* coninc vlyxes met alle hare*n* scare*n* die quame*n* doe inde*n* stride. En*de* daer weert doe*n* ee*n* alten vreeslike*n* strijt geuochte*n* och hoe me*n*nige*n* griec v*er*leemde en*de* doode die stercke hector och hoe vele doode*n* vorde*n*[24] daer in die*n* anxtelike*n* strijt ghemaect aen beide siden. Maer doe v*er*gaderde*n* die grieke*n* **[JvDf3va]** in so groter menichte*n* d*at* die troyane*n* wijke*n* moeste*n* / en*de* dyt was o*m*tre*n*t den middage Achilles die v*er*sloech de*n* coni*n*c Pilixis waer o*m* d*at* Hector seer tornich v*er*sloech ij. machtighe prince*n* en*de* hi dede so vele dat de troyane*n* wed*er* tvelt behielde*n* Ende doe qua*m* vter stadt va*n* troye*n* die coninc epistrop*us* m*et* drydusent vrome ridderе*n* dye de grieke*n* vluchtich maecte*n* zo*n*d*er*linge m*et* eene*n* felle*n* sagittar*is* oft schiet*er* die si dair bi he*m* hadde*n* en*de* dese sagittaris was van sine*n* nauel opwaert ee*n* me*n*sche. en*de* van sinen nauel ned*er*waert was hi ee*n* paert En*de* boue*n* en*de* beneden was hi bedect met ee*n*re paerts huyt en*de* op sommige plaetsen la*n*c haer ha*n*gende. En*de* sijn ae*n*sicht was root dye oghe*n* blake*n*de als vier en*de* h*et* neide en*de* brisschede als ee*n* peert waer af die grieke*n* v*er*uaert ware*n* Dese schieter en was n*iet* gewape*n*t maer hy hadde eene*n* stercken stiue*n* boge i*n* zij*n* hande*n*. en*de* eene*n* groote*n* koker met pijlen vol gescuts en*de* dus qua*m* dese schyeter metten con*inc* te strijde Waer af dat die parde*n* seer v*er*uaert ware*n* en*de* sprongh*e*n achte*r*waert. en*de* worde*n* vluchtich Hier binne*n* v*er*sloech hector den hertoghe va*n* Salmania. dese

[20] blef
[21] velcke
[22] melenela*us*
[23] na*n*
[24] vorde*n*

schieter aldus sterckelijc scietende op die greyken maectese vluchtich tot aen haer tenten Ende doe gescyedde daer een wonderlike auontuere want diomedes also seer veruolcht werdt van desen sagittaris dat hy hem van noots weghen verweren moeste teghen desen sagittaris want hi swaerlic ghewont was Ende hier om so keerde hy hem om. ende beuacht seer vromelijc dezen sagittaris / dien hi versloech want hi onghewapent was Waer om dat dye grieken tvelt behilden ende dwongen die troianen **[JvDf3vb]** datse wiken moesten Ende hector ende achilles worpen doe malcanderen vanden paerde maer achilles was doe yerst op geseten ende hi greep doe hectors paert ende woudt doen leiden wech. maer Hector wert seer toornijch. ende riep tot sinen volcke datsy dat niet en souden laten wech leiden noch rouen ende doe quamen hem vele ridders te hulpen ende benamen achilles dat paert des hector wel te vreeden was ende als antenor aen een ander side street soe weert hy geuanghen vanden grieken Ende al wast sake dat polidamas anthenors soen dat geerne belet had ende groote dingen daer om dede om sinen vader te verlossen nochtans want den dach ten eijnde quam ende om der duysterheit wylle· so es den strijt ten eynde gecomen:. ende Anthenor moeste geuangen bliuen des polidamas seer droeue was
§ Dits vanden sesten strijde. ende vanden bestande dat dye grieken begeerden drye maenden lanc dwelc hem gegont was. ende wat daer tusschen gheuiel .

D[25] Es anderen dachs vroech als die sonne was op gegaen so zijn beide die partien vergadert inden velde dair sy alte vreselic streden ende gheuochten hebben totten auont toe ende aen beyden siden worter veel verslagen. ende als den dach ten auont quam. so es den strijt ten ynde ghecomen. Ende des ander daechs sonden die grieken Vlixes ende diomedes aen coninc priam om een wast[26] bestant .iij. maenden lanck. Welcke boden quamen tot coninc priam daer hy sadt ter maltijt ende deden hair bootscap so hem belast was. Totten welcken coninc priam antwoorde als dat hi dair op raet nemen soude met zijn heeren Ende [**JvDf4ra**] hy geboot alle die meeste van troyen by hem te comen om te raden watmen hier af besten doen soude Doe vergaderden si alle behaluen hector de den grieken gheen bestant meer gonnen en woude seggende dat si anders geen bestant en begerden dan wanneer als haer vitali verteert was ende dat se dan binnen desen bestanden respijt hebben[27] souden om ander te verwerwen. hoe wel dat se seyden datse haer doden begrauen souden dat en was so niet Maer wantet alden heeren ende den meesten van troyen goet dochte te wezen daer omme so en woude Hector daer niet by zijn ende harer alder raet straffen Ende so sal een ygelyc goet wijs man doen die men totten rade roept want ist sake dat se allegader daer tegen sijn / nochtan en sal hy daer om zijn goetduncken niet swijgen Ende met corten woorden wort den grieken een

[25] Sierkapitaal D vijfregelig
[26] wast
[27] heben

bestant gegont drye maenden[28] lanc ende vast gesekert Ende binnen desen tijde so werden onderlinge gewisselt [29]dye geuangen ende verlost Coninc thoas ende anthenor dye doe aen beide syden geuangen waren ende calcas der troyanen verrader de had een alten scoonen dochter die gheheeten was briseda waer af dat vorseit is hoe vierichlic dat se troylus bemin de. Dese calcas es totten ouersten vanden grieken gegaen ende nerstelijchen hem liden gebeden voor zijn dochter dye noch binnen troyen was als dat se metter wisselingen van coninc toas ende anthenor mede verweruen wilden aen coninc priam zijn dochtere op datse dair niet en bleue verslagen met den anderen wanneer als de stadt verdoruen soude worden vanden grieken. ende dat dede hi dair om want hi wel wiste dat coninc priam dezen anthenor seer lief had Ende tot dezen boetscappen wert Diomedes gecoren om een ambassaet te wesen van deser messagien dwelc diomedes geer [**JvDf4rb**] ne dede. ende es met anthenor na de stadt van troien gherede en ende heeft so vele met wijsheden ghedaen dat hem coninc priam hector / paris ende meer ander van troien consenteerden dat hi brisedam met hem vueren soude met den coninc thoas. etcetera

§ Binnen desen bestande so reisde hector inder griecken tenten / welcken hector dat achilles seer geerne onghewapent sach want hi hem nye ongewapent ghesien en hadde. ende om achilles bede so clam hector vanden paerde met sinen gheselscape der edelinghen ende ghinc in achilles tente Ende onder veel redenen ende woorden die si onderlinge hadden van menigherande saken so sprack achilles tot hector dese woorden hector het es my seer genuchlijc om sien dat ic di bescouwen mach onghewapent want ic di nye onghewapent sien en mochte maer het waer mi genuechliker dattu van mijnen handen na mijn begeren dootgheslagen waerste want ic met vele stridens seer wel gheuoelt hebbe ende besocht dijn groote stercheyt met veel vtstortinge mijns bloets dwelc mi verdriet maer noch verdriet my veel meer dattu verslaghen hebste minen lieuen vrient. patroclus ende houdt dat waste[30] eer een iaer van desen dage so sal patroclus doot iammerlicken aen dy gewroken worden met mijnen handen. Waer op hector aldus antwoorde. o heer, Achilles en laet dy niet verwondren dat ick dy hate ende dijn doot sonderlingge beghere / want ick veel[31] verstae dattu mijne doot seer begheerste ende veruolchste met groter nidicheit dijns herten my quellende met stride. verslaende mijn vrienden ende mijnen maghen berooueude mijn volc Ende hier om saltstu weten voorwaer [**JvDf4va**] dat mi dijne worden niet en veruaren ende ick hope eest dat ick .ij. iaren lanc mach leuen dat ic met mijnder cracht di niet alleen maer ooc alde meeste van grieken teghen mi strijdende / sal doen smaken die bitter doot seer iammerliken metten punte van mijnen swerde Ende ic segghe v dat na minen dunckene dat die meeste van grieken enen swaren last op genomen

[28] manden
[29] Priamus heeft zich hiervoor uitgesproken voor een schandelijke executie van Thoas en tegen het gebruik van koning Thoas als 'wisselgeld'.
[30] waste
[31] veel = wel

hebbe*n* dwaeslijc onde*r* welcke*n* last d*at* se self sulle*n* steruen Wa*n*t ick ben des seker d*at* mijn swaert di i*n* stucken snyde*n* sal / eer d*at* ic va*n* di[32] gedoot sal worde*n* Mair bistu so koe*n* dattu mi wae*n*ste v*er*winne*n* so v*er*werft so vele dat alle die ouerste en*de* meeste va*n* grieke*n* al dair co*n*sent toe geue*n* dat wi onde*r* ons beide*n* gae*n* in eene*n* strijdt en*de* ist sake dattu mi v*er*winnen mochste so salic en*de* min ouders wt desen rijcke eewelijc v*er*dreue*n* weze*n* en*de* di dat ouer gheue*n* en*de* hier af so sal ic dy doe*n* vaste v*er*sekeri*n*ghe. en*de* goede borch stellen En*de* eest sake dat ic dy v*er*winne so doet so vele dat die grieke*n* wed*er* va*n* hier reisen wt o*n*sen la*n*de en*de* wt o*n*sen conincrike en*de* datse ons late*n* in rusten en*de* i*n* vrede*n* Va*n* hectors worde*n* so wert achilles seer heet va*n* grote*n* toorne en*de* nat vande*n* sweete. En*de* hi ae*n*uerde de*n* strijt in deser manire*n* tsege*n* hector. en*de* hi gaf hector in ee*n* teike*n* d*er* versekeri*n*ghe*n* ee*n* swert i*n*d*er* hant dwelc hector m*et* grooter begherte*n* o*n*tfinck Maer wa*n*neer als coni*nc* agame*n*non dit geruchte v*er*nam so qua*m* hi met veel griessche coni*n*ge*n* en*de* a*n*der groten heere*n* i*n* achilles te*n*te en*de* si wed*er*riepe*n* d*at* en*de* si bename*n*t al daer om d*at* achilles dat gedae*n* hadde sond*er* eenich beraet en*de* desgelics so en woude*n* die troiane*n* ooc d*at* niet consentere*n* sonder allene die con*inc.* priam [**JvDf4vb**] hectors vad*er* ouermits d*at* hi hectors cracht[33] so wel ke*n*de. En*de* aldus werden dese dinghe*n* gehi*n*dert en*de* benome*n* va*n* beide*n* syde*n*.. En*de* Hector na*m* oorlof aen die grieke*n* en*de* reedt wed*er* binnen d*er* stadt van[34] troyen al ghestoort

¶ Hoe dat troilus seer bedroeft was om dat Briseda va*n* daer scheide*n* moste en*de* hoe sy haer ooc vtermate*n* seer bedroefde en*de* vand*er* clachte*n* die elckerlijc dede Capittel.xij.

ALs Troilus v*er*stae*n* hadde by die woorde*n* va*n*. Diomedes d*at* o*m* Authenor te lossene die*n* dyomedes geua*n*ge*n* brochte die schone briseda sijn liefste vriendinne geleuert soud worde*n* in die hande*n* der gryecke*n* in ma*n*geli*n*ge*n*[35] En*de* dat pria*m* zij*n* vad*er* dat gesekert hadde te doene bi co*n*sent va*n* hector en*de* den andere*n* meeste*n* va*n* troyen So was hi so seer bedroeft d*at* hi va*n* groter droefheyt ter aerde*n* in o*n*machte viel dairt sijn vadere ae*n*sach en*de* i*n*d*er* teghe*n*woeordicheit va*n* sine*n* broedere hector paris Dyephebus en*de* der vrouwe*n* die alle haestelijc toeschote*n*. ende waende*n* d*at* hy doot geweest hadde[36] wa*n*t he*m* tsweet wt brack ten ae*n*sichte sijn oghe*n* v*er*keerde*n* int hooft Dies sy alle gad*er* seer tacht*er* ware*n* en*de* hy werdt i*n* sijn camer gedraghe*n* dair hi zij*n* clachte dede als hy beco*m*men was. en*de* pa*n*dro sijn lieue gesel[37] es he*m* haestelijc geuolcht en*de* heeft sijn clachte ghehoort die hi dede en*de* hector beual desen pa*n*dro de*n* last daer / als d*at* hy he*m* beware*n* soude en*de* troilus heeft na veel suchti*n*ge*n* te*n* laetste*n* begost

---

[32] va*n*di
[33] craht
[34] va n
[35] ma*n*geli*n*ge*n*
[36] hade
[37] gesel-

ald*us*

§ O rampsalighe fortune graet

Wats mijn mesdaet dat gy v*er*slaet

So soudaynlijc mijn vruecht en spel

Twij sydy my nv so obstinaet

[**JvDf5ra**] So wreet so quaet in dijn gelaet

Toghe*n*de dij*n* sware ghescichten fel

Och goddi*n*ne rebel. hebstu niet el

Dan o*m* te wercke*n* om mijn gepijn

Oft v mij*n* vruecht wes so gequel

Waer om en naemdi niet so wel

mijne*n* vad*er* oft hector de*n* broed*er* mijn

Oft pollexenen d*at* soet aenschijn.

mij*n* lyefste sust*er* scoo*n*ste boue*n* mate*n*

Oft paris mij*n*s herten medecijn

En hat mi mij*n* hertelic lief gelate*n*

Och ra*m*salige siele va*n* god v*er*wate*n*

Vliecht ras en*de* dij*n* logijs begeeft.

Vte*n* bedructelicste*n* lichae*m* die leeft

Volcht haer so moechdi weze*n* vro

En*de* laet mij steruen o Pandro.

mij*n* bedructe oge*n* de haer vruecht

v*er*mane*n* e*n* i*n*t scouwe*n* d*er* liefster iuecht

Wie sal he*m*lieden nv troost v*er*mane*n*

O nyema*n*t las mer ee*n* zee vol tra

ne*n* Moete*n* sy weene*n* waer heb ict

v*er*dient

Pandro

O hertelijc vrient

Der troyanen hulpe en*de* confoort

Waer o*m* meslaettij v d*us* gestoort

Toeghende sulck abuselijc v*er*driet.

Troylus

O pandro o ghi weet wel alle dbediet

Hoe dat dye grieken nu selen weren

Mij*n* liefste schoo*n*ste en*de* al mij*n* begere*n*.
mij*n* troost mij*n* vruecht en*de* mij*n* solaes.
die scoone briseda
Pandro
Ick kent elaes
maer teghe*n* fortune en is gee*n* appeel.
Oock abuserick mij ooc een deel
Int tghene dat ghij v dus tribuleert
Ghemerct ghi hebt gheco*n*questeert.
[**JvDf5rb] [**Houtsnede 15: vorst op een troon gezeten.][38]
Al dijn begeerlijc solaes va*n* haer
Met lustigher vruecht
Troylus
Elaes dats waer
Maer hoe meer vruechde*n* d*at* mi daer
af wies
So es te mind*er* nv mijn verlies
Verlies va*n* broeders / moed*er* oft vader
Verlies va*n* goede / me*n* vint ghee*n* qua
d*er*.
Noch meerder dan v*er*lies van liue.
Pandro.
[**JvDf5va**] Och abstineert v van sulcken grieue
wa*n*t gi weet wel alst blijct ae*n*t scouwe*n*
Troyen es vol va*n* schone*n* vrouwen
En*de* ten leeft gheene so cloeck gesint
Wist sij dat ghijse met ionste*n* mint
Sy sal dijns lyde*n*s sijn een v*er*gheldere
Verliest ghi dese v*er*coeuert eldere
Nyeuwe minne heuet doude saen v*er*bete*n*
Nieuwe vruecht doet oude*n* druc v*er*gete*n*
Nyew solaes bluscht oudt v*er*suchte*n*
Troylus

[38] Kok 308.4

O schoonste bloeme va*n* alle vruchten
Briseda lieue geminde vrouwe
Soudic na dat ic v saghe vluchten
Onder die griecke*n* begheuen ducht*en*
En*de* vergheten mijnen rouwe
En*de* v*er*iolisen als dongetrouwe
Om eenijch ander vrouwelijc schijn
Och hoe valscen verrader soudic sijn

Pandro

Moettij gestadich dan blijue*n* voort
En*de* v haer scheyde*n* so meshaecht
Lieuer dan ghi den sin verloort
ae*n*ueertse o*n*tscaectse peyst hoe v*er*stoort
Paris helene*n* haelde onuersaecht
Twerdt in dij*n*s vaders la*n*t gewaecht
D*at* is mi*n*d*er* perikel diet nauste smaelde
dan paris diese in griecken haelde

Troylus

O pandro nu kenic wel
Dat ghi te blussce*n* poocht mij*n* grief
Maer ons geua*n*gene dye int gequel
Der griecke*n* ligge*n* geuanghe*n* fel
Vreese mij make*n* selck meskief
Oock sorghic voor da*n*xtelijc gebrief
Dats dat mijn lief reij*n* sond*er* blame
bi die*n* v*er*liezen mocht hare*n* goede*n* name

Pandro

O troyl*us* had ic so sware*n* mesquame.
Als ghi betoocht in v ghedochte
ic soude wie*n*s scade d*at* waer of vrame
[**JvDf5vb**] Dese sake aenuerde*n* so ic hier rame
En quame datter af come*n* mochte
ken wist noit dat wie mi*n*ne plochte
So suptijlic te duchtene suer oft soet
So ghi in dese materie doet (Troyl*us*

Och edel bloet den hoghen moet
Mijns vaders belofte en*de* fu
Soudic vileynlijc breken nu
ontschaectict die schoone vrouwe

Pandro

Wat achtij nu op belofte oft trouwe
Die dus va*n* anxte sijt omringt.
Wa*n*t in wat perikel dat ghi v bringt
daer wil ic met v mijns leuens tijt
Toecht dy*n* couragie en*de* wie ghi sijt
De*n* cloecke*n* hulpt altoos dauentuere.
Al moechdi v lief die schoone figuere
Luttel met deser daet blameren
Weest vry die blame sal passere*n*
Also wel als sy dede van helenen

Troylus

O hertelijc vrint dijn io*n*stich meene*n*
Beseffic nv te my waert groot.
Maer al wair dusentfout[39] mine*n* noot
Meerder en*de* seerder der vla*m*me*n* schij*n*
Int herte ontsteken dan sy nu sijn
En*de* ic mijn lief dat reyn gedochte
Snoder wederseghen mochte
Wistic nochta*n* dat haer mesquame
En lieuer da*n* icse haers o*n*da*n*cs[40] name
Ic storue mi lieuer dusent weruen
Dus wilt weten al soudic steruen
Eer ic aenverde puer haren wille

Pandro

So wil ic secretelijc dan en stille
Gae*n* spreke*n* mij*n*re nichte*n* en*de* neme*n* tijt
Dat ghi moecht comen in haer berijt

---

[39] dusentfont
[40] o*n*da*n*ts

Daer ghi v tsamen moecht auiseren[41]
Wan[42] deser saken ende accorderen
Wat ghi best laten sult oft doen
Troylus
[**JvDf6ra**] Adieu edel baroen
Ic trecke te houe daer moet ic int scijn
Met droeuer herten blide sijn
§ Als dan pa*n*dro va*n* troylus gesceide*n* bi Briseden qua*m* so claechde hy ald*us* tot he*m* dese nauolge*n*de lame*n*tabilike
worden Briseda
O ongelucsamighe vol va*n* plaghen
Bedructe siele nv moettij claghen
O wat droeuer tijnge hebdi ghehoort
noyt so verstoort
O lief mij*n*s leue*n*s vruecht en behage*n*
Noyt en besief ic so felle vlaghen
Va*n* anxte noyt a*n*xteliker moort
Elaes mijn herte schoort
Die crachte*n* mij*n*s leue*n*s worde*n* v*er*stoort
Mijn sinne*n* viue ontfunct verdoort
Door dit onkondelijc versaghen
Ken machs verdraghe*n*
Och moet ic scheyden so bid ic voort
Der doot datse my dlijf doorboort.
Lieuer da*n* mijns oechs opslaghen
dit scheyden saghen
O troyl*us* bloeme va*n* dade*n* va*n* sprake*n*
Vercorene lief / wat sullen wi make*n*
Anxt heeft ons in elcke*n* ka*n*t beseten
ons vruecht verbeten
Sceydick van dijne*n* blosende kaken
En wanic ny*m*mermer spijse smaken
Wijn drincke*n* oft enich voetsel eten

---

[41] aui seren
[42] Wan

dats mijn vermeten
Och droefheyt waer toch de*n* slach ge
smete*n* En*de* ick vander doot verbeten
So waer gebluscht do*n*blusscelic blake*n*
van desen saken
Mer ka*n*t mij*n* droefh*eit* n*iet* gevolmete*n*
So wilic van hogher sijn versleten
Gee*n* voetsel proeue*n* noch spise genake*n*
maer naer steruen haken
Door he*m* daer therte soe es op v*er*vlete*n*

Pandro

Och dat ic alo*m*me die*n* mer moet [ia*m*mer weten][43]
Des v*er*noyt mi mij*n*s leue*n*s vr[uecht][44]

Briseda A lasen pandro.

Pandro O bloeyende iuecht.

Hoe deerlijc ligdij hier begaet
Dijn aenschijn in dij*n* trane*n* ghebaet
Dijn oghe*n* geswolle*n* en*de* root gewreue*n*
dit ia*m*merlijc leue*n* doet mi therte beue*n*
met weeninge*n* make*n*de sulc eene*n* wal
dat ic in die trane*n* verdrincke*n* sal
Mijn herte sal breke*n* van rouwe

Briseda

Wat salic make*n* bedrucste vrouwe
my dunct dat vter hemelscher banen
heden niet el en reghent da*n* tranen
Wa*n*t lasen waer he*m* mijn oge*n* winden
Sy schouwe*n* droefheyt tallen ynden

Pandro

Och moettij dus schinden
Vercorene nichte dijn root coleur
dijn vriendelijc oge*n* dij*n* schoo*n* viguer
abstineert v van desen grieue

---

[43] Tekst ontbreekt.
[44] Tekst ontbreekt.

en*de* v*er*troost troyl*us* v lief va*n* meskieue
Pijnt hem om sijn grief te ghenesene
Briseda
Wat begeert die liefste va*n* alle*n* wesene
wie*n* ic begeue*n* moet en*de* ewich ducht*en*
wilt hy trane*n* / meslaet / oft suchten
Dier heb ick gadinge na sijn gheuoech
Pandro
Ay lazen hi heefter ooc ghenoech
Briseda
Wat begheert hy dan
Pandro
Ghy hebt ghehoort hoe dat priam
gheco*n*senteert heeft de*n* griecsce*n* heere*n*
Dat ghi sult tuwen vader keeren
Dwelc dijnen lieue is sulc een torme*n*t
Dat hem sijn leue*n*s ieucht doorrent
En*de* schijnt dat hi sal versmoren
In sijn tranen Briseda
[**JvDf6va**] Elaes sijn trueren
Sijn martelije sijn druckich ghelaet
mijnder hert*en* veel nader gaet
dan alle mijnen onblusscheliken noot
Nochtan es mijn droefheyt soe groot
Dat ick die doot gheere als confoort
§ Hier na so sijn dese twee gelieue*n* v*er*gadert met grooter droefheyt en*de* hebben daer de*n* minlijcste*n* nacht ghehadt die ye ij. gelieue*n* hadde*n*. maer alst den tijt va*n* sceydene qua*m* soe es briseda in o*n*macht geuallen / dies troylus half desperaet sprac dese woorden
O ongerief. nu doorsnijdi[45] mijns her
te*n* bloet / noyt meerder anxt noyt droe
uer moet. noyt ghee*n*[46] afgrijseliker wed*er*
stoot / noyt meerder ia*m*mer noch teghe*n*

[45] doorsijndi
[46] ghe*n*

spoet.[47] noyt droeuer hert liefste goet
O lieue briseda sy dy doot
A lasen ia ghi / noyt sulcke*n* noot
noyt en had ic so barnende sinnen
Dyt hebdi bedreue*n* valsch god d*er* mi*n*ne*n*
Och bedriechlijc flatteerd*er* v*er*maledijt
Brouwer van fenijnden drancke
Valsch ghelouer geuey*n*st ypocrijt
Grijne*n*de verrader der iuechden spijt
Vinder va*n* alre quellagien stancke
Dien dic de*n* hogen god oyt te dancke
Door den dienst bid ic he*m* nu een sake
Dat van deser doot op v come wrake
Valsch abuseerder vander iucht
moordenaer va*n* me*n*sce*n* slape*n*de plage
Rouere va*n* eere*n* en vander vruecht
ydele in sprake*n* beloefte oft duecht
Varierende met eene*n* ooghe opslage
nu soete / morghe*n* vol spijts dij*n* maghe
Ic wenschen v door dijn valsche keere
vermalendijt met lucifere.
Brieschende roepic. als desperaet
Als dye verdoemde siele in gequelle
vermalendijt als cayms daet
[**JvDf6vb**] Sy die aerde daer ghi rust oft gaet
sy en schore / v*er*sincke v in die helle
Wa*n*t va*n*de*n* hoochste*n* hemelsce*n* gestelle[48]
Tot int diepste der hellen gronden
So en es geen wesen so vol va*n* sonden
§ Verrader die v noe*m*t god va*n* minne*n*
Ouerde*n*ct en*de* peyst wie ghy sijt
Sydi niet ee*n* bedrieger va*n* io*n*ge sinne*n*
Een dootsteeker als ghy int beginne*n*

---

[47] stopet
[48] gestlle

Den herten belouende sijt iolijt
Ende trectse al lachende in dijn berijdt
Ende doetse na veel drucs versmoren
Verghetende dijn belof van voren
§ Na dat ghi met sulcker velonyen
So edelen lichaem hebt doen verderuen
Vereenicht met mijnre compaignyen
Coemt rasch voldoet v moort laet sien
Aen dander deel / ende laet ons tsamen steruen
mach ic met vileinicheit dijn spijt verweruen
oft v berueren met eenighen voelcke[49]
comt neemt dleuen dats dat ic soecke
§ Troylus siende op briseda datse vander onmacht niet en bequam wert heel desperaet ende greep
sijn sweert als die hem seluen dleuen nemen wilde sprac aldus
Elasen ghy en iont my niet die duecht
Cupido steruen sal ic spijt van di nochtan
Na datse doot es die schoonste iuecht
Mijns herten ruste mijns leuens vruecht
Onwerdich ben ic te leuen dan
O god ic sceyde hier tsleuens[50] van
Doet doch mijn siele vol van getruere
Logeren daer nu logeert die huere
Adieu troyen vol van orloghen
Adyeu vadere van hogher weerde
adyeu hector voor al vermoghen
adyeu broeders / den schoonen oghen
Mijns liefs / dien volghic onder deerde
Och briseda noyt hert en begheerde
so seer wt sinen lichaem te gane
Ontfanget ic sterf bi di in die bane

[49] volecke
[50] tslenens

[JvDG1ra] Briseda va*n*der onmachte*n* become*n* zij*n*de v*er*suchtende sprac[1] aldus O troylus
Als ic herdincke vry edel bloet
om dyne*n* edelen moet o*m* dijn bestiere*n*
om dijn manieren /o*m* dij*n* gelaet / om dijn
regiere*n* om dijne daet / om dij*n* virtuyt.
Om ons solaes o minlijc fruyt
En*de* ic dit al sal moeten deruen
dwelc ic lasen sal besteruen
Wa*n*t dit sceide*n* wi yiet en ko*n*ne*n* mesha
O troylus wat wildi ghi make*n* (ken
Met desen sweerde bi wat beleede
waest bloot getrocke*n* vter scheede
Troylus.
Liefste lief hadde dijnen noot
Yet la*n*ger geduert ic ware doot
Wa*n*t dinen gheest sach ic v*er*scheyde*n* nv.
Al es hi weder ghekeert in v
Dit liden heeft doen blasphemeren
Den god va*n* minne*n* mijns sints errere*n*
En*de* rechts als ic v hoorde spreken
Sto*n*t sweert op mijn borst om steken
Door dij*n* v*er*sceide*n* scoo*n* blosende iuecht.
Briseda
Elaes wat hooric o hoghe vruecht
Noyt herte va*n* drucke so en versmaelt
Wa*n*t gelijc den pot die ouerwalt
Door die hitticheyt vanden viere
So walt mijn herte vol va*n* dangiere
Makende een vloet va*n* trane*n* luesende
Te*n* oghe*n* / als ee*n* fonteyn wt guesende
Therte badende in die traenen
Troylus.
Och lief v droefheit doet sulc v*er*manen
mij*n*re herte*n* va*n* ia*m*mer d*at* mi score*n* dinct
Dus werde bloe*m* toecht v trore*n* minct
Om te versuete*n* mijn druckich sneue*n*
Briseda
O troylus vrient ick hebbe beseuen
Een nyeu ghepeis / al wildic my vore*n*
Als desperaet vol drucs versmoren
[JvDG1rb] Als wane*n*de v ny*m*mermer te siene
Wt causen om dat ic bi messchiene
Begeert was va*n* calcas mine*n* vadere

[1] JvD: sparc

Dien ic inobedient algadere[2]
Valle*n* soude wistic niet die dinghen
Dat my dijn vader daer toe sou dwinghen
Dus en moge*n* wi tsceide*n* niet messake*n*
Troylus
O liefste geminde hoe sulle*n*t wi make*n*
Briseda
Dat sal ic v segge*n* / hoort minen raet
mijn vader wae*n*t d*at* ic o*m* sijne mesdaet.
hier ben gehaet / gerekent quaet
En versteken sonder toe verlaet
Maer als hi certeyn weten sal
Dat ic hier gehoort ben ende lief ghetal
En*de* ic v*er*sueke binne*n* desen vrede
Te comen vermeyen hier int stede
Hi salt mi consenteren blijlic
Troylus.
Ick duchte hy en sal Briseda
Hy sal vrijleck
by cause die ic sal allegieren
met schoonen redenen Troylus
In wat manieren Briseda
Hy es ee*n* villijaert out ghestoruen
zij*n* iuecht v*er*droicht / zijn vruecht v*er*doruen
sonder dat vrecke gierich bedrijf
Dat groyt hem lancx so meer int lijf
En*de* v es wel kondich vrij edel bloet
Ons rente*n* / o*n*s huys / o*n*s hof / ons goet
en*de* alle mij*n* mage*n* sijn hier gemeene
Sonder mijn vader calcas alleene.
Ic mach hem met goed*er* causen toghe*n*
hoe dat wi tsame*n* niet wel en moghe*n*
Die stadt va*n* troyen absenteren
En*de* ons goet niet meer possesseren
Dus van verliese ick segt v opelijc
Salt he*m* doen consenteren hopelijc
Dat ic sal come*n* mijn vriende*n* besien
maer als ic hier ben vry edel engien
[JvDG1va] Ic bliue hier belouic v op mij*n* trouwe
Troylus
O weerde gheminste vrouwe.
Dien troost op hope van die*n* bedriue
Veriaecht veel drucs wt mijnen lijue

[2] JvD: algdere

My stellende in een blyde ghelaet
Briseda
Laet ons dan eer den nacht vergaet
Met vruechde*n* in ons secreet v*er*samen
Den druc vergeten tonser vramen
Troylus.
O lieue geminde reyn toeuerlaet
Dit sceyden gaet / mijnd*er* herte*n* so naer
Ic en kant gedoge*n* Een nieu ghepeys
mijn vruecht v*er*slaet Dijns vad*er*s raet
sal v daer te houdene poghen
Briseda
Och edel princelike cracht vermoghen.
mijns vaders poghen
Noch bede d*s* griecscher heere*n* staet
En sal mi ny*m*mermeer ontrade*n* moge*n*
Dijn mijnlike oghen
Te deruene door gheene[3] daet
Ic blijf ghestadich toont bly ghelaet
Troylus
Elaes in mi rijst een nyeu v*er*gruen
Ic duecht v vader sal v willen huwe*n*
Aen enighe*n* griecsche*n* prince groot
Toghe*n*de den anxtelike*n* noot
Tgrote perikel ducht vreese en pijne
Va*n* machtiger tsiegien beleyt te sijne
By welcker causen ic duchte altoos
Dat v die scalcheyt dijns vaders loos
Dit wederkeren beletten sal
Dus om te scuwene sulck mesval
Werct lief na mijn opinioen
Briseda
Wat willen wi doen Troylus
Laet ons tsamen al heymelike
Vlyen in een ander conincrijek
Mijns vaders belofte scalc endenoir
[**JvDG2vb**] Laet ons dat stellen va*n* cleyn valoir.
En*de* onse deduyt solaes en*de* vruecht
Bedriuen in ons leuens ieucht
In rusten bliuende ons co*m*paingnie
Briseda
O lieue troylus ick ouersie
Den tijt alte periculeeus

---

[3] JvD: gherne

Vol orloghen en*de* seer otragieeus
Op da*n*der syde dbelof va*n* dijne*n* vadere
En*de* hoe ghi cloeke broed*er*s algadere.
en*de* dijn edelhiet soudt aba*n*doneren
En*de* om ee*n* vrouwe v lijf blameren
En*de* al dijn hoge maghen groot

Troylus

O edel schoon vriendelijc ghenoot
Tverlies va*n* alle mijnen maghen
En mach mi niet so seere meshaghen
Als tsceyden van v blosende kaken

Briseda

Soe ick meer dencke op dese sake
Sose my meer der scanden gheliken.
Wa*n*t soude y*m*mer trouwe blijken
Aen dese schoone stad van troye*n* wijt
Het es nu den tege*n*woordighe*n* tijt
Ende specialijc in dijne macht
Wiens virtuyt vromicheit en*de* cracht
Naest hector voor al bouen gaet
Oeck peys ic om[4] die edele daet.
van dijne*n* maghe*n* dye hier sijn co*m*men
Tuwer hulpen met groten sommen
Begaefdise in ws vaders stede
Wat scanden yst uwer edelhede[5]
Dus v*er*drijft sulck gepeys van v

Troylus

Och alre liefste schoon vrie*n*delijck fu
Moet ic scheyden van uwen oghen
Ic sal die doot daer vore doghen
m*et* groter martelie*n* m*et* druckege*n* seere

Briseda

Och troylus ledt toch op mijn eere
Dye noch noyt en was gediffamee[rt]
[**JvDG2ra**] Hoe ick soude sijn ghesca*n*daliseert
Puer gheblameert / onteert verloren
Ooc meer ons ionstich orboren
Die o*n*s als hemelsce spijse du*n*ct smake*n*
Haddijs coeuer / dat ionstich blaken
Soude haest blussche*n* in v ende mi
Dus laet ons ionstighe minne vrij
Als secretelijc ghestolen doen
So blijftse in haer vigore groen.

---

[4] JvD: icom
[5] JvD: edelhde

Doet dijnen druckigen sinnen vrede
Weest vro ic werde weder int stede
Binne*n* .x. daghen / ic ghelooft v lief
Als wijf van rouwen
Troylus
Thes mijn gerief.
keerdy binnen .x. daghen hier
Briseda
Ia ick op mijn trouwe.
Troylus.
O bloeme fier
Hoe sal ic va*n* dijne*n* schoone*n* oghen.
Dese x. daghe*n* gebeyde*n* moghen
En*de* ghi wel weet deruics een huere
Dat mi bedroeft mijns lijf natuere
Noch bid ick v werct na mijne*n* raet
Briseda
Och troylus edel toeuerlaet.
Ghi doot my met dijnre melancolye
Oock beseffick wel ende sie
Dat ghi in mi hebt cleyn betrouwen
Troylus.
Ick en doe voorwaer. Briseda
Wie wiste dat sulc ridderlijc kleet
So virtuoos en*de* so playsant
So sterc in dye wapene en*de* so vayllan*t*
In sijn couragie niet en soude v*er*drage*n*
na sijn lief te beydene .x. arme dagh*en*
Wiens vromicheyt es so excellent
Troylus
Wes v ghelieft lief ick bens content.
Uwen wille moet ick wel doe*n* int leste
[JvDG2rb] Briseda
Voorwaer troylus thes verre tbeste
Stelt v te vreden / doet mijn berade*n*
Dat ick v toch mach sien ontladen
Van drucke / op mijn toeuerlaet
Eer ghi schoon lief van heenen gaet
Want ic sweer v bider goddinne*n*
Venus vrouwe vander minnen
Ende by haren sone cupido
Ende bi alle dye goden alsoe
Die inde*n* hemelsche*n* troon regneeren
Dat ick ny*m*mermer en sal varieren
Al heeft mijn vader vercreghen mi
Binnen x. daghen keer ick vry

Als v eyghen in v berijt
Mijn hoochste iolijt adieu ic bliue v ey
ghen vrouwe Troylus
O felle fortune het staet my nouwe
ic moet gae*n* ligge*n* door dbitter doghe*n*
En claghen die droefheit mijnen ogen
§ Die coni*n*c priam heeft brisedam by he*m* ontboden en*de* dyomedes gheleuert en*de* den anderen griecsscen heere*n* diese blidelijc ontfingh*en* ende Troylus bide*n* geboden sijns vaders heeft haer verselscapt met noch ander edelingen. ende noch binne*n* der stadt
sijnde hebbe*n* briseda en*de* troylus met minlike woorden orlof aen malcka*n*deren genomen al ridende Briseda
O hoochste trouwe
Ne*m*mermer en waen ic nu verfroye*n*
Adieu schoon prieel van troyen
Adieu alle edelheyt vry van blame*n*
Adieu schoon edel vrouwen namen
Adieu dye bloeme va*n* vergulde*n* spore*n*
adieu troylus schoon lief wtuercoren
U scheyden es my dbitterste van al
Troylus
Adieu schone iuecht[6] reyn liefst getal
Adieu die aerdichste / adieu die scoonste
[**JvDG2va**] Adieu die gracelicste / adieu die p*er*soo*n*ste
En*de* die beleefste onder die sonne
Ontfaet dese ghifte die ic v yonne
In teekene dat ghi in v bedrijue
Rasch weder keeren sult eer ic sterue
Adieu noyt sceide*n* mi so seer en berieu
Briseda
Adieu troilus Troylus
Elasen adieu.
§ Hier mede soe es troylus va*n* briseda ghesceyde*n* met droeuer herte*n* met sware*n* v*er*langene na hair wedercomst. en*de* si heeft tot dyomedes al ride*n*de gesproken dese navolgende woorden
Elaes mijn droefheyt blijft eve*n* nyeu
Och dyomedes en*de* vreede fortune fel
Die mi wt vruechde*n* brinct i*n*t gequel
Twij meshaecht v mijn solaes
Ghi waent als die verwae*n*de dwaes
Dat ick met mijne*n* schoonen oghen
Dy eenich bly ghelaet sal toghen
Ghi sijt bedroghen / wa*n*t te spijte
Ende den griecke*n* te verwijte
Sal ic mijn bluesende aenschijn vrij

---

[6] JvD: ieuchs

Beswelmt en*de* leelijc voort toghen dy
Met tranen bedrope*n* vol va*n* rouwe.[7]
Tot d*at* ic weder mette*n* oghen scouwe
Den aerdighen troyl*us* mij*n*s herten lief
[RvdDG4va] Dyomedes
O schoone en ducht nu voor gee*n* grief
Want door dijns vaders wisen moet
Onnen v alle die princen goet
Ne*m*mermeer en wordi va*n* o*n*s besweke*n*
Briseda
Nu gaen wi sijn ghenoech bekeken
Vanden troyanen hier beneuen
Dye voortmeer mogen op hope leue*n*
Dat haer besoegnien wel sullen gaen
En*de* lanc so hogher in eeren staen
Dyomedes.
Ia by wat causen Briseda
[**JvDG2vb**] Dat ghi te samen
So machtich en coni*n*c groot va*n* name*n*
Ende so edel in sijn bedrijf
Dus hebt ghewisselt om een wijf
My*n*s vaders wijsheyt doelt nu als sot
Dyomedes
Die hoghe maers der batayllien god
Sal sonder twivel na calcas meenen
ons rechte victorie verleenen
Teghen dye princen der troyanen fel
Dus moechdy met blijd*er* vruechden wel
Tot dijne*n* vader wt dijnen dangiere
Comen met luchtigher chiere

Aldus es briseda al coutende ghecomen met dyomedes en*de* den anderen griecken tot int griecsche[8] heyr daerse blidelijc ontfanghe*n* was vande*n* meesten heeren en*de* prince*n* der gryecken / en*de* sonderlinge va*n* hare*n* vader calcas. en*de* die griecke*n* vraechde*n* haer vande*n* moge*n*theit en*de* gestaltenisse d*er* stadt va*n* troyen. en*de* vander vitalie*n* en*de* noch meer a*n*der dinge*n* / die sy he*m* al va*n* punte te pu*n*te verclaerde seer wijslijc als dat he*m* allen daer af v*er*wond*er*de diet hoorde Dese dyomedes voorseyt heeft so vierichlic [vierich RvdDG4vb lick] ae*n*gesien die schoonheyt va*n* briseda dat hi ganslicke op haer verlieft was en*de* ghinc dicwijls tot haer in haer te*n*te ope*n*bare*n*de sijn liefte die hi tot haer hadde. Maer briseda mette*n* yerste*n* gelickerwijs als die vrouwen gemeynlijc doen / en wilde int eerste sijnd*er* liefte*n* niet achte*n* maer diomedes dede so vele met ghiften datse hem minljc antwoorde aldus Die gaue*n* dijnre liefde*n* en versmadic nyet. en*de* ooc so en o*n*tfa*n*ge icse niet totter meyningen va*n* eniger liefte*n* der vileynicheit. En*de* mette*n* cortsten de*n* tweesten dach en was nauwelijc ten eynde ghecomen briseda en ver [**JvDG3ra**] wandelde haer opset v*er*ghetende de belofte troylus ghelooft / als datse binne*n* den tiensten dage wederkere*n* soude

[7] JvD: rouowe.
[8] JvD: grieche

binne*n* troye*n*. O edel iongelinge*n* die u hertten op die ghestadicheit d*er* vrouwe*n* settende sijt merct hoe wa*n*ckelbaer dat dese briseda geweest es die binne*n* so corter tijt so seer droeuich gheweest[9] hadde om tsceide*n* va*n* troylus d*at* si half doot sceen te wesen om datse sijns persoo*n*s soude moete*n* deruen. och hoe veel briseda sijnder noch heden des
dages leue*n*de. waer af dat ic nu swighen wille. en*de* v*er*tellen van troylus die na den tiensten dach wachtede also he*m* briseda belooft hadde als dan weder te keerene.

§ Hier na so es troylus ghegaen m*et* pandro sijnen gheselle om eenich confort van he*m* te ontfaen dye wile dat briseda wt troyen ghereyst was die hem riet te gane om sijn gepeysen te vergeten datse tsame*n* trecken souden buten troyen een myle op een hof daert seer genuechlic was ghelegen / daer vele edel vrouwe*n* en*de*
ioncfrouwen alst besta*n*t was vergaderde*n* om genuecht te maken maer alle solaes was troyl*us* pijnlicken / sonder allee*n* te spreken van briseda die hy verwachtede met allen gedachte*n*. elcke vre docht he*m* een iaer so sere verlanghede he*m* na de*n* tyensten dach die he*m* belooft was van Briseda datse weder come*n* soude. maer si en qua*m* niet dies troyl*us* seer droeuich was / waer af dat ic nu swighen wille. ende scriue*n* van briseda hoe sy haren vader berespede om dat hi so verraderlic wt troyen gevlucht was onder die griecke*n*.
Als briseda alleen bi haren vader calcas was in sijn tente. Soe berispede sy he*m* ald*us* O vader waer is nu dij*n* wijs- [**JvDG3rb**] heyt ghi die va*n* coninck Pria*m* so hoochlijc verheuen waert binne*n* troyen bouen alle tvolc van troyen / en*de* van soe grooter rijcheit waer om hebstu dijn eyghen lant versaket[10] du biste een v*er*radere gheworden wanttu metten griecken versaemt biste dese confusie en moechdy ny*m*mermeer verwinne*n* O vader wae*n*dy dat dye griecke*n* v betrouwen daer ghi v selfs eygen lant en*de* volck scandelijc verraden hebste Hier op antwoorde calcas ald*us* O mijn alreliefste dochter / dochtet dy goet en*de* nut te versmaden der goden antwoorde va*n* welcker a*n*twoorde*n* dat wy o*n*s lijf behouden moghe*n* Want ic weet sekerlijc wel na vele orlogens / dat ten laetste*n* die stadt van troyen v*er*doruen sal worden en*de* v*er*brant en*de* alle die edelinge*n* en*de* ioncfrouwe*n* m*et* den gemeyne*n* volcke sullen alle kettijuelic metten sweerde ghedoot en*de* v*er*slaghen weerde*n* en*de* hier om mijn ald*er*liefste dochtere so eest o*n*s beter d*at* wy hier sijn onder die goede vreemde / dan m*et* onsen vriende*n* binne*n* troyen v*er*slaghen te sine en*de* hier mede so is briseda te bat te vreden gheweest en*de* es by hare*n* vader onder die griecken ghebleuen

Maer wanttet bestant corteliken wt ghinc / soe moeste hem elckerlic bereet maken om strijen. waer af dat ick nu segghen wille

§ Vanden seuenden strijde daer alte vreeslijken ghevochten werdt.

[**JvDG3v**] [Houtsnede 16: Strijdtafereel: Grieken links, Trojanen rechts][11]
[JvDG3va] WAnneer als dit besta*n*t va*n* drye maende*n* was gelede*n* so
bereyden hem die van troye*n* weder om strijden Ende wanneer als dye scaren va*n* hector gheordyneert waren soe es hy eerst wt gereden m*et* vijftie*n* dusent ridderen. Daer na soe volchde he*m* troylus sijn broed*er* met x. dusent ridderen Ende daer na quam paris mette*n* volke van persen wel ghewape*n*t ende toegemaect met dry dusent ridderen. Daer na qua*m* dyephebus m*et* dry dusent ridderen seer wel gewape*n*t Daer na qua*m* eneas m*et* den ingeboren troyane*n* also dares bescrivet so waere*n* d*aer* meer da*n* seue*n* en*de* dertich dusent ridderen. En*de* vander griecke*n* syde*n* quame*n* doe

[9] JvD: gheewst
[10] JvD: 'versaket' ontbreekt
[11] Kok 306.50 vierde staat

te strijde con*inc*. menela*us* m*et* seuen duze*n*t ridderen. Dair na diomedes [**JvDG3vb**] ooc met so veel riddre*n*. Daer na so quam achilles ooc met seuen dusent ridderen Daer na qua*m* con*inc* Sa*n*tiphus met iij. dusent ridderen. Daer na qua*m* coni*n*ck agame*n*non met ontallike veel riddre*n*. En*de* vand*er* griecken syde qua*m* ooc eerst coni*n*c phylix de*n* troyane*n* te ghemoet Welcke*n* dat hector doe bestreet seer haestelic m*et* so grooter cracht dat hi he*m* doot stac va*n* de*n* paerde En*de* als con*inc* Santiph*us* vernam d*at* philix sijn oom doot gesteken was so wert hi seer tornich en*de* bedruct en*de* hy woude wreken sijns ooms doot en*de* hi bestreet hector seer verwoedlijck waero*m* d*at* hector met innige*n* toorne ontsteken sloech he*m* dat hy doot viel vanden paerde. En*de* va*n* desen twee coninge*n* soe ware*n* die a*n*d*er* griecssce heere*n* seer bedroe [**JvDG4ra**] vet. En*de* si v*er*maende*n* haer volc om d*at*si dat wreke*n* soude*n* waer bi dat die griecke*n* die troyane*n* alte vreeslijc bestreden En*de* achilles dede groot wonder v*er*slaende veel troyane*n* / sond*er*linghe twee edel machtighe manne*n* dye de*n* troijene*n* va*n* verre*n* lande met grooter macht te helpen come*n* ware*n* En*de* hector wert op dyen dach seer gewont int ae*n*sichte waerbi dat die troyane*n* doe wijcke*n* moesten tot ae*n* die muere*n* Maer wanneer als hector werdt opweert siende na Troyen en*de* sach sijn moeder Hecuba / helena en*de* dye and*er* vrouwen opter muere*n* vand*er* stadt ligghe*n* dye de*n* strijt ae*n*sage*n* En*de* want die griecke*n* die va*n* troye*n* achterwaerts iaechde*n* en*de* dedense wijken so schae*m*des he*m* hector voor die vrouwe*n* ende ioncfrouwe*n* ende wert seer tornich in he*m* selue*n* en*de* keerde hem doe haestlijck weder o*m*me. en*de* hy bestreet de*n* coninck odemo*n* achilles swager en*de* hi sloech hem dat hy doot viel neder van sijne*n* paerde opder aerden daert achilles ae*n*sach En*de* doe achilles dat sach so nam hy ee*n* seer groote stercke glauie met grooten toorne en*de* reedt also v*er*woedelic m*et* groten nijde op hector dat hi he*m* sijn pa*n*sier schoorde va*n* sinen liue. en*de* nochtan en stack hi he*m* nyet va*n* sine*n* paerde Maer die ald*er* vroomste hector de bestreet doe wedero*m* achilles en*de* hy sloech he*m* sinen helm aen twee stucke*n* en*de* dye wapene van sine*n* lijue. maer hi en quetsede he*m* als niet seere. En*de* hector die sprac doen seer haestelijke*n* tot achilles O achilles achilles du arbeyste harde seere mi te ghenake*n* en*de* dijn dootlike verderfnisse te verweru*e*n En*de* eer d*at* achilles op hectors woorde*n* antvoorden mochte / soe quam troylus met veel ghewape*n*der [**JvDG4rb**] rydderen tusschen he*m* beyden en*de* scheyde*n*se van malka*n*deren. en*de* hy arbeyde sere o*m* achilles te verslane en*de* hy v*er*sloech met sinen sweerde meer dan vijftich. ghewapende ridderen en*de* maecte dye griecke*n* vluchtich. Maer menelaus qua*m* hemlieden te hulpen met iij. duze*n*t ridderen en*de* hy begreep dat velt. ende doe qua*m* vander troysscher syden con*inc* Menon met veel ridders de*n* troijene*n*. te hulpen[12] en*de* hy bestreet de*n* coninc menelaus en*de* hi wonde hem seer int aensichte En*de* daer soude troylus en*de* coni*n*c menon Menelaus gevange*n* hebben maer dye menichte der griecke*n* bename*n* dat. Doe qua*m* dyomedes al versch te strijde met sijne*n* volcke en*de* hy werp troylus vande*n* paerde. en*de* hy sandt d*at* paert sijnder vriendinne*n* Briseda hare biddende d*at* sijt in dancke neme*n* wilde / het welcke datse blijdelijc ontfinck seggende totten bode dat sijs hem bedancte va*n* welcker tijnghe*n* dar diomedes seer blijde was / en*de* hi bestreet doe die troyane*n* seer vreeslijc. maer nochta*n*s door alle dat so moeste*n* die griecke*n* wijke*n*. en*de* sy soude*n* de*n* strijt en*de* tvelt begeue*n* hebbe*n*. Maer agamennon qua*m* hem te baten met voel ridderen. ende so werdt den strijt vernieut weder / en*de* die troyane*n* moesten wijcken Maer polidamas quam vresch met groter menichte*n* wt troyen en*de* verdructe dye griecken aen allen kanten. Dit v*er*sach dyomedes[13] en*de* woude*n* met eenre glauien quetsen. en*de* reedt verwoedelick op polidamas. en*de* polidamas wed*er* op he*m* also vromelijc dat hi hem vande*n* paerde warp. en*de* had diomedes so wel niet ghewapent geweest hy waer seer gewont geweest. en*de* polydamas dye

[12] pulpen
[13] dyomeds

na*m* [**JvDG4va**] sijn paert op dwelc dat Troylus haestelic spranck en*de* bestreet achilles alsoe vromelijc dat hi seer gewont viel van de*n* paerde / mair achilles als ee*n* vroom ridder woude haestelijck op sijn paert springen dwelc die troyane*n* hinderde*n* en*de* beuochte*n* die griecke*n* En*de* als dares bescrijft so qua*m* hector na veel stridens totter seluer plaetsen. en*de* hy versloech wel dusent ridderen die achilles bescermen woude. en*de* achilles dye en konde nauwe met groote*n* arbeide va*n* daer o*n*tvlyen. En*de* hector soude he*m* geuangen hebbe*n* en hadde he*m* thelemo*n* en*de* die hertoghe va*n* athene*n* m*et* veel ridders niet te bate*n* gecome*n* / die met groote*n* arbeyde he*m* ma*n*nelijc op sijn paert dede*n* sitte*n* En*de* want de*n* auont de*n* dach v*er*wan soe es de*n* strijt ten eynde gecome*n* ende die partyen sijn gescheide*n* va*n* malka*n*dere*n* elckerlijc daer hi behoorde. en*de* menige*n* dach wert daer gestrede*n* seer vreeslijc en*de* ae*n* beide syde*n* veel volcs v*er*slaghe*n* en*de* dye griecke*n* verlore*n* meest En*de* van priams bastaerde*n* werde*n* der vi. v*er*slaghe*n* en*de*. Hector was int ae*n*sicht seer gewo*n*t waer om dat daer ee*n* besta*n*t ghemaect was va*n* ses maende*n* vast durende

¶ Vander schoonheyt des pallaeys Ylyon binnen troyen

BInne*n* desen besta*n*de so lach Hector binne*n* d*er* sale*n* des palleys va*n* ylion en*de* liet sijn wonde*n* curere*n*. Van welckes palleys scoonh*eit* meester dares bescreue*n* heeft veel dinge*n* Dese coninclike sale des palleys was gemaeket va*n* albastre*n* steene*n* wel xxx. schrede*n* lanc en*de* dat paueysel was va*n* cristale En*de* die sijweghe*n* ware*n* ghemaect van costelike ghesteente*n* van manighera*n*de [**JvDG4vb**] verwe*n* / en*de* in die iiij. hoecke*n* vander salen stonde*n* .iiij. colu*m*pnen en*de* opt hoochste van elcker colu*m*pnen stont een beelde seer groot va*n* finen ghegote*n* goude seer v*er*ciert met costelike*n* gesteente*n* dye des nachts alle die sale v*er*lichteden.rc.

Ende coninc pria*m* dede sijn bastaert sonen eerlic begraue*n* En*de* dyomedes die was seer ontstekе*n* met liefden op Briseda. maer briseda en heeft he*m* opelijck[14] niet getoont haers herte*n* meyninghe en*de* heeft subtijlic diomedes herte mer en*de* meer ontstekе*n* met suete woorden. so seer dat hi niet gerustе*n* en konde by daghe en*de* bi nachte. en*de* met swaerder mela*n*colien heeft hi dese na volghende woorden ghesproken

Dyomedes

O cupido heere en*de* god va*n* minnen
mij*n* moedige sinnen laes dye beginne*n*
To*n*tfu*n*cken met barne*n*der liefde*n* groot
Dat ic oyt qua*m* te troyen binne*n*
Sal mijn leuens cracht verwinnen
Door die schoonste dye god ye geboot
In haer conroot die mi doorschoot

[14] oplijck

Stellic memorie cracht sin en moet
Maer lasen ic ducht voor wederstoot
die vrou menyoot heeft lieuer genoot
Dus trauelieric mi al teghen spoet
¶ Als diomedes veel deser woorde*n* gelijc gesproken hadde soe es hi in he*m* seluen verstout ghegaen tot briseda. en*de* heeft haer toeghesproken aldus
O vriendelijc ghelaet
Met edelen wesen reyn verciert
Hoe es v schoonheit getrauellyert
Sint dat ghi vertroct van troyen
Waero*m* en wildi v niet verfroyen
mer consu*m*meert v in trane*n* Briseda
Die martze / tlant en*de* stadt van danen
Íc geboren ben heb ick lief
[**JvDG5ra**] En*de* seer meskief my haer ongerief
En*de* geerne saghicse ghedelibereert[15]
by desen mij*n* droefheit niet en cesseert
vreesende va*n* soudaynige*n* ongelucke
Dits die cause van mijnen drucke
D*at* ic dus traualgiere in mijn pijne*n*.
¶ Dyomedes
O schoone wilt sulcke*n* druck v*er*dwijne*n*
Wa*n*t wi griecke*n* moghe*n* segghe*n* alle
Dat die troyane*n* nv sijn in die valle
Van ons beleyt sonder toeuerlaet
en*de* noyt en bleef[16] [sic] o*n*gepuneert mesdaet
Paris outragich fel bedriuen
en sal ne*m*mermer ongewroke*n* bliuen
Wa*n*t wi sijn ghedisponeert tsamen
om ne*m*mermeer[17] door gee*n* mesquame*n*
va*n* hier te sceyde*n* hoet met ons gaet
voor d*at* troyen in vla*m*me in vier staet

[15] ghedelibereet
[16] beelf
[17] ne*m*memeer

En gee*n* me*n*sce en es te troyen binnen[18]
Die eenighe o*n*tfermenis sal gewinne*n*
Bi desen schoon vrouwe edel pleghe*n*
Hebbe*n* wi v vter stadt ghecreghen
om v van die*n* perikel tonteruene.

Briseda

Elaes waer ic nv bereet te steruene
Eer troyen stonde so vervaerlijck
Te sachter soudic steruen claerlijc
O troyen god hoede v va*n* messchiene

Dyomedes

O schoonste en*de* suetste van aensiene
verdrijft[19] dye hope en*de* ander duchten
die v al tsegen spoet doet suchten
Wa*n*t in troye*n* en es gee*n* man geboren
Hi en heeft al sijn hope verloren
Al mochte*n* troyen ewich dueren.
Sy sijn onedel van natueren
Ia tege*n* dye griecke*n* cleyn va*n* valuere
Van dijne*n* edelen viguere
Nyet werdich to*n*tfane ee*n* minlijc scijn
ghelijc die griecke*n* die weerdich sijn
ghemaecte manne*n* reyn va*n* manieren[20]
[**JvDG5rb**] onder redelijc volc reyn van natuere*n*
talder edelheyt ghenatueert

Briseda

Ten es gee*n* edelheit datme*n* blameert
den viandt / door nijt oft orloghe
Om he*m* seluen te louene hoghe.
Ick kenne wel dat dye griecken sijn
wel ghecondicioneerde ende fijn
maer trouwe*n* die va*n*d*er* stadt va*n* troyen

---

[18] binuen
[19] verdrijeft
[20] manier

En sijn niet te mindere[21]

Dyomedes

Och doet verscoyen
die minnen van troyen edel ghesichte
Dat icks gewage / dats dat ghi lichte
onder dye griecke*n* soudt vinde*n* eenen
Also amoreus / gent / net ende reene
als die vaillyanste van troyen sy
och mochte dat ghebueren my
Dat koric lieuer met blijden schijne.
dan van allen griecke*n* coninc te sijne
oft vand*er* gansser werelt souereyn

Briseda

Ghee*n* io*n*st va*n* mi*n*ne*n* quelt my certeyn
sint mij*n*s ma*n*s druckich[22] sterue*n* swaer
en wistic wat minne was voorwaer
noch op griecke*n* noch op troyeen
och der minnen melancolijen
meyn ic te scuwen mijns leuens tijt

Dyomedes

O scoo*n*ste mij*n*s herte*n* vruecht en iolijt
En abuseert v niet edel vrouwe
al toech ic v mij*n* ionst en*de* mijne*n* rouwe
Want ick ben so edele van gheslachte
Als yema*n*t i*n* troye*n* en*de* groot va*n* machte
verbeyder met eeren moghentlike
Van calidona dat conincrijke
Comen van coninclikeu tronken
Welc coninclijc bloet va*n* edelen vo*n*cke
Vande*n* goeden es gedescendeert
Dyes ick hier ben gherecom*m*andeert
onder dye griecke*n* groot va*n* fautsoene
[**JvDG5va**] Briseda

---

[21] minndere
[22] druchkich

Dat ghij edel sijt van hoghen doene
En*de* van conincx bloede gecome*n* voort
Heb ic hier voortijts wel ghehoort
By desen abuserick my
Hoe ghi v hoghe couragie vry
aen so nedere*n* vrouwe hebt gheleyt
Ende van so nederen faculteyt
Simpel en*de* van weerden cleene
V soude betamen die schoone heleene

Dyomedes

En betaemt v gheen weerde

Briseda

Gheen andere gheluck
En betaemt my dan anxt en*de* druck
En*de* therte ter doot ghetribuleert
want ick ben so ghefortuneert
Niet dat ic segge dat mi meshaecht
Dat ghi my uwe ionste gewaecht
op dat ic mijnre herte*n* solaes mesyan.
Ghemint te syne van sulcken man
Maer desen fellen tijt present
Die es periculeus bekent
ghee*n* tijt om mi*n*ne*n* / maer altijt truere*n*

Dyomedes[23]

O scoonste laet mi dijn ionst gebuere*n*
Verdrijft nv alle melancolie
Die louerke*n*s bloeye*n* / ende dye playeren
Werde*n* groen die voghelkens[24] singen
Dye lente tijt verblijt nv alle dinghe*n*
verblijt v herte / met nyewer minnen

Briseda.

Verbeyt dye victorie van verwinne*n*
Die van fortunen best wort versien

---

[23] Dyomeds
[24] volghelkens

Ghelieuen sal dan mi bat messchien
dijn tale / dijn ghelaet / en*de* manieren
Wa*n*t die begripen sal ee*n* nieu regiere*n*
moet auisieren
Tijt ende saysoen
Diomedes
Vwen eyghen wille sal ic doen
[**JvDG5vb**] Ende sweer v op mijns herten deel
Ic bliue v eyghen vry gheheel
op hope stellic mijns leuens iuecht
Briseda
Wye mi lief heeft dyen ian ic duecht
V hope hout daer met euen nyeu
Diomedes
Op dat confoort seg ic adyeu
Weerde gheminde liefste vrouwe
dijne*n* troost v*er*drijft mij*n*s herte*n* rouwe
¶ Aldus es dyomedes blidelijc va*n* briseda gescheyde*n* in sijn tente / midts die troostelike woorde*n* die hi va*n* haer ontfanghe*n* hadde. en*de* briseda die al troyl*us* liefde v*er*gheten hadde sprac aldus
O bedructe kettiuige wat sal ic make*n*
Ic moet ontslake*n* mijn bitter seer
Dat ic v*er*deluwe mijn blosende kaken
Te troyen en kan ic nyet gheraken
Ic weet wel en komer ny*m*mermeer.
o troylus na minen wederkeer
en dorfdy nyet wachte*n* de*n* tyende*n* dach
wa*n*t noyt herte in sulcke*n* twiuel lach
¶ Aldus es troylus bi briseda bedroge*n* geweest Wa*n*t al hadde hi .x. iaer gebeyt / hy en hadse noch nyet weder gesien Waero*m* dat hy met clacht d*er* droefheyde*n* sijn leuen leyde*n*de sprac aldus.
Elaes die suchtinghe ende dye tranen
Die mi pandro heeft doen spanen
Duer sijn troostelijc confoort
Ende die ic by hope*n* spaerde voort
Come*n* mi nv dobbel met geschreye.
stromende als stroem va*n* eend*er* speye

Alle oude begeerte*n* v*er*nyeuwen my
Ende groote suspicie heb ic daer by
Datse tardeert om een bedrieghe*n*
Duchtende dat sy my sal lieghen
en*de* maect om tscuwene mij*n* fantasie*n.*
my poghe*n* omslape*n* mocht mi gescie*n*
Wa*n*t natuere wroecht mi wederstoot
[**JvDG6ra**] § Hoe troylus sine*n* droom ope*n*baerde synen vrient pandro.
ALs troylus des morge*n*s op ghestae*n* was so heeft hi ontbode*n* sijnen getrouwe*n* vrient pandro
en*de* heeft hem toe ghesproken aldus
O pandro noyt mijn hert en stoet so ia*m*merlijc getribuleert Pandro
O troylus vrient hoe so Troylus
Puer ghetrompeert
Heeft my v nichte mijn vriendinne
En*de* andere ghegeuen hare minne
Gecondicht eest mi i*n* droome te nacht
Pandro [25]
Wye maectet v kondich Troylus
Der goden cracht
Daer ic in slape lach en sliep
En*de* als ic thooft lichte ee*n* stemme riep
Docht my horende en*de* dat ic sach
Eene*n* euere en daer onder lach
Die schoone briseda mijn lief kief
het scee*n* haer da*n*cbaer mer groot mies-
Wast mijnd*er* herte*n* want claer expres
Weet ick wel dat dyomedes
De*n* euer es midts der figuere
Hy voert den euer in sijn armuere
en*de* alle sijn voord*er*s dese heeft certeyn
Met sijnder smeekender talen reyn
Mijns liefs herten ontrocke*n* my
Pandro dits die cause waer bi

[25] Troylus

Dat sy int heer es bleuen nv

Pandro

Och troylus edel princelijc fu

Die liefste die mijn herte mint

Laet varen droome thes al wint

Sy rijsen in v door v swaer ghequel

Troylus

Neen pandro het valt wijlen

Dat bi co*m*passien van ontrouwen

Die de goden bi crachten scouwen

die faulte wel condigen den patient

[**JvDG6rb**] Och lief wie heeft v hier toebracht.

Wat nyuewe[26] solase wat melodyen

Wat schoonhede*n* hebdy aen he*m* ghesie*n*[27]

Dat ghi mijn ionste slaet voor stof

Ay lasen trouwe / tfij belof

Waer sydi nv ic doets vermaen

Och briseda wat heb ic v mesdaen[28]

Dat ghi so saen mi wilt verslaen

Tromperen en*de* ander ionst bestaen.

Pandro

O troylus ghi weet cleyn bedyet

Troylus

O pandro twij en ontscaecticse niet

So ghi mi riet in mijn verdriet

Och briseda dat ic v varen liet

Doe*n* ghy va*n* hyer waert ontvoert

Ay lasen had ic al stadt beroert

Ende v ontscaect te dier tijt

So en waerdy niet als ghi nv sijt

Beuonde*n* valsch / loos noch desloyael

Pandro

---

[26] nyuenwe
[27] ghsie*n*
[28] mesdan

Och stelt v herte vant tprincipael

Va*n* uwer suspicien sijn drome*n*de sake*n*

Troylus[29]

Och lieue pandro wat sal ic maken

Noyt leue*n* ma*n*ne*n* so seer en berieu

Int herte ghevoelick ee*n* vla*m*me nyew

So dat ic mij seluen lieuer doode.

Da*n* ic meer leefde*n* in sulcker noode

och herte ghi moet hier steru*en* smake*n*

Met deze*n* messe dits wech adieu

Pandro

O troylus heer wat wildi maken

V seluen te dooden dat waer mesdaen

en*de* veel te cleyn uwer edelhyet.

Troylus.

Neen pandro laet my begaen

Te la*n*ghe leuick in dit verdriet

Pandro

Neen troylus dits vremt bediet.

Soudic v dus laten steruen ghereet

[**JvDG6va**] Sonder ander cause dat waer mi leet

Troylus

Laet mi[30] gheworden oft ic segt v vry

Ic doode v eerst en*de* daer na my

Pandro

O prince dat waer ontrouwe groot

Soudic v selue*n* dus sien steken doot

Elasen in wat noode

Troylus

Wildi niet dat ic v eersten doode

So laet mi begaen Pandro

O heer dat waer mesdaen

Het soude mi te seer verweghen

---

[29] Pandro

[30] wi

O edel prince wat wildi pleghen
Tempert doch de*n* hittighen gloet
en*de* v*er*coelt dijnen tooringhen moet
¶ In deser manieren was troylus ontstelt en*de* soseer metter liefde*n* gebonden op die ongetrouwe briseda / d*at* hy half rasende va*n* liefden met sijns selfs messe he*m* selue*n* dleue*n* genome*n* soude hebbe*n* en had he*m* pa*n*dro dat niet belet gehadt die met sijn wijsheit he*m* sijn eyge*n* mes benam. O duuelsche minne te rechte mogen sy wel heten duuelsche martelaren die v hantere*n*de sijn / och hoe menich heeft sijn leuen qualijc gheeyndt midts deser v*er*malendider liefden. rc.

Pandro

O princhе vrij. bluscht v gra*m*heyt. Sidt hier bi my. nootsakelijc es mi ooc confoort. door uwe wreetheyt

Troylus

Och hoe v*er*stoert. en*de* beroert
Es mi cracht sin en*de* moet

Pandro

Mi ia*m*mert die wreeth*eit* die gi my doet

Troylus.

Mesbiedic v yet dats dat mi berout

Pandro

Och troilus ic hadde v vry betrout
[JvDG6vb] waer yema*n*t die my beride noot
dat uwe virtueuse couragie groot
my wreke*n* soude als een leeu ontstelt
maer lasen had v siecheit niet gequelt
en*de* v fortse virtueuse[31] v*er*dweenen
uwe wreetheit hadde mi hier bescene*n*
had ic v dagge met crachte niet.
ontwronghe*n* / ic waer hier int verdriet
van v verslegen met swaren rouwe

Troylus

O pandro lieue vrient getrouwe
ick kinne mijn memorie dinne
Was mi hier voren vten sinne

[31] vritueuse

maer v discretie edel diet
en behoort haer tabbuseren niet
Wa*n*t dye cause mij*n*s droo*m*s daer ick op
micte. En*de* al ouer waerachtich schicte
Heeft mi doe*n* aengaen dit bedrijf
¶ Pandro hem berespende heeft geseyt aldus dese na volgende worden

Pandro

O prince al wildi v neme*n* dlijf.
om te sachtene uwe dangieren
nochta*n*s en soudijt alsoe niet bestieren
Ghi hebt hier buten ee*n* groot soorte
van griecke*n* ligge*n*de voor die poorte
Ende v dootslagene viande*n* fel
Die v dootslaen wel
Sond*er* co*m*passie om v torment
Daero*m* laet ons tsame*n* couragieuslijck
Cloeckelijc en*de* virtueuslijc
In dye wapene als vaillyante ma*n*ne*n*
op die griecke*n* met crachte spannen
Ende sterue*n* daer hertelijc int geuecht
Als edele manne*n* betaemt na recht
So dats eewelijc memorie sy

Troylus

O pandro dit aenverdic vrij

Pandro

Laet ons merge*n* dan vromelijc varen
Al onder die griecssche scare

[**JvDH1ra**] ons vianden doot al steruen wy
wi en steruen niet ongewroken vrij
mijn leuen met v abandoneerick.

Troylus.

O pandro vrient dat consenteric
Na dat die saken gheleghen sijn.
So wil ic nemen den fijn
Maer lazen pandro so ic ghome
Die suspicie van mijnen drome.
maect mi int lijf so groten smerte
Dat ic een siecte geuoel int herte
So vierich blakende / en so groot
Dat ick moet liggen door den noot
¶ Aldus es troylus met grooter Melancolien te bedde gheleghen dwelck Dyephebus vernemende es hem ghenocht. daer hi zijn clacht ghehoort heeft die hy dede lude aldus.
O Breseda lief / het en besief
Al sulc[1] abuselijck mekief.
Noyt herte dat nv opt aerde leeft
Ach hoe vaerdi die my begheeft
Ende ligt daer buten ongeaysiert
In tenten qualijc gelogiert
Onder tvolc van wapenen daer ghi
niet el. En hoort dan rancoren fel.
Ende roepen al arme / ende aen dander side
Hoe moechdy wesen blide
Oft lust gehebben daer te sijne
Inder tempeesten der marijne
Al wolcken en water yst dat ghy siet.
O hertelijc lief en v verdrietet v nyet.
gemerct ghi plaecht als die verheuene
So delicieuslijc te leuene[2]
In dese schoone stadt van troyen binnen
mair thes bedwanc van nieuwer minnen

[1] Asulc
[2] lenene

Och alle mijn toeuerlaet.

Ia briseda laettij mi in desen noot

Steruen so bitterliken doot

[**JvDH1rb**] [Houtsnede 17: Troylus ziek te bed, met Dyephebus ervoor][3]

So roepic van ontrouwe*n* wrake

Och felle[4] fortune

¶ Dyephebus v*er*neme*n*de dat troylus sijn broed*er* siec te bedde lach es haestellijc tot sijnre cameren geghaen ende heeft tot hem gheseyt aldus

¶ Och broeder wat sal dit wesen

Moet siecte v houden hier

Aldus ligge*n*de in sulck dangier

En*de* de*n* tijt lustich wert va*n* saysoene.

Gras. cruyt. boo*m* velde*n* twert groene

De*n* linte*n*tijt beghint sijn iuecht te rize*n*

Ghi sijt v ooc sculdich te veriolisen.

[**JvDH1va**] Met desen luchtighen tijde soet

Troylus

Och Dyephebus broeder goet.

Mijn siecte rijst buten redelijchede

Dyephebus

Ghi weet toch dat der griecke*n* vrede.

Nv ghefineert es. ons naect riguer.

Wy moeten ons stelle*n* in ons valuer

ons groote coragie ons moedich schij*n*

Moet onsen vianden geco*n*dicht sijn

Troylus

Ia plaegs laes eer my siecte quelde.

Dyephebus.

Wat segdijs wildi niet te velde

Ghi die plaecht deerste tsijne va*n* dien

En*de* so ontsien dat ghi dat vlien

Vwe viande*n* ghelijc die hasen plien

Ende maect gheruyn wech en*de* sien.

---

[3] Kok 308.3

[4] fellle

Door die bataylien mits uwer daet.
Hector ons broed*er* dat reyne ghelaet.
Heeft ons ontbode*n* met blider mare*n*.
Dat wi morghen met he*m* wt varen
Dus maect moet biddic v o*m* genesen.
§ Troyl*us* he*m* rechte*n*de i*n* zij*n* bedde en*de* seit
Dyephebus broeder tsal seker weze*n*
Al waent my siecte dat beweren.
Ick heb ter orloghen sulc begheren.
Dat ic v*er*stercken sal my ende rijsen
Ende den griecken claer bewijsen
Den nijt op hem liede*n* gedobbeleert.
Dyepheb*us* yeghen he*m* seluen.
Och ic hore wel waer d*at* woirt[5] co*n*deert
Maer veynsen willic mi nv va*n* dien
Och broeder princelijc engien.
Rijsi v en*de* comt in ons co*n*root
te toghene uwe entreprijse groot.
En*de* hulpt v seluen god v si behoedere
Adieu Troylus
Troylus
Elaes adieu broedere
Morghen rijdi als een opt velt
En*de* ic ducht ic bliue ter doot gequelt.
[**JvDH1vb**] Dyephebus
Och hertelijc broeder Troyl*us* vrient
Hebdy dit teghen die gode verdient.
Dat v ghedachte so groot va*n* machte
So vroem / so nobel van geslachte
Aldus onsachte moet doghe*n* clachte.
Om eene die ws staet cleyn achte.
dies hebbic tornich cracht zi*n* en*de* moet
Priamus

[5] woor

Wat claechdi sone Dyephebus
och vaderlijc bloet.
En*de* broeders tsamen de*n* hoghen moet
Troyl*us* mij*n*s brod*er*s en*de* zij*n* mesquame
Clagic so dat mijnre herten grief
Hector
Hoe vaert ons broeder. Dyephebus
Soet gode gelieft.
Ic kenne sijn siecte wel byder pijnen.
Maer lacen en kan der medecinen
om sijn ghesonde ghecrijghen niet
o pria*m* vader dats een vreemt bediet.
Hede*n* morge*n* was ic tot sijne*n* opstane
Ghenegen om by hem te gane
Maer ic qua*m* daer hy my sach.
Ae*n* sijn camer daer hoordic geclach.
So groot dat mi bedruct mij*n* sinnen
Claeghe*n*de van onloyalder minnen.
Die hem calcas dochter doet
So dat ic by sinen woorden verstoet
Dat mijne cause es va*n* sijnre smerte.
Als ic dus verseert vol drucs i*n*t herte.
Troylus hoorde / quam ic met liste
My veysende d*at* ic niet en wiste
Va*n* sijnd*er* clachte*n* en*de* om een v*er*blijden
Seydic hem hoe dat wi morge*n* rijde*n*
Soude*n* te velde o*m* strijde*n* Hector
Maer als hijt hoorde hoe geliet hi he*m*
Dyephebus Als die v*er*stoorde
Wa*n*t gelijc een hongerich libaert fel.
bi forze*n* va*n* moethede*n* en*de* door tgequel
om te ghecrijgene sijn proye om eten
He*m* ruste*n* moet op sijn clauwe*n* geseten
[**JvDH2ra**] En*de* da*n* siet enighe beeste groot
Die hi ghegripe*n* mach inde*n* poot

He*m* rijst toghe*n*de ee*n* groot v*er*store*n*
Sij*n* oghe*n* blakende zij*n* haer zij*n* oren
Als burstele*n* rijsende recht des ghelike
Rees hem Troylus crachtelike
Als hi hoorde va*n* orloghen
Spreke*n* en*de* qua*m* in zijn v*er*moeghen
segge*n*de ic geloue v als ma*n* va*n* trouwe*n*
Dedic de*n* griecke*n* noyt dleue*n* rouwe
Oft vachtic op he*m* liede*n* oyt v*er*moghen
Nv sal ick dobbel mij*n* crachte toghe*n*
Door de*n* nijdighe*n* felle*n* moet
Die ick he*m* draghe Paris
Och hoochste goet
Die redene*n* en*de* and*er* manniere*n* meer.
Die wi ghehoort hebbe*n* wijle*n* eer
Va*n* he*m* condighe*n* nv die sake*n*
Al tachteruolghe*n* va*n* deser sprake*n*
Dus weerde vad*er* wats uwe*n* raet
Priamus.
Datme*n* he*m* met gheend*er* daet
Verstore noch voor en ghelate
Dat niema*n*t weet va*n* sinen state
En*de* elck sal laste*n* sijnd*er* vrouwe*n*
D*at* si ter stont m*et* blijde*n* beschouwe*n*
Troyluse visiteere*n* ghaen
Versolasen en*de* doen v*er*maen
Va*n* luchtighe*n* sanghe va*n* melodien
Sodat d*at* ridderlijc engien
By desen mach veriolisen
Hector
Achter volgende dijn bewisen
Gheminde vader so / willen wy dan
Van hier vertrecke*n* in ons ghespan.
Dyephebus
En*de* tot he*m* wille*n* wi sende*n* helenen.

En*de* menighe andre schoone vrouwe
Om he*m* te troostene va*n* sine*n* rouwe

§ In deser manieren by de*n* ghebode des [**JvDH2rb**] con*in*c pria*m*s sijn v*er*gad*er*t vele va*n*de*n* edelste*n* vrouwe*n* binne*n* troye*n* met sanghe met gheluide va*n* ald*er*hande snaerspeel voor troylus bedde makende grote melodie en*de* na vele sambla*n*s sprack cassandra
O troylus broed*er* ghi moecht wel clage*n*
die stranghe vlaghe*n* / die scerpe laghen
Die mi*n*ne d*er* herte*n* doet v*er*dragh*en*
En*de* dat ghi in v bloyende iuecht
Neemt sulc behaghe*n* in een vrouwe
Troylus Wat clappet dwijf.
Cassandra
Ic segt v broed*er* op trouwe
En*de* op datter ghyer mede remedieert.
Tott*er* doot wordi dus doe*n*de get*ri*buleert
Gheen and*er* remedi en weetic noch
Troylus Raesdij sustere
Cassandra.
Ten minsten doch
Na dat ghi most zij*n* amoreus
Hadt doch v hoghe couraghie preus
V herte / moet / en*de* scouwe[6]
Gheuoecht aen eenighe hoge vrouwe
Edel va*n* coni*n*cx bloede als ghi
Troylus
Dits vremde taenhoren
Cassandra.
Broed*er* troylus ic segt v vri
Mi wond*er*t hoe sulcke*n* simple*n* vrouwe
Om ons te diene*n* werdich nouwe
V cracht dus tond*er* ka*n* ghelegghe*n*
Troylus

[6] tcouwe

Blijfdi noch clappende sustere

Cassandra

Ay broed*er* ic moet segghen

Besiet hier een kint va*n* dade*n* crachtich

Eens edels coni*n*cs[7] rijc en*de* machtich

Die nv in pijne*n* als rasende dwaelt

Om dat he*m* briseda nv is onthaelt

In dit herdi*n*cke*n* mi selue*n* stooric

[**JvDH2va**] Troylus

Elaes wat hooric

Cassandra sustere die de sciencie

Waent konnen te wete*n* v*er*holen saken

En*de* op v wanen dus gheeft sentencie

D*at* heeft v menichwerf in v loque*n*cie

Doen dole*n* / noch doeldi in v sprake

bedwi*n*ct v woorde*n* o*n*huesch va*n* smake

V beestelike rede*n* blijct hier in toghen

Dat v god appollo heeft gheloghen

¶ Mindic die vrouwe so ghi publijck

Hier openbaert te mijnre scande

Al soudic beroert hebbe*n* al troysce rijc

Men hadse mi met gheenre practijc

Van hier brocht ind*er* griecken hande

En*de* had ic ae*n*veerdt hier binne*n* de*n* la*n*de

Vergheuen had my also wel priam

Als parijse / die helenen nam

§ Ende ghenome*n* d*at* mi therte sweert

Om haer die ghy dus blameert

Wat segdijs dunct sijs v niet weert

Va*n* merdere*n* ma*n*ne te sijne begheert

wie*n*s schoonheit dingelijch*eit* passeert

Om haer die ghi dus refuteert

Te excuseerne antwoordick dit.

---

[7] coi*n*cs

Laet ander duecht siet wat v messidt

§ Nv cassandra wat segdijs vrouwe

Met uwe coninclike*n* gheslachte

Septre en croon va*n* scoone*n* boscouwe

Make*n* dese coni*n*gi*n*ne ic duchte nouwe

Die duechde*n* make*n*se bat met crachte.

Ick gheloue waer d*at* reyne gedachte

ghecroont als ghi coninghinne nv

Tsoude haer badt voeghen dan v

Cassandra

Broeder dat mochte wel sijn

Troylus

So maect v dan schw

Van hier / neemt uwe*n* rock om spi*n*ne*n*

Na dat ghi v onbeleefde sinnen

Om quaet spreken dus trauelgiert

[JvDH2vb] Ke mercke toch sijn wi niet wel v*er*ciert

Met deser dwaser ralerssen

die wae*n*t waerseggen als ee*n* meestersse

En*de* kondicht haer ghepeys int platte

Niet wetende tpropoost twi oft watte

Dan datse duechdelicheyt refuteert

§ In deser manieren track van daer die vrouwe bescaemt / en*de* qua*m* dair na noyt visiteren den edelen man

Die ander vrouwe*n* ende haer gespan

Met herde graceliker talen

Conforteerden hem alte male.

Daer na vertrocke*n* sy / ende name*n*

Orlof tot dat sy weder quamen

Troylus bi fortsen van ghedoge.

Ende ooc mits der oorloghe

Quam in sijn macht m*et* sulke*n* doene

so dat hy die griecke*n* fel als griffoene

sijn suchte*n* / sijn clage*n* sijn droue chiere

Met groten slaghen vercochte diere

§ Soot ons meesters verclaren
was hi die duerbaerste vand*er* scharen
dees troylus / cloeck van ghedochten
So dat dye griecke*n* wel wille*n* mochte*n*
datse brisedam noyt en hadden gesie*n*
mair altoos hoopte d*at* princelic engie*n*
Datse keeren soude int stede.
Daer hi om dede menighe bede
met brieuen die hy sandt aen haer
Maer haer antwoorde*n* viele*n* swaer
Obscuer en*de* cleyn van valuere
Lose excusacie vol van rancuere
Nochtans hielt hijt dancbaer altoos
Haer excusacien al vielense loos
§ Het gheuiel cortelinghe hier na d*at* dyephebus troylus broeder mits sijnre vromicheit int velt beuacht de*n* sterken dyomedes en*de* beroofde*n* foortselic met ghewelde van sijne*n* wape*n*cleede. en*de* maecte die griecke*n* vluchtich welcke victorie werdt al dye stadt va*n* troy [**JvDH3ra**] en dore ghekondicht met eene*n* heraute. blasende een trompet en*de* ryep ald*us*
Verhuecht ghi coninghe*n* van hoghe*n* doene.
Dye ten succouerse comt uwe maghe*n*
Ghi ridders princen va*n* daden coene
Verhuecht vercloect ten occusoene
Vander victorien in desen daghe
Dyephebus heeft met sinen slaghe
Opden fellen dyomedes wreet
Ghewonne*n*[8] sijn rijckelijc wape*n*cleet
Dyomedes edelijc gheabilliert
Noyt in battaillen so net ghestelt
Die es ghevloden al ghescoffiert
ghewont sijn volck ghetrauelgiert
Ende liet sijn abilement op velt.
Dyephebus cloecheit en*de* sijn ghewelt
Heeft dye griecssche cracht versaecht

[8] Ghewoonne*n*

Tot in haer tente*n* opt velt gheiaecht.
§ Van welcker bootscap alle die stadt in roeren was met grooter blijsscape*n* Ende die heraut reedt voor dyephebu*s* thoone*n*de de*n* volcke tvoorseyde rijckelike wape*n*cleet en*de* aldus lidende qua*m* hi met veel geselscaps en*de* groote*n* gelude verbi troylus palleys dye mits de*n* groote*n* rumore wtwert sach / en*de* vraghede tot een van sinen ridders ofter yet nyews ware die he*m* seyde aldus
§ Jaet groote vrolichede
V broeder dyephebus coe*m*t hyer gerede*n*
Door dye steede en*de* heeft ghestrede*n*
tege*n* die griecke*n* die ons mesyonnen.
Ende op dyomedes ghewonnen
by fortze*n* va*n* wape*n* met crachte wreet.
Een dat rijckelijcste wapencleet
Dat ghy noyt met oghen aensaecht
Troylus
Waer eest
Die ridder
Siet waer ment draecht
[**JvDH3rb**] Blijft stae*n*de het comt o*n*s int ghemoet
§ Troyl*us* darwaerts gae*n*de sprac ald*us*
Och broeder dyephebus edel bloet
Ghebenedijt tijt eende [sic] vre
Va*n* uwer ghebuerte en*de* v natuere
die tcours va*n* vromicheit so co*n*ducert
Daer ghi wt sijt ghegenereert
Des seg ick v lof van desen doene.
Dyephebus
Troylus broeder van daden kone
Maers der battaylien god ter noot.
Dyen danckic deser victorien groot
Op sijn gratie my noch betrouwick.

§ Dye wile dat dese .ij. booeders [sic] tsamen spraken. so wert troylus kenne*n*de dat voorseyde hecsel aent wape*n*cleet hange*n*de / dwelc hi briseden gaf doe*n* sy wt troyen va*n* he*m* schiet. waer o*m* dat hy dit na volgende sprac tot dyephebus
Elasen wat schouwick.

mij*n* sinne*n* in dyt gesichte hem vereyze*n*
Nv ken ick vray al mijn ghepeysen
Mijn dromen en*de* mijn suspicien
Bedeghe*n* waerachtych ter affectien
Al soot my altoos lach inden moet.
Dyephebus
Mescoemt v yet troylus
Troylus
Och broederlijc bloet
Sodanyghe gloet van siechten doet
mijnre herten teghenspoet.[9]
So dat ic moet: ter stont van hyer
Ende ruste gaen nemen
Dyephebus
Der goeden bestier prince fier
Willen edel gryen van gronde.
V siecte keeren ter ghesonde
Troylus.
O schone briseda laes met wat quale*n*
Houdi mi dus ghetraueliert
Herte wilt emmer altijt verhalen
[**JvDH3va**] Dye liefde minne en die huessche talen
daert hyer voortijts mede was v*er*cyert
Elasen nv sydt vernoyeert
Een ander besidt nv alle mijn gheluck
En*de* ic versmachte in minen druck.
Waer es die liefde die my een paer
mi droecht met groter begheerlijchede
waer es loyaelheyt / en*de* trouwe waer
Waer sijn v gheloften / en*de* eden swaer
Die ghi deede int sceyden vter stede
Waer es die lustighe ghenoechlichede
die wy met vruechde*n* groot ongemete*n*

[9] tghenspoet

Bedreuen laes hebdijt alle vergheten

§ Des morghens[10] alst dach was soe es pa*n*dro in sijn camere ghecomen maer als troylus hem sach soe seyde hi haestelijc tot hem aldus dese woorde*n*

O pandro noyt so droeue van sinne
want al mij*n* drome*n* die ghi blameerdet
Ende mijn suspicien refuseerdet
Vindic waerachtich en*de* mi onvro
Al puer v*er*raden / met valscher minnen
Op dat wape*n*cleet dwelc dedel man
Mijn broeder ghistren m*et* fortsen wa*n*
Teghen dyomedes opt velt
Vindic dat hecsel ghestelt
Dwelc ick gaf mijnre liefster vrouwen
Int scheyde*n* met so groote*n* rouwen
hoe mach eenich wijf ghesijn so wreetheit
Haren loyalen ghetrouwen vrient
O pandro waer heb ic dit verdient

Pandro

Elasen heere ic en weet Troylus
Wye sal hem y*m*mermeer betrouwen
Op liefde / op belofte van vrouwen
Na dat sy hadde so goeden name
My dus heeft verrade*n* Pandro
Och dese groote blame
Gaet mi soe na ende dit messchien
So dat bi dien van hier wilt vlien
Mijn herte / he*m* scamende der vylonije
[**JvDH3vb**] Ende der valscher verradernijen
Die v mijn nichte doet boos va*n* sinne
maer vander siden d*er* herteliker minne
Dye v mijns herte*n* memorie yont
dwinct my te bliuene bi v ter stont

[10] morghnes

Mer ic en weet v wat a*n*twoorde geue*n*

Troylus

Elaes twij heeftse mi nv begheuen

Heb ic dit teghen haer verdient

En haddi uwen nyewen vrient

Gheen ander iuweel te geue*n* vrouwe.

Da*n* tghene dat ic v gaf op trouwen

Ten fine dat ghi toch in mijn herte

noch eenige hope bescudt voor smerte

Maer het en dede v niet dan den spijt

En*de* om claerliker te make*n* kondt.

Die valssche valsscheyt die ghi mi yo*n*t

Va*n* mi hebdi v hert ghewint

En*de* teghe*n* mine*n* da*n*cke houdic gheprint

In mijn herte mijns liefs termijn

V wtnemende schoon aenschijn

Want valsch*eyt* oft verraderije.

en doe ic ymmermeer te gheenen tije

Pandro O seignorije

Van alder edelheit nv weet ic claer

Die groote valsheyt die leyt in haer

Dwelc ic blamere al dat ick mach

Ende en weet ne*m*mermeer den dach

Dat icse bgheere [sic] te excuserene

Oft met haer te conuerserene

Maer dats cleyn confoort eylaes

Troylus laes

Och dyomedes gebruct nv al mijn so

Maer lief ick sweere v byd*er* goddinne*n*

Venus. vrouwe van der minnen

Dat ic v noch met mijnen scachte

Sal maken droeue en*de* onsachte

Teerst dat ic dyomedes mach beghae*n*

Werdet wi [sic] n*iet* m*et* crachte wederstaen.

Oft ic bliue van he*m* versleghen

So ghi wel wildet

[**JvDH4ra**] Pandro

Och Troylus edel deghen

Wilt toch dat wt uwer herten wege*n*.

Ic hope die godlike iusticie i*n* trouwe*n*

Sal uwen loyalen druc ae*n*scouwen

Ende in contrarie der vilonijen

Van harer valscher verraderijen

Haer geue*n*de punicie na die mesdae*t*[11]

Troylus

O souuuerayne dagheraert.

O saturn*us* wreeth*eit* / o iupit*er*s claerh*eit*.

O pallas / iuno / cupido / o hoochste waerh*eit*

God appollo / slaet op dij*n* oge*n*

Aensiet hoe sy my heeft gheloghen.

Verweert alle solaselike melodije

Van haer die alle verraderije

Ende alle valsheyt heeft int herte.

Pandro

O princelijc bloet van deser smerte.

En weet ic v niet te troostene elaes.

heb ic v hier voortijts gedaen solaes

Dats my hertelijc lief certeyn

Ende als van harer daet vyleyn.

Sagh ic oft wistic die manieren.

Dat icse mocht remedijeren

Weest dies certeyn ick souds bestae*n*.

Troylus.

O pandro ridderlijc graen

Daer om wil ick aengaen.

Vwen raet in deser noot.

Verbeyden moet ick na die doot

Tot dat ick gewape*n*t be*n* mit gewelde

---

[11] mesdae*n*

Mijn via*n*de*n* hebbe*n*de te*n* pleyne*n* velde.
Ende god gheue mi die gracie dan
Dat Dyomedes sy deerste man
Dien ick ghemoete so ick ghere
Ten fijne dat hi mijne*n* scerpen spere.
Ghesmaken mach en*de* mijne daet
En*de* dan en roect my wie my v*er*slaet.
So tornich heb ic cracht sin en*de* moet.
Pandro
[**JvDH4rb**] O princelijc bloet
Die goden die alle dinc verstaen
Willen v tbeste doen anegaen
Ende in vreden stellen v edel sinnen
Des ionne v cupido die god d*er* minne*n*

§ In des*er* wijs ware*n* die lame*n*tacie*n*.
Van Troylus groot van tribulacie*n*
Niet te mi*n* fortune dede haer bedrijf.
Briseda dat schoone valsche wijf
stelde ae*n* dyomedes haers herte*n* gaer
en*de* troylus suchte en*de* wee*n*de een paer.
En*de* dyomedes dancte der gode*n* kuere
Van sijnre goeder auentuere.
En*de* Troyl*us* contrarie va*n* sulcker daet
Vermalendidese als desperaet.
Ende int strijden met ghewelde.
Was troylus naest hector te velde.
En*de* dicwijl inder bataylien strijde
Versaemde*n* dees .ij. met groote*n* nijde
elck andere*n* groetende met felle*n* slage*n*.
Maer der fortune*n* cours en*de* behage*n*
Die en wilde haer so niet beweghen
Dat dee*n* va*n*de*n* a*n*dere*n* mocht zij*n* v*er*slege*n*.

§ Om dan te comen ten eynde van o*n*ser materien / so wil ic swighen vand*er* droefheyt die troyl*us* bedreef om briseda en*de* scriue*n* va*n*de*n* grote*n* strijde daer Hector va*n* Achilles oneerlijc v*er*slagen was.

ENde wanner als die .vi. mae*n*den waren gheleden vande*n* bestande. soe wert daer .xij. daghen la*n*ck sterckeliken ghestreden In welcken strijden veel edelinghen aen beyden sijden verslaghen waren. Ende ond*er* die griecken quam een swaer sterfte ouermits die groote hitte Waer by dat coninc Agamennon v*er*werf ae*n* coni*n*c pria*m* ee*n* goet vast bestant .xxx. dage*n* lanc En*de* als die .xxx. dage*n* geledе*n* ware*n* soe quame*n* beyde die partie*n* te strijde Mer tsnachts eer de*n* dach des strides
[**JvDH4v**] [Houtsnede 18: strijd tussen legers voor een stad][12]
[**JvDH4va**] qua*m* a*n*dromata die hectors wijf was van welcke*n* wiue dat Hector .ij. sone*n* hadde deen was out o*n*trent .iiij. iaer en*de* die ioncste soechde noch die borste. En*de* dese a*n*dromata die sach in haren slape ee*n* wo*n*derlijc visioe*n*. al waert tsake d*at* Hector des a*n*der dages wt reedt te strijde hi soude verslaghen werde*n*. Van desen visioen so was andromata v*er*uaert en*de* wert seer screye*n*de daer si bi Hectors syde lach / en*de* na veel versuchtinghe*n* openbaerde sy he*m* d*at* visioen datse ghesie*n* hadde. en*de* v*er*mae*n*de he*m* met veel clagelike woorde*n* d*at* hi doch dat visioen woude voor ooghe*n* hebbe*n* ende dat hi dien toeme*n*den [sic- een mooie] dach niet te strijde en ghinge. Maer hector die was van hare*n* woorde*n* seer toornich **[JvDH4vb**] en*de* hi berespedese met scerpe woorde*n* en*de* seyde dattet den wijsen niet toe en behoorde te ghelouene die ydelheden d*er* drome*n* de welcke veel tijts bedriechlijc sijn En*de* des morgens inder dageraert dede andromata de*n* coninc priamo ende der coni*n*ghi*n*nen verstaen haer visioen En*de* badt he*m* oetmoedelijc datse Hector haren sone binnen dien daghe niet en soude*n* laten trecken inde*n* strijt En*de* des morge*n*s vroe wa*n*neer als de scare*n* geordineert ware*n* o*m* te*n* strijde te reysen / so ghinc troyl*us* te strijde Daer na reysde paris. daer na eneas Dair na polidamas. daer na con*inc* serpedo*n*. daer na con*inc* epistroph*us*. en*de* dair na con*inc* Orir. daer na alle die coni*n*ge*n* die binnen der stadt van troyen den

[12] Kok 306.43

[JvD**I1ra**] coninc priam te hulpen gecome*n* ware*n* Doe gaf coninc pria*m* alle die scaren oorlof wt te gae*n* te strijde wa*n*t die griecke*n* ghecome*n* ware*n* te velde Maer coninc priam die geboot hector sinen sone d*at* hy binne*n* dien daghe niet wt en soude rijden te strijde. Waero*m* dat hector doe seer tornich was op sijn huisvrouwe wa*n*t hi wel wiste dat dat bi sijns wijfs rade gheschyet was en*de* hy en achte op sijns vaders geboot niet en*de* hi eyschte sijn harnas va*n* sinen knechte*n*. en*de* dede he*m* wapene*n* en reedt doe so na die griecken Maer als andromata sijn wijf d*at* v*er*nam so wert sy seer droeuich ende sy viel seer bitterlijc met hare*n* cleyne*n* kinde inden arme voor sijne voete*n* al wenende en*de* iammerlijc screyende he*m* oetmoedelic biddende met ghewronghe*n* hande*n* dat hy doch sijn wapene neder woude legghe*n* en*de* als Hector haer dat weigerde so wert a*n*dromata sijn huysvrouwe noch meer bedroeft en*de* viel in o*n*machte op sijne voete*n* half doot ligge*n*de en*de* sprac aldus seer ia*m*merlic En wilstu dan mijnre niet ontfermen so ontfermt dy ouer dyt ionghe sugende kindeke*n* op dat sijn moeder met hem niet en verga mett*er* doot / en*de* op d*at* wy nyet met armoede*n* hier na moetten dole*n* in vremde lande*n* en*de* dwalen als verworpen mensche*n* inde*n* bedwange des dye*n*stes en*de* des ghelijcs baden he*m* hecuba sijn moeder en*de* sijn suster pollexena. cassandra en*de* helena seer oetmoedelijc

Maer hector die en achte des niet / en*de* ghinc gewapent en*de* sadt op sijn paert haestelijc en*de* woude na dye griecke*n* rijden. Maer andromata sijn wijf lyep haestelijc al screyende met geschoorde*n* cleedere*n* ende viel voor priams voete*n* he*m* [**JvDI1rb**] bidde*n*de met veel tranen dat hi hector soude ontbiede*n* en*de* sijn wapenen doen aflegghe*n* eer hi vter stadt ware. Doe*n* sadt co*n*inc pria*m* haestelijc op sijn paert sond*er* eenighe toeuinge en*de* volchde hector seer haestelijc rynnende tot dat hi he*m* achterhaelde En*de* hy greep al screyende de*n* breydel va*n* sine*n* paerde en*de* hy beswoer he*m* bider crachten[1] sijnd*er* gode*n* en*de* hi leydde he*m* weder totten pallayse en*de* hy geboot he*m* bi gehoorsamheyt d*at* hi niet weder wt rijden soude. Maer hector al onwillich m*et* grooter wederspannicheit[2] teghe*n* sine*n* wille so was hi sine*n* vad*er* gehoorsam en*de* hy reedt wed*er* op sijn palleys en*de* hi leyde sijn wapen ned*er* En*de* hyer en binne*n* so werter eene*n* swaren strijt geuochten. Dyomedes en*de* troylus v*er*gaderden onderlinge en*de* bestrede*n* malka*n*deren mit sware*n* slage*n* en*de* sonder twiuel dee*n* soude de*n* andere*n* v*er*slaghe*n* hebbe*n* en hadt coninc menelaus daer niet ghecome*n* diese schiet Menelaus bestreet de*n* coninc miseres va*n* frigia seer fellijc en*de* hi werp he*m* vande*n* paerde en*de* miseres soude gheuanghe*n* geweest hebbe*n* maer ee*n* ander coninc wt troyen omsette die griecke*n* datse de*n* coninc niet wech leyde*n* en mochte*n*[3] Die griecke*n* dit v*er*nemende datse he*m* niet behouden en mochte*n* soe woude*n* sy he*m* v*er*slaen Maer doe qua*m* die vrome troyl*us* verstroyde dye griecke*n*

[1] carchten
[2] wederspainicheit
[3] moche*n*

ende verloste den coninc miseres wt haren ha*n*den[4]. Thelamoni*us* aiax quam doe te strijde en*de* stac polidamas va*n*de*n* paerde. mer troylus halp he*m* weder te paerde. doe quam paris inde*n* strijt / en*de* daer teghe*n* quam achilles vand*er* griecke*n* syde. en*de* hy bestreet die troyane*n* so strangelijc datse wijken moesten. en*de* een va*n* coni*n*c [**JvDI1va**] priams bastaerde*n* ghenoemt. Maer gariton woude achilles vange*n* maer achilles v*er*sloech hem waerom datter groot gerucht o*n*d*er* de troyane*n* was thelamon v*er*sloech[5] vele troyanen. hoe wel datse paris bescudde Ende conincs priams bastaerden deden wonderlijcke feyten verslaende vele griecke*n* Maer nochtans moesten die troyane*n* wijke*n* tot in die stadt En*de* brochten met he*m* d*at* lichaem van margariton / en*de* soe vroe als hector verna*m* dat margarito*n* doot was / so ondersocht hi wie hem verslaghen hadde. en*de* als hijt wist werdt hy half rasende en*de* lyet sinen helm binde*n* in sijn hooft met grooter haesten ende reedt inden strijdt eer dat sijn vad*er* wiste En*de* hy versloech in sijnre gramscapen twee hertoge*n* en*de* alle die ghene die hem ghenaken wouden v*er*sloech hi en*de* quetsede iammerlijc En*de* die griecken bekenden hem by sijn groote slaghen en*de* vloden voor he*m* gelijc dye hase voor die honden. Waer by dat die troyane*n* weder moet grepen en*de* dreue*n* die griecken tot aen haer tenten daer seer gheuochten[6] wert Maer die griecke*n* vinghen polidamas. maer hector midts sijnder vromicheyt v*er*loste hem en*de* versloech eene*n* machtighen prince d*er* griecken Licides geheyten en*de* noch veel ander edele Als achilles sach d*at* hector so veel edelder griecke*n* versloech soe dochte hy ten ware dat hector verslage*n* ware dye griecken en soude*n* ne*m*mermeer victorie hebben ouer die troyanen In desen middele*n* tijde so bestreet dye hertoghe polymetes seer fellike*n* hector en*de* dese hertoghe was ter liefden va*n* achilles ghecome*n* met grooter macht den griecken te hulpen wt verren landen [**JvDI1vb**] en*de* hi hopede te verweru*e*n ee*n* van achilles susteren maer lasen hy was van hector verslaghe*n* in achilles presencie Doe wert achilles half rasende en*de* hy beuacht de*n* stercke*n* hector seer vreeslijc hector stac achilles vanden paerde seer ghewont en*de* liet he*m* doe ligghe*n* als verwonne*n*.en*de* achilles wordt in sijn tente ouer doot ghedraghe*n*. Maer wa*n*neer als achiles become*n* was en*de* sijn wonden v*er*bonde*n* ware*n* va*n*den bloede so heuet hi met groter voorsichticheit ouerdacht hoe hi hector best soude moghe*n* doode*n*. en*de* om d*at* te doene so nam hy ee*n* stercke glauie en*de* socht hector al theyr dore En*de* binne*n* deser tijt so heeft hector eene*n* griecsscc*e*n coninc v*er*slaghen en*de* vanden paerde gesteken den welcke*n* hy berouen wilde va*n* sijnder wapene*n*. en*de* om dat te bat te doene heeft hi hem op gehaue*n* en*de* gheboct vte*n* sadel. Achilles siende dat hy achter bloot was midts die*n* bockene soe heeft hi he*m* heymelijck va*n* achter wa*n*t hi he*m* va*n* voor niet doen en konde o*n*tre*n*t den sadel daer hi bloot was int lijf ghesteken doort inghewa*n*t dat hi doot vande*n* paerde viel En*de* als coninc menon wist d*at* hector doot was weert hi

[4] haden
[5] v*er*sloch
[6] gheuoechten

seer bedroeft en*de* bestreet seer fellijc achilles en*de* quetste he*m* so seer dat hy voor doot in sijn te*n*te gedrage*n* was Die troyane*n* moeste*n* doe wijcke*n*. ende met groter haeste*n* brachten si hectors lichaem binne*n* troye*n* seer iammerlijc

Wie soude konne*n* bescriue*n* oft v*er*telle*n* die wtneme*n*de droefheit die binne*n* dye stat van troye*n* midts hectors doot va*n* alle de*n* volcke bedreuen was alle haer hope was nv v*er*lore*n*. Die coninghe*n* en*de* edelinge*n* die binne*n* troyen ware*n* brachte*n* hectors doode lichae*m* voor coni*n*c pria*m* [**JvDI2ra**] sijnen vader / met bloote*n* hoofden met gheschoorde*n* cleedere*n* en*de* met bewee*n*de*n* aensichten seer deerlijc. Daer sachme*n* de*n* oude*n* coni*n*c pria*m* valle*n* in onmacht op dlichae*m* sijns soo*n*s m*et* groter droefheyt en*de* hi soude sonder twiuel op dat lichae*m* gestoruen hebbe*n* / had me*n* hem d*at* m*et* crachte nyet benome*n* Gheene*n* minderen druck en werter bedreue*n* va*n* sine*n* broede*r*s dye meer de*n* doot begeerden dan te leuen Wye soude konne*n* v*er*telle*n* vanden vand*er* coninghinne*n*. Hecuba sijnre moeder van Andromata sijne*n* wiue va*n* Cassandra / pollexena sijn susteren wat droefh*eit* datse bedreue*n* en es n*iet* o*m* segge*n*. want si weende*n* sonder ophouden dach en*de* nacht / wringe*n*de haer hande*n* ende trocken dat haer vten hoofde / dwelc te lanc soude vallen om te *ve*rclaren..

Want na den loop der nature*n* .Hectors doode lichaem niet langher sond*er* stincken bouen opder aerde*n* bliue*n* en konde / so dede die coninc Priam Hectors lichaem bringhen inde*n* tempel. van Appollo ende liet maken bi rade va*n* sinen meestere*n* een rijckelike sepulture v*er*heuen op .iiij. pilaren van goude en*de* daer op ee*n* scoon tabernakel va*n* fijnen goude en*de* ghesteynte*n* en*de* op die iiij. hoeke*n* vande*n* outaer waren vier goude*n* beelde*n* gelijc engelen en*de* bouen opt tabernakel stont een groot beelde va*n* goude na hectors gedaente hebbe*n*de daensichte na dye griecke*n* m*et* eene*n* swaerde in die ha*n*t dreyge*n*de die griecken / en*de* int middel va*n*den tabernakel stelden die meesteren Hectoors doode lichaem in vleessche en*de* beene*n* seer rijckelijc gecleet recht op stae*n*de en*de* mochte*n* dus lange tijt duere*n* sonder corru*m*pe [**JvDI2rb**] ren ouermits tghene dat die meestere*n* int opperste van sijne*n* hoofde ghedae*n* hadde*n* een vaetke*n* met gaten vol fijnd*er* balsemme*n* die hair spreide door al die lede*n* vande*n* lichaem. en*de* dit ververschte me*n* dicwijls met die voorscreue*n* balsem / soe dattet lichae*m* niet vergaen en mochte En*de* wie hector sie*n* wilde mochte he*m* comen sie*n* oft sy he*m* leuende ghesien hadde*n* En*de* dese meestere*n* maecten hange*n*de voor dese sepultuer ee*n* lamp van goude altijt bernende sond*er* eenige hulpe en*de* dese sepultuere was besloten so datme*n* sonder orlof niet toegae*n* en mochte En*de* coni*n*c pria*m* ordineerde priestere*n* die stadelic voor sine*n* soe*n* bidden souden en*de* begaefdese met renten

§ Dit wesende v*er*saemde con*inc* agame*n*non alle dye coninghe*n* en*de* meeste van griecken en*de* seyde ald*us* Mijn goede en*de* getrouwe vriende*n* wi zij*n* sculdich te louene onsen gode*n* die geco*n*senteert hebben onsen seer harde*n* vyant v*er*slage*n* te sine va*n*den hande*n* van achilles want

also lange als hi leefde en mochte*n* wi gheen victorie hebbe*n* teghe*n* die troyane*n* Si en moghen nv anders niet hopen da*n* haer vterste bederfnisse. maer want achilles seer gequetst es en*de* niet te strijde come*n* en mach so laet ons senden ae*n* de*n* coninc prya*m* om een vast bestant van .ij. mae*n*de*n*. en*de* die wijl mach achilles en*de* da*n*der ghequetste genesen Desen raet docht[7] hem allen goet. en*de* v*er*woruen aen coni*n*c priam een vast bestant van twee maenden.

§ Ghedueren*de* tbestant mumureerde Palamides op agame*n*nons domina*n*cie[8] Mair agame*n*non v*er*antwoorde hem aldus hoe d*at* hi daer af luttel profijts gehadt hadde / mair groote sorge **[JvDI2va]** en*de* last daer af gehadt en*de* des anderen dages hebbe*n*se weder raet gehoude*n* i*n* agame*n*nons tente en*de* hi heeft geseyt aldus. Mijn broeders en*de* vriende*n* ick heb tot noch toe gehadt die*n* last en*de* sorge va*n* desen heyre om dat in eere*n* ende weluaert te beleyen so dat ic tot nv toe gedae*n* hebbe maer om dattet sorchlic es alsulcke*n* heyr altijt va*n* eene*n* hoofde geregiert te worde*n* so willic dit ou*er*gheue*n* eene*n* andere*n* dyet wijsliker beleede En*de* als agame*n*non sijn woorde*n* geey*n*t hadde so wordt palamides gekore*n* va*n*den coninghen voor ee*n* ouerste Ende elck vertrac tsijnre tenten Maer achilles die sieck lach in sijn te*n*te was gra*m* om die disposicie va*n* agamennon seggende hoe d*at* palamides niet wijs genoech en ware daer toe maer om dat alle die heeren hem ghecoren hadden so was hijs te vreden en*de* lyet hem genoeghen

§ Hoe die coninc van persen v*er*slaghe*n* was vanden griecke*n*

ALs tbesta*n*t vande*n* .ij. maende*n* wt was. so begeerde hi selue te wrekene die doot va*n* hector wair om d*at* hi selue te*n* strijde reedt m*et* .xx. dusent vrome ridderen en*de* als dares seyt so rede*n* wt troyen op die*n* dach meer da*n* anderhalf hond*er*t dusent vromer ridderen En*de* diephebus reedt eerst te strijde / daer na troylus. daer na paris daer na pria*m* eneas polidamas Doe reden sy haesteliken totten griecke*n* daer seer gestreden wert en*de* veel volc v*er*slaghe*n* aen beyde siden. Priam stac palamides va*n*de*n* paerde seer gequetst die*n* hy doe begaf en*de* beuacht die griecke*n* al omme so d*at* hyer vele doot sloech en*de* quetsede. En*de* **[JvDI2vb]** opde*n* selue*n* dach volbracht con*inc* priam wonderlike dinge*n* bi na ongelooflike*n* te gescieden va*n* alsulcken ouden man Doe quam diephebus te strijde die de griecke*n* seer v*er*dructe. Coni*n*c serpedon v*er*sloech de*n* stercke*n* con*inc* neptoloni*us* daer hi te voete vacht onde*r* die griecke*n* Doe quam daer die con*inc* va*n* persen te paerde Welcke*n* con*inc* va*n* persen die hertoghe va*n* athene*n* en*de* menela*us* te same*n* v*er*sloege*n* en*de* veel troyane*n* met he*m* / so datse wike*n* moeste*n* / maer con*inc* serpedo*n* wede*r*hielt[9] d*at* mydts sijnre vromiche*it* En*de* con*inc* priam als half rasende wrochte wonde*r*like dinghen met sine*n* bastaert sone*n* die hem altoos volchden verslaende vele griecke*n*. Want midts sijnen grooten toorne va*n* hectors doot en dorste hem nyemant wederstae*n*. Maer die griecke*n* subtilic besette*n* de*n* wech

[7] doch
[8] dominacie
[9] wederhiel

daer de troyane*n* soude*n* wede*r*om come*n* na hair stat keere*n* met ontallike*n* volcke. En*de* als da*n* die troiane*n* waende*n* wede*r* na troye*n* keeren so vonde*n* sy hare*n* wech beset waer by datter doe eene*n* haerden strijt gheuiel maer coninc priam bescudde alte vromelic sijn volck Doe quam paris met vele manne*n* met boghe*n* en*de* gescutte vander sijden ane midde*n* onder die griecke*n* en*de* v*er*sloecher vele doen moeste*n* die griecke*n* wiken wantse dyen last d*er* troyane*n* niet langher drage*n* en mochten en*de* vlode*n* tot hare*n* tente*n* en*de* bolwerken En*de* die troyane*n* en vervolchde*n*se doe niet meer / maer sijn saechtelijc gereden na troyen aldus es den strijt te*n* eynde ghecomen en*de* con*inc* priam die es boue*n* al dander ghepresen binne*n* dye*n* daghe ¶ Des anderdaechs sonde*n* die troyane*n* om besta*n*t dwelc die griecken blidelic consenteerden en*de* sy eyssceden [**JvDI3ra**] d*at* lichae*m* vande*n* coninc va*n* persen. En*de* brachte*n*t binne*n* troyen daer veel rouwe*n* om bedreue*n* was va*n*de*n* burgeren / sond*er*linge va*n* parise dye de*n* coni*n*c seer lief hadde. Waer om dat hy hem liet voere*n* ouer landt in sijn eyge*n* conincrik daer hi eerlijc begrauen was

§ binnen desen besta*n*de so qua*m* de*n* tijt va*n* hectors iaer getide daer me*n* .xv. daghe lanc bescreide seer iammerlic hectors doot En*de* binne*n* desen besta*n*de quamen die griecke*n* vrilijc binne*n* troyen. en*de* die troyane*n* wede*r* inder grieke*n* te*n*te*n* En*de* achilles die reysde ongewape*n*t bi*n*nen troyen om hem te versolasere*n* en*de* qua*m* inde*n* tempel va*n* Appollo daer hectors lichaem inne was by de*n* welcke*n* v*er*gadert waren veel vrome mannen en*de* io*n*cfrouwe*n* die hectors doot beweende*n* En*de* hectors tabernakel was in allen syde*n* open so datme*n* he*m* wel sach en*de* die coninghi*n*ne hecuba. en*de* haer dochtere*n* metten anderen vrouwe*n* bescreiden[10] die doot va*n* hector met groten ia*m*mer trecke*n*de haer haer vten hoofde. en*de* schoorden die clederen vanden liue En*de* als achilles versach inde*n* tempel. die schoone pollexena m*et* hare*n* hande*n* witter dan sneeu dat haer wt haren hoode trecken schoond*er* en*de* blinckend*er* dan goudraet haren hals blanck als den swane Doe wert hi terstont beua*n*ghen met harer liefde*n* mits haer scoo*n*heit bemerckende haer edel geboorte ende haer gracelike seden Waer bi d*at* hy ganslijc sijn ghedacht op haer vestichde Ende hi en dede anders niet da*n* dat hy sijn oghen op haer sloech aenmerckende haer vriendelijc gesichte haer wel gemaecte lede en*de* soe hi haer meer aensach so hijse meer begheerde [**JvDI3vb**] Ende alst den auont ghenaecte / en*de* de*n* rouwe ghedae*n* was gingen die vrouwen thusweert ende achilles volchde pollexene*n* metten oghe*n* so langhe als hy mochte En*de* als achilles aldus seer ghebonde*n* was metten bande der liefden / op die schoone pollexena soe es hi ghegaen tot sijnre tenten en*de* vyel met grooter versuchtinge*n* en*de* droefnissen al siec te bedde en*de* m*et* claghelike woorden sprac hy aldus

§ Hulpe cupido god van minnen

---

[10] besceriden

mij*n* moedighe sinne*n* laes die beginne*n*
to*n*tfu*n*cke*n* met bernend*er* liefde*n* groot
dat ic noyt quam te troyen binnen
sal mijns leuens cracht verwinnen.
door die schoonste die god ye geboot
In haer conroot die mi doorschoot
Stellic memorie cracht sin en*de* moet
Maer lasen ic ducht voor wederstoot
die bloeme me*n*ioot / heuet lide*n* te groot
Dus trauelgier ic my al tsegen spoet.
O pollexena binnen d*er* troyscer bane*n*
Hoe ben ic gecomen in dijn beiach
Therte vloeyt mi in mijn tranen
Als mi tghedachte ws doet vermane*n*
Lief / doen ick v laetst te troyen sach
O pollexena reyn oghe opslach
Dijn minlijc ghelaet dijn wesen soet.
moet ic nv deruen / des ben ic vroet
O troyen reyn stadt volmaect
O schoone pallaysen. o scoone muere*n*
Wat ia*m*mer heb ic in dy ghesmaect
Va*n* liefden op die schoone creatuere.
Die de gode*n* ye wrochten oft natuere.
Wee mi arme kattiuighe me*n*sce dye*n* de stercke hector niet v*er*winne*n* en ko*n*de ben nv v*er*wonne*n* mits die schoonheit Va*n* eenre maecht en*de* ter doot gewont sond*er* den troost van haer en mach ick [**JvDI3va**] niet gesont worden En*de* sy die mi dootlijcken haet alst reden wtwijst / om dye doot haers broeders hoe soude sy my beminne*n*. Och ic en vinde gene*n* naerdere*n* troost da*n* die bitter doot te smake*n* En*de* aldus bracht achilles dien heelen nacht ouer met suchten / met screyen. En*de* na veel ghepeysen stont hi op ind*er* dageraet en*de* wyesch sijn aensicht om dattet nyemant mercken en soude.

§ Hoe dat achilles ondersochte om te vercrighen pollexena coninc priams dochtere tot eenen wijue

ALs den dach totte*n* auont quam en*de* tbestant noch duerde en*de* achilles he*m* te bedde gheleghe*n* had / bracht hy den nacht ouer sonder slape*n* en*de* hy dachte hoe dat hi heymelijc soude senden eene*n* getrouwe*n* bode totter coninghinne*n* Hecuba oft si he*m* soude willen gheuen pollexena haer

dochter tot eenen ghetrouden wiue hi soude ordineren ende schicken dat die griecken haer belegghe op breken souden. ende dye stadt van Troyen met vreden laten ende niet meer beuechten Ende des morghens alst dach was / so riep hy tot hem een van sinen getrousten knechten ende hy openbaerde hem sijn meyninghe ende hy geboot hem te reysen totter coninghinnen hecuba al heymelijc. Ende die knecht es ghereyst totter coninghinnen binnen troyen. en vertelde[11] haer dye bootscap sijns heeren seer ghetrouwelic Die coninghinne Hecuba als si dese redenen verstaen hadde van desen bode so antwoorde si hem wijslijc aldus Vrient gaet wederom haestelijc tot dinen heere ende segt hem van mijnent weghen dat ic bereet ben met blider herten sijn begeerte te vol.[**JvDI3vb**] bringhen Maer ick sal eerst van mijnen manne priam ende van minen kinderen consent verweruen ende dan sal ic di weder ontbieden Ende so es die bode uan[12] haer gereyst tot sijnen heere ende heeft hem vertelt die antwoorde vander coningi*n*nen Wair af dat achilles verblijt was ende stelde hem seluen in goeder hopen Ende hecuba die coningi*n*ne heeft coninc priam ende paris vertelt tghene datse van achilles bode gehoort hadde Als con*inc* Priam dat verhoorde soe sloech hi sijn hooft neder sonder antwoorde lange tijt int aerde Ende ten lesten soe rechte priam sijn hooft op ende antwoorde aldus O lasen hoe hert ende hoe verdrieteliken soudet mi wesen tot eenen vrient tontfangen die my alsulcken harden viant geweest es ende die mi benomen heeft ende verslaghen dat licht mijnre oghen ende die ghenuechte mijns leuens mijnen soen hector. om wiens doot dat de griecken nv wel wanen ende vermoeden mi ende mijn volck te verslane ende mine stadt van troyen tot inden gront te verderuen ende destrueren Maer nochtans om te verhoeden noch swaerder verlyes ende verdriet die ons namaels mochte gheschieden ende om dat ic mijn ander kindere in ghesonden lijue mocht houden ende in mijn oude daghen sonder meer stridens met rusten mach blijuen onghemoyt. soe gheve[13] ic consent tot sijnder begeerten / behoudelic dat hi yrst volbrenghen dat hi ghelooft heeft op dat wy namaels nyet bedroghen en worden Ende Paris consenteerdet lichtelic in deser manieren als dat hi soude moghen behouden eewelic helena

Ende des derden daechs sandt achilles sinen bode totter coninghinnen Hecu [**JvDI4ra**] ba om antwoerde te hebbene Totten welcken hecuba seyde dat si consent van den coninc priam ende van parys haren sone hadde op dat hy eerst volbrachte dat ghene dat hy ghelooft hadde ende dat so eer so lieuer Ende also es die bode gesceyden vander coninghinnen ende quam weder tot achilles sijnen meestere ende vertelde hem tghene dat hem. Hecuba gheseyt hadde waer af dat hy verblijt was. maer lasen die blijscap quam hem ten quaden loone. also hier noch na verclaert sal worden wantet hem sijn leuen coste. ende Pollexena moeste ooc om sijn doot onsculdelijc steruen

---

[11] vertellde
[12] nan
[13] ghene

§ Hoe achilles om die liefte van pollexena riet die griecke*n* d*at*se thuys trecken soude*n* en*de* hoe dat con*inc* agamenno*n* daer teghens was en*de* hoe sy om vitalie sonden

Dese achilles de ald*us* sterckelic gebonde*n* was metten bande der lieften van pollexena. Wa*n*t hi eersten volbringhe*n* moeste eer hi sijnen wille va*n* pollexena gebruke*n* mochte. Ende hoe wel dat hy groote dinghe*n* gelooft hadde so hopede hy nochta*n*s in he*m* seluen mits den vrome feyten die hy va*n* der griecken weghe*n* ghedaen hadde. Waert sake dat hy den griecken nyet hulpe*n* en woude / datse dan bi sijne*n* rade wederom reysen souden Waer om dat achilles v*er*gadere*n* dede die ouerste princen der griecke*n*. en*de* seyde tot hem lieden aldus. O ghy vriende*n* die hier vergadert sijn siet my verwondert vand*er* grooter sotheit die wi bestaen hebbe*n* alte samen om eens conincs wijf helena. achterlatende onse la*n*de*n* / wijue*n* en*de* kindere*n* en*de* sijn gecome*n* in vree*m*de la*n*de*n* [**JvDI4rb**] Nv mercket hoe vele edel princen va*n* den ald*er* vroomste*n* van griecken hyer v*er*slaghen sijn En*de* ic heb ooc mede in desen strijt mijn bloet wt ghestort. ende noch bi*n*ne*n* corte*n* tijde om hectors doot alsulcke quetsure ontfanghen hebbe dat ic daer af mey*n*de gestoruen hebbe*n* En*de* tot desen verdriete heeft o*n*s bracht alleen ydele houerdie Sond*er* twijuele die troyane*n* en sijn niet lichtelic te verwinne*n* aengemerct si hebben een vaste stadt al vol vromer mannen Ende want wi v*er*slagen hebben den ald*er*stercsten hector en*de* veel ander coninge*n* pri*n*cen en*de* groote vorste*n* va*n* haren volcke daer omme yst nv genoech gewroke*n* en*de* wy moge*n* met eeren wel reysen tot onsen lande En*de* al en moeghe*n* wi helenen niet wed*er*crighen so hebbe*n* wi in die stede coninc priams suster Exione dye also edel en*de* machtich es van gheboorten als helena. Met desen woorden liet achilles sijn reden. Maer con*inc* thoas die hertoghe van athene*n* ende dat meeste deel vande*n* griecschen heeren die mespresen achilles raet. en*de* sy v*er*spraken he*m* m*et* leelike woorde*n* Wair om dat achilles toornich was in hem seluen en*de* hi gheboot sijnen volcke de*n* mirmydonoysen datt*er* niema*n*t va*n* he*m* allen meer te strijde gaen en soude teghen dye troyanen.

Ende binnen deser tijt sandt palamides den con*inc* agamenno*n* om vitalie i*n* dat conincrike va*n* messana met sine*n* scepen. dwelck coninc agamenno*n* volbrachte daer hi seer minlijc o*n*tfanghe*n* was vande*n* con*inc* Thelaphus en*de* als syne scepe*n* ghelade*n* waren soe es hi met blisscappen ghekeert int heyr vande*n* griecken. en*de* palamides die dede met [**JvDI4va**] grooter sorchfuldicheit hermake*n* die griecsche scepen de gebroke*n* ware*n* om dye te ghebruyken als sijt van noode hadden

§ Vanden strijde daer Dyephebus v*er*slaghen wert en*de* Palamides wert v*er*slagen van paris

ALs tbestant wt was begonne*n* si weder te strijden ghelic sy te voren ghedaen hadden Diephebus liet sijn glauie sincke*n* opde*n* coni*n*c Cressus wt griecke*n*. en*de* hy wed*er* op dyephebus maer dyephebus stac hem door dlijf dat hi doot vande*n* paerde viel Waero*m* dat dye griecken mesmoedich warde*n* en*de* steldent opt lope*n* Mair palamides en*de* dyomedes ouerquamen doe dair met .xxv. dusent griecke*n* en*de* wederstoden die troyane*n* m*et* machte en*de* onder haer gheselscap was die

coninc thelamon ayax. die hem voechde tseghe*n* effronius ee*n* va*n* conincs pria*m*s bastaerde*n* die*n* hi doot ter aerde*n* stac daer dyephebus aensach dye in grooter hitte*n* thelamon beuacht en*de* sloech hem van den paerde. Als palamides dat sach greep hi ee*n* sterke glauie en*de* quam va*n* besiden in houden en*de* stac dyephebus so seer dat hi he*m* die glauie int lijf brac Als paris sijnen broeder so ghequetst sach nam hy hem en*de* brochte*n* bid*er* stat en*de* beual hem daer eenigen van sine*n* volcke te bewaren / alsoe Dyephebus sijn ogen ontdede en*de* sinen broeder paris ae*n*sach seyde hi he*m* Broeder sulstu my laten sceyden van aertrijcke onghewroken Ic bid v eerme*n* dit ysere vten lichame neme dastu selue metter ha*n*t hem doodeste die mi gedoot heeft Paris beloefde he*m* dat hy sijn macht daer toe doen soude Ende keerde inde*n* [**JvDI5vb**] strijt seer verbolgen en*de* met groten arbeyde socht hi palamides aen allen side*n* tot dat hy he*m* vant bestrijde*n*de de*n* coni*n*c serpedon die palamides beuacht om dat hi dyephebus verslaghe*n* had maer palamides gaf con*inc* serpedon eenen aefsche*n* slach ouer sijn scoweren. dat hi doot ter aerden viel.
§ Paris siende de grote scade die Palamides deede mercte hy met goeder moete*n* op he*m* en*de* schoote*n* met eene*n* fenij*n*de pijle en*de* geraecte he*m* in dye kele en*de* doorsneet die principael ader so d*at* palamides doot viel Des dye griecken rou dreuen en*de* vloden tot ae*n* haer tenten en*de* daer hielde*n* sy stadt tege*n* die troyanen Daer saten die troyane*n*[14] va*n* haren paerden. en*de* volchden te voet / en*de* liepen inder griecken tente*n* en*de* name*n* tbeste datse daer vonden en*de* worpe*n* de tenten onder haer voeten .Paris en*de* troylus reden ouer ee*n* syde op die hauene en*de* staken tvier in die schepen en*de* barnender vele so datmen die vla*m*me va*n* verre sien mochte Daer quam va*n* der griecscher syde te*n* succourse coni*n*c Thelamon met veel gheselcaps[15]. daer wert den strijt seer vreeslijc. ende vele ouer beyde syden v*er*slage*n* maer die scepen soude*n* al v*er*brant geweest hebben en hadde gedaen dye vromicheyt va*n* thelamon die wonderlike dinge*n* dede nochtan wasser meer da*n* vijf hondert v*er*brant en*de* daer waren ontallike veel griecken v*er*slagen en*de* gequetst Onde*r* alle Ebes des con*incs* sone va*n* traetsen was seer gequest met eende*r* glauie*n* die he*m* i*n*t lijf gebroke*n* was en*de* wert in achilles. tente gebracht die in die*n* dage niet te strijde en wilde come*n* door die liefte va*n* pollexena Dese ebes v*er*sprac achilles o*m* [**JvDI5ra**] dat hi de*n* griecke*n* niet hulpe*n* en wilde also hy gedae*n* hadde en*de* waero*m* dat hy sijn volc also liet v*er*slae*n* en*de* m*et* deze*n* woorde*n* liet hi dijser vte*n* liue trecke*n* en*de* sterf in achilles presentie derlijke*n* En*de* achilles en woude door niema*n*ts bede mer inde*n* strijt trecke*n*. En*de* de*n* strijt es te*n* eynde gecome*n* ouermits de*n* auo*n*t En*de* troylus en*de* paris rede*n* vten strijde metten troyane*n* daerse hare*n* broede*r* noch leue*n*de vonde*n* en*de* maecten groot mesbaer waer bi d*at* dyephebus hair broedere sijn oghe*n* op sloech en*de* vraechde he*m* beyde*n* m*et* weker stemme*n* / oft de gene doot waer die he*m* gewont hadde en*de* doe he*m* paris seyde d*at* hi doot was soe liet hi he*m* dat yser wt sijnre borst trecke*n*.

---

[14] taroyne*n*
[15] ghesescaps

ende sterf doe seer haestelijc des daer grote*n* rouwe binne*n* troye*n* bedreue*n* was En*de* die griecke*n* met grooter droefheyt begroeue*n* seer eerlijc palamides. en*de* doe v*er*kosen si weder agamenno*n* eendrachtelijc voor een ouerste.

Ende troyl*us* en ruste des and*er* daghes niet va*n* slane och dat deru*en* va*n* briseda moeste*n* die griecke*n* ia*m*merlijc becopen. Wa*n*t tege*n* troyl*us* en konde niema*n*t duere*n* dair wracht die liefde sulcke*n* mortorie dat die griecke*n* gewilt hadde*n* datse briseda n*iet* gesie*n* en hadde*n*. Hy v*er*sloech vele edele en*de* maecte midts sijnre vromich*eit* die griecke*n* vluchtich. en*de* menighe*n* dach wasser ghestreden dair veel volcs v*er*slage*n* bleef maer die griecke*n* v*er*lore*n* doe*n* meest Waero*m* dat agame*n*non besta*n*t begeerde dwelc he*m* coninck pria*m* consenteerde.
§ Binne*n* deze*n* besta*n*de hebbe*n* die grieken ae*n* achilles begheert dat hi soude te strijde come*n* / maer te v*er*geefs hebbe*n* si ghearbeyt / wa*n*t achilles die en wou [JvD**I5rb**] der niet na hoore*n* maer hi seide datse seer sot ware*n* dat om so cleyne*n* sake so vele coninge*n* en*de* edele hadde*n* laten steru*en* Wa*n*t hi sprac al es hector doot / dyephebus en*de* meer and*er*. Wat du*n*ct v va*n* troylus en es hi niet so vroom als hector en heeft ooc paris niet v*er*slaghe*n* palamides. Besiet hoe veel edel va*n* griecken hyer gebleue*n* sijn en*de* d*at* alleen om die onsalighe Helene / me*n* laetse parijse houde*n* i*n* die stede hebbe*n* wi priams sustere exione. Menelaus sal wel weder and*er* vrouwe*n* genoech vinde*n* mer agame*n*non en*de* menelaus mespresen dat seer segge*n*de dattet schande ware datme*n* peys nv ae*n* die troyane*n* soude v*er*sueken wa*n*t sy midts hectors en*de* dyephebus ware*n* al moedeloos Waer op dat Nestor vlixes en*de* dyomedes a*n*twoorde*n* hoe dattet beter ware dat me*n* metten troyanen peys maken soude mair de bisscop calcas als hi de redene*n* hoorde riep hi lude ond*er* die griecke*n* en*de* v*er*maende he*m* liede*n* die antwoorde dye hi vande*n* afgod appollo gehoort hadde Hoe datse sond*er* faute soude*n* victorie hebbe*n* va*n*de*n* troyane*n* en*de* hier om sprac hi en sijt niet veruaert maer wapent v en*de* bestrijt wromelic die troyane*n* sonder ophoude*n* Doe grepen die griecke*n* moet mydts desen redene*n* en*de* achtede*n* doe niet meer op achilles hulpe

§ Vande*n* ia*m*merlijcke*n* strijde daer dyomedes en*de* troilus malkanderen ontmoetten / en*de* diomedes seer ghequetst was. en*de* hoe verradelijc dat troyl*us* va*n* achilles v*er*slaghen was. En*de* hoe achilles ooc midts subtijlheit va*n* Hecuba v*er*slaghen was
[**JvDI5va**] ALs tbestant wt was oordineerden sy dye scaren aen beyde syden / Ende Troylus was doen seere gheerich op die griecke*n* te wreken die doot van sine*n* broedere en*de* ooc om dat se sijn vriendinne briseda onthielden waer o*m* dat hy ontallike veel griecke*n* v*er*sloech. en*de* veel wasser daer v*er*slaghen aen beyde syden Dyomedes die troylus seer haette reedt seer stranghelijc op he*m*. en*de* Troylus weerde he*m* soe vromelijc dat hi diomedes va*n*den paerde stack seer gequetst totter[16]

[16] tooter

doot daer v*er*weet he*m* troylus va*n* sijnre vrie*n*dinne*n* briseda daer soude hy gebleue*n* hebbe*n* maer die griecke*n* trocke*n* he*m* vten paerde*n* voete*n*. en*de* droege*n* he*m* voor doot in zij*n* tente Desgelijcs stac hi menelaus va*n* de*n* paerde so gequetst dat hi ooc vte*n* strijde gedrage*n* was ouer doot Agamennon was ooc va*n* he*m* vande*n* paerde gheslage*n* maer die griecke*n* halpe*n* he*m* wede*r* te paerde Daer wrochte die minne i*n* troylus wond*er*like di*n*ge*n* / so dat die grieke*n* te recht v*er*maldijde*n* mochte*n* dye vre dat si briseda oyt saghe*n* / tseghe*n* troyl*us* mocht niema*n*t duere*n* Als dares seyt d*at* hy v*er*sloech en*de* quetste dootlijc meer da*n* vijfduyze*n*t griecke*n* en*de* maectese vluchtich Waero*m* dat agamenno*n* haestelijc sandt ae*n* coni*n*c pria*m* om .vi. mae*n*de*n* besta*n*t dwelc hy co*n*senteerde tegen de*n* raet sijns volcs. § Binne*n* de*n* besta*n*de qua*m* con*inc* agame*n*no*n* mette*n* ouerste*n* d*er* griecke*n* in achilles te*n*te. *ende* arbeide doe so vele met claghelike woorden dat achilles sijn volc inde*n* strijt sandt den griecken te hulpen / maer selue en woude hyer niet comen / maer hy teeke*n*de sijn volc al met roode cledingen om datse ond*er*kent souden weerden
[**JvDI5vb**] § Maer troylus als den dach va*n* striden qua*m* v*er*sloech wede*r* veel gryecke*n* En*de* con*inc* thoas soude geua*n*ge*n* geweest hebben maer achilles volc v*er*loste hem wt den handen d*er* troyane*n*. Troyl*us* reedt ond*er* dat volc ende v*er*sloecher[17] vele / maer si staken troyl*us* paert doot en*de* soude*n* he*m* geua*n*ge*n* hebbe*n* en had he*m* paris wt haren hande*n* nyet v*er*lost met sijn bastart broedere*n* mair Tyda*m* priams bastart sone was daer v*er*slage*n* en*de* troil*us* sloech doe so fellic ond*er* achilles volck d*at* hijse va*n* een scheyt. En*de* troylus dede so vele met sijne*n* broede*r*s dat die griecke*n* vlode*n* tot ae*n* haer tente*n* en*de* troyl*us* v*er*volchdese en*de* sloecher vele doot. en*de* hy vinc hondert edel manne*n* vande*n* griecken ende voordese binne*n* troyen / en*de* va*n* achilles volcke wasser meer dan .C. v*er*slage*n* / en*de* vele gequetst. en*de* aldus wasser menige*n* dach gestrede*n* tot groote*n* acht*er*deele vanden griecke*n* § Achilles sie*n*de tgrote iammer en*de* v*er*lies va*n* sijne*n* volc heeft dye liefde va*n* pollexena opt side gestelt wa*n*t de troyane*n* v*er*uolchde*n* soe v*er*uaerlijc die griecke*n* tot in haer tente*n* sonder genade en*de* sloege*n*se doot soe datter groot gecrijsch in dye lucht was Waero*m* dat achilles seer toornich[18] was als hi dit v*er*hoorde en*de* liet he*m* haestelic wapene*n*[19] en*de* sadt op sijn pairt en*de* qua*m* inde*n* strijt en*de* v*er*sloech seer veel troyane*n* / mer als he*m* troylus beke*n*de soe reedt hy op he*m* seer gestoort en*de* sloech[20] he*m* va*n*de*n* peerde seer gequetst so dat hi vte*n* strijde gedraghe*n* was / en*de* hi was ooc gequetst maer n*iet* seer / en*de* ouermidts den auo*n*t soe es de*n* strijt geeynt En*de* achilles heeft laten v*er*binde*n* sijn wonden en*de* heeft sijn volck v*er*maent alle die wonde*n* die hi va*n* troylus ontfangen hadde. he*n* bidde*n*de dat [**JvDI6ra**] si alle tsame*n* souden helpe*n* hem troylus bestride*n* en*de* omride*n* en*de* also vast houde*n* sond*er* beslae*n* tot

[17] v*er*slocher
[18] toorinch
[19] wdpene*n*
[20] sloecd

dat hij selue qua*m*. En*de* dus reedt achilles met desen o*n*eerlijken opsette ten strijde seer haestelijc En*de* troylus v*er*iaechde de grieke*n* tot ae*n* hare tente*n*. En*de* als troylus dus seer v*er*moeyt sijnde beside*n* wten de*n* strijde gherede*n* was so wert hi omrede*n* va*n* .ij. duze*n*t mirmydonoisen dier hi meer da*n* twee hond*er*t v*er*sloech Maer wa*n*t he*m* nyema*n*t te helpe*n* en qua*m* so sloeghe*n* sy hem sijn harnas vande*n* lijue en*de* den helm van sine*n* hoofde / en*de* doe ryepen si achilles haren heere. die he*m* doe v*er*sloech sond*er* eenighe weere en*de* dede d*at* doode lichaem binde*n* ae*n* sijns paerts steert. en*de* hi sleypte he*m* also door dat hyer seer oneerlijc En*de* als achilles aldus sond*er* scae*m*te so oneerlijc troyl*us* lichae*m*. sleypte en*de* Paris .polidamas eneas dat vername*n* ware*n* sy seer droeue Die troyanen arbeyde*n* seer om troylus lichae*m* te cryghe*n*. en*de* coninc menon v*er*sprac achilles seer qualic toe met spitighe woorde*n* aldus. O du valsche v*er*radere achilles en scae*m*stu di niet so edele*n* conincs sone te sleype*n* / en*de* met dese woorde*n* so reedt hi seere haestelijc m*et* groter felheyt op achilles metter glauie*n* dat hy seer gewo*n*t viel vande*n* paerde ter aerde*n* half doot. En*de* die troyane*n* ontname*n* he*m* troylus lichae*m* met grooten arbeyde / en*de* achilles volck halp hem wed*er* te paerde. en*de* hi qua*m* doen wed*er* te strijde en*de* beuacht coni*n*c menon seer vreeslijc. maer coni*n*c meno*n* weerde hem vreeslijc en*de* quetste achilles wed*er* soe dat hy vten strijde ghedraghe*n* was. En*de* midts den auo*n*t es de*n* strijdt gheey*n*det / en*de* dye strijt duerde vij. daghen lanc / binne*n* [**JvDI6rb**] de*n* welcke*n* tijde dat achilles ghenesen werdt. En*de* daer wert meno*n* va*n* hem v*er*slaghen als troylus was hoe wel d*at* hi hem vroemlijc v*er*weerde. en*de* midts dye doot va*n* coninc menon / worde*n* dye troyane*n* vluchtich ende met grooter haesten slote*n* sy haer poorten § Och wat droefheyt was bedreuen binne*n* troyen van coninc priam. ende va*n* alle den volcke binne*n* troyen o*m* troylus doot. wa*n*tse nu al haer vrome bescermers v*er*loren hadden op paris na Sond*er*linghe die coningi*n*ne hecuba was alte seer bedruct van troyl*us* doot Waer om datse ten laesten na veel daghen bi co*n*sente haers soons paris o*n*tboot den v*er*rader achilles heymelijc bi haer te come*n* inde*n* tempel va*n* appollo om met he*m* te spreke*n* va*n* pollexena. Welke tijnghe als achilles vand*er* coni*n*ghinnen hecuba v*er*stont / terstont sond*er* achterdencke*n* so es hy gereyst met archilog*us* des hertoge*n* nestors sone bi*n*nen troye*n* inden tempel va*n* appollo daer hi terstont va*n* paris die daer verborge*n* lach met xx. vrome ridderen mit eene*n* fenijnde*n* pijl voor de*n* outaer knielende i*n* sine*n* voet ghescote*n* was en*de* voort mette*n* sweerde beuochte*n* daer hy he*m* al was hy onghewape*n*t so v*er*weerde metten swaerde d*at* hi vij. ridders v*er*sloech en*de* daer was hy en*de* archilog*us* v*er*slage*n* en*de* haer lichame*n* voor die ho*n*den gheworpe*n* dies he*m* die troyane*n* seer v*er*blijden. Wa*n*neer als die griecke*n* dat v*er*name*n* sonde*n* si aen coni*nc*. pria*m* om die te begraue*n* en*de* bi sine*n* orlof vorde*n*se i*n* haer tenten en*de* va*n* achilles doot so ware*n* die grieke*n* seere mestroostich en*de* bedroeft en*de* seide*n* dat si nv die troiane*n* n*iet* en mochte*n* v*er*winne*n*. en*de* Achilles wordt rijckelick [**JvDI6va**] begraue*n* ontre*n*t d*er* stadt va*n* troye*n* by consente des conincs priams in een alten costeliken graf al van merbersteene*n* rey*n* wtghehouwen

§ Ende na dese begrauinghe so hielt coninc agamennon raet metten ouersten princen der griecken wat sy best doen souden oft sy noch meer striden souden oft datse peys metten troyanen maken souden aenghesien dat achilles haer alre kampioen verslaghen ware. Maer ten lesten ouerdroeghen syi datse weder te strijde gaen wouden ende sy sonden om pirrus achilles sone die by sinen ouden vader woonde int conincrijck van Liconia ende menelaus was hier toe gecoren dat hi den last hyer af aenueerde soude. dwelc hi volbrachte.

§ Hoe dat paris verslagen was / ende hoe die coninghinne van amasonien ter liefden van hector den troyanen te hulpen quam ende hoe datse van pirrus achilles sone verslaghen was OPten xvi. dach van iunio sijn beyde die partyen vergadert met grooten nijde Ende ayax wt grooter verwaentheyt ghinc ongewapent te strijde draghende alleen een bloot sweert in sijn handen dair hi groote dingen mede dede onder die troyanen sonderlinghe onder tvolck van persen dwelc paris siende en mochte dat niet langher liden ende spannede sijnen boghe ende hi schoot ayax met eenen fenijnden pile tusscen sijn ribben ende sijn melten also vreeslic dat ayax wel gheuoelde dat hi steruen moeste waer om dat hy paris sochte onder dye scharen ende als hy hem vant so seyde hi tot hem Paris paris met dinen gescutte ben ic seker der doot maer al eerick neder climme ter hellen [**JvDI6vb**] so moestu ooc steruen ende vander minnen van helenen gesceyden worden om wyens wille datter so veel edel ghestoruen sijn ende mits desen woorden sloech hi paris op sijn hooft dat hy sijn kinnebacken. cloofde ende de herssenen schooten hem vten hoofde ende paris viel doot onder die paerden Ende als dat saghen dye troyanen soe namen sy sijn lichaem met grooten arbeyde ende brachtent seer droeflijc tot int stadt van troyen. Maer dyomedes ende menestenus veruolchdense aen die mueren. Ende mits den auonde so es die strijt ten eynde gecomen ende die troyanen dye sloten doe haer porten seer vaste Ende doe die nacht aen quam so gheboot agamennon datmen dye tenten rechten soude niet verre vander stadt van troyen. ende al om die stadt also beleggen ende al hadden die troyanen hoghe vaste muren nochtans haddense wakers die stadeliken wakede. ende bewaerden dye stadt van troyen Wye soude konnen vertellen den rouwe binnen troyen bedreuen om paris doot och hoe iammerlijck waest taensiene[21] den druc van priam van sijn moder hecuba ende sonderlinghe van hellena die menichwerf beswijmde.rc. Ende hy wert eerlijc begrauen inden tempel van Iuno. § Ende van doe voerdaen en woude coninck priam niet meer sijn volck laten trecken te strijde want hi wel wiste dat dye coninginne van amasonien hem toe quam om te helpen met haren maechden welcke prouincie lach oostwaert. daer woonden alleen vrouwen die seer strijtbaer waren van welcken lande van amasonien veel bescheets staet in die hystorie van iason .Om dan te comen tot onsen propooste so wasser inden seluen lande van amasonien binnen den be

[21] taensienne

[**JvDK1ra**] legghen va*n* Troye*n* eene alte*n* vrome*n* coninghi*n*ne gehieten Pe*n*theselia de Hector va*n* Troye*n* seer lief hadde. die welck als sy v*er*hoorde dat die griecke*n* den coninck pria*m* hectors vad*er*s beleghen hadden. so qua*m* si rechteuoort hem te hulpen meer dan met dusent vromer maechden om die liefde va*n* hector. en*de* sy quam binne*n* die stadt va*n* Troyen niet wete*n*de d*at* Hector doot was waer o*m* datse grote*n* druck bedreef veel dagen. Maer door haer begheerte als si la*n*ge hectors doot bewee*n*t hadde. so sijn bi con*inc*. Priams ghebode gereden vter stadt van troye*n* te strijde door die poorte gehete*n* Dardanides con*inc*. philomen*us* met sine*n* volke va*n* pafagonie*n*. en*de* eneas Polidamas mit haren scaren. en*de* pe*n*teselya[1] met haren maechde*n* quame*n* die grieken fellijc te gemoete met haren glauien. Die hertoghe va*n* athene*n* bestreet de coninghi*n*ne pe*n*theselia mer sy werp hem va*n*de*n* paerde en*de* gaf dat paert haren maechde*n*. Dat woude dyomedes op haer wreken. maer sy reedt hem den schilt vande*n* halse / en*de* gaf die*n* haren maechde*n*. Desgelijcs stac sy coni*n*c thelomon vande*n* peerde En metter hulpen va*n* coni*nc* philomenus so vinc sy con*inc*. Thelomon maer door dyomedes vromicheyt en*de* mits der groter menichte*n* d*er* griecke*n* werdt hy verlost wt hare*n* handen Doe v*er*gaderde sy haer maechde*n* by een / en*de* m*et* grote*n* gecrijssce bestrede*n* sy die griecken so vromelijc datse vluchtich worden totte*n* oeuere vand*er* see. en*de* doe souden die griecken al gescoffiert geweest hebbe*n* en hadde Dyomedes gedaen. die de troyanen ende maechde*n* [**JvDK1rb]** ma*n*lijc wederhielt Ende desen strijt duerde van ind*er* merge*n*stont totte*n* auont toe. en*de* soe es de*n* strijt ten ey*n*de gecome*n*. Pe*n*theselia met hare*n* maechden. en*de* con*inc.* philomenis sijn binnen Troyen van coninc Priam blijdelijc ontfanghen. en*de* hi schencte d*er* coni*n*ghinne*n* va*n* amasonien veel costelike iuweelen want hy hopede midts haren vromicheyt verlost te worden van sijne*n* lidene en*de* aldus werter menige*n* dach gestreden so langhe dat die con*inc.* menela*us* weder quam wten coni*n*crijc va*n* lichonia / dwelc ij. maende*n* duerde en*de* hi bracht met hem achilles sone pyrrus gheheeten die*n* de griecsche pri*n*cen blijdelijc o*n*tfinge*n* en*de* sonderlinge achilles volc was seer v*er*blijt va*n* haers here*n* toeco*m*ste Daer was hi gheleydt in sijns vaders tente[2] / en*de* he*m* ware*n* ghegeuen. alle sijns vad*er*s wapenen en*de* ander iuweele*n*. en*de* dye griecken hielde*n* veel feestlike daghe*n* om sijnder toecomste.

En*de* binne*n* deser tijt so es gecome*n* die*n* dach des strijts en*de* beyde die partijen sijn seer wredelijck v*er*gadert en*de* hebben seer vreeslijc ghestreden Pyrrus bestreet in sijns vad*er*s wapen polidamas metten sweerde en*de* soude geua*n*ghe*n* hebbe*n* maer coninc philomenus

[1] Verwijderd ‘me.’.
[2] tende

hi*n*derde dat Doe liet pyrrus polidamus achter en*de* hy sloech philomenus va*n*de*n* paerde en*de* hy soude he*m* gheuanghen hebben En*de* doe quam pe*n*theselia te strijde met hare*n* maechde*n* met witte wapenen. en*de* v*er*sloech ond*er* die Mirmydonoyse en*de* v*er*sloecher vele thelamo*n* stacse va*n*de*n* paerde maer sy sto*n*t ma*n*lic op en*de* sloech thelamo*n* va*n*de*n* paerde. en*de* sy wert va*n* haer maech [**JvDK1va**] den te peerde gheset en*de* reedt o*n*der dye mirmidonoyse en*de* quetsdese ia*m*merlic en*de* deedse wiken. Doe liet pyrr*us* de*n* con*inc*. Philomen*us* die*n* hi geua*n*ge*n* hadde vri gae*n* en*de* v*er*sprac sijn volc oftse niet en konde*n* ee*n* vrouwe v*er*slae*n* En*de* sy die dese woorde*n* hoorde. a*n*twoordetot he*m* hoe d*at* achilles sijn vad*er* v*er*slage*n* hadde de*n* ald*er*vroomsten Hector va*n* troye*n* v*er*rade.lijck als ee*n* v*er*rader va*n* achter / en*de* om dat te wreken en soude*n* niet allee*n* die maechde*n* te strijde come*n*:[3] maer die ga*n*sse werelt. en*de* gy griecke*n* sult noch wete*n* wie wy sijn En*de* va*n* desen leelike*n* woorde*n* wert pyrr*us* seer tornich en*de* reedt op pe*n*thasilee so rudelijck dat hy sijn glauie in ij. stucke*n* brac / en*de* die coni*n*ghi*n*ne wed*er* op he*m* dat hy vande*n* paerde viel Doe bestreet hy haestelick die coninginne mette*n* sweerde. Maer wa*n*t coni*nc*. Agame*n*no*n* met veel grievke*n* te strijde qua*m* so woerde*n*se ghesceyden. en*de* coni*n*c Philomen*us* was v*er*lost wt pyrr*us* ha*n*de*n*. En*de* pe*n*thesilia v*er*gad*er*de haer maechde*n* en*de* polidamas. Eneas. Anthenor sloeghe*n* doe seer vreeslijc i*n* die griecke*n* en*de* dede*n*se wike*n*. en*de* Polidamas werdt va*n*den paerde gesteke*n*. en*de* glauco*n* polidamas broed*er* was va*n* pyrrus v*er*slage*n* d*ie*s hi seer bedruct die griecke*n* seer vreeslijc v*er*sloech. En*de* mits die hulpe va*n*der coni*n*gi*n*ne*n* moeste*n* die griecke*n* wijken. en*de* aldus wert daer ee*n* mae*n*t la*n*c ghestrede*n* daer veel volcs aen beyde syde*n* v*er*slaghe*n* was

En*de* na deser tijt soe sijn beyde die partijen te strijde ghecomen. en*de* hebbe*n* seer vreeslijc geuochten En*de* pyrrus stack sijn glauie op pe*n*thasilie seer fellijc en*de* sy hem weder also vromelijc dat si he*m* seer quetsede . wa*n*t ee*n* groot ey*n*de va*n* [**JvDK1vb**] harer lancien bleef he*m* int lijf steke*n*. en*de* doe wert daer ee*n* groot gerucht ond*er* de griecke*n* en*de* beuochten eendrachtelijc die coni*n*ginne en*de* sloege*n* hare*n* helm[4] vande*n* hoofde in stucke. Pyrr*us* noch hebbe*n*de ee*n* stuc va*n*d*er* la*n*cien i*n* sijnre borste. niet ae*n*dencke*n*de hoet m*et* he*m* v*er*gaen soude met sine*n* leue*n*. en*de* quam mit eenen v*er*woede*n* sinne tott*er* coni*n*gi*n*nen[5] en*de* versloechse so ongewape*n*t datse doot va*n* hare*n* peerde viel en*de* doe wert hi ouermidts die ouervloedige wtstortynghe sijns bloets voir doot ghedraghe*n* va*n* sijne*n* volcke tot i*n* zijn te*n*te en*de* die maechden in wrake harer coni*n*ghi*n*nen v*er*sloeghe*n*

[3] come
[4] hlem
[5] coui*n*gi*n*nen

meer dan iij. dusent griecken maer lasen luttel halp dat de*n* Troyane*n*. wa*n*t die grieke*n* o*n*ttellike veel meer ware*n* en*de* na die doot vand*er* coni*n*ginne*n* also dares bescrijft: ware*n*der op dien dach verslaghen meer da*n* tien dusent
troyane*n* Waero*m* dat die troyanen en*de* die maechde*n* dye daer noch leefden vlode*n* in die stadt va*n* troye*n* / en*de* sloten vast haer poorte*n*. en*de* ouerdroeghe*n* onde*r*linge datse niet meer strijden en woude*n* Wanner als die troyane*n* he*m* selue*n* d*us* vast ghesloten hadden. so waren sy bedroeft wantse nu al haer hope v*er*lore*n* hadde*n* dat hem yema*n*t te hulpe*n* meer soude comen. maer sy betroude*n* hem op haer vaste stadt also la*n*ge als haer vitalie duerde. Ooc ware*n* si seer droeue om die doot vander coninghinne*n* Als die strijt gedaen was woude*n* die griecken tlichae*m* va*n* penthasilie de*n* ho*n*den gheuen om datse so veel edel v*er*slagen hadde. maer pyrr*us* benam dat o*m* haer vromicheyt en*de* edelheyt wille. en*de* sy werpent in eene*n* staende*n* poel bi d*er* stadt. Anchises zij*n* sone eneas en*de* a*n*the [**JvDK2ra**] nor met sine*n* sone polidamas ginge*n* te rade om haer leue*n* te berghene. en*de* eer d*at*se sterue*n* soude*n* / wouden sy lieuer die stadt v*er*rade*n* dan steruen. en*de* slote*n* dat sy de*n* con*inc* priam segge*n* soude*n* dat hi[6] peys mette*n* griecke*n* versoecke*n* soude*n* och oft priam d*at* te vore*n* gedae*n* hadde hoe wel had hi gedae*n* voor he*m* voor sijn kindere*n* en*de* voor die schone stadt va*n* Troyen die nv so bedorue*n* es datme*n* naw en ka*n* geseggе*n* inde*r* waerheit waerse gestae*n* heeft Om da*n* te come*n* te*n* propooste so sijn dese voorseide heere*n* gecome*n* totte*n* coninc priam die met ee*n* va*n* sijne*n* bastaert sone*n* gehiete*n* amphimac*us* i*n* zij*n* palleys was / en*de* spraken va*n* deser materie*n* voor veel edel ma*n*nen va*n*der stadt. En*de* also saen als die con*inc* haer woorde*n* hoorde spreke*n* als va*n*de*n* peys ae*n* die griecke*n* te v*er*suecken bemoeyde datse dat wt boosheden seyden en*de* began te suchten seggende dat hi he*m* daer op woude beraden En*de* sy antvoorde*n* de*n* con*inc* d*at* hi na hare*n* raet toch hoore*n* wilde dwelc priam co*n*senteerde. Doe sprac a*n*thenor en*de* seide Coni*n*c pria*m* ghi moecht v veysen te wille*n* weten den last daer ghy en*de* uwe volck inne es / dijn viande*n* zij*n* hier bi v stadt begerende v doot en*de* destructie / dwelc ghi n*iet* v*er*hoede*n* en moget / en*de* sijn wel .l. coninge*n* dye gheen dinc so seer en begeren als uwe doot en*de* die destructie va*n* dese stadt. en*de* ghi en moecht v poorte*n* niet meer o*n*tsluten / sullen wy dan ons altijt ghesloten houde*n* Me*n* behoort va*n* ij. quade*n* tbeste te kiesene Dus o*m* peys mette*n* griecke*n* te hebbe*n* me*n* soude helene*n* menelaus wede*r* sende*n* ae*n*gesien d*at* paris doot es en*de* datme*n* voort beteringe dede va*n* [**JvDK2rb**] dier scaden die paris in grieke*n* gedae*n* heeft eer dat wy alle ons lijf v*er*lyesen

[6] si

§ Na dese woorde*n* rees amphimac*us* die bastaert op en*de* lachterde a*n*thenors woorde*n* segge*n*de W*at* hope*n* mach mij*n* vad*er* en*de* wy in dy voort meer hebben die billics een ma*n* vol stantaftich*eit* weze*n* soudste. wie si di nv v*er*wonnen die met ons soudest leuen en steruen. En*de* du raetste peys metten griecke*n* te make*n* tot o*nser* eere*n*[7] Ic segge dy voor waer daer sulle*n* eer merghe*n* meer da*n* .xx. dusent mannen om steruen. da*n* dat dye coninc dine*n* raet doe*n* soude. maer het co*m*t al wt vallscer herte*n*. En*de* eneas stelde he*m* te vrede*n* segge*n*de aldus Ghi wetet y*m*mer wel dat wi voort meer n*iet* te strijde en moge*n* gaen teghe*n*s die van grieke*n* waer bi dat wi mette*n* griecke*n* moete*n* peis make*n* Doe sprac priam sere gra*m*melijc tot a*n*thenor en*de* eneas Hebdi ghee*n* scamte te spreken aldus voor mij*n* tege*n*woerdicheit. ghi doet mi van rouwe steru*en* want wat ic tot noch toe gedae*n* heb dat heb ic door uwe*n* raet gedae*n*. Antenor alstu wt grieke*n* quae*m*ste daer ic v gesonden hadde o*m* mijn ald*er*liefste geminde suster Exionie te hale*n* rietstu mi doe n*iet* te sende*n* in griecke*n* mijnen sone paris tlant te scadighe*n* [be **K3ra** scadige*n*] en*de* voert selue mede. en*de* ghi Eneas en had ic paris n*iet* onde*r* dinen raet geset om datstu he*m* tbeste raden soudste en haddet bi dijne*n* toedoe*n* gheweest helena en soude nye bi*n*ne*n* troyen gecomen hebbe*n*. en*de* nu raetstu peys te make*n* als alle mijn solaes en*de* mijn kindere*n* doot sijn tot mijnre oneeren Van dese woorde*n* was eneas en*de* anthenor seer ghestoort en*de* ghingen van de*n* paleyse qualijc te vrede*n*. En*de* als sy [**JvDK2va**] wech ware*n* v*er*suchtende dye coni*nc* anxt hebbe*n*de datse zij*n* stadt de*n* grieke*n* leuere*n* soude*n* Doe riep hi sinen sone a*m*phimacus en*de* seyde. gheminde sone ick be*n* dij*n* vad*er*. wy behore*n* malka*n*dere*n* bista*n*t te doene Ic weet claerlijc d*at* eneas en anthenor poge*n* om ons te v*er*rade*n* en*de* dese stadt den griecke*n* te leuere*n* waer o*m*me dat ic op genome*n* hebbe. dattu morge*n* auont wa*n*neer als si te rade come*n* sulle*n*: hier binne*n* i*n* lage*n* ligghe*n* sulste v*er*holen. en*de* he*m* beyden oploope*n* en*de* dooden Amphimacus antwoorde d*at* hijt geerne doe*n* sou Mair eneas anthenor v*er*namen dyt opset des coni*n*cs. Waer om datse onderlinge ouerdroege*n* hoe en*de* in wat manieren datse dye stadt verraden soude*n* en*de* swoere*n* daer te same*n* niet meer te rade te come*n* vande*n* coninc dan te same*n* met geselscap en*de* volc va*n* wapen wa*n*t eneas was een va*n*de*n* edelste*n* va*n* troyen en*de* vande*n* rijcste*n* naest de*n* coninck. desgelics was Anthenor seer machtich en*de* rijcke en*de* haer opset was die stadt den griecke*n* te leuere*n* .behoudelijc haer lijf goet en*de* vriende*n*

§ Wanneer als die coninc sach d*at* eneas ende Anthenor te rade d*e*s auonts quamen met so veel gewapent volcs waer om dat hi sine*n* sone a*m*phimac*us* v*er*boot sijn beuel en*de* zij*n* opset te volbre*n*ge*n*. Des daegs daer na hieltme*n* raet daer alle die va*n* troye*n* ware*n* Doe

[7] Wellicht wordt bedoeld ‘oneeren’

seide eneas ouerluyt datme*n* mette*n* grieke*n* peys make*n* soude dwelc sy co*n*senteerde*n* alle wtgenome*n* con*inc* pria*m* alleene maer eneas seide d*at*me*n* peys soude make*n* teghen sinen danck. Waero*m* als pria*m* sach datme*n* n*iet* op sijn woorde*n* en achte co*n*senteerdet hi ooc en*de* sey [**JvDK2vb**] de tot eneas. Het sy gedae*n* al dat v orbaerlic en*de* goet du*n*ct en*de* ic salt voor da*n*cke neme*n*. Doe was anthenor ghecoren[8] o*m* totte*n* griecke*n* te trecke*n* en*de* vande*n* peyse te tracteren. Doe clomme*n* dye va*n* troyen op haer muere*n* / in hare hande*n* toge*n* dye telgheren va*n* olijfbome*n* in teekenen va*n* peyse. Twelc die griecke*n* terstont v*er*stonden / daer wert anthenor int heyr vander mueren ned*er* ghelaten / en*de* ghebrocht voor de*n* coninc agamennon En*de* agamenno*n* beual alde*n* last den coninc va*n* creten dyomedes en*de* vlixes En*de* altgene dat dese .ij. coninghe*n* daer inne dede*n* met anthenor / d*at* loefde*n* alle die griecsce heere*n* te houdene. en*de* swoere*n* dat op haer wet
§ Als sy ond*er* hem vieren versaemt ware*n* soe beloofde hem anthenor die stadt te leuere*n* behoudelijc datse hem en*de* eneas met hare*n* mage*n* / en*de* voort datse hem wtneme*n* soude*n* / v*er*sekeren wilde*n* haer lijf ende goet sond*er* eenich v*er*lies Twelc dese .iij. coninghe*n* beloefde*n* te doene en*de* geloefden malka*n*dere*n* dese sake heimelijc te houden bi eede tot datse[9] volbracht ware. En*de* o*m* dese boosheyt te bedecke*n* badt anthenor de*n* griecke*n* datse de*n* coninc **[JvDK3va]** Cassilus mede gaue*n* in troye*n* te gaen o*m* te badt die va*n* troien te bedriege*n* en*de* noch begheerde hy te meerd*er* sekerh*eit* dat hi bracht m*et* hem dlichaem va*n* penthasilee. dwelc hem die griecke*n* node consenteerden

Tbeghinsel der verradernessen van troyen hoe sijt destrueren mochten.

[**JvDK3r**] [Houtsnede 19 Belegering van een stad][10]

§ Als sy dan in die stat va*n* troye*n* quamen / so dede priam versamen alle die van troyen om taenhore*n* d*er* grieke*n* antwoorde Daer sprack antenor veel redene*n* seer properlijc om sijn valsheit te bedecken. En*de* v*er*mae*n*de vander grieke*n* edelheyt hoe eerlijc en*de* getrouwe d*at* se haer bestande*n* gehoude*n* hadde*n*. En*de* sprac voort vander cranker menichte*n* va*n* troye*n* en*de* groter vresen daerse inne ware*n* en*de* sloot voort in sijn redene*n* dattet goet ware datme*n* peys maecte. iae mochtet so ghescieden dwelc men doe*n* mochte met groter menichte*n* va*n*

[8] ghecome*n*
[9] 'datse'ontbreekt.
[10] Kok 306.48

goude en*de* seluere te geuene voor de scade*n*[11] die sy int orloghe geleden hadden. En*de* v*er*maende*n* doe den coninc en*de* alle dand*er* elcs voor he*m* seluen. Maer seide Anthe [**JvDK3rb**] nor om dat ic niet en heb mogen wete*n* al haren wille perfectelijc. so soudic begheren dat Eneas met my totte*n* grieken ghinge op datse ons te bat gelou*e*n moge*n*. En*de* aldus ginge*n* sy i*n*t heyr mit he*m* drie*n* / anthenor Eneas en*de* Cassilius Hier na ghinc con*inc* pria*m* in sijn kamer. en*de* bega*n* bitt*er*lijc te weenen wa*n*t hi duchte voor v*er*raet en*de* beclaechde die doot van sine*n* sonen en*de* die scade die hy geledе*n* hadde / en*de* dat hi de*n* ghene*n* soude moete*n* scat gheuen die he*m* die scade gedae*n* hadden. en*de* in sijn oude daghen arm worden. en*de* daer bouen nyet wetende oft hi dleue*n* behouden soude en*de* hi moeste den wille doen van die hem verrieden Als helena v*er*nam d*at* anthenor totten griecken ghinc / so badse he*m* [**JvDK3va**] dat hi doch hare*n* pays maken woude ae*n* hare*n* man menelaus en*de* hi beloefdet haer te doene.

Als anthenor en*de* eneas gecome*n* ware*n* int heyr d*er* griecke*n* so tractierde*n* si va*n* haer v*er*raetscap / en*de* maecte*n* den pays va*n* Helene*n* m*et* grot*er* nerstich*eit*. En*de* als [sy] haer parleme*n*t ghehoude*n* was ordineerde*n* die griecke*n* d*at* Vlixes en*de* Diomedes wed*er* trecke*n* soude*n* binne*n* Troye. Die bliscape was groot binne*n* Troye*n* o*m* haer co*m*ste meyne*n*de pays te hebbe*n* also si la*n*ge begeert hadde*n* Des and*er* daechs als de*n* raet v*er*gad*er*t was sprac Vlixes hoe d*at* de griecke*n* ij. dinge*n* eysche*n* / te wete*n* grote menichte va*n* goude voor haer v*er*lies en*de* dat Amphimac*us* teewighe*n* dage*n* geba*n*nen ware wt Troye*n*. en*de* dit hadde anthenor beiaecht o*m* d*at* Amphimacus he*m* wed*er*seyt had tot andere*n* tijde*n* En*de* dus te rade zijnde hoorde*n* si o*n*uersienlick come*n*de een groot ghecrijsch Dyomedes en*de* vlixes meynden dattet die gemey*n*ten waren die he*m* slae*n* wilde*n* / maer niema*n*t en wist wae*n* dit geschrey qua*m* noch waero*m*. Waero*m* d*at* elckerlijc ghi*n*c int sijne..

§ Anthenor Dyomedes en*de* Vlixes v*er*trocke*n* op dee*n* side en*de* Vlixes seyde tot a*n*tenor waero*m* v*er*toefstu dus la*n*ge te doen tgene d*at* ghi belooft hebt D*at* wete*n* dye gode*n* sprac Anthenor d*at* Eneas en*de* ick o*n*s vterste beste daerom doe*n*.[12] maer d*at* is een dinc d*at* o*n*s hind*er*t Het is waer d*at* con*inc* ylio*n* die deerste paleys fondeerde in dese stadt Hi ti*m*merde ee*n* outaer op dye tijt i*n* eene*n* te*m*pel i*n*de*n* name va*n* pallas en*de* alst volmaect was sond*er* d*at* dack qua*m* dair va*n*de*n* hemel ned*er* ee*n* wo*n*d*er*lic di*n*c vast in de muer gedruct va*n*de*n* te*m*pel int gro [**JvDK3vb**] te outaer d*at* tot nv toe geweest is en*de*

[11] scande*n*
[12] Doē [e op zijn kop]

te*n* laet he*m* n*iet* v*er*porre*n* da*n* vande*n* ghene*n* die d*at* verwaert / die materie is va*n* houte. maer men weet n*iet* va*n* wat houte. En*de* die goddi*n*ne Pallas heeft deze*n* dinghe sulcke macht gegheue*n* d*at* warachtich also la*n*ge als dit dinc inde*n* voers*eide* te*m*pel sal wesen oft in die stadt binne*n* muere*n* so en sulle*n* die va*n* Troye*n* haer stadt noch hare coninge*n* n*iet* v*er*liesen. en*de* daero*m* doe*n*t de va*n* Troye*n* seer wel beware*n* en*de* d*at* heetet Palladiu*m* o*m* d*at* dye goddinne Pallas daer brochte. Mair seyde Anthenor en wilt n*iet* v*er*saghe*n* wa*n*t ic hope dattet my die priester noch leuere*n* sal o*m* ee*n* somme gouts die ic he*m* ghelooft hebbe en*de* so vroe als ict hebbe sal ict dy senden en*de* da*n* moge*n* wy volcome*n* ons opset ende hier mede sijnse ghescyden

§ Als dyomedes en*de* vlixes i*n*t heyr waren / dede anthenor v*er*same*n* die burgheren en*de* riep ouerluyt datse geue*n* moesten souden si peys mette*n* griecke*n* hebbe*n* meer da*n* .xx. dusent marck gouts va*n* gewichte / en*de* so veel siluers / en*de* hondert dusent mudde*n* tarwe*n* / en*de* dit al te samen binne*n* een benomde tijt. en*de* als si dit hebbe*n* / sullen sy die soen sweren te houde*n* volcomelic. En*de* binne*n* die tijt d*at* me*n* dit v*er*gad*er*de ghinc Anthenor totten priester die paladiu*m* bewaerde geheeten Thoa*n*t / bringhe*n*de een groote menichte va*n* goude En*de* als sy ond*er* hem beyde*n* ware*n* sprac anthenor d*at* hy dese somme va*n* goude name hy soude al sijn leefdage rijc wesen en*de* dat hi he*m* gaue tpalladiu*m* gee*n* me*n*sce ter werelt en souder af wete*n* / en*de* salt vlixes sende*n* die de sculde*n* op he*m* sal nemen. en*de* elck sal [**JvDK4ra**] segghe*n* dat Vlixes ghenome*n* heeft En*de* dus sulle*n* wijs ontsculdich bliuen.

§ Die priester aensie*n*de die grote zo*m*me va*n* goude wert beua*n*ghe*n* met ghiericheyt co*n*senteerdet te*n* laetste*n* En*de* ald*us* nam hijt vten te*m*pel en*de* sandt ind*er* seluer nacht tot Vlixes En*de* doe liep die fame dat Vlixes mit sijnder subtijlh*eit* tpalladium va*n* Troye*n* ghenome*n* hadde

O wat v*er*raet van eenen priester die lieuer had sijn stadt te v*er*raden da*n* tgout te deruen Doe wasser luttel maer nu sijnse badt ghegroyt die met deser sonden besmet sijn.

Ter wijlen dat dye va*n* Troyen haer ommeslach ende settinghe verghaerderden en*de* leydent in hoede*n* inden tempel va*n* Minerua. ende worden si te rade datse sacrificie doe*n* wouden den god Appollijn Ende als si veel beesten ghedoot hadden om hair sacrificie te doene ende op den outair laghe*n* ghereet ende datse dat vier meynde*n* daer in te steke*n* om te barnen / so geschyeden daer twee wonderlijcke dinghen Het yrste was dattet vyer niet ontfuncken en wilde / en*de* twas meer dan thye*n* werf gheproeft / maer het ghinck altijt vte ende sy en moch-[ten] dye sacrificie niet barnen.

Het and*er* wonder was / alsoe sy dinghewant va*n* desen beesten bereet hadden om haer sacryficye mede te doen / quam daer wter lucht eenen grooten arnt seer lude roepende /ende na*m* dyt inghewant in sijn clauwen ende voerdet inder griecken scepen.

Van dese wonderlijke tekenen waren de burgheren veruaert / mair Cassa*n*dra seyde hem lieden dat appol [**JvDK4rb**] lo op hem v*er*bolghe*n* was om dye bloetstortinge[13] va*n* Achilles in sine*n* tempel. En*de* daero*m* suldy vier ghaen hale*n* totte*n* graue van Achilles o*m* sacrificie te doe*n* barne*n* / en*de* da*n* en salt n*iet* meer wt gae*n*. en*de* tgeuiel also cassa*n*dra seyde

En*de* va*n* tweetste wo*n*d*er* seyde Cassandra dattet verraet al geslote*n* en*de* gemaect was va*n*d*er* stadt mette*n* griecke*n* Als die grieke*n* dese wo*n*d*er*lich*eit* v*er*name*n* vraechde*n* si Calcas hier na. die he*m* seyde die leueri*n*ghe vand*er* stadt corts te gheschie*n*. Dit dus stae*n*de Calcas en*de* een pryester Crisis genoe*m*t riede*n* de*n* grieke*n* ee*n* paert te doe*n* maken va*n* essce*n* houte soe groot datter dusent ghewape*n*de ma*n*ne*n* in sto*n*de*n* wa*n*tet de*n* gode*n* so gheliefde ende[14] was so subtijlic ghemaict datmen va*n* bute*n* n*iet* daer aen mercken en conste maer va*n* binne*n* hadde*n* sy lucht en*de* wtgha*n*c alst he*m* beliefde Als dit paert volmaect was en*de* die M. ma*n*nen daer in ware*n* bade*n* si de*n* con*inc* Priam dat hy dit paert wilde late*n* come*n* inde*n* tempel va*n* Pallas segge*n*de d*at* sijt in dye eere van Pallas ghemaect hadde*n* wt beloeffte in restitucie va*n* tpalladiu*m* dat sy wten te*m*pel va*n* Vlixes hadde*n* doe*n* neme*n*.

Die pri*n*cen die noch binne*n* Troye*n* ware*n* als si v*er*name*n* de*n* o*n*eerlijke*n* pais die con*inc*. Pria*m* mette*n* griecke*n* ghemaect hadde / v*er*trocke*n* si m*et* hare*n* volcke wt Troye*n* datse noch behouden hadden.

Hoe die griecken beswoe-
ren de*n* soen v*er*radelick
wt walscher
meni*n*ghe*n*[15]

[**JvDK4va**] § Int laetste quaem den dach dat dye grieke*n* den soene swere*n* soude*n* openlijc te*n* heilighen opt velt maer het was al bedrieghelijc. Con*inc* pria*m* qua*m* wt troyen met sijn volc / en*de* dyomedes swoer eerst voor die troyane*n* sustinere*n*de en*de* voor he*m* neme*n*de

[13] bloestortinge
[14] en*de*: twee keer
[15] menighe*n*

datse wel swoere*n*. om dese redenen also sy die soene al gebroke*n* hadde*n* die wile datse vande*n* soene tracteerden als sy tpalladiu*m* stale*n*. en*de* datse alsulcke*n* soene swoere*n* te onde*r*houde*n* gelijc sy int tracteren geplogen hadde*n* Desgelijcs swoere*n* alle de and*er* griecsce prince*n* met diomedes en*de* pria*m* m**et** die va*n* troye*n* swoere*n* ter goeder trouwe*n* als dye gene die ghee*n* arch en wisten Doe gaf priam ouer helene*n* hare*n* man menelaus / bidde*n*de de*n* princen voor haer En*de* ooc wert tpaert hoe wel dat pria*m* dat nyet wel en wou *c*onsentere*n* / maer door Eneas en*de* Anthenors bede en*de* begheerte wast geconsenteert inden grooten te*m*pel va*n* Pallas te stellen. En*de* dye gryecke*n* o*n*tfinghen tgout / siluer / coren / en*de* alle dat hem beloeft was in haer scepe*n*. Dit ghedae*n* werdende i*n*

[**JvDK4vb**] [Houtsnede 20: Overleg met koning met scepter][16]

ee*n* maniere va*n* processien en*de* deuocie*n* toghe*n* si tpaert met koorde*n* tot voor die poorte va*n* troie*n* en*de* wa*n*tet mits d*er* grootheit door die poort n*iet* en mocht / so brac me*n* ee*n* groot stuc va*n*de*n* muere / dat dye va*n* troye*n* blidelijc o*n*tfinge*n* maer laze*n* si en wiste*n* niet d*at* toecome*n*de ia*m*mer d*at* he*m*liede*n* die*n* nacht nake*n*de was va*n* simo*n* die int paert sculen*de* was m*et* M. grieke*n* die de*n* last hadde*n* tsnachs als die va*n* troie*n* sliepe[*n*] wt te gae*n* En*de* so drae als hi wt ware soude dan een teike*n* met vier de*n* griecke*n* maken die buten laghen om mede als dan in dye stat te comen ende haren opsette en*de* wylle te doe*n*
[JvDK5r] [Houtsnede 21a: Belegering van een stad; 21b man gooit steen vanaf een berg richting reptiel][17]
[JvDK5ra] Op desen selue*n* dach vey*n*sde*n* dye grieke*n* va*n* troie*n* te vare*n* en*de* voere*n* na thenedo*n*. Die va*n* troye*n* dit siende ware*n* seer blide. maer dye griecke*n* wape*n*den he*m* i*n*de*n* nacht En*de* ind*er* middernacht spra*n*c simon vte*n* paerde m*et* sine*n* volcke en*de* ontstac sijn vier / en*de* dede de*n* griecke*n* ee*n* teyke*n* i*n* te come*n* die terstont sond*er* v*er*trec inne quame*n* door de gebroken muer / en*de* doode*n*t al datse vonde*n* sond*er* ghenade ma*n*s wiue*n* en*de* ki*n*dere*n* / tsnachs voor d*er* dageraert meer da*n* .xxx. dusent me*n*sce*n*. en*de* coni*nc* pria*m* daer hi gevlode*n* was i*n* appollij*n*s te*m*pel wert va*n* pirrus v*er*slage*n* voor de*n* outaer daert eneas en*de* a*n*thenor sage*n* dies de
coni*n*gi*n*ne hecuba he*m* beyde seer v*er*sprac en*de* hietse v*er*rad*er*s en*de* bat a*n*thenor d*at* hi doch woude con [**JvDK5rb**] passie hebbe*n* op haer docht*er* pollexena en*de* berge*n*se vten

[16] Herkomst onbekend.
[17] 21a: Herkomst *Buevijn van Austoen* 21b: Herkomst *Buevijn van Austoen*

ha*n*de*n* d*er* griecke*n* welc hi dede en*de* die griecke*n* dode*n*t al d*at*se i*n*t paleys vonde*n* wie soude ko*n*ne*n* gecrijsch / het ia*m*mer va*n*de*n* ghenen dier v*er*slage*n* werde*n* dye strate*n* vloyde*n* va*n*de*n* bloede als beke*n* Hecuba / cassandra en*de* da*n*d*er* edel vrouwe*n* liepe*n* als dulle me*n*sce*n* en*de* alle die stat wort te gro*n*de gevelt en*de* v*er*brant wtgenome*n* d*er* v*er*rad*er*s husen. me*n* dede yegelike*n* na zij*n* v*er*diente de*n* roof deile*n*. Doe woude*n* thelamo*n* en*de* meer and*er* helene*n*
v*er*barne*n* om d*at* al dit quaet va*n* haer come*n* was. mer menelaus en*de* and*er* prince*n* v*er*bade*n* dat En*de* Helen*us* andromata hectors wijf m*et* haer .ij. sone*n* en*de* noch meer edel vrouwe*n* mochte*n* gae*n* woenen daerse woude*n*
[JvDK5va] § En*de* als dese hette ouer was so oordineerdeme*n* dat alle die vrouwe*n* gae*n* woonen mochte*n* daert hem beliefde En*de* dit al gedae*n* en*de* dye griecke*n* mey*n*de*n* elck int sijne te treckene Soe gereesser sulcke*n* te*m*peest in de zee datse niet wech reysen en mochte*n* Waero*m* datse raet aen calcas vraechde*n* die he*m* seyde dat dye machte*n* der hellen noch niet genoech v*er*soe*n*t en ware*n* va*n* achilles doot de inden tempel va*n* appollo o*m* die liefde va*n* pollexena v*er*slagen was en*de* o*m* die gode*n* te versoene*n* / so moestmen met pollexena sacrificie doe*n* op achilles graf het welc so gedae*n* was en*de* pyrrus achilles sone onthalsdese en*de* sneet haer lichae*m* in[18] stucke*n*. en*de* werpse op achilles graf. Als die coni*n*ginne haer edel dochter so sach hantiere*n* / soe wertse dul en*de* rasende en*de* beuacht dye griecke*n* m*et* hare*n* tande*n* bitende en*de* met stene*n* werpe*n*de en*de* mette*n* nagele*n* crabdese en*de* quetste veel griecke*n* Maer te*n* laetste*n* wert sy gheua*n*ge*n* en*de* ghesteynt / en*de* sy begroeue*n*se in een landeke*n* daer bi seer costelic wie*n*s sepulture datmen noch siet
§ Aldus eest den edelen troyane*n* vergaen Eneas en*de* Anthenor ware*n* gebanne*n* wt troyen. en*de* elck reysde m*et* scepe*n* en*de* vele volcs in diuersce lande*n* also me*n* bescreuen vint in veel cronike*n* waer af dat ic nu swijggen wille. Veel va*n*den griecsce*n* scepen int thuysweert reysen sijn v*er*droncken. rc.

Alle dit v*er*driet so wel den griecke*n* als de*n* Troyanen es hemliede*n* gecome*n* va*n* onmanierlike*n* gesichte*n* d*er* broesscher vrouwe*n* Daer om o ghi ionghers spieghelt u bewaert v ghesichten ae*n*gemerct datter dicwil so veel qua **[JvDK5vb]** den wt come*n*de sijn / also hier vore in die
prologhe verclaert es

[18] en

§ Hier es voleyndet die historie va*n* d*er* amoruesh*eit* van Troylus en*de* Briseda en*de* ooc cortelic ouerlope*n* die destructie va*n* Troyen. Gheprent Thantwerpen aen dijseren waghe Bi mi Ian van Doesborch.

[**JvDK5vb** = Houtsnede 22 = 21b]

[**JvDK6**: ontbreekt]